

TAMPEREEN YLIOPISTO

Hanna Rantanen

SYYTÖN SAI MURHAMIEHEN LEIMAN

Yleiset tuomioistuimet sanomalehtien toimituksellisessa materiaalissa

Mediakulttuurin pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2014

RANTANEN, HANNA: Syytön sai murhamiehen leiman. Yleiset tuomioistuimet sanomalehtien toimituksellisessa materiaalissa

Pro gradu -tutkielma, 124 s., 7 liites.
Mediakulttuuri
Joulukuu 2014

Pro gradu -tutkielman aiheena ovat yleiset tuomioistuimet sanomalehdistön toimituksellisessa materiaalissa. Tutkimuksella on selvitetty, miten sanomalehdet kirjoittavat tuomioistuinten toiminnasta sekä millaista vallankäyttöä on tutkimusaineiston perusteella havaittavissa näiden kahden osapuolen toiminnassa. Tutkimusaineisto on peräisin Aamulehdestä ja Helsingin Sanomista tammi-helmikuulta 2014. Tutkimusmetodina on käytetty pääasiassa kehysanalyysiä, mutta jonkin verran myös määrällistä sekä vapaamuotoisempaa laadullista sisällönanalyysiä.

Keskeisenä käsitteenä tutkimuksessa toimii *valta*. Sekä sanomalehdistö että tuomioistuimet ovat kumpikin omanlaisiaan vallankäyttäjiä, joista toinen osapuoli käyttää viranomaisvaltaa ja toinen julkaisuvaltaa. Lehdistö toimii myös julkisen vallan kuten tuomioistuinten vahtikoirana. Tuomioistuimet puolestaan linjaavat sanomalehtien toimintamahdollisuuksia esimerkiksi sananvapauden käyttöön liittyvillä tuomioillaan.

Vallan käsitettä tutkimuksessa avataan erityisesti Max Weberin ja Michel Foucault'n teorioiden pohjalta. Näiden lisäksi teoreettisessa osuudessa käsitellään omina kokonaisuuksinaan sanomalehdistön valtaa, yleisiä tuomioistuinta sekä näiden kahden välistä suhdetta.

Tutkimustulosten perusteella uutisointi painottuu kärjäoikeustasolle. Kuitenkin tuomioistuinten virkamiehiin liittyvä uutisointi sijoittuu pääasiassa hovioikeustasolle. Varsinaiset tuomionuutiset keskittyvät yleisesti ottaen ajankohtaisiin, mutta erityisesti henkirikoksista annettuihin tuomioihin.

Tuomioistuinten jutuissa pääosassa ovat pienet, lyhyet tuomionuutiset. Nämä vaikuttaisivat kuitenkin olevan sanomalehdille ainakin näennäisesti merkitykseltään "uutismassaa". Helsingin Sanomissa käytetään silti Aamulehteä enemmän kuvitusta, suuria palstakokoja sekä etusivun ennakkomainintoja. Isoja palstakokoja saavat erityisesti tuomioistuinten henkilöstöön liittyvät uutiset sekä henkilöhaastattelut.

Juttujen kehystyksessä käytetään *arvovallan*, *luottamuksen*, *inhimillisyyden* sekä määrällisesti kaikkein eniten esille nousseita *närkästyksen* ja *hyväksynnän* kehyksiä. Valitsemalla tietynlaisen kehyksen jutuille sekä vahvalla otsikoinnilla sanomalehdillä on valta vaikuttaa lukijoiden mielipiteisiin ja mielikuviin tuomioistuinten toiminnasta. Tutkimusaineiston perusteella ei kuitenkaan ole havaittavissa sitä, että sanomalehdistö käyttäisi kehyksiä toistuvasti ainoastaan tietyn näkökulman vahvistamiseen.

Avainsanat: sanomalehdet, yleiset tuomioistuimet, kärjäoikeus, hovioikeus, korkein oikeus, tuomionuutiset, oikeusjournalismi, oikeuslaitos, valta, sananvapaus, kehysanalyysi

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuskysymykset.....	3
2 VALTA.....	4
2.1 Max Weberin näkemyksiä vallasta.....	7
2.2 Michel Foucault'n näkemyksiä vallasta.....	15
3 SANOMALEHDISTÖN VALTA.....	21
3.1 Tuomioistuinnuutiset sanomalehdissä.....	34
4 SUOMALAISEN OIKEUSJÄRJESTELMÄN YLEISET TUOMIOISTUIMET.....	38
4.1 Tuomioistuinten tiedottaminen ja toiminnan julkisuus.....	40
5 KEHYSANALYYSI TUTKIMUSMETODINA.....	49
5.1 Kehysanalyysin käyttö omassa tutkimuksessani.....	53
6 AINEISTO.....	55
6.1 Aineiston käsittely.....	57
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	59
7.1 Kehykset.....	78
7.1.1 Arvovallan kehys.....	85
7.1.2 Luottamuksen kehys.....	89
7.1.3 Inhimillisyyden kehys.....	94
7.1.4 Närkästyksen kehys.....	99
7.1.5 Hyväksynnän kehys.....	106
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	112
8.1 Kehysanalyysin toimivuus tutkimuksessa.....	115
8.2 Pohdinta.....	116
Lähteet.....	118
Liitteet.....	125

1 JOHDANTO

Sanomalehtien keskeistä uutisaineistoa ovat yleisiin tuomioistuimiin liittyvät uutiset, jotka koskevat erityisesti tuomioistuinten langettamia tuomioita. Kumpikin osapuoli on myös omanlaisensa vallankäyttäjä, joista toinen käyttää viranomaisvaltaa ja toinen julkaisuvaltaa. Julkaisemalla uutisia ja kirjoituksia tietystä näkökulmasta ja tietyllä tavalla kehystettyinä lehdistöllä on valta vaikuttaa kansalaisten mielipiteenmuodostukseen tuomioistuimista. Lehdistö, ja media ylipäänsä, toimii julkisen vallan vahtikoirana, mutta tuomioistuimet puolestaan ottavat toisinaan päätöksillään kantaa lehdistön toimintaan. Esimerkiksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä annetut ratkaisut linjaavat sanomalehdistön toimintamahdollisuuksia.

Yleisten tuomioistuinten näkyvyyttä sanomalehdissä ja toimitusten tapoja kehystää tuomioistuimiin liittyviä juttuja on tutkittu huomattavan vähän. Muutamia tuomioistuimiin liittyviä luotettavuustutkimuksia on tehty 1970- ja 1990-luvuilla, mutta tuomioistuinten näkyvyyteen ja sanomalehdistösuhteeseen kohdistuva tutkimus on hyvin olematonta. Pääasiassa tutkimukset ovat keskittyneet lehtien ja muun median rikosuutisointiin sekä rikos- ja oikeustoimittajien työhön. Silloin kun näissä tutkimuksissa on viitattu tuomioistuimiin, ovat tuomioistuimet liittyneet tutkimuksiin ainoastaan oikeudenkäyntivaiheessa olevien rikosten kautta. Yleisiin tuomioistuimiin liittyy kuitenkin paljon muitakin puolia kuin rikosasioiden oikeuskäsittelyt, joten ne voivat olla sanomalehtien toimituksellisen materiaalin aiheena useista eri syistä.

Omassa virkatyössäni alioikeudessa olen päässyt seuraamaan tuomioistuimen ja toimittajien välistä yhteistyötä viikoittain. Lisäksi työhöni sisältyy muun muassa medialuotaus tuomioistuimiin liittyvästä uutisoinnista. Viranomaisina yleisten tuomioistuinten toimintaan kuuluu laaja avoimuus- ja tiedotusvelvollisuus. On yhteiskunnallisesti tärkeää tutkia ja tuoda esiin kahden erilaisen vallankäyttäjän välistä suhdetta ja tapoja käyttää omaa valtaansa. Samalla aiheen tutkiminen toivoakseni tukee ja edistää näiden kahden osapuolen välistä yhteistyötä ja -ymmärrystä sekä viranomaisia velvoittavan julkisuusperiaatteen toteuttamista ja toteutumista.

Sanomalehdistöllä ja tuomioistuimilla voi toisinaan olla kimurantti suhde toisiinsa. Tästä syystä tutkimukseni "taisteluparia" on mielestäni lähestyttävä monipuolisesti eri suunnista mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi. Teoreettisen osuuden keskeisenä peruskäsitteenä toimii kuitenkin *valta*. Mitä valta tarkoittaa käsitteenä? Miten sitä ovat määritelleet eri filosofit ja teoreetikot? Mitä tarkoittaa median, ja erityisesti sanomalehdistön, valta? Miten se ilmenee? Entä

millainen on suomalainen oikeusjärjestelmä? Mitä ovat yleiset tuomioistuimet? Millaista on sanomalehtien ja tuomioistuinten välinen kanssakäyminen? Tavoitteeni on, että kuka tahansa voi lukea tutkimustani huolimatta siitä, onko lukijalla mitään aikaisempaa tietoa sanomalehdistön valtaan liittyvistä seikoista tai suomalaisesta oikeusjärjestelmästä.

Pyrin on vallan käsitettä avaamalla taustoittamaan sitä, miten tuomioistuinten ja sanomalehdistön valta on rakentunut ja mihin se pohjaa. Rakennan vallan käsitteen kuvaa klassisten vallan teoreetikoiden Max Weberin ja Michel Foucault'n teorioiden pohjalta. Tuon esille kummankin teoreetikon perusteet vallasta sekä miten niitä voitaisiin rinnastaa tuomioistuinten ja sanomalehdistön vallankäyttöön. Näiden lisäksi käsittelen teoreettisessa osuudessa omana kokonaisuutenaan sanomalehdistön valtaa, yleisiä tuomioistuimia sekä näiden kahden välistä suhdetta monesta eri kulmasta. Teemaan liittyy oleellisena osana sanomalehdistön *oikeus* julkaista materiaalia, kuten uutisia ja muita juttuja, perustuen muun muassa sananvapauteen ja muuhun lainsäädäntöön.

Tutkimukseni teoreettisessa osuudessa käytän viestintävälineisiin viitatessani useita eri termejä kuten tiedotusvälineet, journalismi, lehdistö, sanomalehdistö ja media. Termin valintaan kussakin yhteydessä on vaikuttanut se, mitä termiä lähdemateriaalissani on käytetty. Olen ajatellut asian niin, että vaikka terminä olisi esimerkiksi laajemman merkityksen omaava *media*, soveltuu käsitteen yhteydessä tarkasteltu näkökulma myös sanomalehdistöön, joka on tutkimukseni pääkohde.

Varsinainen tutkimusosuus koskee sitä, miten sanomalehdistö kirjoittaa yleisistä tuomioistuimista toimituksellisessa materiaalissaan kuten artikkeleissa, uutisissa, pääkirjoituksissa ja kolumneissa. Mitä aiheita ja teemoja on esillä, mistä näkökulmasta ja missä sävyssä? Millaista ylipäätään on yleisten tuomioistuinten näkyvyys sanomalehdistössä? Samalla tarkastelen sitä, miten osapuolten vallankäyttö näkyy sanomalehtien julkaisemassa materiaalissa.

Tutkimusaineistoni on peräisin Aamulehdestä ja Helsingin Sanomista tammi-helmikuulta 2014. Aineiston analyysissä käytän pääasiassa Erving Goffmanin kehittämää kehysanalyysiä, mutta lisäksi jonkin verran myös laadullista sisällönanalyysiä sekä määrällistä analyysiä. Viitatessani tutkimuksessani tiettyyn tutkimusaineiston juttuun, merkitsen viittauksen jutulle antamallani id-numerolla. Tutkimusaineisto juoksevine id-numeroineen löytyy aineistomatriisista tämän tutkimuksen liitteestä.

1.1 Tutkimuskysymykset

Kuten Kunelius, Noppari ja Reunanen (2010) ovat todenneet, "mediavallan analyysissä ratkaisevaa on se, millaista valtaa lähdetään etsimään". Lisäksi kun pohditaan median ja tuomioistuinlaitoksen välistä valtasuhdetta, on muistettava, että usein "toimijoilla on myös yhteisiä intressejä, jotka määrittävät heidän välisiään suhteita". Samalla ajatus kehystämisestä on palauttanut viestintätutkimukseen näkemyksen median vaikuttamisesta yleisön asenteisiin. (Kunelius ym. 2010, 18, 21, 50.)

Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen mielestä median valtaa arvioitaessa tulee kysyä myös sitä, missä määrin, millä tavalla, milloin sekä erityisesti kumpi - media vai yhteiskunnalliset valtainstituutiot - hallitsevat sitä, mitä mediassa milloinkin on esillä. Lisäksi on pohdittava sitä, millaisin avainkäsittein ja kehyksin keskusteluja julkisuudessa käydään. (Kunelius ym. 2010, 51.)

Tässä tutkimuksessa pyrin löytämään vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten sanomalehdet kirjoittavat yleisistä tuomioistuimista toimituksellisessa materiaalissaan?
- 2) Minkälaista vallankäyttöä on havaittavissa yleisten tuomioistuinten ja sanomalehdistön välisessä suhteessa tarkastelun pohjautuessa sanomalehdistön toimitukselliseen materiaaliin?

Tutkimuskysymykseen 1 liitän apukysymyksinä

- minkälaisin kehyksin sanomalehdistö lähestyy tuomioistuinteemaa
- mitkä kehykset hallitsevat ja toistuvat teksteissä, mitkä kehykset kenties suljetaan pois
- onko valtakunnallisen ja maakunnallisen sanomalehden uutisoinnissa ja kehyksissä eroja.

Tutkimuskysymyksen 2 apukysymyksinä pohdin

- käyttääkö sanomalehdistö valtaansa pääsääntöisesti jostakin tietystä näkökulmasta
- mitä vaikutuksia sanomalehdistön vallankäytöllä voi olla mielikuvaan tuomioistuinlaitoksesta.

En siis esitä mitään tiettyä hypoteesiä valmiiksi, vaan lähestyn teemaa avoimesti tutkimuskysymysten kautta. Tutkimustulokset ja vastaukset kysymyksiin muodostanevat lopulta oman teesinsä.

2 VALTA

Valta käsitteenä on äärimmäisen laaja ja monitahoinen ja kattaa koko yhteiskunnan. Useimmiten valta ymmärretään ylhäältä alas suuntautuvana, sääntöihin perustuvana hallintana, joka rajoittaa, määrää ja on kamppailua vastapuolen nujertamiseksi (Heiskala & Kantola 2010, 124). Valta ei ole yksiselitteinen tai yksisuuntainen, vaikka se muuttaa ja säätelee ihmisten ja instituutioiden suhteita. Se ei myöskään ole ainoastaan vallankäyttäjien kuten poliitikkojen ja työnantajien käyttämää valtaa kohteisiinsa kuten kansalaisiin tai alaisiin. (Pietikäinen 2010, 7.)

Antero Jyränki pohtii teoksessaan *Valta ja vapaus. Valtiosääntöoikeuden yleisiä kysymyksiä* (2003) sitä, mitä oikein tarkoitetaan, kun puhutaan vallasta. Hänen mukaansa valta ymmärretään yleisesti suhdekäsitteeksi, mutta muutoin vallan käsitteen sisällöstä vallitsee suuri erimielisyys. Yksimielisiä ollaan ainoastaan siitä, että valta käsittää vaikuttamisen mahdollisuuden. Jyränki näkee vallan määritelmän riippuvan hyvin paljon tarkastelijan valitsemasta näkökulmasta; puhutaanko valtaa määriteltäessä organisaation eli valtion vallasta vai organisaation puitteissa toimivan yksilön vallasta. (Jyränki 2003, 49-50.)

Valtion valtaa voidaan käsitellä myös julkisena valtana (*res publica* = julkinen asia) ja erottaa siitä erityinen oma lajinsa eli toimivalta. Toimivallan voi puolestaan määritellä ”oikeusjärjestyksen valtionorgaanille tai viranomaiselle antamaksi kelpuutukseksi toimia siten, että toimella on oikeudellisia vaikutuksia. Eduskunnan lainsäädäntövalta on toimivaltaa, niin myös tuomioistuimen lainkäyttövalta ja hallintoviranomaisen valta suorittaa hallintotoimia.” (Jyränki 2003, 54.)

Jokaisella organisaatiolla on siten määriteltä toimivalta (Vartola 2013, 13). Viranomaisen tunnistaa sen itsenäisestä asemasta ja siitä, että se käyttää tehtävissään lakiin perustuvaa valtaa. Tyypillisiä viranomaisia ovat ”valtiolliset ja kunnalliset viranomaiset, tuomioistuimet ja valtion liikelaitokset”. (Pesonen 2008, 13.) Julkista hallintoa kutsutaan usein myös byrokratiaksi (Vartola 2013, 11).

Kaiken vallankäytön, kuten myös tuomiovallan, tulee olla avointa ja valmis kritiikkiin. Vallankäytön täytyy myös aina olla valvottavissa, mikä Pekka Hallbergin mukaan voi toteutua ainoastaan avoimen kritiikin kautta. Yleinen avoimuus onkin usein viranomaisvalvonnan muotoja toimivampi kontrolli. Tuomiovallan riippumattomuudesta johtuen tuomioistuinten on itse rakennettava menettelynsä avoimeksi. Hallbergin mukaan tuomioistuinten toiminta on Suomessa kuitenkin

perinteisesti ymmärretty ennemminkin mekaanisena lain soveltamisena kuin vallankäyttönä.
(Hallberg 2001, 80, 99.)

Valtiollisesti organisoitunutta valtaa kontrolloidaan ja kritiikkiä sitä kohtaan ylläpidetään ”julkisella mielipiteellä”, joita kansalaisten muodostama yhteisö harjoittaa pääasiassa epävirallisesti, mutta myös muodollisesti vaaleissa äänestämällä. ”Tähän julkisen mielipiteen tehtävään viittaavat myös julkisuutta koskevat säädökset, esimerkiksi julkisuuspakko oikeuskäsittelyssä.” (Habermas 2010, 164.) Maria Huhtala on valtio-opin pro gradu -tutkielmassaan *Vallan kuvallinen representoituminen* oivallisesti kiteyttänyt vallankäytön olevan turhaa, jos kyseisellä toiminnalla ei ole sille tarvittavaa yleisöä. Toisin sanoen mitä merkitystä on vallalla, jos kukaan ei siitä tiedä tai tieto siitä ei välity muille. (Huhtala 2010, 35.)

Suomessa valtaa on tutkittu pääasiassa kahdessa jaksossa: erittäin aktiivisesti 1970-luvulla ja jonkin verran 2000-luvulla (Ruuskanen ym. 2010, 35). 1970-luvun laajamittaisia ja tunnettuja tutkimuksia olivat vuonna 1977 loppuraporttinsa julkaisseet ja toistensa aatteelliset kilpailijat TANDEM- ja DETA-projektit. Suomen Akatemian rahoittama TANDEM eli Tasa-arvon ja demokratian tutkimusprojekti oli ”nuorten marxilaisten sosiaalitieteilijöiden yhteisteos”, jonka tekijöille ongelmana yhteiskunnassa oli se, että valta oli väärissä käsissä, ei niinkään valta sinänsä. (Pietikäinen 2010, 9.) DETA-projektiin puolestaan liitettiin termit julkinen, kollektiivinen ja erityisesti markkinaperusteinen. Projekti käsitteli suomalaisen yhteiskunnan hallintajärjestelmien, julkisen päätöksenteon sekä hallinnon kehitystä ja kehittämistä 1960- ja 1970-luvuilla. (Koivusalo 2008, dia 5.)

Vallan teoreetikoista

Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen (2010) mukaan vallan määrittely on tapana aloittaa Max Weberistä, jolle valta merkitsi ”ihmisen, ryhmän tai instituution kykyä toteuttaa oma tahtonsa muiden vastustuksesta riippumatta”. Valta määrittyy siten Weberin näkemyksessä voimaksi, jota joillakin on ja toisilla taas ei, eli vallan resurssit jakautuvat epätasaisesti. Valta on siis pääomaa, jota toimijat tavalla tai toisella omistavat tai hallinnoivat. (Kunelius ym. 2010, 18-19.)

Weberin lisäksi klassisena valtatutkimuksen teoreetikkona pidetään C.W. Millsiä, jolle valta on instituutioihin kasautuvaa resurssia. Tätä valtaa puolestaan hallinnoivat avainvirkamiehet. Talcot Parsonsinkin näkemyksen mukaan olennaista sen sijaan on se, kuinka paljon muut uskovat, olettavat

ja hyväksyvät muilla olevan valtaa. Siten vallan määrään vaikuttaa paitsi toimijan hallussa olevat konkreettiset resurssit myös se, kuinka suurelta vallan määrä näyttää muiden silmissä. (Kunelius ym. 2010, 19-20.)

Hieman saman suuntaisesti vallan ymmärtäminen toimijoiden väliseksi suhteeksi liitetään usein Michel Foucault'n vallan teorioihin. Hänen näkemyksessään vallan vaikutuksen kohteena oleminen on enemmän tai vähemmän aktiivista toimintaa. Kuitenkin tärkein kysymys Foucault'lle vallan tutkimuksessa on se, miten vallan toimintaa kehystävä mekanismi toimii. Hänestä vallan itsensä sijaan erittelyn kohteeksi onkin otettava valtasuhteet. Häntä kiinnostavat myös vallankäytön kohteet ja seuraukset eli mihin valta suuntautuu ja mitä siitä seuraa, esimerkiksi etuoikeuksia ja varallisuutta. Foucault on pohtinut myös sitä, millaiset instituutiot, säädökset, tavat tai käytännöt ylläpitävät valtaa ja toisaalta millaisilla rationaalisilla tekniikoilla valtasuhteita luodaan ja ylläpidetään. (Kunelius ym. 2010, 20, 27.)

Foucault'n näkemyksen mukaan oikeusjärjestelmän, tuomioistuinten ja rikoslain avulla jaetaan kansa "työ- ja pilkkäväestöön", joiden välille luodaan vastakohtia ja hallinnoidaan näitä sitten neutraalina kolmantena osapuolena oikeusjärjestelmien kautta. Foucault'lle ajatus kolmannesta neutraalista osapuolesta, joka yleensä on tuomari, edustamassa konfliktin sovittelijaa oli kuitenkin kamala ja täysin väärä malli. (Koivusalo 2001, 287-290.)

Omia teorioitaan vallasta, kuten esimerkiksi ilmeisen ja piiloisen vallan tematiikasta, ovat esittäneet muun muassa Pierre Bourdieu, Ernesto Laclau ja Chantal Mouffe. Michael Mann puolestaan erottaa valtarakenteista toisistaan yhteiskunnan logistisen rakenteen eli käskyjen välittämisen ja diffuusin vallan eli universaalin rakenteen, jossa paikallisilla tavoilla, teoilla ja päätöksillä on merkityksensä. Mannin mukaan vallassa ei siis ole kyse pelkästään rajoittavasta kontrollista ja käskytyksestä. (Kunelius ym. 2010, 28, 34.)

Vaikka kaikkien edellä mainittujen teoreetikoiden näkemykset ovat mielenkiintoisia, olen päättänyt tässä tutkimuksessa keskittyä vallan teoreetikoista Max Weberin ja Michel Foucault'n ajatuksiin. Weberin teoria erityisesti rationaalisesta johtajuudesta ja vallankäytöstä, virkamieskunnan rakentumisesta sekä byrokratiasta sopivat hyvin yhteen tuomioistuinlaitoksen rakenteen ja vallankäytön kanssa (esim. Weber 1978 Vol. 1, 216-218; Vol. 2, 956-958, 968-969; Weber 1947, 300, 306-308). Foucault puolestaan haastaa ajatuksen siitä, että valta olisi instituutioissa, sillä hänestä instituutiot eivät ole vallan lähteitä (Caputo & Yount 1993, 4-5; Koivusalo 2012, 171).

Markku Koivusalon mukaan sekä Weber että Foucault etsivät molemmat "samoista kohteista tiettyjä modernin rationalisaation muotoja" (Koivusalo 2012, 237). Kuitenkin Foucault'illa on mielestäni Weberiä humanimpi valtakäsitys, joka perustuu yksilöiden väliseen valtaan sekä totuuteen. Hänen vastanäkemyksensä suhteessa Weberin perinteisen klassiselle näkemykselle tuo tutkimukseni tematiikkaan mukaan toisenlaista kulmaa kuin miten perinteisesti vallasta on totuttu ajattelemaan.

2.1 Max Weberin näkemyksiä vallasta

Max Weber (1864-1920) näkee vallan merkitsevän yksilön mahdollisuutta toteuttaa omaa tahtoaan toisten vastustuksesta huolimatta (Weber 1978 Vol. 2, 942, 946; Weber 1947, 139). Weberin ajatuksessa vallan kohde toimii halutulla tavalla, mutta tarvittaessa vallankäyttäjällä on mahdollisuus nujertaa ilmenevä vastarinta (Puukka 2005, 41; Weber 1978 Vol. 2, 942). Valtaa voi siten käyttää työkaluna saadakseen jotain tavoittelemaansa, jolloin valta itsessään on jo kamppailun arvoinen kohde. Siten valta voi olla itsessään sekä keino että päämäärä. (Weber 2000, 311.)

Hallinnan Weber määrittelee sekä mahdollisuudeksi että konkreettisesti toteutuneeksi tilanteeksi, jossa joukko ihmisiä tottelevaisesti noudattaa annettuja käskyjä (Weber 1978 Vol. 1, 212). Hallittavana olevien henkilöiden on kuitenkin uskottava hallinnan legitimeettiin, jotta legitiimiys voi syntyä (Weber 1978 Vol. 2, 644). Tätä uskoa on alati vahvistettava ja ruokittava. Vain uskosta legitimeettiin riippuu voimassa olevan hallinnan jatkuminen. Legitiimi hallinta voidaan kuitenkin jakaa erilaisiin muotoihin riippuen siitä, mihin eri muodot perustavat legitimeettinsä sekä millaisia vaikutuksia näillä muodoilla on. (Weber 1978 Vol. 1, 212-213.)

Weber, tai hänen saksankielisten alkuperäistekstiensä kääntäjät, käyttää vallasta puhuessaan useita eri termejä kuten *power*, *domination* ja *authority* (Weber 1978). Esimerkiksi Weberin erityisesti byrokratian yhteydessä käyttämää termiä herruus (*Herrschaft*) on käännetty vuonna 1968 englanniksi termillä *domination*. Käännöksestä on sittemmin kiistelty pitkään. (Vartola 2013, 20.) Weberin (tai kääntäjän käyttämän termistön) mukaan *domination* tarkoittaa joka tapauksessa samaa kuin *authoritarian power of command* eli viranomaisten määräysvalta (Weber 1978 Vol 2., 946).

Legitiimiin hallintaan viitattaessaan Weber käyttää englannin kielen termiä *authority*, ja jakaa tällaisen hallinnan kolmeen eri tyyppiin: 1) *rationaaliseen johtajuuteen (rational-legal authority)*, 2) *traditionaaliseen johtajuuteen (traditional authority)* sekä 3) *karismaattiseen johtajuuteen (charismatic authority)*. Tosin mikään näistä johtajuuksista ei ole ollut missään käytössä niiden puhtaimmassa muodossaan. (Weber 2000, 311-312; Weber 1947, 51-54, 300-301; Weber 1978 Vol.1, 215-216; Vol. 2, 954, 1133.) Näistä hallinnan tyypeistä yleisiin tuomioistuimiin soveltuu erityisesti rationaalinen johtajuus ja siihen sisältyvä byrokratia.

Rationaalinen johtajuus

Rationaalisessa johtajuudessa oleellista on usko legaaliteuteen sekä mahdollisuuteen nousta sääntöjen avulla johtajuuteen. Kaiken perustana on sääntöjen noudattaminen niin hallitsijan kuin hallittavien osalta. Tällaisessa hallinnan tyypissä painottuvat siis lait ja niiden määräysvalta kansalaisiin. (Weber 1978 Vol.1, 216; Weber 1947, 300.) Weber haluaakin painottaa rationaalisessa johtajuudessa sille tunnusomaisena piirteenä erityisesti sen persoonattomuutta. Lait ja normit saadaan aikaan sopimalla ja määräämällä. Niiden voimaan saattaminen onnistuu ongelmitta, koska hallinnan alaiset ovat sitoutuneet tottelemaan. Lisäksi lakien sisällöt ovat abstraktien sääntöjen systeemejä.

Rationaalisessa johtajuudessa ei myöskään nosteta edes ylimpiä johtohenkilöitä jalustalle, vaan myös ylimmät vallankäyttäjät ja virkamiehet ovat alisteisia persoonattomalle hallinnalle ja järjestykselle. Heillä on siten rajoitettu lainkäyttöoikeus. (Weber 1978 Vol.1, 217-218.)

Rationaalisen johtajuuden kuvailua lukiessa tulevat mieleen länsimaiset demokraattiset valtiot Suomi mukaan lukien. Ainakin Suomessa myös ylimmät valtiolliset vallankäyttäjät ja virkamiehet, kuten tuomioistuinten tuomarikunta, ovat itsekkin alisteisia "persoonattomalle hallinnalle ja järjestykselle".

Tässä mallissa hallinnan alaiset eivät tottele varsinaisesti ihmistä vaan noudattavat ainoastaan lakia ja sääntöjä. Rationaalinen johtajuus perustuukin vahvasti sääntöjen noudattamiseen, mitkä sitovat luonnollisesti myös virkamiehiä. Tilanteen kuitenkin vaatiessa pakkokeinoja lainsäädännöstä löytyvät tarkat säädökset niiden käyttämiseksi. Oleellisinta tässä onkin määrittää se hallintoelin, jolla on oikeus käyttää laissa säädettyjä pakkokeinoja. (Weber 1978 Vol.1, 217-218; Weber 2000, 315; Weber 1947, 57.) Pakkokeinojen käyttöoikeudesta tulevat luontevasti ensimmäisinä mieleen poliisi ja tuomioistuimet (katso pakkokeinolaki 806/2011).

Rationaalista johtajuutta pohtiessaan Weber on määritellyt myös ihanteellisen hallinnollisen henkilökunnan koostumuksen, jotta hallinta voisi toimia tehokkaasti ja pysyisi "oikeanlaisten" henkilöiden käsissä. Weberin näkemyksen mukaan hallinnollinen ideaalihenkilöstö kunnioittaa persoonattomia virkavelvollisuuksiaan sekä myös hallinnan alaisena olemista. (Weber 1978 Vol.1, 220.) Virat on määritelty lain mukaisesti ja viran saamiselle on asetettu tietyt tekniset pätevyysvaatimukset, jotka viranhakijan ja -haltijan on täytettävä (Weber 1978 Vol.1, 220; Vol. 2, 960-961; Vartola 2013, 13-14).

Viranhakija saa paikan ainoastaan nimityksen kautta ja viran pohjana on sopimukseen perustuva suhde. Nimityskäytäntö ei kuitenkaan koske ylintä johtajaa, jonka valta-asema sen sijaan saattaa pohjautua vaalien äänestystulokseen tai kruununperimysjärjestykseen. (Weber 1978 Vol.1, 220; Vol. 2, 960-961.) Samalla tavalla myös tuomioistuinten viranhaltijoiden on täytettävä tietyt tekniset edellytykset kuten määrätty koulutus ja tutkinto, jotta nimitys virkaan on mahdollista. Silti virkanimityksetkään eivät aina ole täysin yksiselitteisiä, kuten tutkimusaineistooni sisältyvästä Helsingin Sanomien uutisesta *Tuomareita kuohuttaa uusi nimitystapa* (id 146) käy ilmi: "Tuomioistuimissa on vanhastaan ollut hyvin voimakas virkaikäajattelu. Siitä on pyritty pitkään pääsemään irti."

Weber liittää rationaalisen johtajuuden ilmiöön tärkeinä seikkoina myös *hierarkian* (*hierarchy*) ja edellä kuvattuihin virkoihin liittyvän *viraston* (*office*) käsitteet. Hän toteaa virkojen asettuvan hierarkkisesti siten, että jokaista virkaa valvoo hierarkiassa ylempänä oleva virkamies. Jokaisella on kuitenkin vain yksi esimies. Lisäksi alemmalla viralla on valitusoikeus ylöspäin häntä valvovasta viranomaisesta, jolloin valituksen käy läpi vielä ylempää löytyvä viranhaltija. (Weber 1978 Vol.1, 217-118, 223; Vol. 2, 947, 949; Weber 1947, 303, 306; Vartola 2013, 13-14.)

Virkamiesten ja virastojen osuus rationaalisessa johtajuudessa korostuu Weberin ajattelussa siinä, kuinka tärkeää kirjoitettu teksti on. Toisin sanoen päätökset, säännöt ja hallinnalliset teot tulee olla kirjattuina ylös ja tallennettuina kirjallisesti. Kaikkea toimintaa ohjaavat oikeudelliset normit (Weber 1978 Vol.1, 219-220; Vol. 2, 957; Weber 1947, 304; Vartola 2013, 13, 16.)

Puhtaimmassa muodossaan rationaalinen johtajuus sisältääkin Weberin näkökulmasta hierarkkisen virastomaisuuden, joka pyörittää ja mahdollistaa kaiken käytännön hallinnan. Tällaista Weberin määrittelemää hallinnan rakennetta voidaan kuvailla myös termillä *byrokratia*. (Weber 1978 Vol.1, 219-220; Vol. 2, 954; Weber 1947, 52, 302.) Puhdasta byrokraattista muotoa

hallinnollisessa organisaatiossa voidaan kutsua myös *monokraattiseksi byrokratiaksi* (Weber 1978 Vol.1, 223; Weber 1947, 309).

Rationaalinen johtajuus tuntuukin sopivan suoraan yksi yhteen tuomioistuinten kanssa. Niihin on helppo liittää termistö virasto, viranhaltija, hierarkia sekä mielikuva byrokratiasta. Lisäksi tuomarivirkoihin vaaditaan tietty koulutus ja pätevyys ja kaikki päätökset ja hallinnalliset teot tallennetaan kirjallisesti.

Byrokratia

Byrokratisoinnin perustana on aina ollut hallinnollisten tehtävien ja demokratian kehittyminen (Weber 1978 Vol. 2, 968-969, 971, 984). Byrokraattinen hallinto tarkoittaa johtamista ja kontrollia tiedon avulla (Weber 1978 Vol. 1, 225 ; Vartola 2013, 15). Weberin näkemyksessä rationaalinen byrokratia on luonteenomaista erityisesti modernille valtiolle (Weber 2000, 315; Weber 1978 Vol. 2, 956). Byrokratia johtaa Weberin mukaan myös suurempaan yhteiskunnalliseen harmoniaan (Weber 1978 Vol. 1, LIX). Se on samalla sekäärkevin että tehokkain tapa hallita ihmisiä, koska sen tehokkuus perustuu juuri rationaalisuuteen eli järkeen (Weber 1978 Vol. 1, 223). Juha Vartola kuitenkin muistuttaa, että byrokratia on rationaalinen ja tehokas *historiallisessa* mielessä, koska mikään aikaisempi kulttuuri ei ole tuottanut "yhtä luotettavaa, ennustettavaa, tarkkaa, oikeusvarmaa, teknisestä pätevää" sekä tottelemaan sidottua hallinnon muotoa (Vartola 2013, 2, 14, 21). Lisäksi byrokratia on yhteiskunnalliselta rakenteeltaan vaikeinta tuhota (Weber 1978 Vol. 2, 987).

Weberille läheinen aihe byrokratian teemaan liittyen on erityisesti virkamieskunnan muodostuminen. Hän korostaa järjestäytyneen virkamieskunnan koostuvan koulutetusta henkilöstöstä, jolla on vahva ammattilypeys ja -kunnian tunne. (Weber 2000, 313, 321; Vartola 2013, 14, 16.) Weberin mukaan virkamiesten tuntema kunnia työstään estää mahdollisen korruption ja takaa siten virkatyön laadun. Lisäksi Weber korostaa virkamiesten kutsumusta ammattiinsa. Todellisen virkamiehen ei tule sekaantua esimerkiksi poliittisiin kamppailuihin vaan ainoastaan vastata hänelle annetun viran hoitamisesta. (Weber 2000, 322-323, 330.)

Byrokratian tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen toiminnan takaa siten nimenomaan se, että jokaisen työntekijän valta perustuu hänen asemaansa sekä sääntöjen ja ohjeiden tiukkaan noudattamiseen, ei siis henkilökohtaisiin ominaisuuksiin (Weber 1978 Vol. 2, 1006-1007; Weber

1947, 52, 304-305). Erityisesti virkamiehistä puhuttaessa tulee väistämättä mieleen termi *virka*, jossa luontaisesti yhdistyvät sekä vallankäyttö että perustelu oikeudelle käyttää valtaa: henkilön *virka*. Kaikki hallinto perustuu kuitenkin lakiin ja myös virkamiesten on kaikessa virkatoiminnassaan noudatettava lakia. Lisäksi viranomaiset toimivat aina virkavastuulla (Vartola 2013, 21). Mielestäni termi byrokratia on siinäkin mielessä luontevaa liittää virkamiestoimintaan ja virastoihin, että esimerkiksi englanniksi sana byrokratia (*bureaucracy*) vaikuttaa juontuvan toimistoa tai virastoa merkitsevästä sanasta (*bureau*).

Weberin käsittelemät byrokraattisen hallinnon ja virkamieskunnan teemat istuvat sujuvasti yleisten tuomioistuinten rakenteeseen, koska byrokratiassa päätöksenteko perustuu objektiiviselle harkinnalle ja erikoisammattitaidolle (katso esim. Weber 1978 Vol. 2, 975, 998). Kuitenkin myös uutistoimituksia on luonnehdittu monissa yhteyksissä byrokraattisiksi. Esimerkiksi Simon Cottle toteaa, kuinka toimitukset ovat byrokraattisesti organisoituja ja rutiininomaisia (Cottle 2003, 11). Myös Todd Gitlin mainitsee, että toimituksissa työskennellään rutiininomaisesti ja automaattisesti (Gitlin 2003, 12). Uskon Cottlen ja Gitlinin näkemyksen pitävän hyvin paikkansa, koska kiireisissä ja myös taloudellisesti todennäköisesti tiukalle vedetyissä toimituksissa ei ole aikaa kovinkaan laajan mittakaavan luovuudelle ja pohtimiselle, vaan työt on hoidettava tehokkaasti, jota tukee esimerkiksi rutiininomaisuus.

Weber muistuttaa byrokraattisen hallinnon tarjoavan tilaisuuden myös valtapelille, koska byrokraattiseen hallintotapaan sisältyy muun muassa tiedon tarjoamien mahdollisuuksien hyväksikäyttäminen. Hallitseminen tiedon avoimella jakamisella tai sen pimittämällä muilta voidaan harjoittaa erittäin tehokasta vallankäyttöä. (Weber 1978 Vol.1, 225; Vol. 2, 992; Weber 1947, 311.) Weberin ajatus tiedon suhteesta hallintaan ja tiedon jakamisen rajoittaminen vallankäytön tapana kohtaa osuvasti myös Michel Foucault'n monta vuosikymmentä myöhemmin esittämän näkemyksen tiedosta vallan välineenä. Muutoin Weberin ja Foucault'n pohdinnat vallasta ovat toisinaan hyvinkin kaukana toisistaan (katso luku 2.2 *Michel Foucault'n näkemyksiä vallasta*). Tiedon jakamisen tai pimittämisen vallankäytön muotona voi sen sijaan liittää mielestäni helposti yksiin median toiminnan kanssa. Medialla on valta päättää, mitä tietoja se julkaisee ja mistä näkökulmasta. Viranomaisilla kuten tuomioistuimilla ei ole kovin paljon mahdollisuuksia käyttää tietoa vallan välineenä, koska niillä on lakiin perustuva velvollisuus tietojen antamiseen julkisuuteen (katso luku 4.1 *Tuomioistuinten tiedottaminen ja toiminnan julkisuus*).

Luonteenomaista modernille byrokratialle ovat Weberin mukaan siis seuraavat seikat:

- 1) toimivalta ja hallinto perustuvat lakiin
- 2) virastoissa toimii hierarkia virkamiesten välillä
- 3) kaikki virkamiesten tekemät päätökset dokumentoidaan ja talletetaan kirjallisesti
- 4) toiminta virkamiehenä edellyttää viraston toimialaan liittyvää koulutusta
- 5) virkamiesten tulee työskennellä tehokkaasti
- 6) viraston toimintaa ohjaavat oikeudelliset normit.

Lisäksi voisi luetella myös virallisen virkatyöskentelyn, palkan, eläkkeen, ylennyksen virkahierarkiassa, erityiskoulutuksen, työntekijöiden tehokkaan organisoimisen sekä tarkasti määritellyn toimivallan (Weber 1978 Vol. 2, 956-958, 1393; Weber 1947, 306-308).

Erilaisia keskusteluja ja mediaa seuratessa huomaa usein, kuinka termiä *byrokratia* käytetään erityisesti negatiivisessa sävyssä. Kyseinen sana liitetään helposti ajatukseen asioiden hitaasta etenemisestä ja hoitamisesta eri virastoissa. Vaikka Weberin teorian mukaan byrokratia on tehokas, järkevä ja luotettava hallintotapa, voi "byrokratian rattaisiin" joutunut kansalainen kokea tai mieltää asian toisenlaisena. Myös Vartola toteaa, kuinka byrokraattinen hallinto voi olla usein hidasta, tehotonta, kasvotonta, jäykkää, ylimielistä, konservatiivista, tunteetonta, eristäytynyttä, papereihin perustuvaa ja epämiellyttävää. Hitaaseen toimintaan viitataan myös tutkimusaineistooni sisältyvällä Aamulehden otsikolla *Liki kaksi vuotta kuolemasta, juttu käräjille* (id 80). Uutisen mukaan työtapaturmassa menehtyneen koneasentajan tapausta oli pitänyt käsitellä kärjäoikeudessa jo aikaisemmin, mutta käsittelyä on lykätty muun muassa lisätutkinnan vuoksi.

Byrokratian ei myöskään uskota luottavan kansalaisiin vaan se vaatii todistamaan asiat kirjallisesti. Kuitenkin samaan aikaan se on itse huono korjaamaan omaa toimintaansa tai parantamaan toimintatapojaan. Toisaalta esimerkiksi tuomioistuinlaitoksen ja kansalaisten oikeusturvan osalta on tärkeää, että asiat todistetaan, ettei oikeudellisia päätöksiä ja tuomioita anneta ilman näyttöä. Vartola korostaakin, että byrokratia turvaa kansalaisten oikeudet ja oikeusturvan. (Vartola 2013, 2, 11, 18, 22.)

Byrokratian ongelmista puhuessaan Vartola kuitenkin suo ymmärrystä virastoille siinä, etteivät byrokratian aiheuttamat hankaluudet useimmiten kuitenkaan johdu organisaatiosta itsestään, sillä päätösvalta on organisaation sijasta muilla tahoilla. Päätösvaltaa löytyy esimerkiksi eduskunnasta, hallituksesta ja ministeriöistä, mutta ei sieltä missä asiakaskohtaamiset tapahtuvat, eli missä asiakas välittömästi ja konkreettisesti kohtaa hallinnon. (Vartola 2013, 18.)

Traditionaalinen johtajuus

Traditionaalisessa johtajuudessa olennaista on luonnollisesti usko vallankäyttäjien legitiimiyteen, mutta myös perinteisiin (Weber 1978 Vol.1, 216; Weber 1947, 301, 313). Traditionaalisen johtajan hallittavana ovat alaisten sijasta kumppanit ja toverit. Nimenomaan kumppanuus sitoo ihmiset tottelemaan valtaa käyttävää henkilöä. Ihmiset ovat myös sitoutuneet noudattamaan sääntöjä, vaikka se onkin toissijaista johtajahenkilön tottelemiseen nähden. (Weber 1978 Vol.1, 226-227; Vol. 2, 954, 1009-1010.) Perinteet kuitenkin velvoittavat myös johtajaa, sillä ne määräävät sen, minkälaisia käskyjä hallinnan alaisia kohtaan annetaan. Käskyjen on oltava yhdenmukaisia perinteiden kanssa. Johtajahenkilö on silti vapaa ottamaan lahjuksia ja tekemään niitä vastaan palveluksia, mikäli nämä palvelukset sopivat yksiin perinteiden kanssa. (Weber 1978 Vol.1, 216, 226-227.)

Weber puhuu myös traditioon ja perinteisiin perustuvasta tuomareiden tuomiovallasta ja huomauttaa, ettei tällainen tuomitsemistapa ole millään muotoa moderni tapa (Weber 1978 Vol. 2, 758). Weber esitti näkemyksensä jo 1920-luvun alussa, mutta ajatus on edelleen pätevä; tuomiovallan on ilman muuta perustuttava rationaalisuuteen eikä traditionaalisuuteen. Tähän liittyen myös Weber toteaa, kuinka historian kuluessa rationaaliseen todistamiseen, logiikkaan ja johtopäätöksiin perustuva tuomitseminen on syrjäyttänyt uskomuksiin ja jopa magiikkaan pohjautuneen tuomiovallan. Toisaalta Weber tuo esiin myös luokkaerojen vaikutuksen tuomiovallan harjoittamisessa. Hän viittaa erityisesti Ison Britannian sääty-yhteiskuntaan, jossa tuomarit kuuluvat usein ylempiin yhteiskuntaluokkiin, mikä hänen mukaansa ei voi olla vaikuttamatta siihen, miten eri yhteiskuntaluokkien edustajia oikeudessa tuomitaan. (Weber 1978 Vol. 2, 812, 814, 844, 962; Weber 1947, 312.) On kuitenkin muistettava, että nykypäivään suhteutettuina Weberin ajatukset ovat lähes 100 vuoden takaa, eikä Ison Britannian kaltaista sääty- saati luokkayhteiskuntarakennetta ole ollut Suomessa enää 1900-luvun alkuvuosikymmenten jälkeen.

Toisaalta "säätyyn" perustuvien tuomioiden lisäksi Weber ottaa esille valamiehistön irrationaalisen "kansanoikeuden" ("popular justice of the jury") (Weber 1978 Vol. 2, 813, 892-893). Suomessa valamiehistön tilalla toimivat lautamiehet (katso luku 3.1 *Tuomioistuinuutiset sanomalehdistössä* sekä luku 4. *Suomalaisen oikeusjärjestelmän yleiset tuomioistuimet*). Weberin mukaan valamiehet edustavat - tai edustivat ainakin hänen aikanaan - erityisesti työväenluokkaa. Heidän tuomiotapansa perustuu helposti tunteille, kun taas ammattituomareiden vallankäyttö eli tuomitseminen pohjautuu rationaalisuudelle ja oikeustieteen opinnoille. (Weber 1978 Vol. 2, 892-893.)

Karismaattinen johtajuus

Kaikkein heikoimmin tuomioistuinten vallankäyttöön sopii Weberin kolmesta johtajuusmallista *karismaattinen johtajuus*. Siinä vallankäyttäjän erityisyys tuodaan traditionaalistakin johtajuutta vahvemmin esille korostamalla johtajan erikoislaatuista pyhyyttä, sankaruutta tai jotain harvinaislaatuista piirrettä. Karisma on siis (johtaja)henkilön yksilöllinen ominaisuus, joka voi Weberin mukaan olla yliluonnollinen, yli-inhimillinen tai muutoin hyvin poikkeava voima, kyky tai piirre. Jumalalliset ominaisuudet erottavat henkilön muista ryhmän jäsenistä ja saavat muut kohtelevaan häntä johtajana. (Weber 1978 Vol.1, 216, 241-244; Vol. 2, 954, 1112, 1116; Weber 2000, 312-313; Weber 1947, 301, 329.) Hänen karismaattiset kykynsä täytyy kuitenkin aina olla aidoiksi todistettuja (Weber 1947, 58).

Weber korostaa ihmisten omaa velvollisuutta tunnistaa aito karismaattinen johtaja. Osoittamalla uskonsa johtajaan henkilö samalla tunnustaa karismaattisen johtajuuden legitimitetin. Johtajan arvovalta perustuu siten täysin hänen erityisyyteensä ja erityiskykyihinsä, joiden ehtyessä myös hänen muihin vetoava karsimansa ja sitä kautta karismaattinen johtajuutensa voi kadota kokonaan. Hänen täytyy tehdä sankarillisia tekoja ja profeetallisia ihmeitä sekä paljastaa profeetallisia salaisuuksia ja ilmestyksiä säilyttääkseen valtansa. Karisman kadotessa katoaa myös legitimitetti. (Weber 2000, 312-313; Weber 1978 Vol.1, 216, 241-244; Vol. 2, 1113-1115, 1139; Weber 1947, 64, 330, 334, 336-337.)

Karismaattinen johtajana ei ole virallinen, tehtävään nimitetty virkamies tai vastaava ammattilainen, vaan hän on vain sattunut oikeaan aikaan paikalle, kun on tarvittu erityisiä, suorastaan yliluonnollisia kykyjä omaavaa henkilöä ratkaisemaan poikkeuksellinen yhteiskunnallinen tilanne. Tarve karismaattiselle johtajalle syntyy siis yhteiskunnallisissa sekasorto- ja ahdinkotilanteissa kuten sota-aikana tai epätavallisissa poliittisissa tai taloudellisissa tilanteissa. (Weber 1978 Vol. 2, 1111-1112, 1117, 1121, 1134.) Karismaattinen johtaja on siten aina jossain määrin kapinallinen ja vallankumouksellinen (Weber 1947, 57-58, 333).

Karismaattinen johtajuus on rationaalisen, traditionaalisen ja erityisesti byrokraattisen muodon täysi vastakohta (esim. Weber 1978 Vol. 1, XCVI; Vol. 2, 1113; Weber 1947, 332), vaikkakin karismaattisesti johdetut organisaatiot on laajalti siirretty byrokraattiseen muunnelmaan (Weber 1978 Vol. 1, 251). Rationaalinen ja traditionaalinen johtajuus ovat arkipäiväisen rutiininomaisen kontrollin muotoja, kun taas karismaattisuudelle tämä on täysin vierasta (Weber 1947, 332, 334).

Mielestäni karismaattinen johtajuus on kuitenkin jossain määrin sovellettavissa mediaan. Sekasortoisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa saattaa syntyä useitakin niin sanottuja riippumattomia toimituksia kuten erilaisia lehtiä. Nykyaikana myös erityisesti Internetissä on helppo synnyttää uusia toimituksia ja sähköisiä julkaisuja. Monien tällaisten lehtien voisi kuvitella saavan huomiota ja kiinnostusta osakseen muun muassa karismaattisen johtohahmon, toimittajan tai tuottajan avulla.

2.2 Michel Foucault'n näkemyksiä vallasta

Perinteisesti valta on määritelty erityisesti angloamerikkalaisessa yhteiskuntatieteessä yksinkertaisella kaavalla "A:lla on valtaa B:hen siinä määrin kun hän voi saada B:n tekemään jotain, jota tämä ei muuten tekisi". Ranskalaisen filosofi Michel Foucault'n (1926-1984) valtakäsitys kuitenkin poikkeaa perinteisestä, erityisesti hänen tutkiessaan tiedon ja vallan välistä suhdetta. Foucault ei kuitenkaan esitä valta-teorioitaan missään yksittäisessä teoksessa, vaan hänen ajatuksensa vallasta on koottava useista eri lähteistä. (Tontti 1999, 1.)

Kysymys vallasta oli kiinnostanut Foucault'a aina, ja koko 1970-luvun Foucault kehitteli siitä omaa näkemystään. Hän ei varsinaisesti pyrkinyt esittämään vallasta teoriaa eikä analysoimaan valtaa ilmiönä, vaan ainoastaan analysoimaan erityisiä valtasuhteita. (Tiisala 2010; Koivusalo 2012, 157; Foucault 2000, 326.) Foucault'n tavoitteena oli ennen kaikkea pysytellä etäällä perinteisistä valtateorioista käsitteellistämällä valta suhteessa sen konkreettiseen yhteiskunnalliseen toimintaan. Hänen oma tuottavan vallan näkemyksensä on täysin vastakohtainen länsimaista valta-analyysiä hallinneelle kiellon ja tukahduttamisen kautta käsitellylle vallalle (Koivusalo 2012, 158, 181.) Tuomioistuinten valta saatetaankin helposti liittää juuri kieltoon liittyvään valtaan, kun taas sanomalehdistö voisi edustaa vastakkaista eli tuottavaa valtaa. Kun joku on rikkonut kieltoa, tuomioistuin langettaa vallallaan siitä seuraamuksen, mutta sanomalehdistön valta tuottaa uutta tietoa lukijoilleen.

Foucault'a ei löydy myöskään varsinaista oikeusteoriaa, koska hän ei halunnut muotoilla "universaalia teoriaa vallasta tai oikeudesta" vaan suorastaan kieltäytyi tekemästä teoriaa oikeudesta. (Koivusalo 2001, 262). Hän myös vaati, ettei vallan analyysin lähtökohdaksi otettaisi kysymystä valtion tai vallan legitimaatiosta, vaan vallan tutkimuksessa näkökulma tulisi suunnata ulos instituutioista (Koivusalo 2012, 209, 217). Itse asiassa hän kysyy, tarvitsemmeko me oikeastaan lainkaan teoriaa vallasta (Foucault 2000, 327)?

Keskeisin kysymys Foucault'ille on yksinkertaisesti mitä valta on? Miten sitä harjoitetaan ja mitä tapahtuu, kun joku harjoittaa valtaa toisten yli? Kuka valtaa harjoittaa ja missä? (Foucault 1990, 102.) Mikä legitimoii vallan (Foucault 2000, 327)? Valta on paljon monimutkaisempaa kuin siitä 1960-luvulla tehty määritelmä, jonka mukaan "valta on sitä mikä kieltää" (Foucault 1990, 103). Valtaa ei myöskään tulisi analysoida instituutioiden näkökulmasta, vaan instituutioita vallan näkökulmasta (Caputo & Yount 1993, 5). Jos kuitenkin ajatellaan vallan perustuvan institutionaalisille malleille, tulee kysyä mikä on valtio (Foucault 2000, 327)?

Foucault ymmärtää vallan toimintana, joka kohdistuu muiden ihmisten toimintaan (Foucault 2000, 337-338; Tiisala 2010). Hänen mukaansa valta tulee kaikkialta, koska ihmiset jatkuvasti tekevät asioita, jotka kytkeytyvät toisten ihmisten tekemisiin. Ihmisten väliset valtasuhteet ovat kuitenkin kaksisuuntaisia, minkä johdosta ne sisältävät aina myös vastarinnan mahdollisuuden. Koska Foucault'ille valta on toimintaa, jossa subjekti valitsee useista mahdollisuuksista tavan toimia, vapaus ja toimiminen lankeavat valtasuhteissa yhteen. (Tiisala 2010.) Foucault kuitenkin huomauttaa, että vaikka valta kattaakin kaiken inhimillisen kanssakäymisen (Caputo & Yount 1993, 4), valtasuhteet ovat silti ehkä parhaiten piilotettuja juuri sosiaalisessa kanssakäymisessä (Foucault 1990, 118).

Foucault keskittyy analysoimaan erityisesti valtasuhteiden institutionalisoituja muotoja eli pitkäkestoisia strategisia käytäntöjä, jotka pyrkivät muokkaamaan ihmisten toimintaa joillakin erityisillä tavoilla. Tällaisia valtasuhteita, jotka instituutioiden vakiinnuttamina käytäntöinä saavat persoonattoman luonteen, Foucault kutsuu *hallinnaksi* (*gouvernement*). Hän analysoi siis valtasuhteita nimenomaan hallinnan tasolla, erotuksena yksilöiden välisistä valtasuhteista ja poliittisen *pakkovallan* (*dominance*) yhteiskunnallisesta dynamiikasta. (Tiisala 2010.) Toisaalta hän käyttää vallasta puhuessaan myös termiä *valvonta* (*surveillance*), joka toimii erityisesti vallankäytön konkreettisena työvälineenä ihmisten kontrolloimisessa (Foucault 1980, 38-39).

Instituutioita ei myöskään tule nähdä vallan alkuperänä tai lähteenä, vaan "yhteiskunnallisten valtaverkostojen suhteiden ja strategioiden ilmauksina ja koostein" (Koivusalo 2012, 171). Pelkän valtiollisen vallan korostaminen jättää Foucault'n mukaan huomioimatta vallan muut vaikutukset ja toimintatavat. Valtasuhteet vaikuttavat siis rinnakkain muiden yhteiskuntasuhteiden kuten tuotannon tai sosiaalisten suhteiden kanssa. Näin valtasuhteet ulottuvat valtiolliselta tasolta paikalliseen toimintaan asti. (Foucault 1980, 70.)

Yleisesti valtaa on poikkeuksetta tulkittu negatiivisilla termeillä *laki* ja *kielto* sekä esitetty valta lakijärjestelmänä (Foucault 1980, 140). Laki itsessään ei kuitenkaan kuvaa valtaa (Foucault 1990, 123), vaan on länsimaissa aina tarjonnut naamion vallalle. Laki ei myöskään ole totuus vallasta tai sen alibi, vaan vallan väline. (Foucault 1980, 140-141.)

Laki vallan naamiona on mielenkiintoinen näkökulma vallankäyttöön. Esimerkiksi tuomioistuimissa valtaa käytetään tuomioissa, joiden sisältämät ratkaisut perustuvat lakiin. Voisi siis ajatella päätöstenteossa "piilouduttavan" lain naamion taakse. Sanomalehdistö sen sijaan ei voi vallankäytössään piiloutua lain muodostaman naamion taakse, vaan se itse valitsee ja päättää julkaistavat asiat. Laki kuitenkin asettaa tiettyjä reunaehtoja ja rajoituksia julkaisuoikeudelle.

Tuomioistuinjärjestelmä ei myöskään ole Foucault'ille yleisen "kansanoikeuden" ("popular justice") ilmentymä vaan kaukana siitä. Oikeussalissa tuomioistuimen valta korostuu salin kalustuksen sijoittelulla. (Foucault 1980, 1, 8.) Oikeudenkäynnin eri osapuolten pöydät on sijoitettu kauas tuomareista (Foucault 1980, 8), joiden pöytä havaintojeni mukaan sijaitsee useimmiten korokkeella ja jopa aidalla erotettuna muusta oikeussalista. On selvää, että tällainen erottelu ja kateederille nostettu tuomarien pöytä luo sekä psykologisesti että konkreettisesti mielikuvaa etäisestä ja eri sfäärissä liikkuvasta vallankäyttäjistä. Koroke muistuttaa siitä, että osapuolet eivät ole jutun käsittelyssä millään muotoa samanarvoisia. Samalla osapuolten sijoittelun oikeussalissa voi uskoa korostavan vallan lisäksi tuomioistuimen arvovaltaa. Joillekin osa tuomiota voi olla jo se, että ylipäänsä joutuu arvovaltaisen vallankäyttäjän silmien alle.

Tiedon suhde valtaan

Vallasta saattaa Foucault'n mukaan muodostua kuitenkin turhan negatiivinen ja yksipuolinen mielikuva, jos vallan näkee ainoastaan tekoja rajoittavina lakeina, sillä valta synnyttää myös hyvää esimerkiksi *tiedon* (*knowledge*) tuottamisessa. (Foucault 1980, 52, 59, 119, 140). Foucault'n filosofiassa yksi hänen keskeisistä teemoistaan onkin juuri vallan ja tiedon välinen suhde (Foucault 2000, XVI; Harvey 1990, 45), eli yhtenä vallan muotona toimii tieto (Foucault 1980, 69; Koivusalo 2001, 274). Tässä Foucault'n teoria vallasta lähestyy myös Weberin näkemystä, jossa hallitseminen tiedon avulla liitetään erityisesti byrokratiaan (Weber 1978 Vol. 1, 225).

Foucault'n näkemys vallan aiheuttamasta tiedon tuottamisesta hyvänä asiana on hyvin mielenkiintoinen. Olen samaa mieltä Foucault'n kanssa siitä, että avoimuus, julkisuus ja tiedon

levittäminen ovat yleensä hyviä seikkoja, mutta voivatko ne olla *aina* ja *ainoastaan* hyviä asioita? Entä jos sanomalehden julkaisema tieto vahingoittaaakin jotain osapuolta? Vaikka sanomalehdistöllä sinänsä on valta päättää julkaistavista asioista, joutuu julkaisu kuitenkin aina tapauskohtaisesti miettimään, *mitä* asioita se oikeasti saa ja voi julkaista. Valta ei ole täysin lehdistön omissa käsissä, vaan sitä säädellään eri tavoin, joista kerron tarkemmin luvussa 3.

Sanomalehdistön valta.

Muun muassa hallinnollisella vallalla on käytössään omia strategisia tieto-valta -käytäntöjään. Tieto ja toiminta liitetään siten hyvin konkreettisesti juuri strategiseen vallankäyttöön. (Koivusalo 2012, 156, 194.) Puhuessaan vallasta Foucault liittää teemaan usein myös oikeuden ja totuuden käsitteet (esim. Foucault 1980, 93). Hänen oma filosofinen tietotahtonsa suuntautui erityisesti kysymykseen vallan tutkimisesta tiedon ja totuuden tuottajana (Koivusalo 2012, 192, 194). Foucault'n ajatus tiedosta strategisen vallankäytön välineenä on mielestäni luontevaa liittää yhteen sanomalehdistön toiminnan kanssa. Vaikka "yleissanomalehdet" sinänsä julkaisevatkin tasaisesti ajankohtaisia uutisia ja muita juttuja laidasta laitaan, on jokaisella lehdellä kuitenkin jonkinlainen oma agendansa ja näkökulmansa eli tietynlainen strategiansa, vaikka virallisesti lehti olisi esimerkiksi poliittisesti sitoutumaton. Lisäksi sanomalehdistö toimii tiedon ja totuuden tuottajana valitsemalla ja päättämällä uutiset ja aiheet, joista se julkaisee juttuja.

Toisaalta tieto vaikuttaa myös valtaan, koska tiedon avulla ja sen kautta valtasuhteet välittyvät ja tulevat ilmi. Lisäksi valta voi toimia tukahduttajana ja alistajana käyttäen työvälineinään sensuuria ja poissulkemista. (Foucault 1980, 69, 90.) Näin tietosuhde on itsessään valtasuhde (Koivusalo 2001, 263) eikä tietoa siten voi erottaa vallan harjoittamisesta (Foucault 1980, 59; Foucault 1990, 106; Foucault 2000, 51-52). On uskoakseni täysin päivän selvää, että sanomalehdistö käyttää valtaansa myös sensuurin ja poissulkemisen kautta. Sanomalehdistö itse päättää, mistä aiheista se julkaisee juttuja ja mistä ei. Onko sensuuri sanomalehdistön käytössä tukahduttamista ja alistamista, onkin jo monisäikeisempi kysymys. Jos jokin taho haluaisi saada asiansa lehdissä lukijoiden nähtäville, voi lehdistö varmasti halutessaan aika tehokkaasti tukahduttaa jonkun tahon pääsyn julkisuuteen. Tosin nykyisin Internetin avulla voi kuka tahansa saada halutessaan julkisuutta.

Foucault'n ajatuksista vallan ja tiedon suhteesta tulee väistämättä mieleen paljon käytetty fraasi *tieto on valtaa*. Saman fraasin voisi helposti kääntää myös toisin päin, eli *valta on tietoa*. Foucault'n ajatuksen tiedosta valtana jakaa myös Kent Asp, jonka näkemyksen mukaan politiikan pääomaa eli valtaa on tieto, ja journalismin pääomaa eli valtaa on puolestaan julkisuus (Kunelius ym. 2010, 59).

Panoptikon ja biovalta

Suuret valtamekanismit nojautuvat mikrotason valtamekanismeihin, jotka ovat syntyneet suljettujen laitosten kaltaisissa paikoissa (Harvey 1990, 45; Tontti 1998). Foucault'n suosikkiesimerkki tästä on *panoptikon* eli valtavverkosto, jossa yksi tai muutama henkilö voi tarkkailla jatkuvasti paljon suurempaa joukkoa ilman, että tarkkailtavat henkilöt huomaavat olevansa tarkkailun kohteena (Foucault 1980, 71). *Panoptisuus* (panopticism), jossa jokaista valvotaan ilman että kukaan valvoisi kaikkia, onkin Foucault'n mukaan modernin yhteiskunnan tärkein piirre (Tontti 1999, 3).

Vanha juridis-poliittinen valtakäsitys ymmärsi vallan ominaisuudeksi, joka voitiin sekä saavuttaa että menettää. Lainsäädäntöön ja suurieleisiin rituaaleihin perustunut hallitsijan ja alamaisten välinen valtasuhde oli yksipuolinen. Rikokset olivat suoria hyökkäyksiä hallitsijan valtaa vastaan, jolloin yhdellä rituaaleista eli rikosoikeudellisella ruumiinrangaistuksella palautettiin rikoksella loukattu hallitsijan arvo. (Tontti 1999, 4; Koivusalo 2001, 266, 271-272). Tästä vanhasta valtakäsityksestä siirryttiin kuitenkin 1700-1800-luvuilla uuteen valtasuhteiden muodostelmaan, jota Foucault kutsuu biovallaksi (Tontti 1999, 4). Uudessa ajattelutavassa rikos nähtiin yhteiskuntaa vahingoittavana ongelmana tai häiriönä, jossa rikollinen on yhteiskunnan vihollinen (Foucault 2000, 53-54).

Modernissa biovallassa tavoitteena oli muokata hierarkkisen valvonnan ja panoptikon-mallin avulla erilaisissa laitoksissa kuten vankilassa, armeijassa, tehtaassa, mielisairaalassa tai koulussa "kuuliaita ruumiita" (Tontti 1999, 4). Biovallan aikakaudella myös oikeusjärjestelmästä tulee ulkoisen oikeudellisen kehikon asettajan sijasta ennemminkin sisäisen yhteiskunnan ohjailun väline. Foucault'n mielestä juridinen valta ei voi vastustaa biovallan konkreettisia muotoja, koska biovalta toimii "säännöksi tullessa poikkeustilassa korvaten lain käsitteen". (Koivusalo 2001, 283-284.)

Toisinaan kuulee myös mediaa kutsuttavan omanlaisekseen, "kaiken paljastavaksi" panoptikoniksi. Rinnastus tuntuu luonteelta, jos pohditaan median luonnetta. Media tarkkailee yhteiskunnan ilmiöitä ja ihmisiä laidasta laitaan. Ihmiset ja ilmiöt eivät kuitenkaan voi tietää, tarkkailleeko media juuri heitä vai joitain muita. Todennäköisimmin media ei tarkkaile kuin suppeaa määrää asioita, ihmisiä ja ilmiöitä, mutta koska ihmiset tietävät *mahdollisuudesta*, että heitä tarkkaillaan, saa se ihmiset miettimään tarkemmin tekemisiään ja käyttäytymistään. Erityisesti tämän kaltainen "panoptinen" toiminta tuntuisi sopivan niin kutsuttuihin juorulehtiin ja niissä julkaistaviin paparazzi-

kuviin. Vielä perinteistä mediaa osuvammin panoptikon on verrattavissa sosiaaliseen mediaan, jota en kuitenkaan tässä tutkimuksessa käsittele sen enempää. Median kohdalla panoptikon-ajatuksen voi kääntää myös toisin päin eli kutsua sitä termillä *synoptikon*, jossa moni henkilö näkee samaan aikaan muutaman henkilön median kuten lehtien, elokuvien tai television kautta (Longhurst 2007, 29).

3 SANOMALEHDISTÖN VALTA

Jo 1800-luvulta lähtien lehdistöstä on puhuttu neljäntenä valtiomahtina C. de S. Montesquieun vallan kolmijakoon kuuluvien lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan lisäksi (Salminen 2006, 51-52; Uimonen 2009, 28-29). Risto Uimosen sanailua lainaten neljäs valtiomahti "käyttää valtaa itsenäisesti, paljastaa epäkohtia, arvostelee ja neuvo". Viestimet ovatkin vaikuttaneet yhteiskunnan kehitykseen välillä jopa hyvinkin merkittävästi. Lehdistön tarmokkuus nähdään siten usein vallan vahtikoirana toimimisena. (Uimonen 2009, 16, 18, 26.) Toimittajat itse pitävät vahtikoiran rooliaan ja virallisten auktoriteettien ratkaisujen arvostelemista luonnollisena oikeutenaan (Salminen 2006, 58-59; Leino 2005, 59). Osa journalisteista myös korostaa journalismin toiminnan logiikkana olevan juuri toisten instituutioiden haastamisen (Kunelius ym. 2010, 62).

Sinikka Torkkola kuitenkin huomauttaa tutkimuksessaan *Vaalirahakohu ja lautakasa journalismissa - kohun lietsoja vai vastuullinen arvioija* (2014), ettei useinkaan kysytä sitä, kuka taluttaa vahtikoiraa tai millaista talutushihnaa käytetään. Huonosti tehtäviään hoitava vahtikoira muuttuu helposti sylikoiraksi. Toisaalta vahtikoiran roolina voi olla myös vartiokoira, joka toimii osana valtajärjestelmää sen sijaan, että vahtisi muiden valtaa tai istuisi toisten sylissä. Tällöin mediaa ei nähdä enää muusta valtajärjestelmästä riippumattomana toimijana. (Torkkola 2014, 6.)

Median merkitys vallan vahtikoirana voidaankin kyseenalaistaa muun muassa siitä näkökulmasta, kuinka joukkotiedotuksen eliitti kuuluu itsessään hallitsevaan valtaeliittiin. Demokratian vahtikoiran tehtävä vesittyy, kun medialla on mahdollisuus päästä sisälle muihin valtainstituutioihin, joiden kanssa se usein myös liittoutuu. Esko Salmisen mukaan toimittajat viihtyvät helposti siellä, missä valtaa on ja samaistuvat näihin valtarakenteisiin. Journalisti-lehdessä 30.9.2005 julkaistun Yrjö Raution kirjoituksen mukaan Suomen joukkotiedotusvälineet ovat kuuliaisia valtiovallalle erityisesti suurissa ulkopoliittisissa kysymyksissä, mikä on nähty varsinkin 1970- ja 1980-luvuilla. Entisten toimittajien määrä "ministereinä, kansanedustajina, puoluejohtajina ja muissa korkeissa yhteiskunnallisissa tehtävissä" onkin Salmisen mukaan huomattava. (Salminen 2006, 58-59, 65-66, 69, 272.) Uimosen mukaan demokratia ei ole kuitenkaan terve, jos median ja muiden valtiomahtien välillä ei ole luovaa jännitettä (Uimonen 2009, 16). Median myös ajatellaan olevan entistä tärkeämpi väline ihmisten ja vallan instituutioiden välillä (Kunelius ym. 2010, 50).

Torkkola on tutkimuksessaan määritellyt journalismin roolin neljäntenä valtiomahtina muiden

instituutioiden seuraajaksi ja valvojaksi. Journalismin viidestä ideologiasta, joita ovat julkinen palvelu, objektiivisuus, autonomisuus, ajankohtaisuus sekä eettisyys, journalismin rooli nimenomaan julkisena palvelijana merkitsee vallankäytön seuraamista ja siitä raportoimista. Torkkolan mukaan journalismin yhteiskunnallista asemaa pidetään myös "itsestäänselvyytenä, jota ei ole tapana kyseenalaistaa". Lisäksi yhteiskuntaan on syntynyt jo viideskin valtiomahti: sosiaalinen media. (Torkkola 2014, 6, 52.)

Riku Neuvonen on sitä mieltä, ettei 2000-luvulla ole enää relevanttia pohtia onko medialla valtaa, vaan *minkälaista* median valta on. Neuvosen mukaan joukkoviestinnän toimijat ovat "itsekin havainneet oman valtansa ja asemansa demokraattisen yhteiskunnan tukipilareina" (Neuvonen 2005, 1.) Toisaalta median valtaan vaikuttavat ajankohtainen yhteiskunnallinen tilanne sekä siihen kytkeytyvät yhteiskuntapoliittiset käsitykset. Joukkotiedotusvälineet voivat kuitenkin nostaa agendalleen yhteiskunnallisia epäkohtia. (Kunelius ym. 2010, 18, 288.)

Voidaan myös pohtia eroja sille, *kuinka* lehdistö tuottaa näkyvyyttä asioille tai asioita koskeville mielipiteille. Veikko Pietilän mielestä toimittajat ja "jotkut ulkopuoliset tahot" nostavat melko useinkin mediassa esille yhteiskunnallisia kysymyksiä, "jotka saavat aikaan erilaisia reaktioita ja antavat aihetta pääkirjoituksille, yleisönosastokirjoituksille, haastattelulausunnoille ja mielipiteen ilmauksille viestimissä ja niiden ulkopuolella" (Pietilä 2010, 376). Nykyisin massaviestimet "asettavat ehdot sille, mitä ne kelpuuttavat diskursiiviseen tilaansa, miten ne tuota ainesta muokkaavat ja näin ollen millaista julkisuutta ne tuottavat" (Pietilä & Ridell 2010, 363).

Esko Salmisen mukaan joukkotiedotusvälineistä on kehittynyt muiden länsimaiden tavoin myös Suomessa "poikkeuksellisen vaikuttava osa yhteiskunnallista keskustelua ja kansalaisyhteiskuntaa" (Salminen 2006, 51). Samalla usko median laajaan merkitykseen yleistä mielipidettä muokkaavana tekijänä on ollut lisääntymässä (Kunelius ym. 2010, 50). Myös Risto Uimonen näkee journalistien valta-aseman olevan paisumassa suoranaiseksi mahtiasemaksi. Median suhteellinen asema on Uimosen mukaan vahvistunut muiden valtiomahtien kustannuksella. Hänestä oleellista onkin kysyä sitä, kuinka paljon valtaa medialla on, ja toisaalta miten se vaikuttaa ja mihin asioihin. Median vallan hahmottamisen tekee vaikeaksi se, että sen valta on vaikutus-, vaikutelma- ja mielipidevaltaa, eikä lakiin tai asetuksiin perustuvaa päätösvaltaa. Myös median olemus muuttuu alati. Median valta saa "tehonsa julkisuuden voimasta, tiedotusvälineiden nauttimasta arvostuksesta ja journalistien roolista päivän puheenaiheiden määrittelijänä". Toisaalta tiedotusvälineiden valta on myös sattumanvaraista. (Uimonen 2009, 12, 15, 18-19, 22, 27.)

Yhtä mieltä ollaan nykyisin kuitenkin siitä, että media on tiedonvälittäjänä tehokas ja nopea (Salminen 2006, 62). Yhä kovempi kilpailu yleisöstä on kuitenkin johtanut tiedotusvälineiden sensaatiohakuisuuteen (Salminen 2006, 62) ja vaikuttanut muutoinkin toimitusten valintoihin (Uimonen 2009, 66). Juttuja nostetaan etusivujen ykkösaiheeksi muun muassa kiinnostavuuden ja moraalisen kuohuttavuuden takia (Uimonen 2009, 66). Kuitenkin sensaatiohakuiset uutiset vähentävät uutisten uskottavuutta (Salminen 2006, 270, 283).

Media mielipidevaikuttajana

Medialla on valta nostaa asioita julkiseen keskusteluun sekä päättää siitä, kuinka pitkään ja näytävästi se jotain aihepiiriä käsittelee. Median vaikutuksista konkreettisimpia on siis agendavaikutus, jota se käyttää myös silloin, kun se päättää jättää jonkin asian tai aihepiirin käsittelemättä. (Kunelius ym. 2010, 398, 402.)

Joukkoviestinnällä on tärkeä rooli sekä vallan legitimiteetin rakentajana että sen purkajana. Kuvaamalla, mallintamalla ja kyseenalaistamalla vallan legitimiteetin perustoja media voi Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen mukaan vaikuttaa merkittävästi siihen, miten joidenkin toimijoiden vallan hyväksyttävyyttä arvioidaan. Toisaalta suurin osa yhteiskunnan eri organisaatioiden toiminnasta on sellaista, mitä mediassa ei käsitellä. Kyse on silloin yleensä joko niin rutiininomaisista asioista, etteivät ne kiinnosta mediaa tai sitten kyseessä ovat niin laajat ja pitkäkestoiset prosessit, että median voi olla vaikea saada niistä otetta. Rutiininomaisuuden takia vähälle huomiolle jäävät tyypillisesti muun muassa organisaatioiden toimintasuunnitelmat, talousarviot sekä muut organisaatioiden sisäiset asiat. (Kunelius ym. 2010, 22, 399, 425.)

Media on joka tapauksessa olennaisesti synnyttämässä mielikuvia, jotka puolestaan vaikuttavat helposti esimerkiksi organisaation uskottavuuteen, vaikutusvaltaan sekä vallan legitiimiyteen. Myönteinen julkisuuskuva ja mediatunnettuus ovat kytköksissä luotettavuuteen, koska ihmiset luottavat enemmän median välityksellä tutuksi tulleeseen. Toisaalta mediajulkisuus voi myös heikentää luottamusta erityisesti sellaisissa tehtävissä, joissa legitiimiyys ja riippumattomuus ovat korostetun tärkeitä. Lisäksi ei-toivotusta mielikuvasta voi olla vaikea päästä eroon. Oikeushallinnon alalla toiminnan ei kuitenkaan koeta riippuvan yhtä paljon julkisuudesta kuin muilla yhteiskuntasektoreilla. Myöskin median merkitys omalle vaikutusvallalle koetaan pienimmäksi juuri oikeustoimen sektorilla. Kaikkein vähiten mediajulkisuus vaikuttaa siten sellaisiin organisaatioihin, joilla on vakiintunut asema. (Kunelius ym. 2010, 350, 380-381, 383, 386-387, 404, 414, 418-420.)

Vaikutusvalta merkitsee mahdollisuutta vaikuttaa johonkuhun tai johonkin. Varsinkin politiikassa, kulttuurissa ja taloudessa mediasta on tullut keskeinen vallan käyttäjä sekä vallan väline. Tämän seurauksena yhteiskunta on tullut yhä riippuvaisemmaksi joukkotiedotusvälineistä ja median auktoriteeteista, "jotka ylhäältä päin arvottavat asioita ja tarjoavat näkemyksiään kehityksestä". (Salminen 2006, 51, 61, 273.) Toisaalta media on Suomessa myös "selvästi kriittisempi politiikkaa ja poliitikkoja kohtaan kuin muiden alojen toimijoita kohtaan". Tiedotusvälineistä on Uimosen mukaan tullut Suomessa ylivoimainen tiedollisen todellisuuden määrittelijä, mikä heijastuu myös siihen, miten media käyttää valtaa. Median tehtäviin kuuluu myös osoittaa asioiden painoarvo uutisvirrassa. (Uimonen 2009, 28, 66, 89.)

Uimosen mukaan median vahva asema johtuu siitä, että viestimet pääset suomalaisten yksityiselämään. (Uimonen 2009, 54). Lehdet voivat "kutsua lukijoikseen" ihmisiä näiden olinpaikasta riippumatta. Ihmisten ei siis tarvitse lehtiä lukeakseen kerääntyä samaan fyysiseen paikkaan, mikä muodostaa lehtiin paikattoman diskursiivisen tilan suhteessa lukijoihin. Esimerkiksi tuomioistuinlaitoksen toiminnasta kirjoittava lehdistö pystyy siis paikattomuuden ansiosta "paisuttamaan tuottamansa julkisuuden näkyvyyttä huikeasti yli sen, mikä fyysisissä tiloissa suusanallisesti tuotetulle julkisuudelle on kuunaan mahdollista". (Pietilä & Ridell 2010, 360.)

Heikki Paloheimon ja Matti Wiberg'n mukaan tiedotusvälineillä on valtaa, jonka käyttäminen vaikuttaa kansalaismielipiteeseen (Paloheimo & Wiberg 2004, 251). Joukkoviestinnän suurin merkitys professori Osmo A. Wiion mukaan onkin yhteiskunnan päivittäisten puheenaiheiden määrittäminen. Joukkoviestinnän suorat vaikutukset ovat hänen mukaansa kuitenkin harvinaisia ja "vain tietyin ehdoin syntyviä". Joukkoviestinnän vaikutusmahdollisuuksia ovat suuresti vähentäneet muun muassa päiväjärjestyksen hajautuminen sekä kanavien lisääntyminen ja kansainvälistyminen. Wiio totesi esitelmässään Helsingin yliopistossa 2.3.2006, että joukkoviestintä "imee informaationsa yhteiskunnasta ja elää molemmille hyödyllisessä symbioosissa yhteiskunnan kanssa". Lisäksi ihmiset ymmärtävät sanomat eri tavoin, mikä oleellisesti haittaa niiden perillemeno. Akateemikko Paavo Haavikko on puolestaan kritisoinut median vääristävän todellisuutta ja muuttavan "kriittikittömästi omat näkökulmansa yleisiksi totuuksiksi. Se vaientaa, muuttaa ja tuottaa todellisuutta omien intressiensä mukaan." (Salminen 2006, 61, 64, 273.)

Vallan ja julkisuuden yhteys modernissa yhteiskunnassa kiteytyy siihen, "kenen todellisuus tulee huomatuksi" ja "kenen sanoilla ja käsitteillä ongelmat määritellään" (Salminen 2006, 59, 70, 273). Sekä Risto Uimonen että Riku Neuvonen mainitsevat, kuinka tiedotusvälineet vaikuttavat,

muokkaavat ja määrittelevät jatkuvasti ihmisten tietoisuutta, näkemyksiä ja maailmankuvaa (Uimonen 2009, 55; Neuvonen 2005, 1). Ihmisille muodostuu käsitys asioista ja esimerkiksi poliitikoista juuri joukkoviestinnän perusteella, koska harvaa politiikkaa he tuntevat kuitenkin henkilökohtaisesti. Tiedotusvälineet ovatkin vahva mielikuvien luoja. Uimosen mukaan media vaikuttaa meihin koko ajan, vaikka emme edes ajattele sen olevan median mahtia. Esimerkiksi iltapäivälehtien lööpit ovat tehokkaita piilovaikuttajia. (Uimonen 2009, 55; Kunelius ym. 2010, 59.) Media myös osaltaan vahvistaa sitä, mitä yleisesti pidetään järkevänä ja itsestään selvänä (Kunelius ym. 2010, 98).

Salminen mukaan median valta perustuu siihen, että joukkotiedotusvälineiden katsotaan kertovan totuuden asioista (Salminen 2006, 67, 271). Journalisteilla on valtaa nimenomaan mielikuvien luojana (Uimonen 2009, 234). Vaikka media ei vaikuttaisikaan ihmisten varsinaiseen mielipiteeseen, käyttää se valtaa vähintäänkin "määräämällä", mistä asioista ihmisillä on ylipäätään mielipiteitä (Kunelius ym. 2010, 50). Suurinta valtaa toimittaja käyttääkin aiheita valitessaan ja määrittellessään johtavia puheenaiheita (Salminen 2006, 67, 271; Uimonen 2009, 56). Toimittaja päättää vastaanottajien kiinnostuksen kohteet aihevalinnoillaan sekä kiinnostuksen määrän otsikoilla ja jutun sijoittelulla. Toimittajan oma työ perustuu "juuri niihin tietoihin, joita hän saa ja joita hän julkaisee". (Salminen 2006, 67-68, 271). Eri toimittajien välillä vallan määrä kuitenkin vaihtelee toimittajan omista taidoista, asemasta ja edustamansa tiedotusvälineen merkittävydestä riippuen (Salminen 2006, 69, 271; Uimonen 2009, 93).

Journalismiin vaikuttaa myös toimittajien ja heidän sidosryhmiensä välille vuosien varrella kehittyvät inhimilliset sidonnaisuudet ja riippuvuussuhteet. Lisäksi pienessä maassa on helppo solmia kontakteja. Arvostettuja henkilöitä kuunnellaan ja vastenmieliset tyypit saavat nuivemman kohtelun. Toimittajien omat sympatiat ja antipatiat heijastuvat heidän juttuihinsa. (Uimonen 2009, 256; Pernu 2014, AL 25.5.2014.)

Aviisin vt. päätoimittaja Samuli Huttunen on todennut pääkirjoituksessaan, kuinka "toimittajat luovat jatkuvasti todellisuutta, muokkaavat sitä kenttää, jolla asioista puhutaan, ja määrittelevät, miten niistä puhutaan" (Huttunen 2013, Aviisi 11/2013). Mielestäni erityisen huomionarvoista on nimenomaan Huttusen virkkeen loppuosa eli "määrittelevät, miten niistä puhutaan". Toimittajat siis päättävät äänensävyn ja näkökulman, joilla asioita tuodaan esille. Journalismi valikoi vallankäyttäjien ja asiantuntijoiden puheesta avainsitaatit (Kunelius ym. 2010, 459). Simon Cottlen lainaamien E. Birdin ja R.W. Dardennen mukaan toimittajien vallassa on sijoittaa ihmiset ja tapahtumat sellaisiin kategorioihin kuten sankari, roisto, hyvä ja paha (Cottle 2003, 15).

Myös toimittaja Ilkka Pernu toteaa Aamulehdessä 25.5.2014 kuinka "toimittaja valitsee tutkimuksista ja raporteista ne luvut, jotka parhaiten tukevat näkökulmaa ja vieläpä pyöristää ne näyttämään isommilta". Pernun mukaan myös sanapari "joka toinen" kuulostaa tehokkaammalta kuin "40 prosenttia". (Pernu 2014, AL 25.5.2014.)

Uimonen on eritellyt neljä erilaista tapaa, joilla toimittajat käyttävät valtaansa. Perinteisin on kommenttien kirjoittaminen ja ottaminen kantaa asioihin pääkirjoituksessa. Toisena tehokkaana vaikuttamisen keinona on huomion kiinnittäminen epäkohtiin hälyjutuilla. Kolmas keino on päivän puheenaiheiden tuottaminen aiheesta kuin aiheesta. Neljäntenä tapana on viime vuosina yleistynyt suurten mediakohujen nostattaminen. Mediakohu saadaan syntymään niin, että "kaikki merkittävät viestimet iskevät samaan aikaan silmänsä samaan uutisaiheeseen ja ryhtyvät kilpailemaan, kuka hoitaa sen parhaiten". (Uimonen 2009, 101-102.)

Toisinaan media käyttää lyhytkestoisia kampanjoita, joissa selkeiden, voimakkaiden ja kantaaottavien juttujen sarjat käsittelevät tiettyä aihetta, teemaa tai yhteiskunnallista epäkohtaa (Kunelius ym. 2010, 295). Niin sanottu kohun mekanismi toimii siten, että "se mitä media jauhaa koko voimallaan, muuttuu vallitsevaksi totuudeksi, oli se sitten totta tai vain sinne päin" (Uimonen 2009, 64). Samaa näkökulmaa toistavaa informaatiotulvaa on mahdotonta päästä pakoan. Suuren yleisön käsitykset muokkautuvat tämän seurauksena pikku hiljaa mediassa vallitsevan tulkinnan mukaiseksi. Uimonen käyttää osuvaa termiä megafonivaikutus, jossa mediarummutus hautaa alleen kaikki muut äänet. "Totuus voi vääristyä ja karpäsestä tulla härkänen megafonin pauhussa". (Uimonen 2009, 64-65, 67.) Tähän liittyen Simon Cottle lainaa E. Birdin ja R.W. Dardennen näkemystä, jonka mukaan informaatiopitoisen sisällön sijasta tärkeämpää onkin ylläpitää "myyttisiä totuuksia" asioista. Uutistarinat eivät siis heidän mukaansa kerro asioita "sitien kuin ne ovat" vaan ennemminkin "sitien mitä ne tarkoittavat". (Cottle 2003, 15.)

Useat ministerit, johtavat virkamiehet ja talousjohtajat ovat joutuneet eroamaan tehtävästään, kun media on laittanut ison vaihteen pyörimään. Uimonen mukaan ainoastaan tuomarit "voivat säilyttää paikkansa pitkäaikaisesta mediakohusta huolimatta, jos heillä on niin paksu nahka, että se kestää julkisuuden valokeilan korvennuksen" silloin, kun kyseessä ei ole virkavirhe. Esimerkkihenkilönä Uimonen mainitsee korkeimman oikeuden (KKO) jäsenen Eeva Vuoren, jonka perheen huvilakaupat ja niihin liittynyt veronkierto päättyivät mediakohun aineksiksi vuonna 1997. Häntä vastaan ei kuitenkaan nostettu syytettä, koska syyttäjä katsoi hänen olleen tietämätön miehensä ottamasta pimeästä kauppahinnasta huvilakaupoissa. Vuoren eroa vaadittiin lehdissä ja myös KKO:n presidentti Olavi Heinonen kehotti julkisuudessa Vuorta eroamaan. Vuori ei kuitenkaan

eronnut, vaan jatkoi virassaan KKO:n jäsenenä eläkkeelle jäämiseensä eli vuoteen 2009 asti. (Uimonen 2009, 20.) Toisaalta, kuten Ankerö Jyräntä toteaa, olisi absurdia ajatella, että tuomarit olisivat koko valtiokoneistossa ainoa nuhteeton vallankäyttäjän ryhmä (Jyräntä 2003, 383).

Toisinaan journalistit toimivat Uimosen mukaan itse kuin tuomarit, mutta turvautuvat arvioissaan lakikirjojen sijasta journalismin eettisiin periaatteisiin ja "yleisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin". Journalistit esittävät usein moraalisia tuomioita, mutta niihin vaikuttavat aidon journalistisen etiikan lisäksi myös mediayhtiöiden kaupalliset paineet (Uimonen 2009, 200-202; Fredman 2002.) Hyvänä esimerkkitapauksena Uimonen mainitsee Kokoomuksen silloisen puoluesihteerin Harri Jaskarin joutumisen vuonna 2006 rikosepäilyjen kohteeksi liittyen paritukseen ja entisen naisystävänsä pahoinpitelyyn. Skandaali kaikkine yksityiskohtineen puitiin raflaavin otsikoin iltapäivälehdissä, mutta myös "asiallisemmissa" sanomalehdissä. Jaskari tuomittiin lopulta maaliskuussa 2007 sakkoihin laittomasta uhkauksesta. Tuomio oli kuitenkin suhteellisen lievä verrattuna median megafoniefektiin. Puoluesihteerin tehtäviin Jaskarilla ei ollut enää paluuta, mutta vuoden 2007 eduskuntavaaleissa suomalaiset saivat hänestä uuden kansanedustajan. (Uimonen 2009, 200-202; kts. myös Kunelius ym. 2010, 356.)

Tuoreempana tapauksena Elina Grundström mainitsee Advokaatti-lehden numerossa 4/2014 julkaistussa kolumnissaan *Kahden A:n luottoluokitus* Helsingin huumeepoliisin päällikköön Jari Aarnioon kohdistuneen pitkän esitutkinta-ajan sekä vasta tulossa olevan oikeuskäsittelyn. Grundströmin mukaan osa toimittajista pitää Aarniota syyllisenä siihen, mistä poliisi häntä epäilee, vaikka oikeudenkäynti ei Grundströmin kolumnin julkaisuaikaan ole vielä edes alkanut. (Grundström 2014, Advokaatti 4/2014.)

Vuonna 1999 Turun yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa kartoitettiin suomalaisten luottamusta tuomioistuimiin. Sen mukaan kansalaiset muodostavat vaikutelmia tuomioistuinten mahdollisten omien kokemustensa lisäksi nimenomaan median kautta. Tutkimuksen tekijät toteavat, kuinka jokainen joutuu lähes päivittäin "luettavien tekijöiden" vaikutuksen alaiseksi. Vaikutuksen myönteisen tai kielteisen laadun mittaaminen on kuitenkin hankalaa. Turun yliopiston tutkimuksen tulokset silti osoittavat, että 44,8 prosenttia tutkimuksen vastaajista katsoi lehdistön vaikuttaneen kielteisesti tai hyvin kielteisesti heidän tuomioistuintuomareita koskeviin käsityksiinsä. Hyvin myönteisen tai myönteisen vaikutuksen tuomioistuintuomareista lehdistön välityksellä oli saanut vain 10,10 prosenttia vastaajista. Kuitenkin peräti 37,5 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, ettei lehdistöllä ole lainkaan vaikutusta siihen, onko heidän mielikuvansa tuomioistuintuomareista myönteinen vai kielteinen. (Niskanen ym. 2000, 95-97.)

Kielteisen vaikutelmien määrä vaihtelee selkeästi myös vastaajan yhteiskunnallisen aseman, koulutuksen ja tuomioistuimia koskevien tietojen perusteella. Korkeassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat henkilöt, kuten tutkimuksessa luetellut ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät, korkeasti koulutetut sekä hyvätuloiset, ovat selvästi keskimääräistä useammin puhuneet lehdistön kielteisestä vaikutuksesta. Vaihtelu eri tietotasoryhmissä on kuitenkin voinut suurelta osin selittyä sillä, että korkeasti koulutetut ja hyvätuloiset ovat olleet tutkimuksessa yliedustettuina. Vähiten kielteisiä vaikutuksia lehdistön kautta olivat saaneet ne vastaajat, jotka olivat suorittaneet vain osan perus- tai kansakoulusta, ansaitsivat noin 500 euroa kuukaudessa (tutkimuksen aikaan 3300 markkaa), eläkeläiset, opiskelijat sekä alle 30-vuotiaat. Henkilöillä, joilla oli omia välittömiä tuomioistuinkokemuksia, olivat saaneet myös lehdistön kautta keskimääräistä yleisemmin negatiivisia vaikutelmia tuomioistuintuomareista. (Niskanen ym. 2000, 98-100.)

Tutkimuksen mukaan lehdistön kautta saadut kielteiset mielikuvat tuomioistuimista vähentävät luonnollisesti myös luottamusta tuomioistuimia kohtaan. Tutkimuksessa luottamuksen eri kohdealueina olivat asennoituminen tuomioistuinten päätösten ja tuomareiden toiminnan oikeudenmukaisuutta ja laatua kohtaan, luottamus päätösten tasapuolisuuteen, arvio tuomioistuinten toiminnasta kokonaisuutena, asennoituminen tuomioistuinten byrokraattisuutta ja niiden käytön esteitä kohtaan, asenteet tuomareiden henkilökohtaisia ominaisuuksia kohtaan sekä näkemykset siitä, pitäisikö tuomioistuinten käytön olla nykyistä helpompaa. Kaiken kaikkiaan niillä henkilöillä, jotka olivat lehdistön välityksellä saaneet kielteisiä kokemuksia tuomioistuimista, luonnollisesti myös kuva tuomioistuimista oli selvästi keskimääräistä huonompi. (Niskanen ym. 2000, 101-102.) Toisaalta Pekka Hallbergin mukaan luottamustutkimukset yleisesti ilmentävät melko vakaata luottamusta oikeudenkäyttöön (Hallberg 2001, 80).

Tiedotusvälineiden valta kyselytutkimusten valossa

Vuonna 1984 tehdyn selvityksen mukaan kansalaisten mielestä lehdistöllä oli kuudenneksi eniten "liikaa valtaa". Lehdistön edelle selvityksessä menivät pankit, puoluetoimistot, suuryritykset, virkamiehet ja ay-liike. Vaikka lehdistö yleisesti oli sijalla kuusi, sijoittui Yleisradio kuitenkin vasta sijalle kymmenen. 1990-luvun alussa eniten valtaa Suomessa katsottiin olevan medialla sekä politiikan, talouden ja ay-liikkeen edustajilla. Tosin tohtori Jukka Tarkka kiisti lehdistön suuren vallan Suomen Kuvalehden kolumnissaan *Sanan valta* 5.12.1991. Tarkan mukaan yhteiskuntamme oli sen sijaan tuolloin täynnä "näennäistä valtaa". (Salminen 2006, 51, 58, 62.)

Vuonna 1994 sanomalehti Kalevan eduskunnassa tekemän kyselyn mukaan enemmistö kansanedustajista oli sitä mieltä, että median valta oli jo liian suurta, koska medialla oli yhtä paljon valtaa kun eduskunnalla. Vuonna 1998 tiedotusvälineet olivat nousseet jo ykköstilalle vallankäyttäjinä. Sen jälkeen media on ollut jatkuvasti kärkipäässä kansalaisten keskuudessa tehtyjen kyselytutkimusten mukaan. Toisin sanoen mediasta on tullut kansalaisten mielestä hyvin keskeinen vallankäyttäjä. (Salminen 2006, 60, 62, 269-270.)

2000-luvun taitteen tutkimuksen mukaan Pohjoismaiden parlamenteissa vallitsi yllättävä yksimielisyys siitä, kenellä valta todellisuudessa on: hallituksella, tiedotusvälineillä, parlamentilla, rahamarkkinoilla ja ay-liikkeellä - tässä järjestyksessä. Myös kansalaismielipide kasvoi vuodesta 1990 vuoteen 2000 siten, että väittämän "toimittajat ohjaavat liikaa mielipiteitä Suomessa" kanssa samaa mieltä olevien määrä kasvoi kymmenessä vuodessa 59 prosentista 69 prosenttiin. Median kasvaneen yhteiskunnallisen mahdin seurauksena käytiin jopa keskustelua siitä, pitäisikö Montesquieun vallanjako-oppi ja käsitys demokratiasta arvioida kokonaan uudestaan. (Salminen 2006, 52, 54, 65, 270.)

Kuitenkin vuoden 2003 tutkimustuloksissa median valta oli seuranta-arviossa laskenut. Tiedotusvälineiden valtaa ei tuolloin enää pidettykään yhtä liiallisena kuin aikaisemmin (Salminen 2006, 62.) Toisaalta taas vuonna 2008 julkaistun tutkimuksen mukaan 84 prosenttia tutkimukseen haastatelluista arvioi, että medialla on suuri valta tavallisten ihmisten elämässä Suomessa (Uimonen 2009, 15).

Aamulehdessä 25.5.2014 julkaistun tilaston mukaan 49 prosenttia suomalaisista on sitä mieltä, että medialla on valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa liikaa. Saman verran suomalaisista ajattelee myös niin, että medialla on valtaa sopivasti. Kuitenkin 81 prosentin mielestä median valta on lisääntynyt. (Pernu 2014, AL 25.5.2014.) Aamulehden julkaisemassa tilastossa ei kuitenkaan mainita, millä aikavälillä median valta on suomalaisten mielestä lisääntynyt. Myöskään tutkimukseen vastanneiden määrää ei mainita eikä tarkempaa tutkimusajankohtaa.

Levikki ja luotettavuus sanomalehdistön vaikutusvallan osoittimina?

Perustana tiedotusvälineiden vallalle voidaan määritellä se, kuinka suuren lukija- tai katsojamäärän viesti tavoittaa ja miten uskottava se on. Suomessa on Esko Salmisen mukaan kuitenkin vain muutamia viestimiä ja niissä muutamia johtavia toimittajia, joilla on selkeästi suurempi valta kuin

muilla. Näistä Salminen mainitsee muun muassa television pääkanavat ja johtavat sanomalehdet. (Salminen 2006, 69.) Kunelius, Noppari ja Reunanen puolestaan luettelevat "vallan ydinjulkisuuden ytimen" sisältävän Helsingin Sanomat, Yleisradion televisiouutiset ja MTV3:n uutiset. Kuneliuksen ym. tutkimuksen vastaajat pitivät Helsingin Sanomia myös merkittävänä itsenäisenä vallankäyttäjänä. Jopa tuomioistuimissa seurataan, mitä Helsingin Sanomat kirjoittavat pääkirjoituksessaan tuomioistuinten antamista päätöksistä; onko päätös ollut Helsingin Sanomien mielestä hyvä vain huono. (Kunelius ym. 2010, 266, 268, 391.)

Ylivoimaisena mielipideilmaston hallitsijana on 1990-luvun alusta ollut siis Helsingin Sanomat. Kaikki muut lehdet Suomessa ovat käytännössä paikallisia tai pieniä lehtiä. 1990-luvun kuluessa Helsingin Sanomien, Aamulehden ja Turun Sanomien yhteenlaskettu levikki kasvoi 19 prosentista 21 prosenttiin. Helsingin Sanomilla oli 2000-luvun alussa lukijoinaan neljännes suomalaisista ja 70 prosenttia helsinkiläisistä. (Salminen 2006, 74, 82, 69, 268.) Päivittäin se tavoittaa yli miljoona lukijaa (Salminen 2006, 82), parhaimmillaan jopa 1,4 miljoonaa lukijaa (Uimonen 2009, 63).

Vuonna 2008 Helsingin Sanomien lukijamäärä kuitenkin putosi 958000:een (Uimonen 2009, 63, 74). Vuonna 2013 Helsingin Sanomien paperilehdellä oli 28.2.2014 julkaistun Kansallisen mediatutkimuksen mukaan 837000 lukijaa päivässä. Kaiken kaikkiaan suomalaiset lukevat edelleen todella paljon lehtiä, vaikka toisin väitetään. (Luukka 2014, HS 28.2.2014.) Aamulehden paperilehden lukijamäärä vuonna 2013 oli puolestaan 270000 lukijaa päivässä (KMT). Sanomalehtien liiton vuonna 2014 teettämän tutkimuksen mukaan yli 90 prosenttia suomalaisista lukee sanomalehteä viikoittain (Martikainen, AL 18.6.2014). Vuonna 2007 keskivertolukija vietti sanomalehden parissa keskimäärin puoli tuntia päivässä (Uimonen 2009, 12, 55) ja aika on pysynyt samassa myös vuonna 2013 (Laakso, Yhteishyvä joulukuu 2013). Jopa 75-80 prosenttia lehden sisällöstä menee siis keskivertolukijalta hukkaan (Uimonen 2009, 12-13).

Yleensä valtamedialla viitataan Helsingin suuriin valtakunnallisiin uutisvälineisiin, mutta käsitteen piiriin voidaan ottaa myös maakuntien ykköslehdet, jotka suvereenisti hallitsevat omilla alueillaan tiedonvälitystä ja ilmoitusmarkkinoita. Maakuntien ykköslehdet julkaisevat vuosittain 50000-70000 juttua ja lukijat muodostavat maailmankuvansa oman alueensa johtavan sanomalehden perusteella. Maantiede voi vaikuttaa merkittävästikin tiedotusvälineiden intresseihin, koska ne palvelevat eri yleisöjä ja eri tarkoituksia (Uimonen 2009, 63, 69, 84, 280.)

Johanna Jääskeläisen vuonna 1998 tekemän tutkimuksen mukaan Helsingin Sanomien luottamusaste lukijoiden piirissä oli 66 prosenttia, mutta esimerkiksi saman konsernin Ilta-Sanomien luottamus jäi 15 prosenttiin. Haastatelluista tärkeimpänä uutislähteenään sanomalehteä piti 23 prosenttia, televisiota 44 prosenttia. (Uimonen 2009, 63, 74.) Sanomalehtien liiton vuonna 2014 teettämän tutkimuksen mukaan suomalaiset luottavat tiedotusvälineistä eniten sanomalehtiin (Martikainen, AL 18.6.2014).

Helsingin Sanomien vallan lisääntyminen on kuitenkin merkinnyt myös entistä suurempaa kritiikkiä lehteä kohtaan, erityisesti lehden kulttuuripolitiikkaa vastaan. Vaikka muun muassa Uusi Suomi, Aamulehti ja Kaleva ovat noudattaneet kulttuuriolosuhteillaan samankaltaista linjausta kuin Helsingin Sanomat, eivät ne ole silti joutuneet vastaavanlaiselle tulilinjalle. (Salminen 2006, 67.)

Helsingin Sanomien ylivaltaa on alkanut nakertaa myös sähköinen media Internetissä sekä ilmaisjakelulehdet, mikä on nähtävissä erityisesti nuorten ikäluokkien mediatottumuksissa (Salminen 2006, 82; Uimonen 2009, 295, 301). Uimosen mukaan Aamulehdellä on Suomessa vankka tilauspohja, mikä heijastuu myös lehden sisältöön. Aamulehteä myydään luotettavuudella ja hyvillä brändeillä, mikä on pitänyt kestopilausten osuuden levikistä 90 prosentin tuntumassa. Tästä johtuen myös skandaali- ja sensaatiojuttujen kynnystä on Aamulehdessä voitu pitää suhteellisen korkealla. (Uimonen 2009, 74, 308.)

Ylipäättään aamulehtien asema tiedonvälittäjinä ja ilmoitusvälineinä on ainakin toistaiseksi vahva, koska suuret ikäluokat haluavat edelleen lukea sanomalehtensä aamukahvipöydässä. Aamulehtien levikkien laskua hidastaa myös toimiva varhaisjakelu. (Uimonen 2009, 298.)

Sanomalehdistön vallankäytön sääntelystä

Professori Jukka Kekkonen on todennut vuonna 1999, "ettei median vallan kasvu näy riittäväällä painolla lainsäädännössä" (Uimonen 2009, 253-254).

Joukkoviestinnän valtaa kontrolloidakseen lainsäätäjät ja oikeudenkäyttäjät ovat asettaneet joukkoviestinnälle rajoja, mutta myös joukkoviestinnän piirissä on perustettu itsesääntelyjärjestelmiä mm. eettisinä ohjeina ja eettisenä lautakuntana. Vuonna 1958 on Suomessa ensimmäisen kerran annettu eettiset Journalistin ohjeet. Niiden noudattamista ja hyvää

journalistista tapaa valvomaan on kymmenen vuotta myöhemmin perustettu Julkisen sanan neuvosto, JSN. Lisäksi mediayrityksillä on omia sisäisiä toimintaohjeitaan. (Neuvonen 2005, 122-123, 127, 130-131, 210, 266; Ollila 2004, 99; Tiilikka 2008, 70.) JSN ei ole tuomioistuin eikä se käytä julkista valtaa, mutta sen arvovaltaa esimerkiksi lausumien antajana ei ole kyseenalaistettu. (Ollila 2004, 99; Neuvonen 2012, 266, 268.)

Joukkotiedotusvälineiden sääntelyjärjestelmä sananvapauden ja siihen liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi poikkeaa luonnollisesti muusta sääntelystä. Joukkoviestinnän oma sääntely perustuu keskenään osittain päällekkäisiin itsesääntelyyn ja sitovaan sääntelyyn. (Voutilainen 2012, 61.) Itsesääntely voidaan kuitenkin tulkita "joukkoviestinnän omaksi mekanismiksi, jolla rajoitetaan sananvapauden käytön ylilyöntejä mutta myös turvataan demokraattisessa yhteiskunnassa tärkeä riippumattomuus valtiovallasta". Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) on vuonna 1996 päätöksessään vahvistanut tulkintalinjan, jonka mukaan joukkoviestinnän itsesääntely edistää sananvapauden funktion toteutumista demokraattisessa oikeusvaltiossa, koska median tehtävä on tuottaa tarkkaa ja luotettavaa tietoa. (Neuvonen 2012, 268.)

Virallisen sääntelyn ja joukkoviestinnän itsesääntelyn väistämättömänä seurauksena ovat olleet erinnäiset yhteentörmäykset. Erilaiset sääntelyn muodot pystyvät kuitenkin elämään rinnakkain, koska esimerkiksi joukkoviestinnän itsesääntelyllä on oma tehtävänsä sananvapauden käytön sääntelyssä. Osa sääntelystä liittyy kuitenkin perinteiseen oikeudelliseen sääntelyyn, "jota toteuttaa julkisoikeuteen kuuluva julkinen valta". Neuvonen viittaa myös siviilioikeuden tutkija Sakari Wuolijoen väitteeseen siitä, ettei joukkoviestinnän sääntely voi olla oikeaa itsesääntelyä, jos se ei ole oikeudellisesti merkityksellistä. Neuvonen itse näkee itsesääntelyn tarkoituksen olevan ainoastaan eettisten ohjeiden ja lausumien tuottamisen. (Neuvonen 2005, 1-2, 103, 116.)

Kuitenkin myös tuomioistuimet ovat ryhtyneet arvioimaan viestintärikosten tunnusmerkistön toteutumista "ja erityisesti rikoksen edellyttämää tahallisuutta sen perusteella, onko Journalistin ohjeita, JSN:n periaatelausumia ja niiden edellyttämiä työmenetelmiä ja huolellisuutta noudatettu". Ongelmana tässä on kuitenkin se, etteivät Journalistin ohjeet tai JSN:n periaatelausumat ole eduskunnassa käsiteltyjä lakeja. (Ollila 2004, 99-100; Tiilikka 2008, 74-75.) Kaikkia joukkotiedotusvälineitä koskee kuitenkin laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (Voutilainen 2012, 62). Rikoksesta voidaan tuomita vain silloin, kun syylliseksi epäilty on tehnyt lakiin kirjatun rikostunnusmerkistön mukaisen teon. Rangaistusta ei siis voida langettaa journalistialan omien pelisääntöjen rikkomisesta, vaan rikosoikeudellisesti sanktioitu toiminta

määritellään laissa. Vaikka tekojen rangaistavuus määritellään etupäässä rikoslaissa, myös muun muassa tekijänoikeuslaissa ja sananvapauslaissa on omat rangaistussäännöksensä. (Tiilikka 2008, 74-75.)

Perustuslain mukaan sananvapauden perusoikeussuoja ulottuu myös lehtien julkaisutoimintaan. Sananvapauden ydinalueeseen kuuluvat muun muassa "valtiollisista tai muista yleisesti kiinnostavista asioista kertominen tai muussa julkisessa tehtävässä toimivien henkilöiden vallankäytön valvominen sekä kriittinen tarkastelu". (Tiilikka 2008, 17, 58.) Sananvapauden lisäksi tiedotusvälineitä koskee julkaisuvapaus. Tiedotusvälineet itse päättävät, mitä ne sivuillaan julkaisevat tai jättävät julkaisematta. (Pesonen 2008, 59.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2000:54 korostetaan kuitenkin tiedotusvälineiden oikeudenkäyntiselostusten tarkkuuden ja totuudenmukaisuuden tärkeyttä. Yleisölle ei saa oikeudenkäyntiuutisilla luoda väärää käsityksiä ja odotuksia. Otsikoinnilla ja uutisen perussävyllä on merkitystä sille, millaisen mielikuvan lukija asiasta saa. Lisäksi on tarkkaan harkittava millaisin yksityiskohdin asiasta kirjoitetaan, ettei paljasteta asianosaisten henkilöllisyyttä, ellei se ole asian julkisuuden kannalta oleellista. "Syytetyn leimaaminen syylliseksi kesken käsittelyn ja pelkästään toisen osapuolen kannan esiintuominen merkitsevät ennen aikaista" ja mahdollisesti vääräksi osoittautunutta julkista tuomiota, "jonka seuraukset voivat olla asianomaisen kannalta vaikeasti korjattavissa". (KKO 2000:54.)

Päivi Tiilikka muistuttaa myös siitä, että virkatoimien arvostelun on kohdistuttava nimenomaan viranhoidon kannalta merkityksellisiin seikkoihin, kritiikille pitää olla riittävät perusteet eikä se saa olla perusteettomasti henkilökohtaisesti loukkaavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) mukaan virkaansa hoitavien virkamiesten osalta sallitun kritiikin rajat ovat väljempiä kuin yksityishenkilöiden osalta, mutta ei niin väljiä kuin poliitikkojen osalta. Toisaalta mitä tärkeämmässä ja keskeisemmässä asemassa henkilö on, sitä voimakkaammin viranhoitoa voidaan arvostella. Uutisointi ei välttämättä silti aina edellytä virkamiehen nimen mainitsemista. Tiilikka korostaa myös, että erityisesti tuomarikunnan arvosteluun EIT on suhtautunut pidättyvästi. Sen sijaan syyttäjän toimia voidaan arvostella vapaammin. (Tiilikka 2008, 254-256.)

3.1 Tuomioistuinuutiset sanomalehdissä

Julkisuudella on oikeusturvaa takaava tehtävä, koska julkisuutta on pidetty takeena oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille. Julkisia tehtäviä hoitavilla virkamiehillä on virkatoimissaan valtaa, jota demokraattisen kontrollin toteuttamiseksi täytyy voida tarkastella kriittisesti ja julkisesti. (Tiilikka 2008, 42, 225). Yhtenä demokraattisen oikeusvaltion keskeisenä tunnusmerkkinä pidetäänkin nimenomaan oikeudenkäynnin julkisuutta. Tiedotusvälineillä tulee olla mahdollisuus tarkastella tuomioistuinten toimintaa ja levittää niitä koskevaa tietoa, koska tuomioistuimet eivät ole suoranaisesti demokraattisen kontrollin tai valvonnan ulottuvilla. Vallan käytön kontrolli on mahdollista, kun yleisön oikeus saada ajankohtaista ja olennaista tietoa epäillyistä epäkohdista, väärinkäytöksistä tai rikoksista toteutuu lehdistön ja muiden tiedotusvälineiden kautta. (Tiilikka 2008, 187.)

Pekka Hallberg on todennut oikeudessa käsiteltävien asioiden tulevan mediassa esille entistä nopeammin ja aikaisemmassa vaiheessa. Hänen mukaansa otsikot kuitenkin leimaavat asioita. (Hallberg 1997, 103.) Lisäksi oikeudesta saatavaa kuvaa voi hämmentää se, että oikeustapausten eri osapuolten kannanotot ja lausunnot mielletään jo ratkaisuiksi (Hallberg 2001, 98). Hätäinen lukija saattaa siten ymmärtää uutisoinnin esimerkiksi asian vireilletulosta merkitsevän, että asia on jo ratkaistu, tai että syyte on näytetty toteen jo ennen oikeudenkäyntiä. (Hallberg 1997, 103.) Isot otsikot ja uutistoisto jättävät ihmisten mieliin epämääräisen vaikutelman syyllisyydestä eivätkä lukijat hahmota yksityiskohtia, ketä vasta epäillään rikoksesta ja kenen kohdalla epäily on siirretty syyteharkintaan. Samoin lukijalle voi jäädä hämäräksi se, "kenelle on luettu syyte oikeudessa ja kuka on todettu syylliseksi tai syyttömäksi". Suomessa kukaan ei kuitenkaan ole syyllinen, ennen kuin hänet on tuomioistuimessa todettu syylliseksi. (Uimonen 2009, 64-65, 67.)

Myös Miika Viljakainen painottaa pro gradu -tutkielmassaan *Rikoksen hahmo. Kotimaan rikosuutisointi Aamulehdessä toukokuusta 2011 toukokuuhun 2012*, kuinka toimittajan on koko oikeusprosessin ajan muistettava epäillyn syyttömyys ennen lopullista tuomiota. Viljakainen kuitenkin epäilee, riittääkö jutuissa toimittajan maininta siitä, että epäillyn syyllisyys on vasta syyttäjän näkökulma, jos uutisointi oikeuskäsittelystä on kuitenkin näyttävää? Journalistin ohjeet kuitenkin velvoittavat seuraamaan rikosepäilyt loppuun saakka. (Viljakainen 2014, 39, 43.)

Risto Uimonen muistuttaa asiaan liittyen, kuinka suuren yleisön voi olla vaikea muistaa, mikä vaihe uutisprosessissa on menossa ja mitä asiassa on aikaisemmin tapahtunut. Erityisesti tämä ongelma korostuu Uimosen mukaan rikoskohuissa. (Uimonen 2009, 64-65.) Journalismi helposti

yksinkertaistaa moniulotteisia ja pitkäkestoisia prosesseja yksittäisiksi uutistapahtumiksi (Kunelius ym. 2010, 62, 444).

Tavallisella lukijalla ei myöskään välttämättä ole tietoa prosessin eri vaiheiden merkityksestä (Ollila 2004, 149). Sen vuoksi oikeudenkäyntien julkisuus lisää tietoa oikeusjärjestyksen sisällöstä ja menettelyn hyväksyttävyydestä (Tiilikka 2008, 188). Julkisella viranomaistiedolla ja oikeudenkäyntien julkisuudella turvataan myös asioiden läpinäkyvyys, tarkastettavuus ja julkisen vallankäytön läpinäkyvyys (Neuvonen 2012, 149).

Monien muiden tavoin Pertti Hémanus mainitsee "trial by newspaper" -juttujen eli mediakäräjöintien vaikuttavan voimakkaasti yleiseen mielipiteeseen, joka hänen mukaansa vaarantaa oikeudenkäynnin puolueettomuuden. Syynä "ratkaisevalle askeleelle mielipiteen luomiseen" Hémanus pitää sitä, että lehti leimaa rikoksesta epäillyn jo ennakolta syylliseksi. (Hémanus 1966, 19, 29.) Samoin asia koetaan asianajajien keskuudessa. Asianajaja Markku Fredman toteaaakin, kuinka syyttömyysolettama on lehtien kilpailun myötä menettänyt sille kuuluvan arvonsa. Lehdet ratkaisevat Fredmanin mukaan tuomiot käsittelemällä tapauksia laajasti ja kanta-aottavasti tietystä näkökulmasta. Hän myös tarkentaa "trial by newspaper" -käsitteen tarkoittavan tilannetta, jossa tiedotusvälineen katsotaan käyttävän oikeuslaitokselle kuuluvaa tuomiovaltaa. (Fredman 2002.)

Myös pitkät, vuosia kestävät oikeuskäsittelyt eri oikeusasteissa voivat johtaa siihen, että prosessin alussa media seuraa herkeämättä kaikkia oikeuskäsittelyssä tapahtuvia käännteitä, mutta pitkän oikeudenkäynnin päätös ei enää kiinnosta mediaa samalla tavalla kuin prosessin alussa (Uimonen 2009, 161; Kunelius ym. 2010, 303). Päätös saatetaan mediassa noteerata vaisusti verrattuna rikosepäilyitä koskeneisiin juttuihin, jolloin lukijoille voi jäädä hyvin epämääräinen kuva siitä, oliko rikosepäilyiden kohde lopulta syyllinen vai ei. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta Uimonen mainitsee Sampo-Leonian konsernijohtaja Jouko K. Leskisen sisäpiiririkokset, joita käsiteltiin eri oikeusasteissa vuodesta 2003 vuoteen 2006. (Uimonen 2009, 161-167.) Myös Hémanus muistuttaa, kuinka lehdistö saattaa selostaa laajasti alioikeuden päätöstä, mutta unohtaa jutun käsittelyn ja päätöksen ylemmissä oikeusasteissa (Hémanus 1966, 29).

Täysin vastakkaisesti on käynyt kuitenkin niin sanotussa Ulvilan surmassa eli Anneli Aueria koskevassa murhaoikeudenkäynnissä, jota on puitu jo vuodesta 2009 alkaen käräjäoikeudessa, hovioikeudessa, korkeimmassa oikeudessa ja jälleen uudella kierroksella käräjäoikeudessa ja

hovi oikeudessa. Harri Aalto toteaa Aamulehden kolumnissaan *Joko vihdoin piste perhetragedialle?* kuinka surma on edelleen, usean vuoden ja monen oikeuskäsittelyn jälkeen iso uutisjuttu ja mediataloilta riittää sammumatonta kiinnostusta tätä oikeustapausta kohtaan. Sen sijaan Aalto pohtii, kuinka monien lukijoiden kyllästymisaste on näiden vuosien aikana jo täyttynyt. (Aalto 2014, AL 2.9.2014.)

Asiat voivat myös olla hyvin monimutkaisia ja tulkinnanvaraisia, joista julkisuudessa tiivistetään yksinkertaistettuja käsityksiä. Yksinkertaistukset ja irralliset faktat puolestaan vakiintuvat nopeasti yleisiksi totuuksiksi. Totuudet ovat siis enemmän kuin faktoja ja ne on ladattu arvoilla ja moraalilla näkökulmilla. Tällaiset "mediatotuudet" ovat usein suurelta osin myös tarkoitushakuisia yksinkertaistuksia. Myös lähes 86 prosenttia Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen tutkimukseen vastanneista oikeushallinnon sektorin edustajista oli sitä mieltä, ettei journalismi esitä kulloisestakin asiasta mahdollisimman monipuolista ja realistista kuvaa. (Kunelius ym. 2010, 388, 390, 440, 455.)

Toimittajien olisi tärkeää selvittää uutisoitavien asioiden taustoja ja vaiheita laajemmin, jotta oikeus saataisiin ymmärrettävämmäksi lukijoille. Tällöin oikeus ei jäisi pelkäksi uutiseksi, vaan myös asian sisältö avautuisi helpommin. (Hallberg 1997, 104.) Usein monimutkaisten ja etenkin oikeusriitojen lukuisien vaiheiden vuoksi pelkän lopputuloksen uutisoiminen ei useinkaan riitä asian kokonaisuuden ymmärtämiseksi (Hallberg 2001, 98).

Julkisuuteen välittyvä kuva oikeudenkäytöstä Hallbergin mukaan helposti painottuu juuri kohua herättäviin rikosasioihin sekä suuriin vahingonkorvausvaatimuksiin. Kuitenkin uutisarvoa omaavien suurten asioiden tai julkisuuden henkilöihin liittyvien oikeustapausten ohella tiedostusvälineissä olisi tarpeen selostaa myös tavanomaisia ja kansalaisia yleisesti koskevia, usein toistuvia ratkaisuja, joita löytyy muun muassa siviiliprosessin alalta, verotuksesta, sosiaaliturvasta ja ympäristöasioista. (Hallberg 2001, 98; Fredman 2002.)

Samoin Pertti Hémanus jakaa lehdistössä julkaistut rikosjutut normaalitason juttuihin sekä sensaatiouutisiin, toisin sanoen "kiintoisaan, viihdyttävään rikosaineistoon". Normaalitason uutisten muotoutumista ohjaa rutiini, mutta sensaatiotasolla kilpailu. Lisäksi hän muistuttaa siitä, että rikosaineiston julkaisemisella on myös yhteiskunnallinen merkitys normeja, lakeja ja niiden rikkomista koskevan informaation tarjoamisena, sosiaalisen kontrollin luomisena sekä "kriminaalipoliittisen yleisen mielipiteen aktivoimisena". (Hémanus 1966, 14-17, 19, 26, 43, 77-78, 264).

Rikostapausten uutisoinnin ongelmallisuus tulee esiin myös Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen (2010) tutkimuksessa, jossa haastatellut poliisit totesivat, kuinka tapahtuneen rikoksen "repiminen täysin auki" ja käsitteleminen mediassa etukäteen "ei voi olla jollain tavalla vaikuttamatta näihin kärjäoikeuskäsittelyihin". Myös oikeuslaitoksen edustajat ovat tutkimuksessa pohtineet median vaikuttavuutta erityisesti oikeudellisen harkinnan objektiivisuuden näkökulmasta: ihanteena pidetään sitä, että harkinta perustuu puhtaasti siihen, mitä asian käsittelyssä oikeussalissa tuodaan esille. Tapausta koskeva mediajulkisuus puolestaan nähdään uhkana, joka saattaa synnyttää yksipuolisia ennakkokäsityksiä ja jotka puolestaan pahimmassa tapauksessa voivat vaikuttaa oikeuden ratkaisuihin. (Kunelius ym. 2010, 302-303, 411.) Asian käsitteleminen laajasti mediassa jo ennen oikeudenkäyntiä voi johtaa jopa tuomarin esteellisyyteen, jos tuomari on näin saanut oikeudenkäyntimenettelyn ulkopuolella asiaa koskevia tietoja (Fredman 2002; Hallituksen esitys 78/2000).

Ihmiset muodostavat väistämättä uutisoinnin perusteella ennakkokäsityksiä tapahtuneista ja voisivat uskoa uutisoinnin perusteella muodostuvien ennakkokäsitysten liittyvän erityisesti kärjäoikeuksien maallikkojäseniin eli lautamiehiin. Sen sijaan tuomioistuinten tuomareihin ja esittelijöihin, jotka ammatikseen käsittelevät oikeudellisia asioita päivittäin, lehdistön kirjoittelulla voisi kuvitella olevan vähemmän vaikutusta. Tämän vahvistaa myös Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen (2010) tutkimustulos, jonka mukaan "oikeuden ammattilaiset luottavat omaan kykyynsä harkita asioita objektiivisesti mediajulkisuudesta huolimatta", mutta "toisten harkintaan mediajulkisuudella uskottiin todennäköisesti olevan vaikutusta". Näistä "toisista" puhuessaan tutkimukseen haastateltu oikeustoimen edustaja mainitsi nimenomaan lautamiehet eli "tavalliset kansalaiset". Lisäksi tutkimuksessa mukana olleista eri yhteiskuntasektoreista oikeushallinnon sektorilla henkilöstö joutuu kaikkein vähiten "antamaan periksi julkisuuden ja yleisen mielipiteen paineelle". (Kunelius ym. 2010, 411-412, 419.)

Oikeutta ja mediaa ei kuitenkaan tule nähdä vastakkain. Media välittää tietoa asioista ja tekee samalla järjestelmää avoimeksi, joutuen usein kuitenkin pelkistämään asioita. Avoimessa tiedonvälityksessä media ei voi tyytyä ainoastaan välittämään sille toimitettua aineistoa, vaan se etsii myös oman kriittisen näkökulmansa. (Hallberg 2001, 99.) Kun oikeuden päätökset vastaavat oikeusturvaodotuksia, lakiin perustuva oikeudenmukaisuus toteutuu ja näistä asioista välittyy avoin ja todellinen kuva median kautta. Samalla myös oikeuden ja median välinen suhde on tasapainossa. (Hallberg 1997, 105.)

4 SUOMALAISEN OIKEUSJÄRJESTELMÄN YLEISET TUOMIOISTUIMET

Vuonna 1993 suomalaista oikeusjärjestelmää uudistettiin yhtenäistämällä alioikeudet, jolloin kärjäoikeudet korvasivat aiemmat kihlakunnan- ja raastuvanoikeudet yleisinä alioikeuksina. (Ervasti 2012, 218.) Tavoitteena oli pyrkiä riita- ja rikosasioiden käsittelyssä välittömään ja keskitettyyn menettelyyn. Aikaisemmin siviili- ja rikosprosessia koskevat pääsäännökset perustuivat vuoden 1734 yleisen lain oikeudenkäymiskaareen. (Hallberg 2001, 38, 40).

Nykyisin Suomessa yleisiä tuomioistuimia ovat kärjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus. Muut tuomioistuimet kuuluvat hallintotuomioistuihin tai erityistuomioistuihin (Könkkölä 2014, 37; Ervasti 2012, 168). Kärjäoikeuksia Suomessa on yhteensä 27 (Oikeuslaitoksen kärjäoikeuksia koskeva verkkosivusto). Keväällä 2014 tapahtuneen Kouvolan ja Itä-Suomen hovioikeuksien yhdistämisen jälkeen Suomessa on yhteensä 5 hovioikeutta (Oikeuslaitoksen hovioikeuksia koskeva verkkosivusto).

Tuomioistuimet ovat vallankäyttäjiä, joilla on lopullinen valta ratkaista riita-, rikos- ja hallintoasioita yhteiskunnan jäseniä sitovalla tavalla. Toinen tuomioistuihin liittyvä erityispiirre on se, että ne ovat erityistä asiantuntemusta ja menettelytapoja noudattavia vallankäyttöinstituutioita. Niiden toiminta perustuu siis juridiikkaan, jota ”tavallisen kansalaisen voi olla vaikea hahmottaa ja ymmärtää kaikilta osin”. (Ervasti 2012, 228.) Tältä kannalta yleiset tuomioistuimet vastaavat siis täydellisesti Weberin määritelmää byrokraatiasta.

Alioikeudet eli kärjäoikeudet käsittelevät rikos-, riita- ja hakemusasioita (Könkkölä 2014, 37; Ervasti 2012, 168). Valtaosa tuomioistuinriidoista liittyy arkielämän tavanomaisiin sosiaalisiin suhteisiin kuten työhön, asumiseen, perheeseen ja velkaantumiseen. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi huoneenvuokrat, vahingonkorvaukset, velkasuhteet ja perheoikeudelliset asiat. Suomalaiset viranomaiset ja tuomioistuimet ovat myös velvollisia varmistamaan, että Suomessa noudatetaan Euroopan yhteisön oikeudesta ja Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johtuvia velvoitteita. (Ervasti 2012, 168, 197.)

Vuonna 2013 kärjäoikeuksissa ratkaistiin 60700 rikosoikeudellista asiaa, joista eniten eli 31 prosenttia koski liikenne rikoksia. Muita isoja asiaryhmiä olivat omaisuusrikokset sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikosasiat. (Suomen virallinen tilasto: Kärjäoikeuksien rikosasioiden

ratkaisut.) Riita-asioita ratkaistiin kaikkiaan 441700 asiaa ja hakemusasioita 50000 asiaa. Enemmistö ratkaistuista riita-asioista eli 68 prosenttia oli velka- tai saamissuhteisiin liittyviä asioita kuten kulutusluotot, luottokorttisaatavat sekä niin sanotut pikavipit. (Suomen virallinen tilasto: Käräjäoikeuksien siviiliasioden ratkaisut.)

Alemman oikeusasteen eli käräjäoikeuksien ratkaisut voidaan yleensä saattaa ylemmän tuomioistuimen eli pääsääntöisesti hovioikeuden tutkittavaksi. Käräjäoikeuksien ratkaisusta valitetaan hovioikeuteen, mutta valitusasioissa hovioikeudelta tarvitaan jatkokäsittelylupa. (Ervasti 2012, 168.) Vuonna 2013 hovioikeuksissa ratkaistiin kaikkiaan 9700 asiaa, joista rikosoikeudellisia oli 6100, riita-asioita 1800 ja hakemusasioita 1700. Rikosasioista suurin osa oli edellisvuoden tavoin omaisuusrikoksia, henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia sekä liikenne rikoksia. (Suomen virallinen tilasto: Hovioikeuksien ratkaisut.)

Hovioikeuden ratkaisuihin puolestaan voi hakea muutosta ylimmästä oikeusasteesta eli korkeimmalta oikeudelta, mikäli korkein oikeus myöntää valitusluvan. (Ervasti 2012, 168.) Ennakkopäätösluontoisissa asioissa voidaan jo käräjäoikeuden ratkaisusta hakea muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta, mutta tällöinkin edellytyksenä on, että korkein oikeus myöntää valitusluvan. Korkein oikeus on siis ennakkopäätöstuomioistuin, jonka tarkoituksena on antaa ennakkopäätöksiä sellaisista kysymyksistä, joihin laki ei anna selvää vastausta. (Korkeimman oikeuden verkkosivusto.) Lisäksi korkein oikeus valvoo lainkäyttöä omalla toimialallaan (Könkkölä 2014, 38).

Vuonna 2013 korkeimmassa oikeudessa ratkaistiin yhteensä 2590 asiaa, joista 38 prosenttia oli rikosasioita ja 42 prosenttia siviiliasioita. Rikosasioissa suurimpia asiaryhmiä olivat muun muassa omaisuusrikokset, henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset sekä huumausainerikokset. Riita-asioissa suurimpia asiaryhmiä olivat palvelussopimuksia, toimeksiantoja ja työntulossopimuksia koskevat asiat sekä maa-oikeusasiat. (Suomen virallinen tilasto: Korkeimman oikeuden ratkaisut.)

Tuomitseminen tuomioistuimissa on keskitetty erityiselle omalle professiolleen eli ammattituomareille, joilla on lakimieskoulutus (Ervasti 2012, 217), mikä vastaa suoraan Weberin määrittelemää byrokratiaa. Joissakin tapauksissa tuomioistuimen tuomitsemistehtävissä toimivat myös maallikkojäsenet. Esimerkiksi käräjäoikeuksien sotilasoikeudenkäyntiasioissa tuomioistuimen kokoonpanoon kuuluvat lainoppineen puheenjohtajan eli ammattituomarin lisäksi kaksi sotilasjäsentä. Lisäksi tuomioistuimen kokoonpanoon voi tietyissä asioissa kuulua erilaisia intressi-

ja asiantuntijajäseniä. Maallikkojäsenenä vakavimmissa rikosasioissa toimivat kunnan- ja kaupunginvaltuustojen valitsevat lautamiehet. Kullakin lautamiehillä on yksilöllinen äänioikeus käsiteltävänä olevan asian loppuratkaisussa. (Ervasti 2012, 217-218.)

Vuoden 1993 alioikeusuudistuksessa lautamiesten määrää oikeuden kokoonpanossa vähennettiin 5-7 lautamiehestä kolmeen lautamieheen (Ervasti 2012, 218) ja edelleen toukokuussa 2014 kahteen lautamieheen (Oikeuslaitoksen lautamiehiä koskeva verkkosivusto). Ervasti toteaaakin, ettei maallikoilla eli lautamiehillä ole laajamittaista vaikutusta päätöksentekoon, vaan järjestelmän merkityksestä on tullut yhä enemmän symbolinen. 2000-luvulla lautamiesten osallistuminen oikeudenkäyttöön rikosasioissa on vähentynyt lisää yhden tuomarin ratkaisuvallan kasvaessa sekä rikosasioiden kirjallisen ratkaisumenettelyn myötä. Vuonna 2008 lautamiehet poistettiin kokonaan siviiliprosessista. (Ervasti 2012, 218, 224.)

4.1 Tuomioistuinten tiedottaminen ja toiminnan julkisuus

"Kiristyneen kilpailun konkreettisin osoitus on Helsingin raastuvanuutisten hankintatavan muuttuminen. STT ryhtyi Helsingissä 1930-luvulla toimitusten pyynnöstä välittämään raastupauutiset, koska lehdet pitivät omatoimista hankintaa työvoiman tuhlausena. - - Raastupatoimittajan vakanssi oli säästäväisyyden vuoksi lopetettu ja raastuvan uutiset antoi haastemies." (Hémanus 1966, 73-74.)

Pertti Hémanus vielä jatkaa, kuinka "haastemiesten ja toimittajien välinen yhteistyö on tavallaan institutionalisoitunut" (Hémanus 1966, 76). Kauas on kuljettu niin 1930- kuin 1960-luvuiltaikin tuomioistuinten ja toimittajien välisessä kanssakäymisessä sekä haastemiesten työtehtävissä.

Viranomaisilla on *aktiivinen velvollisuus* tuottaa ja jakaa tietoa (Tiilikka 2008, 43).

Julkisuusasetuksessa säädetään valtionhallinnon viestinnän perusteista. Säännökset koskevat muun muassa tuomioistuimia ja muita lainkäyttöviranomaisia. Niiden mukaan valtionhallinnon viestinnän tarkoituksena on avoimuuden sekä tiedon tuottamista ja jakamista koskevien vaatimusten toteuttaminen. Nämä vaatimukset luovat yksilöille ja yhteisöille edellytykset muodostaa mahdollisimman totuudenmukainen kuva viranomaisten toiminnasta. (Voutilainen 2012, 133; Asetus viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta 1030/1999.)

Julkisuuslaissa veloitetaan yleiseen viranomaistiedottamiseen ja huomioimaan hyvän tiedonhallintatavan vaatimukset (Voutilainen 2012, 97, 129; Pesonen 2008, 164; Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999). Julkisuuslain tarkoituksena onkin turvata joukkoviestimien mahdollisuudet saada tietoa viranomaisten kuten tuomioistuinten toiminnasta. Tiedotusvälineet voivat siten toimia välineenä julkisuusperiaatteen toteutumiselle eli yksilön mahdollisuudelle saada tietoa viranomaisten toiminnasta. (Voutilainen 2012, 132.)

Julkisuusasetuksen mukaan valtionhallinnon viranomaisten on laadittava julkisuuslain 19 §:n (viranomaisen tiedonantovelvollisuus keskeneräisissä asioissa) ja 20 §:n (viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa) toteuttamiseksi viestintäsuunnitelma, joka on tarkastettava riittävän usein. Julkisuuslakia tulee siis noudattaa muun muassa tuomioistuimissa ja muissa lainkäyttöelimissä. Vireille tulevat ja ratkaistavat sekä muut viestintää edellyttävät asiat tuleekin luokitella siten, että tiedotuksesta vastaavat henkilöt saavat riittävän ajoissa tiedon yleisesti merkittävistä asioista. Huomioitava on myös se, että esittely- ja valmistelutehtävissä toimivat virkamiehet tuntevat viranomaisen viestintäsuunnitelman sisällön ja osaavat hyödyntää sitä julkisuuslain velvollisuuksien toteuttamiseksi. Heille tulee myös antaa tarpeeksi koulutusta ja ohjeita viestinnän suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kaiken kaikkiaan "viranomaisen on järjestettävä viestintäorganisaationsa siten, että tiedotustoiminta on tehokasta niin viranomaisen sisällä eri yksiköiden välillä kuin ulospäin suurelle yleisölle". (Voutilainen 2012, 94, 133-134; Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999; Asetus viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta 1030/1999.)

Käytännössä viranomaistahojen viestinnälliset resurssit voivat olla hyvinkin vaatimattomia ja organisaation viestintä saattaa olla vain yhden ihmisen harteilla (Kunelius ym. 2012, 350). Itse arvioisin oman kokemukseni perusteella, että kyseessä on usein oman päätyön ohessa hoidettava lisätehtävä. Esimerkiksi yleisistä tuomioistuimista ainoastaan korkeimmalla oikeudella on oma viestintäosastonsa, jossa työskentelee viestintäpäällikkö ja tiedottaja (Korkeimman oikeuden verkkosivut). Myös käräjäoikeuksien viestintäsuunnitelmien laatimista tukeva työryhmä on muistiossaan todennut, kuinka viestinnän toteuttamismahdollisuudet vaihtelevat tuomioistuimittain muun muassa näiden koon, käsiteltävien asioiden laadun ja toiminta-alueen kielellisten olosuhteiden johdosta (Melandar ym. 2003, Liite s. 2).

Valtioneuvoston kanslian suosituksen mukaan viestinnän tulee kattaa kaikki ne tilanteet ja toiminnot, joissa viranomaiset vastaanottavat, tuottavat ja jakavat informaatiota. Viestinnän periaatteita viranomaistoiminnassa ovat muun muassa vuorovaikutteisuus, luotettavuus, kattavuus

ja tasapuolisuus sekä oikea-aikaisuus. Viranomaisten viestintään vaikuttaa myös objektiivisuus eli "viranomaisen tehtävänä on viestiä kaikista merkittävistä asioista, eikä se voi painottaa vain itselleen myönteisiä seikkoja". (Voutilainen 2012, 132.) Siten myös tuomioistuinten tiedotustoiminnalla on suurempi merkitys kuin vain tiedon antamisella yksittäisistä ratkaisuista. Samalla tietouden lisääminen oikeuskäytännöstä tekee oikeusjärjestystä ymmärrettävämmäksi. (Hallberg 2001, 96-98.)

Tuomioistuimet eivät myöskään voi tiedotustoiminnassaan sovittautua ainoastaan median odotuksiin. Hallberg suosittelee tuomioistuimia toimittamaan ratkaisuista tiedottaessaan myös aikaisemmin kertynyttä aineistoa asian vaiheista sekä tarvittaessa tiedottamaan liittymäkohdista muihin vastaavanlaisiin asioihin. (Hallberg 201, 99.)

Myös Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen (2010) tutkimuksessa on tullut esiin, kuinka oikeushallinnon alalla yhteistyötä median kanssa pyritään kehittämään luomalla suhteita toimittajiin. Toisaalta Kuneliuksen ym. tutkimuksen mukaan valtion virkamiehet eivät koe samankaltaista velvoitetta vastata median pyyntöihin kuin "julkisuudesta riippuvaisemmat poliitikot". Lisäksi virkamiehet korostavat olevansa nimenomaan virkaroolissaan hoitaessaan toimittajayhteistyötä. Kuneliuksen ym. tutkimukseen haastatelluista hallinnon edustajista kuitenkin 42 prosenttia totesi, kuinka heidän organisaatiostaan vuodetaan medialle ajoittain luottamuksellisia tietoja. (Kunelius ym. 2010, 318-321.) Tietojen vuotaminen tulee väistämättä mieleen myös tutkimusaineistooni sisältyvässä Helsingin Sanomien artikkelissa *Tuomarit selittivät törkypuheitaan* (id 100), jossa kerrotaan Helsingin hovioikeuden tuomareiden kielenkäytöstä esimerkiksi henkilökunnan kahvitauoilla.

Neuvosen mukaan viranomaistoiminta tuottaakin paljon sellaista tietoa, jota tiedotusvälineet hyödyntävät (Neuvonen 2012, 146). Koska tiedotusvälineiden tehtävänä on seurata viranomaisten toimintaa, hankkia siitä tietoja ja välittää niitä yleisölle, erilaiset asiakirjat ja dokumentit ovat medialle erittäin tärkeää lähdeaineistoa. Niihin perustuvien lehtijuttujen tekeminen on varmempaa kuin "henkilölähteiden puheiden siteeraamiseen pohjautuva aineistonhankinta". Asiakirjoja voidaan helposti käyttää tarvittaessa myös todistusaineistona. (Tiilikka 2008, 42-432.) Viljakainen nimittää oikeuslaitosta valmiin tiedon *tuottajaksi*. Hänen mukaansa oikeuslaitoksella on siten myös merkittävä rooli rikosjulkisuuden muotoilemisessa tuottaessaan toimittajille tietoa erikseen pyytämättä. (Viljakainen 2014, 28.)

Uimosen mukaan suomalaiset tuomioistuimet ovat suosineet joissakin tapauksissa enemmän yksityisyyden suojaa kuin sananvapautta ja vapaata tiedonvälitystä, jos niiden on pitänyt valita kahden perusoikeuden välillä. Jotkut oikeudenkäyntinsä hävinneet suomalaiset viestimet ovat hakeneet muutosta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta (EIT), josta onkin tullut "kiusallinen instanssi Suomen kannalta". Suomi komeilee EIT:n päätöstilastojen kärjessä, koska se on hävinnyt noin 80 prosenttia (vuoteen 2009 mennessä) EIT:ssä käsitellyistä valituksista. Seitsemän Suomea koskevasta päätöksistä on liittynyt sananvapauteen. Lisäksi EIT on käsitellyt kymmenkunta suomalaista sananvapauskonfliktia. Vaikka EIT:n tuomiot eivät kumoa suomalaisten tuomioistuinten tuomioita, niillä on merkittävä ohjaava ja moraalinen velvoite. (Uimonen 2009, 254-255.)

Myös Piia Leinon pro gradu -tutkielmasta *Toimittajan eettinen harkinta rikos- ja oikeusjournalismissa* selviää, että suurimmaksi ongelmaksi oikeustoimittajat kokevat tiedon salailun. Erityisen vaikeaa salaaminen on hyväksyä silloin, kun oikeudenkäynnissä käsitellään toimittajien mielestä yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita. Tutkielman mukaan oikeustoimittajat toivovat tästä syystä enemmän julkisia tiedotteita. (Leino 2005, 45.)

Käräjäoikeuksien viestintäsuunnitelmien laatimista tukeva työryhmä on todennut muistionsa liitteessä, ettei tiedotusvälineiden ja käräjäoikeuksien välinen yhteydenpito ole aina ollut ongelmaton ja epäluuloja on ollut puolin ja toisin. Liitteen mukaan tiedotusvälineet "ovat ajoittain moittineet käräjäoikeuksia siitä, että ne salailevat liikaa toimintaansa eivätkä anna tietoja käsittelemistään asioista ja niiden ratkaisuista silloinkaan, kun tiedot ovat julkisia". Myös käräjäoikeuksien tekemiä salassapitoratkaisuja on arvosteltu tarpeettoman laajoiksi. Käräjäoikeudet puolestaan ovat kokeneet tiedotusvälineiden kertovan toisaalta epäoleellisista asioista käräjäoikeuden toiminnasta ja toisaalta kritisoivan käräjäoikeuksien ja muidenkin tuomioistuinten ratkaisuja perusteettomasti ja vääristä lähtökohdista. Muistion liitteessä on korostettu käräjäoikeuksien avointa ja palveluultista suhtautumista tiedotusvälineisiin, mutta painotettu myös tiedotusvälineiden omaa vastuuta siitä, mitä ne käräjäoikeudesta saamistaan tiedoista julkaisevat. Tämän ohjaaminen ei kuulu tuomioistuimille: tiedotusvälineitä koskevat omat säädöksensä. (Melander ym. Liite ss. 6-7.)

Asiakirjajulkisuus

Viranomaisjulkisuuden perusta on Suomen perustuslain 12 §:n 2 momentissa, joka toteaa viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen ja muiden tallenteiden olevan julkisia, "jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta." Julkisuusperiaatteen sisältöä muun muassa asiakirjajulkisuuden osalta tarkentaa laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta eli julkisuuslaki. (Voutilainen 2012, 58, 70; Tiilikka 2008, 41; Suomen perustuslaki 1.3.2012; Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999.)

Viranomaistoimintaa ja päätöksiä koskee siis julkisuusperiaate, joka jaetaan käsittely- ja asiakirjajulkisuuteen (Pesonen 2008, 12; Voutilainen 2012, 37). Sen tarkoituksena on antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä sekä lisätä kansalaisten luottamusta viranomaistoimintaa kohtaan. (Voutilainen 2012, 70-71; Pesonen 2008, 12; Tiilikka 2008, 41-42).

Asiakirjajulkisuus takaa oikeuden viranomaisen piirissä syntyneeseen tietoon (Pesonen 2008, 12). Myös asioiden käsittelyjulkisuus toimii osana oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä (Voutilainen 2012, 71). Samalla oikeudenkäyntien ja asiakirjojen julkisuuden mahdollistamalla rikosuutisoinnilla on merkittävä rooli yleisen moraalin ylläpitäjänä sekä rikollisuuden raportoijana ja selittäjänä (Tiilikka 2008, 188).

Käsittelyjulkisuus merkitsee sitä, että sekä kansalaiset että tiedotusvälineiden edustajat saavat tulla seuraamaan kärjäoikeuden istuntoja ja muutoinkin ovat tervetulleita tutustumaan kärjäoikeuden toimintaan. Istuntojen kuvaaminen ja nauhoittaminen ovat lähtökohtaisesti sallittuja, mutta asiasta tulee sopia istunnon puheenjohtajan kanssa. Yleensä kuvaaminen ja nauhoittaminen istunnon kulkua häiritsemättä onnistuu parhaiten istunnon alussa. (Melandar ym. 2003, 6.)

Viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ja tallenteet ovat julkisia, jollei niitä ole erikseen määrätty salassa pidettäväksi tai jollei julkisuutta ole muutoin välttämättömien syiden vuoksi rajoitettu. Kenellä tahansa on oikeus julkisuusperiaatteen perusteella saada viranomaisten julkisista asiakirjoista tietoja. (Pesonen 2008, 12; Voutilainen 2012, 36-37, 53, 143, 198; Tiilikka 2008, 43, 46-47; Neuvonen 2012, 146.) Tämä periaate on kirjattu perustuslakiin ja se on vahvistettu

julkisuuslaissa eli laissa viranomaistoiminnan julkisuudesta. Sen sijaan "oikeudenkäynnin julkisuuslaki on erityislaki julkisuuslakiin nähden." (Pesonen 2008, 12, 103; Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999.)

Julkisuuslakia sovelletaan sekä viranomaisten laatimiin asiakirjoihin että viranomaisille annettuihin asiakirjoihin. Viranomaisten asiakirjoja ovat esimerkiksi pöytäkirjat, päätökset ja lausunnot. (Tiilikka 2008, 44.) Pääsääntöisesti viranomaisten laatimat asiakirjat tulevat julkisiksi, kun asia on kyseisessä viranomaisessa loppuun käsitelty. Tuomioistuimen päätös tai tuomio tulee julkiseksi, kun ratkaisu on annettu tai kun se on asianosaisen saatavilla. Pöytäkirja puolestaan tulee julkiseksi, kun se on tarkastuksen jälkeen allekirjoitettu tai muutoin varmennettu. (Tiilikka 2008, 45.) On kuitenkin hyvä huomioida, että haastehakemuksen sisältö on julkinen vasta, kun se on oikeudenkäynnissä luettu (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689).

Asiakirjan salassapidon tulee perustua suoraan lain säännöksiin tai laissa säädettyyn valtuutukseen määrätä salassapidosta. Viranomainen ei voi rajoittaa tiedonsaantia salassapitoon vedoten muutoin kuin lakiin perustuvilla salassapitosäännöksillä. Asiakirja voi siis kuitenkin olla salassa pidettävä viranomaisen antaman määräyksen nojalla, johon sovelletaan erityislakia yksittäistapauksissa. Salassapitomääräyksiä voivat antaa yleiset tuomioistuimet "sitien kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain mukaan säädetään". Esimerkiksi tuomioistuimen päätös ja tuomio ovat julkisia siinä vaiheessa, kun ratkaisu on annettu tai kun se on asianosaisen saatavissa, mutta jos "tuomioistuimen päätökseen tai tuomioon sisältyy julkisuuslain 24 §:n mukaan salassa pidettäviä tietoja, on tuomioistuimen päätös tai tuomio tältä osin salassa pidettävä". Sen sijaan tuomiolauselmät ovat yleisissä tuomioistuimissa aina julkisia tietoja. (Voutilainen 2012, 146-147, 149, 224.)

Asiakirjan julkisuus ei kuitenkaan automaattisesti oikeuta esittämään joukkotiedotusvälineessä asiakirjaan sisältyvää yksityiselämää koskevaa tietoa. Asianosaisen kannalta on "aivan eri asia, onko häntä koskeva tieto viranomaisen hallussa ja sieltä jokaisen halukkaan selville saatavissa vai levitetäänkö häntä koskevaa tietoa joukkotiedotusvälineissä". Esimerkiksi julkisiin oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyy monesti hyvin arkaluonteisia asianosaisen yksityiselämän piiriin kuuluvia tietoja, jotka ovat usein pikemminkin tausta-aineistona kuin varsinaisena prosessin kohteena. Asiakirjoihin sisältyvät yksityiselämän piiriin kuuluvat tiedot eivät välttämättä liity asianomaisen henkilön yhteiskunnalliseen vallankäyttöön. (Tiilikka 2008, 147, 149, 188; Neuvonen 2012, 149.)

Sinänsä laissa ei ole erityistä säännöstä rikoksesta epäillyn tai rikoksesta tuomitun henkilön nimen ja kuvan suojasta. Asia ratkaistaankin yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä ja kunnialoukkausta koskevan sääntelyn perusteella. (Tiilikka 2008, 182.) Aamulehden oikeustoimittaja Tuomas Rimpiläinen on omalta osaltaan kommentoinut aihetta artikkelissaan *Tuomio julkisen tiedon julkaisusta* (Rimpiläinen 2014, AL 18.9.2014). Tekstissään Rimpiläinen huomauttaa, kuinka rikoslain käsitykset siitä, mitä tarkoitetaan yksityisellä ja mitä julkisella henkilöön liittyvällä tiedolla, vaikeuttavat olennaisesti tiedotusvälineiden työtä. Artikkelissaan Rimpiläinen viittaa erityisesti seksuaalirikoksista tuomittujen nimiin. Vaikka tuomioasiakirjat ja niiden sisältämät tiedot, kuten tuomitun nimi, ovat sinänsä julkista tietoa, voivat joukkotiedotusvälineet joutua silti tuomituiksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä, jos ne julkaisevat tuomitun nimen esimerkiksi lehti uutisessa. Kuten Rimpiläinen toteaa, "tuomio voi siis tulla, vaikka kaikki tiedot olisivat totta, eikä julkaisussa olisi mitään solvaavaa". (Rimpiläinen 2014, AL 18.9.2014.) Samasta tiedotusvälineitä koskevasta ongelmasta kirjoitetaan myös tutkimusaineistooni sisältyvissä uutisteksteissä *KKO tuomitsi Ylen Lisäsyn-uutisen äänin 3-2* (id 87) ja *KKO sallii juorut, uutisilla tiukka seula* (id 98).

Käräjä- ja hovioikeuksien viestintäsuunnitelmat

Esimerkkeinä tuomioistuinten käytännön tiedotustavoista esittelen seuraavassa lyhyesti suosituksen käräjäoikeuksien viestintäsuunnitelmaksi sekä Itä-Suomen hovioikeuden viestintäsuunnitelman. Korkeimmassa oikeudessa viestintäsuunnitelman päivittäminen on kesken, enkä sen vuoksi ole saanut suunnitelmaa käyttööni.

Käräjäoikeuksien viestintäsuunnitelmien laatimista tukeva työryhmä on muistiossaan todennut, että tuomioistuimen viestinnän periaatteita ovat avoimuus, asiakaskeskeisyys, luotettavuus, ymmärrettävyys, vuorovaikutteisuus, tasapuolisuus sekä tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus. Keskeisenä lähtökohtana viestinnälle on käräjäoikeuden toiminnan kaikinpuolisen avoimuuden edistäminen ja käräjäoikeuden toimintaa koskevan tiedon jakaminen. (Melandar ym. 2003, 3-4 sekä Liite ss. 2-3, 6; Tuormaa 2013.) Tuomioistuinten tiedotus- ja julkaisutoiminnan sekä muun viestinnän tavoitteena on luoda yksilöille ja yhteisöille edellytyksiä muodostaa mahdollisimman totuudenmukainen kuva viranomaisen toiminnasta sekä valvoa omia etujaan ja oikeuksiaan (Melandar ym. 2003, Liite s. 3).

Käräjäsihteerien tulee lähettää oikeudenkäynnin perustiedot sisältävät diaaritiedot tai juttuluettelot käräjäoikeudessa käsiteltävistä asioista ja istunnoista tiedotusvälineille pyynnöstä. Tarvittaessa oikeudenkäynnistä voidaan myös tiedottaa ennakoon käsittelijän laatimalla tiedotteella. Samoin ratkaisusta tulee toimittaa niitä pyytäneille tiedotusvälineille kopio joko sähköisessä tai muussa sovitussa muodossa. (Melander ym. 2003, 6-7; Tuormaa 2013.)

Hovioikeuksissa kirjaamo lähettää tiedotusvälineille tarpeen mukaan luettelot hovioikeudesta annettavista ratkaisuksista ja kopioita ratkaisusta. Tiedotusvälineille pyritään järjestämään myös tiedotustilaisuuksia hovioikeuden ratkaisukäytännöstä tai yksittäisistä yleistä mielenkiintoa herättävistä ratkaisusta. (Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivut.)

Yleistä mielenkiintoa herättäneistä tai muista periaatteellisesti merkittävistä jutuista laaditaan sekä käräjä- että hovioikeuksissa tiedotusvälineille jaettavaksi lehdistötiedotteita. Tiedote voidaan laatia ratkaisun lisäksi esimerkiksi asian käsittelyvaiheista. Myös salassa pidettävistä ratkaisusta tulee jutun ratkaisijan laatia julkinen seloste, jos asia on yhteiskunnallisesti merkittävä tai se on synnyttänyt huomattavaa kiinnostusta julkisuudessa. Julkinen seloste sisältää pääpiirteissään selostuksen asiasta ja ratkaisun perusteluista siinä laajuudessa, kuin se on salassapitointressiä vaarantamatta mahdollista. Tiedotteet ja selosteet toimitetaan asiaa kohtaan kiinnostusta osoittaneille tiedotusvälineille mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ratkaisu on julistettu tai asian käsittelyvaiheista on päätetty. Tiedotteet ja selosteet voidaan julkaista myös tuomioistuimen www-sivulla. Lisäksi jutun ratkaisijalla on velvollisuus antaa tietoja jutun tosiasioista tiedotusvälineille tai muille tahoille, jos näillä on tarvetta niitä tarkistaa. (Melander ym. 2003, 7-8; Tuormaa 2013; Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivut.)

Lehdistötiedotteet pyritään laatimaan siten, että ne ovat sellaisenaan julkaisukelpoisia tai että tiedotteita voidaan toimituksissa tarvittaessa lyhentää asiasisällön silti olennaisesti muuttumatta. Tiedotteen laatimisesta vastaa istunnon puheenjohtaja ja hovioikeuksissa myös esittelijä. Ennen tiedotteen julkaisemista se on hyväksyttävä käräjäoikeuksissa laamannilla ja hovioikeuksissa presidentillä, minkä jälkeen tiedote jaetaan ratkaisun antamispäivänä medialistan mukaisille tiedotusvälineille. Tiedottamisen tavoitteena onkin varmistaa, että julkisuuteen välittyvä tieto on oikeaa ja olennaista. (Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivusto; Melander ym. 2003, 7-8.)

Muusta tuomioistuimen toiminnasta tiedotteita tekee tarvittaessa tuomioistuimen hallinto. Käräjäoikeuksissa pääasiallinen tiedotusvastuu on laamannilla ja hovioikeuksissa presidentillä.

Sekä laamannit että hovioikeuksien presidentit osallistuvat julkiseen keskusteluun antamalla haastatteluja tai laatimalla asiantuntijakirjoituksia ajankohtaisista aiheista. (Melandar ym. 2003, 8; Tuormaa 2013 ; Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivut.)

Sekä käräjäoikeuksien henkilökunnan että hovioikeuksien jäsenten on suotavaa asiantuntijoina käsitellä julkisesti esimerkiksi ajankohtaisia ja yleisiä lainsäädäntö- ja lainsovellutuskysymyksiä tai käräjäoikeuden/hovioikeuden toimintaan muutoin liittyviä yleisiä kysymyksiä. Käräjäoikeudessa työskentelevät voivat vastata toimittajien kysymyksiin myös, mikäli ne liittyvät heidän hoidettavinaan oleviin asioihin. Annetuista haastatteluista suositellaan kuitenkin kertomaan laamannille. Mikäli käräjäoikeuden henkilöstöön kuuluva tai lautamies kertoo oman henkilökohtaisen mielipiteensä työtään tai käräjäoikeuden toimintaa koskevasta asiasta, tulee hänen selvästi ilmaista, että kyse on hänen henkilökohtaisesta näkemyksestään. (Melandar ym. 2003, 8-9; Tuormaa 2013; Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivut.) Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen tutkimuksessa on kuitenkin tullut esille myös se, kuinka joidenkin oikeuslaitoksen edustajien mielestä kaikenlaista julkista esiintymistä on syytä rajoittaa (Kunelius ym. 2010, 282, 319). Toisinaan virkamiehet myös kokevat, että esimiehet suorastaan kieltävät heitä puhumasta tai ainakin sanomisesta täytyy ensin tarkistuttaa ylemmillä virkamiehillä. Kuitenkin esimerkiksi Tuija Brax on oikeusministeriaikanaan todennut, että sananvapaus kuuluu myös virkamiehille. (Lotsari-Coffeng 2014, Poliisi & Oikeus 6/2014.)

Jos tiedotusvälineen uutisoinnissa on jossakin merkityksellisessä asiassa selvä ja olennainen asiavirhe, siitä toimitetaan virheellisen tiedon julkaisseelle tiedotusvälineelle oikaisu. Mielipiteet tai laintulkinnalliset kysymykset eivät ole asiavirheitä eikä niitä lähdetä oikaisemaan. Asian ratkaisija ei omasta aloitteestaan tee oikaisua, vaan sen laatii laamanni ja hovioikeuksissa presidentti, tai joku muu heidän määräämänsä virkamies. (Melandar ym. 2003, 8; Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivut.)

5 KEHYSANALYYSI TUTKIMUSMETODINA

Kehysanalyysin käsitteen loi alun perin sosiologi Erving Goffman Yhdysvalloissa vuonna 1974 ja sitä käytettiin alussa erityisesti poliittisen viestinnän tutkimuksessa (Karvonen 2000, 2; Horsti 2005, 46). Kehyksen (*frame*) käsitteellä viitataan kognitiiviseen tulkintakehikkoon, jonka avulla ihmiset järjestelevät kokemusmaailmaansa (Horsti 2005, 48). Jokaiseen kehykseen liittyy oma kielellinen maailmansa sekä tietynlaisten kielellisten ilmaisujen käyttö (Puroila 2002, 56). Johonkin tilanteeseen tullessaan ihmiset pyrkivät erilaisten vihjeiden (*cue*) perusteella määrittelemään näkemäänsä ja kokemaansa, ymmärtämään ”mitä täällä on meneillään”. Toisin sanoen eri tilanteet, joihin ihmiset ”joutuvat”, voivat näyttäytyä erilaisina eri ihmisille, eli ihmiset saavat erilaisia vihjeitä samasta tilanteesta ja kehystävät samaa tilannetta kukin eri tavoin. Havainto ja vihje aktivoivat kehyksen ja auttavat tulkitsemaan tapahtumaa tai informaatiota. Tilannemääritelmät ovat siis kehyksiä ja kehyksanalyysi (*frame analysis*) tarkoittaa kokemuksen jäsentämisen ja kehysten tutkimusta. (Horsti 2005, 48-50.)

Kehysanalyysin lähtökohtana on tilannekonteksti ja sen ymmärtäminen olemassa olevan, tutun, viitekehyksen avulla (Horsti 2005, 50). Tällaisen analyysimetodin soveltamiseen vaikuttavat aina sekä tutkimuskysymykset, aineisto että tutkimusasetelma, mutta samalla nämä tekevät kehyksanalyysistä monipuolisen ja joustavan metodin. Kehysanalyysiä voidaan soveltaa siten koko viestinnän tutkimuksen kenttään: tuotantoon, tekstiin ja vastaanottoon, vaikka esimerkiksi mediassa esiintyy erilaisia keskenään kamppailevia kehyksiä, joista jokin muodostuu yleensä ensisijaiseksi. Mediakehykset ovatkin sitkeitä kognition, tulkinnan ja esittämisen malleja; toisin sanoen valikoinnin, painottamisen ja poissulkemisen malleja. Mediakehysten voima perustuu siten ennen kaikkea valintaan sekä joidenkin seikkojen esiin nostamiseen ja toisten häivyttämiseen. (Horsti 2005, 71.) Olennaista on nimenomaan se, *miten* media kehystää käsittelemiään asioita (Kunelius ym. 2010, 393).

Vaikka jokainen käyttää kehystämistä omalla tavallaan, oleellisinta kehystämisessä on faktojen valitseminen ja korostaminen sekä yhteyksien rakentaminen näiden valintojen välille, jolloin saadaan tuotettua tietynlainen tulkinta ja arviointi. Eri kehystämisen tavat sisältävät kuitenkin eräänlaisen kulttuurisen logiikan, joka ylläpitää yhteyttä eri kehystämistapojen välillä. Kehyksillä, joissa käytetään voimakkaasti kulttuurisia äänensävyjä ja termejä, eli kulttuurille keskeisiä sanoja ja kuvia, on suurin potentiaali vaikuttamiseen. Näin suurimmalle osalle yleisöstä tulee mieleen samanlaisia ajatuksia ja tunteita. Lisäksi jostain asiasta ensimmäisenä syntyviä vaikutelmia voi olla vaikea myöhemmin korvata muilla, vaan samasta aiheesta myöhemmin julkaistavat uutiset tuovat

yleisölle mieleen samat mielikuvat kuin ensimmäisellä julkaisukerralla. (Entman 2004, 5-7, 14, 26-27, 139.)

Kehystämisessä valinta kohdistuu yleensä näkökulmiin, lähteisiin, sanoihin, kielellisiin keinoihin, visuaalisiin kuviin ja nimeämisiin (Horsti 2005, 71). Kehykset kuvaavatkin hyvin niitä valintoja, joita toimituksissa on tehty tietoisesti tai tiedostamatta, kun jutulle on valittu näkökulma ja kärki. Journalisteille tulkintakehikot tekevät mahdolliseksi käsitellä suuria määriä informaatiota rutiininomaisesti ja nopeasti eli tunnistaa jokin uutisarvoiseksi sekä luokitella ja muokata se selkeäksi ja helposti omaksuttavaksi uutiseksi. (Karvonen 2000, 3, Horsti 2005, 53.)

"Itsestäänselvyyksiksi muodostuneilla journalistisilla kehyksillä tuetaan tiedostamatta systemaattisesti vallitsevaa järjestystä" (Horsti 2005, 54). Myös Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen mukaan vahvat itseään toistavat tavat jäsentää eli kehystää yleisiä institutionaalisia mielikuvia ulottavat otteensa yleisöön saakka (Kunelius ym. 2010, 50).

Kehysten avulla media tuottaa mielikuvia, nostaa esiin jotakin ja jättää jotakin kokonaan käsittelemättä. Yksittäisessä jutussa voi olla erisuuntaisia kehyksiä, joista jotkut muodostuvat hallitseviksi toiston, näkyvyyden ja kielellisen legitimoinnin kautta. (Horsti 2005, 45, 72.) Kehysten välisiä suhteita voidaan siten tarkastella sekä määräävien eli primäärien että sekundaarien kehysten kautta (Rantala 2006, 16). Kehykset eivät siis sulje toisiaan pois, vaan samassakin jutussa voi olla erilaisia kehyksiä. Lisäksi kun eritellään aineistosta hallitsevia kehyksiä, huomio tarkentuu usein toimittajien rutiininomaiseen tapaan kehystää samanlaisia teemoja tai tapahtumia samalla tavalla. Esimerkiksi tapahtuman tai aihekulttuurin hallitsevia kehyksiä voidaan purkaa tarkastelemalla teksteissä esiintyviä syitä tapahtumalle, seurauksia, moraalisia väittämiä sekä taustaoletuksia. (Horsti 2005, 52, 71-72.) Goffmanin kehysanalyysissä korostuukin erityisesti kehysten välisten suhteiden tarkastelu (Rantala 2006, 16; Horsti 2005, 51).

Robert M. Entman tuo esiin myös sen, kuinka määräävä kehys mediassa voi hallita jutun aihepiiriä niin läpikotaisesti, että vaihtoehtoisten ajatusten syntyminen juttuja lukiessa voi olla vaikeaa suurimmalle osalle yleisöstä. Määräävä kehys voi tehdä vaikeaksi vastakkaisen tiedon esille tuomisen, koska "kokematon" yleisö ei erota muuta informaatiota kuin määräävässä kehyksessä tarjottua eikä ja tulkitse itsenäisesti informaatiota. Entmanin mukaan yleisö on tässä suhteessa pääsääntöisesti passiivista. Toisaalta monilla ei ole mahdollisuutta edes saada itselleen vieraista asioista tietoa muualta kuin mediasta. (Entman 2004, 47-49, 124.) Vaikka Entmanin teoksen julkaisemisen jälkeen, vuodesta 2004, Internet tiedon lähteenä on kehittynyt valtavasti, on Entmanin näkemys mielestäni edelleen huomionarvoinen. Jos jokin aihepiiri ei kiinnosta henkilöä

niin paljoa, että hän viitsisi etsiä siitä itse tietoa, perustuvat hänen tietonsa aihepiiristä "passiivisesti" mediasta saatuihin, median kehystämiin, seikkoihin. Myös Entman toteaa, kuinka eniten ihmisten mielipiteisiin vaikuttavat heidän *reaktionsa* tarjottuihin kehyksiin (Entman 2004, 124). Vahvasti tähän näkemykseen pohjautuu myös oma analyysini tässä tutkimuksessa.

Myös metaforien tunnistaminen ja tulkitseminen ovat kehysanalyysissä keskeisiä keinoja päästä kiinni tekstin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin merkityksiin. Metafora toimii siten kehyksen tavoin: sen avulla konkretisoidaan ja ymmärretään abstrakteja ja ongelmallisia asioita. Kehysanalyysissä käytetäänkin metodisina keinoina nimenomaan metaforien, mutta myös rinnastusten, nimeämisten ja kuvien analyysiä. (Horsti 2005, 73, 77.)

Kehystämisen keinoihin puolestaan lukeutuvat muun muassa metaforat, esimerkit, iskulauseet, kuvailut, symbolit, käsitteet, avainsanat, perusfraasit ja stereotyyppiset visuaaliset kuvat (Karvonen 2000, 4; Horsti 2005, 71).

Todd Gitlinin mukaan nimenomaan mediakehys saa maailman näyttämään luonnolliselta. Ei kuitenkaan voida pitää itsestään selvyytenä sitä, että maailma on juuri sitä miten se esitetään. Mediassa kehykset toimivat peruseräkkeinä sille, miten asioita havainnoidaan, tulkitaan, esitetään, valitaan, korostetaan ja rajataan. Kaavamaiset kehykset myös auttavat toimittajia käsittelemään suuria määriä informaatiota nopeasti ja rutiininomaisesti. (Gitlin 2003, 6-7, 292; Entman 2004, 12.)

Uutisten kehystäminen voidaan Gitlinin mukaan katsoa johtuvan perinteisestä olettamuksesta uutisten vaikutuksesta. Uutiset käsittelevät itse tapahtumaa (*event*) eikä niinkään olosuhteita (*condition*), yksilöä (*person*) ennemmin kuin ryhmää (*group*) sekä konfliktia ennemmin kuin yhteisymmärrystä. (Gitlin 2003, 28.) Toisaalta Entman on sitä mieltä, että kehystäminen tarjoaa tietoa tapahtuman lisäksi myös muista asiaan liittyvistä seikoista ja toimijoista (Entman 2004, 23).

Kehyksen käsitettä on sovellettu tutkimushistoriassa empiiriseen media-aineistoon neljällä eri tavalla:

- 1) mediateksteissä on eritelty kehyksiä ja niitä on mitattu määrällisesti
- 2) on tutkittu olosuhteita, jotka tuottavat tiettyjä kehyksiä
- 3) on tutkittu, miten uutiskehykset ovat vuorovaikutuksessa yksilön aiemman tietämyksen kanssa, eli miten uutiskehykset vaikuttavat tulkintaan, tiedon muistamiseen ja päätöksentekoon

4) on tarkasteltu, miten uutiskehykset muovaavat yhteiskunnallisen ja kulttuurisen tason prosesseja, kuten julkista keskustelua. (Horsti 2005, 51.)

Tutkimusaineistoa voidaan myös jäsentää kehysanalyysin avulla, kun tarkastellaan

- 1) tapoja, joilla jotakin tapahtumaa tai teemaa kuvataan (*framing devices*)
- 2) keinoja, joilla tapahtumaa selitetään ja perustellaan (*reasoning devices*). (Horsti 2005, 71.)

Gitlin puolestaan on listannut kysymyksiä, joiden avulla voi hahmottaa ja miettiä median käyttämiä kehyksiä:

- 1) Mitä kehystä tässä jutussa on käytetty?
- 2) Miksi on valittu juuri tämä kehys eikä joku toinen?
- 3) Mikä yhdistää kehyksiä eri tilanteissa ja eri mediuksissa?
- 4) Miten toimitukset säätelevät tai ohjaavat kehysten käyttöä? (Gitlin 2003, 7.)

Vahvuutena tällaiselle kehysanalyysin metodille voidaan pitää kehysanalyysin joustavuutta tekstin tutkimisen työvälineenä sekä sen mahdollisuutta käyttää erilaisia teorioita ja paradigmoja hyväkseen. Kehysanalyysin voikin mieltää enemmän lähestymistapana kuin kapeasti ymmärrettynä analyysimenetelmänä. (Puroila 2002, 51.)

Rajoituksena kehysanalyysin käytölle voi nähdä muun muassa sen, että kehysten erittelyssä tekstistä on usein tulkintaa, joka ei aina ole yksiselitteistä. Toisin sanoen kehyksiä eritellessään tutkija tulkitsee, onko jokin kehykseksi luokiteltu ilmiö kehys vai teema, mikä ei välttämättä ole kovin selkeää. Suositeltavaa olisikin määritellä koko työn aihepiiri yhteiseksi teemaksi, jota media sitten kehystää eri tavoin. Tutkijan kannattaa siten kehysten erittelyn sijaan painottaa hallitsevuutta ja toistuvuutta. Mitä hallitsevampi ja toistuvampi jokin kehys on, sitä pienempi on tulkinnanvaraisuuden mahdollisuus. (Horsti 2005, 51.) Lisäksi kehysanalyysi sinänsä ei anna kovinkaan paljon viitteitä siitä, minkälaisen menettelytapojen kautta kehysten analyysi *konkreettisesti* tapahtuu ja miten kehykset on vakuuttavasti tunnistettavissa (Puroila 2002, 51).

5.1 Kehysanalyysin käyttö omassa tutkimuksessani

Oman tutkimukseni kannalta haasteellisinta kehysanalyysin käytössä on kehysten tunnistaminen tekstistä kehystämisen metodisia keinoja erittelemällä. Tutkija ei voi keksiä kehyksiä omaan tutkimukseensa etukäteen. Vasta aineiston pohjalta tutkija voi erottaa kehyksiä, joiden kautta mediatekstejä on mahdollista jäsentää.

Omassa aineistossani valtaosassa ovat lyhyet yksittäiset uutiset, jotka ovat luonteeltaan usein pelkistettyjä eikä niissä välttämättä ole mitään selvästi erottuvaa näkökulmaa tai kehystä, ainoastaan yksityiskohtaisia faktoja. Näiden voisi ajatella olevan tietynlaista institutionaalisen organisaation raportointia. Arvelen, ettei tällaisia lyhyitä uutistekstejä kuitenkaan ainakaan tietoisesti aina kehystetä tai taustoiteta, vaan niissä ainoastaan todetaan tapahtunut asia, kerrotaan uutinen. Tämän tyyppiset uutiset saanevatkin Horstin mukaan merkityksensä vasta muun saman aihepiirin uutisoinnin muodostamassa kokonaisuudessa. Kehysanalyysin soveltaminen niukkoihin uutispätkiin onkin hyvin toisentyypistä kuin ilmaisultaan rikkaampaan journalismiin. (Horsti 2005, 104.)

Sovellan kehysanalyysiä omaan tutkimusaineistooni erittelemällä kehyksiä erityisesti nimeämisten, sanavalintojen ja muiden kielellisten keinojen kautta, koska niitä tuntuu löytyvän teksteistä eniten. Sen sijaan rinnastuksia ja metaforia on melko vähän. Tavoitteenani on hahmottaa, eritellä ja jäsentää aineistosta sekä hallitsevat kehykset että muut kehykset, joita toimituksellisissa teksteissä tuotetaan ja tuetaan ja joiden pohjalta mielikuvaa yleisistä tuomioistuinista rakennetaan. Mielestäni on merkityksellistä tuoda hallitsevien kehysten ohella esiin myös sekundaarien kehysten käyttöä, koska myös niillä voi olla oleellista vaikutusta mielikuvien rakentamiseen.

Pyrin siis aineistoa analysoidessani tarkastelemaan sitä, miten nimenomaan toimittajat ja toimitukset kehystävät tuomioistuihin liittyviä juttujaan. Toimittajien käyttämät kehykset sekä niiden käyttötavat ja syyt perustuvat kuitenkin omaan tulkintaani. Faktatietoa saisi haastattelemalla toimittajia, mutta koska kyseessä ei ole haastattelututkimus, muodostuvat tutkimustulokset omista havainnoistani.

Toimittajien kehystystapojen tulkitsemisessa lähdän siitä ajatuksesta, että suurin osa sanomalehtien lukijakunnasta muodostuu "tavallisista lukijoista ja kansalaisista" eli henkilöistä, joilla ei ole juridista koulutusta ja jotka eivät ole elämänsä aikana juurikaan olleet tekemisissä

tuomioistuinten kanssa. Toimittajat siis kehystävät juttujaan pääasiassa sellaisille lukijoille, joilla ei todennäköisesti ole paljoakaan omia kokemuksia tuomioistuimista. Oletuksena on, että kehystysten avulla toimittajat vaikuttavat lukijoiden tunnetiloihin sekä tuomioistuimista muodostuviin mielikuviiin ja mielipiteisiin. Subjektiiivisten kokemusteni perusteella "tavalliset kansalaiset" tuntuvat pääsääntöisesti pitävän tuomioistuinten antamia tuomioita liian lievinä. Kokemukseni pohjautuvat muun muassa yleisönosastokirjoitusten seuraamiseen sekä keskusteluihin niin "maallikoiden" kuin alioikeudessa työskentelevien henkilöiden kanssa.

Laadullinen tutkimus kuten kehysanalyysi on aina tutkijan omaa tulkintaa, jota ei voi esimerkiksi numeerisena faktana osoittaa absoluuttiseksi totuudeksi. Mittaan kuitenkin kehyksiä myös määrällisesti, eli eri kehysten määrää sekä hallitsevassa (määräävänä) että sekundaarissa roolissa. Lisäksi vertailen kehysten käyttömääriä Helsingin Sanomien ja Aamulehden välillä. Kehysten määrällinen mittaaminen ja vertailu on kuitenkin melko pieni osa aineistoanalyysini kokonaisuutta. Lisäksi tutkimusaineiston analyysissä on kehysanalyysin ohessa väistämättä mukana myös jonkin verran vapaamuotoisempaa laadullista analyysiä. Varsinaista kuva-analyysiä en tee tutkimuksen rajallisen laajuuden vuoksi, mutta joitain huomioita nostan silti esiin.

6 AINEISTO

Aineistoni on peräisin Aamulehdestä ja Helsingin Sanomista tammi-helmikuulta 2014, tarkemmin sanottuna 2.1.-28.2.2014. Kyseiset julkaisut olen valinnut siksi, että haluan tutkia kahta saman tyyliuunnan lehteä. Haluan selvittää, miten 7-päiväinen uutissanomalehdistö kirjoittaa ja kehystää yleisiin tuomioistuimiin liittyviä juttujaan, sekä toisaalta vertailla sitä, onko saman tyyliuunnan lehtien uutisoinnin ja kehystämisen välillä eroja. Tämän vuoksi en ole valinnut toiseksi lähteeksi esimerkiksi iltapäivälehteä, koska iltapäivälehdet ovat tyyliltään hyvin erilaisia kuin 7-päiväinen uutissanomalehdistö. Haluan selvittää nimenomaan sitä, minkälaisia kehystyksiä ja mielikuvia *uutissanomalehdistö* luo yleisistä tuomioistuinta. Mikäli tutkimusaineistoni toisena puoliskona olisi iltapäivälehti, tutkimukseni luonne muuttuisi eri lehtityyppien luomien kehysten ja mielikuvien väliseksi vertailuksi. Tällainen vertaileva tutkimus voisi sen sijaan olla hyvä jatkotutkimuksen aiheena.

Pertti Hémanus on omassa väitöskirjassaan *Helsingin sanomalehtien rikosaineisto* (1966) tehnyt samantyyppisen jaottelun todeten "anglosaksisen jaon laatu- ja massalehdistöön" pitämistä asianmukaisena, vaikka nimitykset ovatkin "tarpeettoman arvostuspitoiset". Hänen mukaansa "laatu-lehdistö julkaisee lähinnä tärkeitä, massalehdistö lähinnä kiintoisiksi arvioimiaan uutisia". Lisäksi hän toteaa, kuinka laatu-lehdistöä on totuttu pitämään vähemmän kaupallisena kuin massalehdistöä. Laatu-lehdistöllä Hémanus tarkoittaa siis 6- tai 7-päiväisiä uutissanomalehtiä ja massalehdistöllä iltapäivälehtiä. (Hémanus 1966, 32.)

Tähän tutkimukseen olen valinnut mukaan Helsingin Sanomat, joka on valtakunnallinen sanomalehti ja levikiltään Suomen laajin 7-päiväinen sanomalehti (Luukka 2014, HS 28.2.2014). Aamulehti puolestaan on maakunnallinen sanomalehti, mutta myös sillä on laaja levikki (KMT 2013). Suurten levikkiensä vuoksi niillä on merkitystä siihen, millaisen kuvan suomalaiset muodostavat yleisistä tuomioistuinta. Näillä sanomalehdillä on siis valtaa; vaikutusvaltaa.

Olen poiminut mainituista sanomalehdistä kaiken yleisiin tuomioistuimiin liittyvän toimituksellisen materiaalin kuten uutiset, pääkirjoitukset ja kolumnit. Tästä syystä lukijoiden mielipidesivustot olen rajannut pois. Aineistossa on tullut olla mainittuna jokin yleisistä tuomioistuinta: käräjäoikeus, hovioikeus tai korkein oikeus, tai uutisen on muutoin ollut selvästi liittyttävä yleisiin tuomioistuimiin. Lisäksi jonkin edellä mainituista tuomioistuinta on tullut olla lehtijutussa jollain tavalla osallisena, toimijana, tarkastelun kohteena tai muuten liittyä oleellisesti jutussa käsiteltyyn asiaan. Pelkkä

nimen mainitseminen ihan muuta asiaa koskevassa tekstissä ei ole riittänyt, jotta olisin poiminut tekstin aineistooni. Lisäksi hallintotuomioistuimet eli hallinto-oikeudet ja erityistuomioistuimet kuten esimerkiksi työtuomioistuimen, vakuutus oikeuden ja markkinaoikeuden olen rajannut pois. Myöskään oikeusministeriötä koskevat uutiset eivät sisälly aineistooni, ellei niiden sisältö selkeästi liity myös yleisiin tuomioistuimiin. Samoin on huomioitava, että esimerkiksi poliisia, vankeinhoitoa, syyttäjälaitosta, rikosepäilyjä tai syyttäjän syyteharkintoja koskevat uutiset eivät ole tuomioistuinuutisia, ja ovat rajautuneet sen vuoksi pois.

Alun perin olin ajatellut kerätä aineistoa tammikuusta toukokuuhun 2014, mutta aineiston kerääminen osoitti jo kolmannen viikon aikana sen, että tutkittavaa materiaalia kertyy paljon ja 2 kuukauden aineistonkeruujakso tulee olemaan täysin riittävä. Lyhyitä uutistekstejä julkaistaan lähes päivittäin, monesti useampikin lyhyt uutisjuttu päivässä. Muita juttutyppejä tai laajempia juttuja julkaistaan huomattavasti vähemmän, mutta kokonaisuutena aineistoa kertyi lyhyessäkin ajassa melko runsaasti. Laadullinen tekstianalyysi vaikeutuu mitä massiivisempi on tutkittava aineisto. Lisäksi käydessäni neljännellä aineistonkeruuvuorolla läpi siihen mennessäni keräämääni aineistoa, huomasin aineiston alkaneen toistaa itseään jo näiden viikkojen aikana.

Aineisto on siis kerätty mainittujen sanomalehtien päänumeroista sekä niiden viikko- ja kuukausiliitteistä, mutta ei kuitenkaan silloin tällöin ilmestyvistä ilmoitus- tai teemaliitteistä. Tutkimusaineisto sisältää yhteensä 151 artikkelia, kirjoitusta tai uutista, joista Aamulehden tuotantoa on 86 kappaletta ja Helsingin Sanomien 65 kappaletta.

Tuomioistuimet käsittelevät eri tyyppisiä oikeustapauksia tasaisesti ympäri vuoden. Samaa tahtia myös sanomalehdistö kirjoittaa tuomioistuimissa käsiteltävistä asioista. Ainoastaan joulun, juhannuksen ja kesälomien jälkeen tuomioistuimien tilastoissa näkyy asiapiikki avioerohakemusten määrässä, toisin sanoen silloin käsitellään enemmän avioeroja kuin muutoin tasaisesti vuoden mittaan. Sanomalehdistö ei kuitenkaan kirjoittele juuri lainkaan avioeroasioista, julkisuuden henkilöiden avioerot pois lukien, joten nekään eivät näy sanomalehdistön juttujen aihepiirissä sen kummemmin. Muista tuomioistuimiin liittyvistä aiheista kirjoitellaan sattumanvaraisesti silloin, kun kirjoitettavaa aihetta ilmenee. Tästä syystä olen voinut hyvin keskittää aineiston keruun juuri alkuvuoteen ja peräkkäisiin kuukausiin, eikä ole ollut välttämätöntä tehdä aineistonkeruuta tasaisesti ympäri vuoden tai esimerkiksi joka toinen kuukausi puolen vuoden ajan.

6.1 Aineiston käsittely

Aineiston käsittelyä varten olen selannut läpi jokaisen 2.1.-28.2.2014 välisenä aikana ilmestyneen Aamulehden ja Helsingin Sanomien numeron, myös viikko- ja kuukausiliitteet, mutta en kuitenkaan silloin tällöin ilmestyviä ilmoitus- tai teemaliitteitä. Olen käynyt aina yhden viikon lehdet läpi kerrallaan.

Sitä mukaa kun aineistorajaukseni sisälle sopivia uutisia, kirjoituksia, toimittajien mielipidekirjoituksia jne. on löytynyt, olen leikannut artikkelin irti ja liimannut A4-paperille keräten ikään kuin leikekirjaa. Olen tehnyt Aamulehdelle ja Helsingin Sanomille kummallekin oman "leikekirjansa". Olen liimannut aina yhden artikkelin paperia kohden, tai jos samassa lehden numerossa on ollut useampia saman juttutyyppin juttuja, kuten esimerkiksi lyhyitä rikostuomion uutisia, olen liimannut niitä useamman samalle paperille. Paperiin olen kirjoittanut

- kummasta lehdestä leike on peräisin
- julkaisupäivämäärän
- sanomalehden sivunumeron
- sivun/palstan otsikoinnin (Kotimaa, Uutiset jne.)
- A4-paperille oman juoksevan sivunumeroinnin
- kullekin jutulle oman juoksevan id-numeron.

Tämä tapa on mahdollistanut palaamisen aineistoon tarvittaessa yhä uudelleen pitkin tutkimusprosessia, koska aineisto on jäänyt konkreettisesti talteen ja käytettäväksi. Lisäksi, koska jokainen julkaistu juttu on omalla irrallisella A4-paperillaan, tai ainakin paperi sisältää saman juttutyyppin juttuja, on ollut mahdollisuus tarvittaessa ryhmitellä eri juttutyyppisiä ja juttuja uusiin pinoihin sekä vertailla ja analysoida näitä uusia ryhmittelyjä. Tätä uutta ryhmittelyä minun ei kuitenkaan lopulta ole tarvinnut tehdä, koska aineisto on ollut riittävästi vertailtavissa ja analysoitavissa tässä *Aineiston käsittely* -luvussa kertomillani tavoilla.

Ensimmäiseksi olen luetteloinut keräämäni tutkimusmateriaalin aineistomatriisiin listaamalla Aamulehden ja Helsingin Sanomien jutut omiin matriiseihinsa. Matriisit sisältävät jokaiselle jutulle antamani id-numeron lisäksi sarakkeet julkaisupäivämäärästä, julkaisun viikopäivästä, sivunumerosta, palstan nimestä, jutun otsikosta sekä tiedon siitä, onko jutun yhteydessä julkaistu kuva tai onko jutusta ollut ennakkomaininta lehden etusivulla.

Seuraavaksi olen silmäillyt kokoamiani aineistomatriiseja yleisluonteisesti saadakseni jonkinlaisen kokonaiskuvan tutkimusaineistosta eli miltä aineisto vaikuttaa matriisien perusteella. Kysymyksiä matriisien tarkastelun perusteella ovat nousseet muun muassa: Mitä juttujen otsikot kertovat aineistosta? Toistuuko otsikoissa jokin tietty teema, aihe tai rikostyyppi? Onko tässä eroja Aamulehden ja Helsingin Sanomien välillä? Näkyykö vallankäyttö jollain tavalla otsikoissa? Nouseeko jokin tietty viikonpäivä muita enemmän esille julkaisupäivänä? Onko juttujen yhteydessä usein myös kuva tai jutusta ennakkomaininta etusivulla? Mitä yleisellä tasolla matriisin tietoja tarkastelemalla voidaan päätellä tuomioistuinta koskevasta uutisoinnista?

Tämän jälkeen olen käynyt aineiston uudelleen läpi tehden samalla tukkimiehen kirjanpitoa siitä, miten jutut ovat jakautuneet palstakokonsa mukaan sekä mihin oikeusasteeseen jutut liittyvät. Muutamia jutut saattavat liittyä useampaankin eri oikeusasteeseen, mutta olen sijoittanut jutut kategorioihin sen mukaan, mikä oikeusaste jutussa on selvästi pääroolissa.

Juttukokojen osalta olen jaotellut kirjoitukset niin sanottuihin pikkujuttuihin, jotka yleisimmin on julkaistu *Lyhyesti*-otsakkeen alla, puolen sivun ja koko sivun juttuihin sekä Aamulehden 2-4 palstan juttuihin ja Helsingin Sanomien 2-3 palstan juttuihin. Juttukokoja ei ole voinut täysin verrata toisiinsa Aamulehden ja Helsingin Sanomien välillä, koska sivukoko Aamulehdessä on ollut aineiston julkaisuaikaan broadsheet ja Helsingin Sanomissa tabloid. Tästä syystä esimerkiksi Aamulehden 2-4 palstan kokoinen juttu olisi ollut Helsingin Sanomissa jo puolen sivun juttu. Myös tutkimusaineiston jaottelu näihin kategorioihin on ollut hyvin subjektiivista, sillä toisinaan jutun koon määrittely on ollut melko tulkinnanvaraista. Miten esimerkiksi pikkujutun palstakoon voi tarkasti määrittää, jotta se sopisi kategoriaan *lyhyesti*? Entä miten jutun koon luokitteluun vaikuttaa jutun korkeus sivulla, jos juttu muutoin on 2-4 palstan levyinen?

Seuraava askel aineiston käsittelyssä on ollut aineiston tarkka lähiluku samalla hahmottaen, mitä kehyksiä aineistosta löytyy. Olen yrittänyt nimetä kehykset mahdollisimman osuvasti ja lisännyt aineistomatriisiin sarakkeet hallitsevista ja sekundaareista kehyksistä. Sarakkeisiin olen merkinnyt kirjainlyhenteillä, mikä kehys on kussakin jutussa hallitsevana ja mikä sekundaarina. Tämän jälkeen olen alkanut kirjoittaa aineistosta tekemiäni havaintoja auki lukuun 7 *Tutkimustulokset*. Samalla olen laatinut joitain taulukoita, kaavioita ja graafeja havainnollistamaan tekemiäni huomioita ja aineistoon liittyvää tilastointia.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Aineiston listauksen perusteella Aamulehti julkaisi aikavälillä 2.1.-28.2.2014 yhteensä 86 yleisiin tuomioistuimiin liittyvää uutista tai muuta toimituksellista juttua, Helsingin Sanomat puolestaan 65 juttua.

Hémanus on luokitellut oman tutkimusaineistonsa omaisuusrikoksiin, väkivaltarikoksiin, siveellisyysrikoksiin, väkijuomarikoksiin, liikennesrikoksiin sekä muihin rikoksiin (Hémanus 1966, 87). Lisäksi Hémanuksen tutkimuksen mukaan sanomalehtien rikosuutiset ovat rutiinitekstiä (Hémanus 1966, 251). Hemanuksen luokittelu vaikuttaa pohjautuvan vahvasti oman aikansa rikoslakiin. Se, minkä laatuja ja miten kategorisoituja rikoksia on tuohon aikaan tuomioistuimissa käsitelty, on luonnollisesti siirtynyt samansuuntaisessa jaottelussa lehtiin. Ehkäpä Hemanuksen jaottelussa on nähtävissä myös uutisten ja journalismin rooli eräänlaisena moraalinvartijana. Tällaisen jaottelun ja uutisoinnin kautta lienee haluttu muistuttaa esimerkiksi "väkijuoman" vaaroista, siveellisyydestä ja muista "hyvän käytöksen" arvoista.

Omaa aineistomatriisiani silmäilemällä olen huomannut, että Aamulehden tutkimusaineistoon sisältyvät tuomiuutisiksi nimeämäni jutut koskevat pääasiassa raiskauksia, tappoja ja murhia sekä muita väkivaltarikoksia. Tuomiuutiset ovat siis tuomioistuinten langettamia tuomioita tai tekemiä vangitsemisia ja muita päätöksiä. Myös Miika Viljakainen on omassa pro gradu -tutkielmassaan päätynyt tulokseen, jonka mukaan henkirikokset ovat rikosuutisten suurin ryhmä (Viljakainen 2014, 50, 67). Verrattaessa oman tutkimusaineistoni tuomiuutisten aiheita Hemanuksen 1960-luvulla laatimaan aihejaotteluun, voi havaita sen, että samankaltaista jaottelua on jossain määrin käytössä edelleen, mutta painopiste on muuttunut. Nykyisin henki- ja seksuaalirikokset ovat selvästi pääroolissa sanomalehtien tuomiuutisissa. Vaikuttaisi siltä, että enää uutisoinnin tarkoituksena ei ole "hyvistä käytöstavoista" muistuttaminen vaan lukijoissa mahdollisimman suuren kauhistelun aikaansaaminen. Uutiskriteerien muuttuminen 1960-luvulta 2010-luvulle on tässä kohtaa kuitenkin vain arvailua eikä tämän tutkimuksen kohteena.

Erityisesti raiskaustuomioihin liittyvien uutisten määrä (4 kpl: id 9, id 37, id 47 ja id 75) tuntuu suurelta verrattuna tilastollisesti yleisemmistä rikoksista annettujen tuomioiden uutisoinniin. Kuitenkin todellisuudessa henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikostuomioiden määrä on ollut säännönmukaisesti viime vuosina vasta neljännellä sijalla liikenne- ja omaisuusrikosten loistaessa tuomiotilastojen kärjessä (Suomen virallinen tilasto: Käräjäoikeuksien rikosasioiden ratkaisut).

Muita seksuaalirikostuomioita koskevia uutisia Aamulehti on julkaissut yhden, joka koskee nettiseksijutussa annettua tuomiota (id 27). Myös Anneli Aueriin ja Juha Joutsenlahteen eli niin sanottuun Ulvilan murhaan liittyvät oikeuskäsittelyt ovat vahvasti esillä (id 38, id 49, id 52, id 55 ja id 61), samoin Auto- ja kuljetusalan työntekijäliiton AKT:n Timo Rättyä (id 40, id 41, id 43, id 44 ja id 51) sekä Helsingin huumepoliisin entistä päällikköä Jari Aarniota (id 58, id 60, id 62, id 65 ja id 72) koskevat tapaukset. Nämä tapaukset ovat hyvin poikkeuksellisia suomalaisessa oikeushistoriassa ja lisäksi alkuvuodesta 2014 hyvin ajankohtaisia. Näistä syistä Auerin, Rädyn ja Aarnion tapaukset ovat varmasti olleet hyvin vahvasti esillä sanomalehdistössä.

Tarkastelujakson loppupuolella alkaa Aamulehden otsikoinnissa nousta esille myös WinCapitaan ja Hannu Kailajärveen liittyvää uutisointia (id 85 ja id 86). Lisäksi aineistosta löytyy muutamia viranhaltijoihin kohdistuneita asioita kuten humalassa haudanneen papin tapaus (id 46) sekä virkarikoksista epäiltyjen poliisien juttu (id 60). Poliiseja koskeva juttu liittyy myös Jari Aarnion tapaukseen. Tällaisten viranhaltijoita koskevien tapausten nostaminen esiin sanomalehdistössä on suoraan verrattavissa lehdistön rooliin vallan vahtikoirana, sillä niin papeilta kuin poliiseiltakin yleisesti odotetaan nuhteettomuutta, hyvää esimerkkiä ja korkeaa moraalia. Kailajärveen ja WinCapitaan liittyvä kuumien oikeuskäsittelyvaihe on tapahtunut jo aiemmin, joten alkuvuodesta 2014 asiassa oli enää pienimuotoiset loppukaneetit jäljellä.

Suurin osa eli jopa 91 prosenttia tutkimusaineistoon sisältyvistä Aamulehden jutuista koskee siis tuomioita. Yleisiin tuomioistuimiin liittyviä muita kirjoituksia löytyy Aamulehden aineistosta ainoastaan 5 kappaletta eli noin 6 prosenttia tuomioistuinjutuista: avioeroon liittyviä oikeudenkäyntimaksuja koskeva uutinen (id 1), rikostuomiosovellusta eli tietotekniikkaa koskevat uutiset (id 5 ja id 45), Rovaniemen hovioikeuden presidentin henkilöhaastattelu (id 7) sekä hovioikeuksien jatkokäsittelylupien karsimiseen liittyvä uutinen (id 64). Tästä voisi päätellä, ettei tuomioistuinten ole juuri muuta uutisoitavaa kuin niiden varsinaiseen substanssityöhön liittyvät asiat eli tuomiot, vangitsemiset ja muut päätökset.

Toisaalta weberiläiseen byrokratiaan pohjautuen on hyvin mahdollista, etteivät tuomioistuimet edes halua olla esillä mediassa muista kuin varsinaiseen substanssiin liittyvissä asioissa. Virkamiesmäinen virastotyö on hyvin kaavamaisista ja säänneltyä, johon ei turhanaikaista medianäkyvyyttä kaivata. Tuomioistuinten ei tarvitse mainostaa ja markkinoida toimintaansa tai oma-aloitteisesti hankkia lisää asiakkaita, jolloin medianäkyvyyttä ainakaan markkinointimielessä ei tarvita. Harvat henkilöhaastattelutkin pohjautuvat useimmiten hyvin tiukasti asiakysymyksiin eli esimerkiksi laamannien tai presidenttien näkemyksiin johonkin ajankohtaiseen lakimuutokseen tai

muuhun tuomioistuinlaitosta koskevaan kysymykseen. Rovaniemen hovioikeuden presidentin henkilöhaastattelu onkin tästä syystä hyvin harvinainen lajissaan, koska siinä pureudutaan myös haastateltavan henkilökohtaisiin asioihin ja ominaisuuksiin.

Myös Helsingin Sanomien tutkimusaineisto painottuu tuomiuutisiin 91 prosentin osuudellaan. Uutisoinnissa korostuvat tappo- ja murhatuomioihin liittyvät kirjoitukset sekä Anneli Auerin (id 111 ja id 136), Timo Rädyn (id 120, id 122, id 130 ja id 132) ja Jari Aarnion (id 109, id 135, id 137, id 139 ja id 142) tapauksia käsittelevät kirjoitukset. Samoin Helsingin Sanomissa on Aamulehden tavoin huomioitu humalassa haudanneen papin tapaus (id 123) sekä virkarikoksista Jari Aarnion tapauksessa epäiltyjen poliisien asia (id 109, id 135, id 137 ja id 142). Aamulehdestä poiketen Helsingin Sanomat ei ole julkaissut yhtään varsinaista raiskaustuomiuutista vaan ainoastaan yhden uutisen, joka koskee naisen saamaa tuomiota perättömästä raiskausilmoituksesta (id 117). Muita seksuaalirikostuomioita koskevia uutisia on yksi eli lastensuojeluohjaajan saama tuomio törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (id 107). Hannu Kailajärven WinCapita oikeudenkäynteihin liittyviä uutisia on Helsingin Sanomissa kaksi (id 108 ja id 151).

Väkivalta- ja seksuaalirikostuomioiden julkaisumäärä suhteessa niistä annettujen tuomioiden määrään perustunee tekojen poikkeukselliselle hätkähdyttävyydelle ja pahuudelle. Pahuus tuntuu kiehtovan ihmisiä ja he halunnevat lukea aiheesta myös lehdistä. Kaupallisina toimijoina myös sanomalehdet halunnevat tarjota lukijoille sitä, mikä lukijoita kiinnostaa. Mielenkiintoista on kuitenkin se, miksi Helsingin Sanomat ei ole ainakaan tutkimusaikaan julkaissut yhtään varsinaista raiskaustuomiuutista, toisin kuin Aamulehti. Sen sijaan Helsingin Sanomat on julkaissut uutisen perättömästä raiskausilmoituksesta annetusta tuomiosta. Myös sensuuri on vallankäyttöä. Miksi Helsingin Sanomat vaikennee varsinaisista raiskaustuomioista? Vai onko Helsingin Sanomien tavoitteena korostaa sitä, että raiskauksia ei juuri tapahdu ja nekin vähät, joista puhutaan, ovat uhrin omaa mielikuvitusta? Oma merkityksensä on kuitenkin aina myös sillä, mistä aiheista *ei* julkaista juttuja.

Muita kuin tuomioihin tai vangitsemisiin liittyviä uutisia tai kirjoituksia Helsingin Sanomissa on tarkastelujaksolla vain 3 kappaletta eli 5 prosenttia aineistosta: Kanta-Hämeen laamannia koskeva nekrologi (id 91), Helsingin hovioikeuden tuomarien kyseenalaiset puheet (id 100) sekä tuomarikuntaa kuohuttavat virkanimitykset (id 146). Helsingin Sanomien uutisissa nousee myös esille maahanmuuttajataustaisia henkilöitä koskevat tuomiot tai oikeustapaukset, joita Aamulehdessä ei tarkastelujaksolla ole lainkaan. Helsingin Sanomien aineistossa tällaisia uutisia on neljä: vauvan ympärileikkausta koskevien sakkojen kumoutuminen hovioikeudessa (id 96),

kiistan potkuistaan hovioikeudessa hävinnyttä imaamia koskeva asia (id 106), pakkotöihin pitseriaan joutuneen turkkilaismiehen tapaus (id 121) sekä huivia työpaikalla pitäneen ja sen takia potkut saaneen naisen oikeuskäsittely (id 133).

Nekrologi on äärimmäisen harvinainen juttutyyppi tuomioistuimiin liittyvässä kirjoittelussa. Jostain syystä edes Aamulehti ei ole julkaissut kyseiseen henkilöön liittyvää muistikirjoitusta, vaikka henkilön toimipaikan eli Hämeenlinnan voisi jossain määrin ajatella olevan vielä Aamulehden levikkialuetta. Helsingin Sanomat on päässyt myös käsiksi kahteen "kohunomaiseen" uutiseen, jotka molemmat liittyvät Helsingin hovioikeuteen. Nämä ovat varmasti sen tyylisiä aiheita, joita toimittajat mielellään havittelevat vallan vahtikoiran roolissaan. Toimittaja saattaa saada sulan hattuunsa onnistuttuaan paljastamaan byrokraattisen tylsän ja virkamiesmäisen viraston julkisivun takaa väärinkäytöksiä tai muuta arveluttaa.

Aamulehti ei näistä kirjoita, luultavasti siksi, että Helsingin hovioikeus mielletään kaukaiseksi ja vieraaksi pirkanmaalaisille. Aamulehden ydinalueella toimivan Pirkanmaan käräjäoikeuden päätöksistä valitetaan Turun hovioikeuteen. Aamulehti ei myöskään kirjoita maahanmuuttajataustaisiin henkilöihin liittyvistä tapauksista tai heidän saamistaan tuomioista. Pääkaupunkiseudulla asuu huomattava määrä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, mutta myös Pirkanmaalla heitä on paljon. Onko Aamulehti sitten niin "maalainen" lehti Helsingin Sanomiin verrattuna, ettei maahanmuuttajia ja heidän asioitaan oikein edes muisteta? Vai varooko Aamulehti kirjoittamasta maahanmuuttajiin liittyvistä oikeustapauksista, ettei joku leimaisi sitä asenteeltaan rassistiseksi, vaikka siitä ei todellakaan olisi edes kyse? Helsingin Sanomien uutisoimat tapaukset ovat sellaisia, jotka aiheidensa vuoksi ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä myös muualla maassa. Esimerkiksi huivin käyttöön työpaikalla liittyvästä tuomioistuimen päätöksestä on tärkeää saada tietoa myös muualla Suomessa.

Vallankäytön ilmeneminen aineistossa

Sanomalehdistön vallankäyttö on havaittavissa julkaistaviksi valituissa aiheissa ja niiden näkökulmissa. Koska sanomalehdistön valtaa on julkisuus, se voi omalla vallallaan kontrolloida, kuka henkilö tai mikä aihe pääsee, tai joutuu, julkisuuteen ja lehtien palstoille. Kyseessä on suoraan Michel Foucault'n ajatus tiedosta yhtenä vallan muotona. Samalla sanomalehdistö noudattaa rooliaan neljäntenä valtiomahtina, vallan vahtikoirana, joka paljastaa epäkohtia ja arvostelee.

Tuomioistuinten harjoittama valta puolestaan tulee uutisissa ja muissa jutuissa esille luonnollisesti siinä, kuinka tuomioistuimet antavat tuomioita ja päätöksiä eri asioissa. Kumpikin sanomalehti on tarkastelujaksolla julkaissut ainoastaan yhden uutisen, jonka voisi suoraan yhdistää tuomioistuinten muuhun kuin suoranaiseen tuomiovaltaan. Aamulehti käsittelee uutisessaan oikeusministeriön työryhmän esitystä jatkokäsittelylupajärjestelmän tiukentamisesta (otsikkona *Yli kolmannes valituksista haluttaisiin karsia*, id 64) ja Helsingin Sanomat edesmenneen laamannin vaikutusta alioikeusmenettelyn uudistamiseen (otsikkona *Laamanni uudisti alioikeusmenettelyn*, id 91). Toisaalta edellä mainitut uutiset ovat hyvin tulkinnanvaraisia sen suhteen, voiko niitä sittenkään pitää uutisina vallankäytöstä. Aamulehden uutinen valitusten karsimisesta on mielestäni kuitenkin suorassa yhteydessä Max Weberin näkemykseen byrokraattisesta toiminnasta. Alioikeusmenettelyn uudistamiseen osallistuneen laamannin nekrologin sisällön voi myös liittää ajatukseen Weberin byrokratiasta. Vaikka laamanni osallistui alioikeusmenettelyn uudistamiseen, ei se silti poistanut alioikeuksista niiden historiallisesti byrokraattista rakennetta.

Sanomalehdistön vallassa on nostaa esiin yleisiin tuomioistuihin liittyvässä muussa kuin tuomiuutisoinnissa hyvinkin kiusallisia seikkoja. Tällaiset aiheet asettavat tuomioistuimet, niiden työtavat tai henkilöstön usein huonoon valoon. Esimerkiksi puolen sivun uutisessa *Kun Ritu päättää oikutella, käräjätuomiot viipyvät* (id 5) todetaan, kuinka satojen tai jopa tuhansien tuomioiden antaminen on viivästynyt tietotekniikasta aiheutuneiden vaikeuksien johdosta ja kuinka Anneli Auerin tuomio piti kirjoittaa käsin. Kuitenkin ehkä kaikkein hätkähdyttävin uutinen on Helsingin hovioikeuden tuomareiden epäasialliseen käytökseen ja puheisiin liittyvä puolen sivun juttu *Tuomarit selittivät törkypuheitaan* (id 100). Uutisessa kerrotaan henkilöstön keskuudessa tapahtuneesta seksuaalisesta häirinnästä ja rasistisista puheista kahvipöydässä. Asiat ovat tapahtuneet ainoastaan henkilökunnan kesken, joten lehdistön on täytynyt saada tällaisesta arkaluonteisesta asiasta tieto niin sanottuna tietovuotona henkilöstöltä, hovioikeuden sisältä. Siten tässä kuviossa tietoa vallan välineenä on lehdistön lisäksi käyttänyt joku hovioikeuden henkilöstöstä.

Myös Aamulehden vihjaus hitaasti toimivasta tuomioistuinlaitoksesta otsikolla *Liki kaksi vuotta kuolemasta, juttu käräjille* (id 80) osoittaa mielestäni selvästi otsikon ja aiheen puolesta sanomalehdistön valtaa tuomioistuihin kohtaan. Lehdistö voi valita kirjoitustensa aiheiksi ja otsikoiksi tuomioistuimille hyvinkin kiusallisia asioita. Jälleen voimmekin puhua myös tässä yhteydessä Michel Foucault'n ajatuksesta vallasta tiedon ja totuuden tuottajana.

Mielenkiintoinen uutinen tuomioistuinten vallasta tiedotusvälineitä kohtaan ja näiden kahden osapuolen välisestä "kissanhännänvedosta" sen sijaan on Helsingin Sanomien uutisoima juttu kahden Yleisradion (YLE) toimittajan korkeimmalta oikeudelta (KKO) saamasta tuomiosta (id 87). Alkuperäinen Ylen juttu koski vuonna 2006 verotilastojen kuningattareksi noussutta Larissa Lisitsyniä, jota epäiltiin talousrikoksista yhdessä miehensä kanssa. KKO:n Ylen toimittajiin kohdistama tuomio syntyi äänestyksen jälkeen äänin 3-2. KKO:n kokoonpanon enemmistön mukaan Ylen uutisesta syntyi vaikutelma, että syyllisyys olisi jo toteen näytetty, vaikka kyse oli vasta epäilystä. Kuitenkin Helsingin Sanomien uutisen mukaan Ylen uutisessa oli todettu moneen kertaan, että kyse oli vasta rikosepäilystä.

KKO:n tuomion antaneen kokoonpanon enemmistö tuomitsi Ylen toimittajat myös Lisitsynin pariskunnan yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä, vaikka samainen KKO:n enemmistö oli Helsingin Sanomien uutisen mukaan todennut, etteivät uutisessa esitetyt tiedot koskeneet pariskunnan yksityiselämää. Helsingin Sanomien mukaan enemmistö ei kuitenkaan tarkemmin perustellut tuomiota tältä osin. KKO:n kokoonpanon vähemmistö puolestaan oli todennut, että Ylen uutista on arvioitava kokonaisuutena, jolloin uutisesta ei voi saada käsitystä siitä, että syyllisyys olisi jo toteen näytetty. Lisäksi vähemmistö oli todennut, kuinka "vastuullisen median tavoin Yle seurasi asian käsittelyä ja kertoi myös pariskunnan syytteiden hylkäämisestä".

Toinen Helsingin Sanomien uutinen tuomioistuinten ja tiedotusvälineiden välisestä vallankäytöstä on uutinen *KKO sallii juorut, uutisilla tiukka seula* (id 98). Uutisesta on myös ennakkomaininta lehden ensimmäisellä, etusivuun verrattavissa olevalla aukeamalla otsikolla *KKO:n sananvapauslinja hämmentää*. Uutisen mukaan Suomi on saanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta (EIT) 17 langettavaa päätöstä sananvapauden loukkaamisesta. Myös korkein oikeus on antanut omat linjanvetonsa, joiden perusteella syntyy Helsingin Sanomien uutisen mukaan hämmentävä kuva sananvapauden rajoista. Uutisessa mainitaan KKO:n 7 päivää -lehteä koskeva päätös, jolla KKO hylkäsi lehteen kohdistuneet syytteet törkeästä kunnianloukkauksesta. Syyte oli liittynyt 7 päivää -lehden juttuun, jossa lehti paljasti julkisuudesta tunnetun miehen syrjähyypyn.

7 päivää -lehteen liittyvän KKO:n päätöksen lisäksi Helsingin Sanomien uutisessa kerrotaan edellä kuvaillusta KKO:n Ylen toimittajille antamasta, Lisitsynin pariskuntaan liittyvästä tuomiosta. Uutisessa muistutetaan, kuinka EIT "on omassa ratkaisukäytännössään korostanut median merkitystä vallankäyttäjien vahtikoirana". Medialla on siten EIT:n mukaan sitä suurempi oikeus julkaista uutinen, mitä isompi yleinen merkitys tiedoilla on. Esimerkiksi rikokset ovat aiheita, joihin

liittyy yleistä merkitystä, kunhan toimittajat muistavat syyttömyysolettaman. Helsingin Sanomien uutisen kirjoittaneen toimittaja Susanna Reinbothin mielestä KKO kuitenkin näyttäisi olevan eri linjoilla EIT:n kanssa. Hänen mukaansa edellä mainittujen kahden KKO:n erilaisen lehdistöä koskevan päätöksen perusteella on vaikea ymmärtää, mitä KKO haluaa viestittää.

Aamulehden ainoa uutinen tiedotusvälineiden ja tuomioistuinten välisestä vallankäytöstä koskee Suomen Kuvalehden valokuvaajan niskoittelusta saamaa tuomiota (id 56). Käräjä- ja hovioikeuksien antamien tuomioiden mukaan kuvaaja ei ollut totellut poliisia Smash Asem -mielenosoituksessa syksyllä 2006. Kuvaaja jätettiin kuitenkin rangaistukseen tuomitsematta. EIT:n antaman, tapaukseen liittyvän ratkaisun mukaan Suomi ei loukannut kuvaajan sananvapautta niskoittelutuomioilla, vaikka Suomen Kuvalehden mielestä kuvaajan kohtelu nimenomaan loukkasi sananvapautta. Aamulehden uutisen mukaan "ratkaisu löi useamman suomalaisen mediavaikuttajan ällikällä". Muun muassa Suomen Kuvalehden päätoimittaja Tapani Ruokanen "luonnehtii tuomiota käsittämättömäksi". Hänen mielestään EIT:n ratkaisulla on kyseenalaistettu median oikeus selostaa vapaasti tapahtumia lukijoille.

Samoin Suomen Journalistiliiton puheenjohtaja Arto Nieminen pitää ratkaisua uutisen mukaan omituisena. Toisaalta uutisessa tuodaan esiin myös toisenlaista näkökulmaa edustavan Helsingin yliopiston viestintäoikeuden määräaikaisen professorin Päivi Tiilikan mielipide. Tiilikan mukaan EIT:n ratkaisussa on painanut paljon yleisen turvallisuuden ja järjestyksen turvaaminen. Jos sen sijaan yhdelle toimitustyössä olleelle henkilölle olisi sallittu poliisin käskyjen vastustamisen, voisi seuraavassa vastaavassa tilanteessa olla useita kymmeniä toimittajia jotka voisivat ajatella, etteivät poliisin käskyt koske heitä. Vaikka tässä uutisessa keskitytään pääasiassa EIT:n ratkaisuun, siinä tuodaan esiin myös käräjä- ja hovioikeuden osuudet, mistä syystä uutinen on päätynyt mukaan tutkimusaineistoon.

Myös Helsingin Sanomat uutisoi samasta lehtikuvaajan tapauksesta ja EIT:n antamasta siihen liittyvästä ratkaisusta, mutta koska Helsingin Sanomien uutisessa ei mainita mitään asian aikaisemmista käsittelyistä käräjä- ja hovioikeuksissa, niin juttu on rajautunut tutkimusaineistoni ulkopuolelle.

Juttujen otsikointi

Otsikointi on mielestäni yksi merkittävimmistä sanomalehdistön vallankäytön välineistä, sillä monesti lukijat saattavat silmäillä ainoastaan lehtien otsikot lukematta varsinaisia kirjoituksia sen tarkemmin. Otsikoilla on siten korostunut valta luoda mielikuvia eri aiheista. Kantaaottavat, vihjailevat, humoristiset tai asenteelliset otsikot vaikuttavat merkittävällä tavalla ihmisten mielikuviin eri asioista.

Myös tutkimusaineistossani juttujen otsikot vaikuttavat monesti kantaaottavilta, vihjailevilta, toisinaan humoristisilta tai jopa asenteellisilta. Lisäksi ne tuntuvat merkittävällä tavalla mielikuvia luovilta ja oikeustajuun vaikuttavilta. Aamulehdestä löytyy muun muassa seuraavanlaisia otsikoita: *Vanhus kumosi roskat virkailijan pöydälle - sakkoja* (id 12), *Myyjiä veitsellä lyönyt nainen oli syyntakeeton* (id 13), *Taposta tuomittu häiriköi viesteillä valtuutettua* (id 20), *Rattijuoppo törmäili Porissa, ei korvauksia taksiryttäjälle* (id 21), *Jos edunvalvoja laistaa töistään, niin avuton kärsii* (id 23), *Humalassa haudanneelle papille vankeutta* (id 46), *Miehellä vaatteet yllä, tuomio raiskauksesta nurin* (id 47), *Yli kolmannes valituksista haluttaisiin karsia* (id 64), *Ex-tyttöystävänsä ja kaksi muuta ampunut vapaaksi* (id 70), *Puukon viilto ei ollut törkeä pahoinpitely* (id 78), *Kaksi elinkautisvankia vapaaksi* (id 79), *Liki kaksi vuotta kuolemasta, juttu käräjille* (id 80) ja *Hovioikeus lyhensi lasta kiduttaneen parin tuomiota* (id 81).

Helsingin Sanomissa otsikot ovat huomattavasti neutraalimpia, vaikka sielläkin osataan myös raflaava otsikointi. Tästä esimerkkeinä muun muassa *Vanhuksen murhannut oli syyntakeeton* (id 95), *Hovioikeus kumosi sakot vauvan ympärileikkauksesta* (96), *KKO sallii juorut, uutisilla tiukka seula* (id 98), *Tuomarit selittivät törkypuheitaan* (id 100), *Syytön sain murhamiehen leiman* (id 127), *Kolmoissurmaaja vapautuu vankilasta* (id 141), *KKO ei tutki 8-vuotiaan murhaa* (id 144) ja *Pariskunta kiduttu lasta kuukausia* (id 147). Toisaalta Helsingin Sanomista löytyy myös eräänlaisia "onnistunutta oikeutta" esiin tuovia otsikoita, kuten *Myyjiä puukottanut pakkohoitoon* (id 97), *Konginkankaan murhasta elinkautinen* (id 138) ja *Dopingkaupasta tuomittiin pitkiä vankeuksia* (id 150).

Aamulehdessä kantaaottavia ja vahvoja otsikoita on selvästi enemmän kuin Helsingin Sanomissa, mutta toisaalta Aamulehdessä julkaistaan ylipäättään määrällisesti enemmän tuomioistuimiin liittyviä juttuja kuin Helsingin Sanomissa. Siten raflaavien otsikoiden määrä suhteutettuna kaikkeen tuomioistuinista julkaistuun materiaaliin on suunnilleen samassa mittakaavassa molemmissa

sanomalehdissä. Vahvojen ja raflaavien otsikoiden käyttö voinee johtua toimittajien halusta herättää lukijan huomio, mutta myös tavoitteesta saada lukija tuntemaan erilaisia tunteita kuten narkästäystä tai mielihyvää.

Uutisten määrä suhteessa mielipiteelliseen aineistoon

Pääasiassa Aamulehden ja Helsingin Sanomien jutut ovat puhtaasti uutisia. Toimittajien omia mielipidekirjoituksia kuten kolumneja tai pääkirjoituksia sisältyy tutkimusaineistoon vain muutamia. Aamulehdestä löytyy pääkirjoitussivun alaosan *Viikon puheenaihe* -osiosta *Sattumapääministerin salaiset uuniperunat* -otsikko (id 28). Sen alle toimittaja Riitta Järventie on koonnut eri lehdissä julkaistuja toimittajien ja lukijoiden mielipiteitä käräjillä käsitellystä Susan Ruususen ex-pääministeri Matti Vanhasta koskevasta paljastuskirjasta. *Näkökulma*-palstalla on julkaistu saman toimittajan, Riitta Järventien, kolumni *Mikä meitä oikein riivaa?* (id 44). Kirjoitus liittyy osittain Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT:n puheenjohtaja Timo Rädyn ja sen viestintäpäällikkö Hilikka Ahteen välisen työpaikkakiusaamistapauksen oikeuskäsittelyyn. Lisäksi toimittaja Matti Mörttinen kirjoittaa *Puheenaihe*-artikkelissaan *Maassa maan tavalla* (id 48) Patrian panssariajoneuvokaupoista ja niihin liittyvistä oikeudenkäynneistä.

Helsingin Sanomista löytyy myös kolme toimittajien mielipidekirjoitusta, joiden osuus koko Helsingin Sanomien tutkimusaineistosta on 5 prosenttia. Pääkirjoitusaukeamalla on julkaistu toimittaja Elina Grundströmin kolumni *Kun mikään muu ei auta, kutsukaa juristi* (id 119). Siinä Grundström ottaa kantaa muun muassa ex-pääministeri Matti Vanhasesta kertovan paljastuskirjan oikeuskäsittelyihin. Samoin pääkirjoitusaukeamalla on koottu *Muut lehdet* -osioon otsikolla *Työpaikkakiusaamista ei tarvitse sietää* (id 122) muissa lehdissä julkaistuja toimituksellisia Timo Rädyn oikeustapaukseen liittyviä toimittajien mielipiteitä. Pääkirjoituksessa *Lapsensurmien ehkäisyllä on kiire* (id 149) kommentoidaan muun muassa Helsingissä äitienpäivänä 2012 surmatun kahdeksanvuotiaan tytön murhaajien käräjä- ja hovioikeuskäsittelyjä. Eräänlaisina mielipidekirjoituksina voidaan pitää myös uutista *Professori arvostelee Rädyn uusia rikossyytteitä* (id 132) sekä *Asianajaja moittii Aarnion eristämistä* (id 139). Omassa jaottelussani olen sijoittanut nämä kuitenkin tuomio uutisten kategoriaan, koska ne liittyvät suoraan langetettuun tuomioon tai muuhun tuomioistuimen tekemään päätökseen.

Toimittajien mielipiteellisten kirjoitusten ja tuomioistuimia sivuavien pääkirjoitusten määrä on ihmeellisen pieni. Koska tuomio uutisia julkaistaan käytännössä päivittäin, luulisi aihepiirin

yleisyyden näkyvän myös mielipiteellisissä teksteissä. Edes mielipiteellisiä kainalojuttuja ei tutkimusmateriaalissa ole käytännössä lainkaan. Ehkä tämä johtuu siitä, ettei tutkimusaikaan ollut käynnissä tarpeeksi puhuttelevaa ja mielipiteitä herättävää oikeudenkäyntiä. Tai sitten erikoiset oikeustapaukset kuten Aarnion ja Auerin jutut olivat jo jatkuneet niin pitkään, ettei niistä ollut enää mitään uutta mielipiteellistä sanottavaa. Ainoastaan Rädyn ja Ahteen tapaus oli keskimääräistä enemmän esillä mielipiteellisissä teksteissä. Asiassa annettiin tutkimusaikaan tuomio alioikeudessa, joten tapauskin oli hyvin ajankohtainen.

Etusivun uutiset

Hémanuksen tutkimuksessa sanomalehtien premiäärisivulle eli lehden parhaalle sivulle, joka usein on etusivu, oli sijoitettu suhteellisesti enemmän rikosuutisia kuin koko tekstiin. Silti myös huomattavia eroja löytyi lehtien väliltä. (Hémanus 1966, 58.) Toisaalta on huomattava, että Hémanuksen tutkimus keskittyy ainoastaan rikosuutisiin, jotka voivat olla myös muita kuin tuomioistuinvaiheeseen liittyviä rikosasioita.

Omassa tutkimusaineistossani niin sanottuja etusivun uutisia on Aamulehdessä vain noin 2 prosenttia (2 juttua 86:sta), mutta Helsingin Sanomissa 11 prosenttia (7 juttua 65:stä). Aamulehdessä etusivulla ennakkomaininnan ansainneet jutut ovat käräjä- ja hovioikeuksissa käytössä olevaa rikostuomiosovellusta koskeva uutinen (id 5) sekä laajasti Helsingin huumepoliisin entisen päällikön Jari Aarnion tapaista taustoittava ja eri näkökulmista käsittelevä reportaasi (id 72).

Helsingin Sanomissa "etusivuaukeamalla" ennakkomaininnan ovat ansainneet uutiset hovioikeuden kumoamista sakoista vauvan ympärileikkaustapauksessa (id 96), korkeimman oikeuden antamasta 7 päivää -lehteä koskevasta sananvapaustuomiosta (id 98), ex-pääministeri Matti Vanhasesta paljastuskirjan kirjoittaneen Susan Ruususen saamasta sakkotuomiosta (id 99), Helsingin hovioikeuden tuomareiden asiattomasta kielenkäytöstä (id 100), Jari Aarnion tapaukseen liittyvän huumepoliisin vangitsemisesta (id 135), Jari Aarnion asianajajan mielipiteistä koskien Aarnion eristämistä (id 139) sekä äitienpäivänä 2012 surmatun kahdeksanvuotiaan tytön murhaajien tuomioista (id 147). Varsinkin nämä Helsingin Sanomissa etusivun maininnan ansainneet uutiset tuntuvat muuhun aineistoon verrattuina jollain tavalla poikkeuksellisilta tai erityisen kuohuttavilta.

Kiinnostavaa on erityisesti huomattava ero etusivun uutisten määrässä Aamulehden ja Helsingin Sanomien välillä. Miksi Aamulehdessä ei juuri lainkaan sijoiteta etusivulle mainintoja sisäsivuilta löytyvistä tuomioistuinuutisista, kun taas Helsingin Sanomissa niitä on selvästi useammin? Voisiko tämä johtua esimerkiksi siitä, että Helsingin Sanomat pitävät tiettyjä uutisaiheita merkittävämpinä kuin Aamulehti? Yleensä etusivulle sijoitetaan ennakkomaininnat lehden tärkeimmistä, ajankohtaisimmista ja isoimmista uutisista. Lisäksi etusivulla voi olla pieniä, lyhyitä viittauksia esimerkiksi viihde- tai vapaa-ajan osioiden sisältöön.

Kuvat aineistossa

Hémanuksen väitöskirjatutkimuksesta selviää, että kuvia on laitettu ainakin 1960-luvulla rikosjuttujen yhteyteen huomattavan vähän. Hémanus toteaaakin rikosuutisten kuvittamisen olleen lähes normaalista rutiinista poikkeava ilmiö. (Hémanus 1966, 64.)

Tutkimusaineistooni sisältyviä kuvia on julkaistu Aamulehdessä 9 prosentissa jutuista eli 8 jutun yhteydessä. Helsingin Sanomissa kuvia on julkaistu enemmän, jopa 28 prosentissa jutuista eli 18 jutun yhteydessä. Huomionarvoista on, että lähes jokaisen jutun yhteydessä, josta on ollut maininta myös Helsingin Sanomien etusivuaukeamalla, on julkaistu kuva varsinaisen uutisen tai kirjoituksen yhteydessä. Ainoastaan kahden etusivuaukeamalla mainitun jutun yhteydessä ei ole kuvaa (id 96 ja id 135). Aamulehdessä sen sijaan ei vastaavanlaista yhteyttä ole havaittavissa etusivun maininnan ja kuvan julkaisun välillä, koska Aamulehden jutuista vain kahdesta on maininta etusivulla. Näistä toisen uutisen yhteydessä on julkaistu kuva (id 72), mutta toisen ei.

Aamulehdessä kuvia julkaistaan pääasiassa mielipidekirjoitusten ja muiden kuin varsinaisten tuomieuutisen yhteydessä, mutta Helsingin Sanomissa ei ole yhtä selvää linjaa jutun sisällön ja kuvan julkaisemisen välillä. Helsingin Sanomissa kuvia julkaistaan sekä mielipidekirjoitusten, tuomieuutisten että muiden tuomioistuihin liittyvien kirjoitusten yhteydessä. Suurimmassa osassa etenkin Helsingin Sanomien kuvista on joko asiakirjoista otettuja kuvia, jolloin kuvissa näkyy vain tekstiä, tai kuvissa on mieshenkilö yleensä pienehkönä kasvokuvana.

Miespuolinen henkilö löytyy Helsingin Sanomista yhteensä 9 jutun kuvista: kasvokuva Helsingin hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölästä (id 146), kasvokuva Harry Harkimosta (id 140), kasvokuva edesmenneestä laamannista (id 91), kasvokuva valelääkäriksi epäillystä Esa Laihosta (id 93), syytetty Juha Joutsenlahti istumassa oikeussalissa vieressään (mies)asianajaja (id 127) ja

kasvokuva epäilty Jari Aarniosta (id 139). Kahdessa jutussa on kasvokuva asiantuntijana kommentoivasta professorista (id 132 ja id 147). Yhden uutisen kuvituksena on asianajaja Heikki Lampela istumassa käräjäoikeudessa odottamassa Timo Rädyn tuomiota sekä lisäksi kasvokuvat totisesta mutta reippaan oloisesta Rädystä sekä varovaisesti hymyilevästä Hilkka Ahteesta (id 120). Kyseinen parivaljakko esiintyy myös toisen uutisen yhteydessä julkaistussa kuvassa, jossa molemmat ovat käräjäoikeudessa oikeussalin oven edustalla, kuitenkin selin toistensa suuntaan (id 130). Ainoa tutkimusaineiston kuvista löytyvä naispuolinen henkilö Hilkka Ahteen lisäksi on Susan Ruusunen esittelemässä kirjansa kansipapereita (id 99). Toisin sanoen käytännössä kaikki syytetyt tai epäillyt kuvissa ovat miehiä Susan Ruususta lukuun ottamatta. Hieman kärjistäen voisi sanoa, että mikäli nainen ylipäättään on huolitettu kuviin mukaan, hän on asianomistajan eli niin sanotun uhrin roolissa. Ylipäättään kuvia naisista on äärimmäisen vähän verrattuna kuviin miehistä. Myös kuvissa esiintyvät asiantuntijat, virkamiehet ja asianajajat ovat Helsingin Sanomissa kaikki miehiä.

Tekevätkö siis ainoastaan miehet niin merkittäviä rikoksia tai Helsingin Sanomia kiinnostavia tekoja, että heistä julkaistaan uutisen yhteydessä myös kuva? Onko naisen ikuinen rooli olla uhri? Voivatko ainoastaan miehet olla asiantuntijoita, virkamiehiä ja asianajajia? Tutkimusaineiston rajaamana aikana Anneli Auerin tapauksen käsittelyssä oli menossa suvantovaihe, mutta Helsingin Sanomien aineistoon sisältyy silti muutama uutinen myös tästä tapauksesta (id 127 ja id 136). Kuitenkin näissä uutisissa vain toisessa on kuva mukana ja siinäkin esiintyy epäilty Juha Joutsenlahti, ei Anneli Auer (id 127).

Syitä tälle on mahdotonta tarkasti arvailla tekemättä aiheesta omaa erillistä tutkimustaan. Yhtenä selityksenä sukupuolijakaumalle kuvissa voisi löytyä siitä, että sanomalehdillä on joko itsellään tai ne haluavat jostain syystä luoda lukijoilleen sellaisen mielikuvan, että oikeusala on vahvasti miehinen maailma ja että myös rikolliset ovat lähes aina miehiä. Naiset sen sijaan ovat uhreja tai muita statisteja oikeustapauksissa.

Muista Helsingin Sanomien kuvista löytyy panssarivaunuja kuraudessa maastossa (id 124), katuäkymä ja baarin ikkuna teippauksineen (id 131) sekä maassa lojuvia McDonald'sin ruokapakkauksia taustallaan kyseisen ravintolan mainosvalot (id 126). Lisäksi kahden jutun yhteydessä on kuvituksena käytetty otoksia asiakirjoista eli kuvissa on pelkkää tekstiä (id 98 ja id 100). Yhden jutun kuvaan on koottu lehtiotsikoita aikaisemmin samasta aihepiiristä julkaistuista uutisista (id 115).

Aamulehden kuvissa on enemmän vaihtelevuutta kuin Helsingin Sanomien kuvissa. Aamulehden kuvista löytyy oikeuden jumalatar Themistä kuvaava patsas oikeuden vaaka kädessään (id 48), tietokoneen ruudulta otettu näyttökuva rikostuomiosovelluksesta (id 45), Rovaniemen hovioikeuden (nais)presidentti lähes koko sivun kokoisessa henkilökuvassa (id 7), Molok-merkkinen roska-astia jota ollaan juuri kaivamassa maahan (id 76) sekä koko aukeaman levyinen kuva oikeussalissa istuvasta Jari Aarniosta vierellään istumassa (nais)asianajaja edessään armeija tv- ja valokuvaajia (id 72). Lisäksi yhden jutun ohessa ovat pienet kasvokuvat apeasta ja totisesta Timo Rädystä ja iloisesti hymyilevästä Hilikka Ahteesta (id 43) sekä kahdessa jutussa kuvat Susan Ruususen kirjan kannesta (id 17 ja id 28).

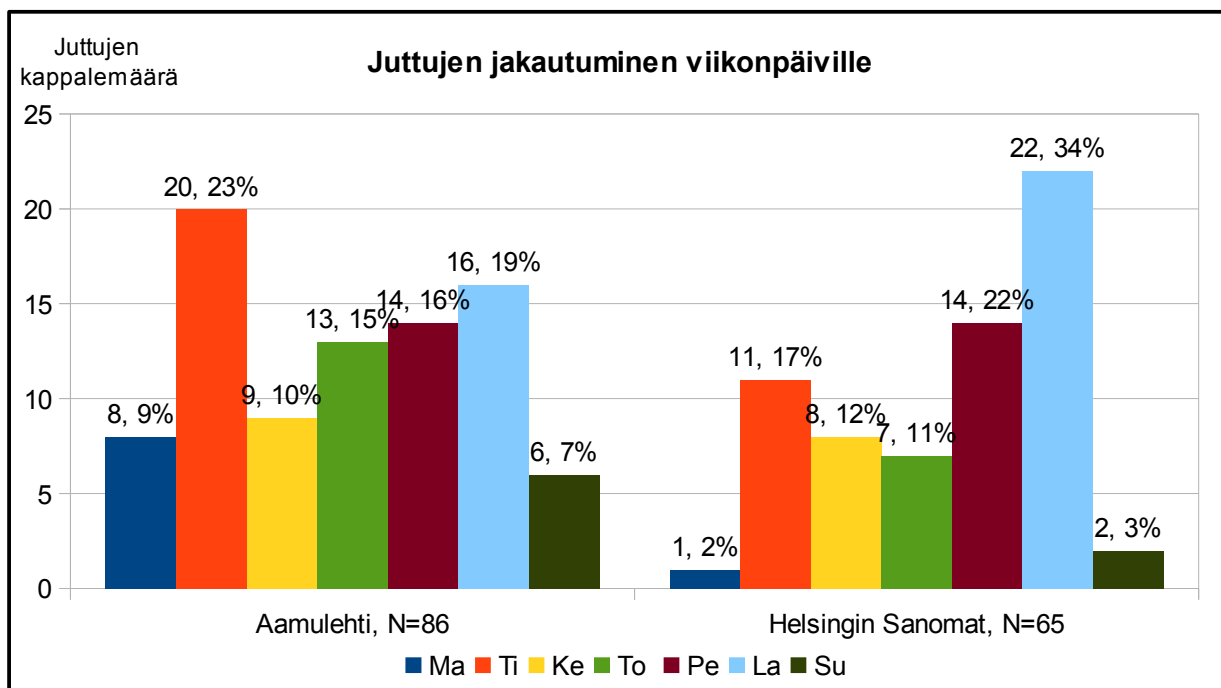
Helsingin Sanomissa julkaistujen kuvien suurehko määrä sekä yleisesti tuomioistuinjuttujen vähäisempi kokonaismäärä verrattuna Aamulehteen saattaa kertoa esimerkiksi siitä, että Helsingin Sanomissa tuomioistuihin liittyvää uutisointia ja kirjoittelua pidettäneen toisella tavalla merkittävänä ja tärkeänä kuin Aamulehdessä. Tähän voisi viitata myös etusivulta löytyvien tuomioistuinjuttujen ennakkomainintojen sekä käytetyn kuvituksen määrä. Olisi luontevaa nähdä asia niin, että mitä merkittävämmästä asiasta on kyse, sitä varmemmin jutusta on ennakkomaininta etusivulla ja myös kuvitusta varsinaisen uutisen yhteydessä.

Juttujen jakautuminen eri viikonpäiville

Graafi 1 havainnollistaa yleisiin tuomioistuihin liittyvien juttujen jakautumisen eri viikonpäiville. Eniten tuomioistuihin liittyviä uutisia ja kirjoituksia julkaistaan Aamulehdessä tiistaisin eli 23 prosenttia (20 juttua) ja toiseksi eniten lauantaisin eli 19 prosenttia (16 juttua). Vähiten sen sijaan julkaistaan sunnuntaisin eli 7 prosenttia (6 juttua).

Helsingin Sanomissa eniten tuomioistuinjuttuja julkaistaan lauantaisin eli jopa 34 prosenttia (22 juttua) ja toiseksi eniten perjantaisin eli 22 prosenttia (14 juttua). Vähiten Helsingin Sanomissa julkaistiin tuomioistuinjuttuja maanantaisin, ainoastaan noin 2 prosenttia (1 juttu), mutta toiseksi vähiten sunnuntaisin, jolloin julkaistiin noin 3 prosenttia (2 juttua).

Graafi 1: Juttumäärien jakautuminen eri viikonpäiville.

Helsingin Sanomien tuomioistuinta koskeva kirjoittelu painottuu siten erityisesti perjantain ja lauantain numeroihin, kun taas Aamulehti julkaisee aihepiiriin liittyviä juttuja erityisesti tiistaisin. Toisaalta tiistain jälkeen eniten tuomioistuintuutisia löytyy myös Aamulehdestä perjantaisin ja lauantaisin. Sen sijaan sunnuntaisin kumpikin lehti julkaisee viikonpäivistä vähiten aihepiirin uutisia. Ainoastaan maanantai on Helsingin Sanomissa sunnuntaitakin hiljaisempi päivä tällä saralla.

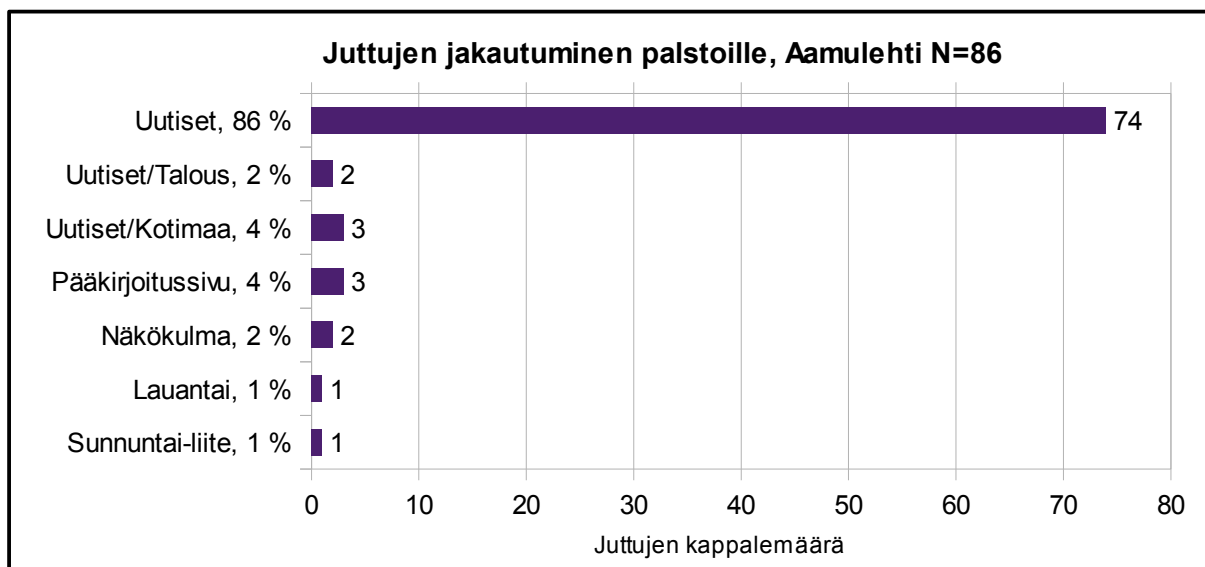
Tuomioita annetaan ainoastaan arkisin, mikä selittäisi sen, että kumpikin lehti julkaisee sunnuntaisin ja myös maanantaisin vähiten tuomioistuintuutisiin liittyviä uutisia tai kirjoituksia. Toisaalta Aamulehdessä julkaistaan aihepiirin uutisia eniten tiistaisin. Voisiko tämä johtua siitä, että maanantai saattaa olla muissa uutisaiheissa hiljaisempi päivä, jolloin tiistain lehteen saadaan täytettyä painamalla siihen mahdollisimman paljon maanantaina annettuja tuomioita? Helsingin Sanomissa sen sijaan alkuvuikko on Aamulehteä hiljaisempaa aikaa tuomioistuintuutisten saralla, vaikkakin pieni piikki näkyy tiistain kohdalla. Ehkäpä pääkaupungissa riittää myös alkuvuikosta runsaasti uutisoitavia aiheita, jolloin lehden sivuja ei tarvitse täyttää tuomieuutisilla. Tarkkaa syytä tuomioistuintuutisten suurelle määrälle Aamulehdessä tiistaisin ja Helsingin Sanomissa perjantaisin ei kuitenkaan selviä ilman, että aiheesta tehtäisiin lisätutkimusta.

Juttujen jakautuminen eri palstoille

Suurin osa eli 86 prosenttia Aamulehden tuomioistuinjutuista julkaistaan Uutiset- tai Uutiset/Kotimaa-palstoilla, kaksi juttua myös Uutiset/Talous-palstalla (*graafi 2*). Kolme juttua löytyy Pääkirjoitus-sivulta, yksi Lauantai-sivulta, kaksi Näkökulma-palstalta sekä yksi Sunnuntai-liitteessä. Helsingin Sanomissa hajontaa palstojen välillä on enemmän (*graafi 3*). Kotimaa-palstalla julkaistaan 62 prosenttia jutuista (40 juttua), kolme juttua myös Poliittikka/Kotimaa-palstalla. Kaupunki-palstalla julkaistaan 20 prosenttia jutuista (13 juttua), Talous-palstalla 4 juttua, Tänään-palstalla ja Uutiset-palstalla molemmilla 1 juttu sekä pääkirjoitusaukeamalla 3 juttua, joista 1 on pääkirjoitus.

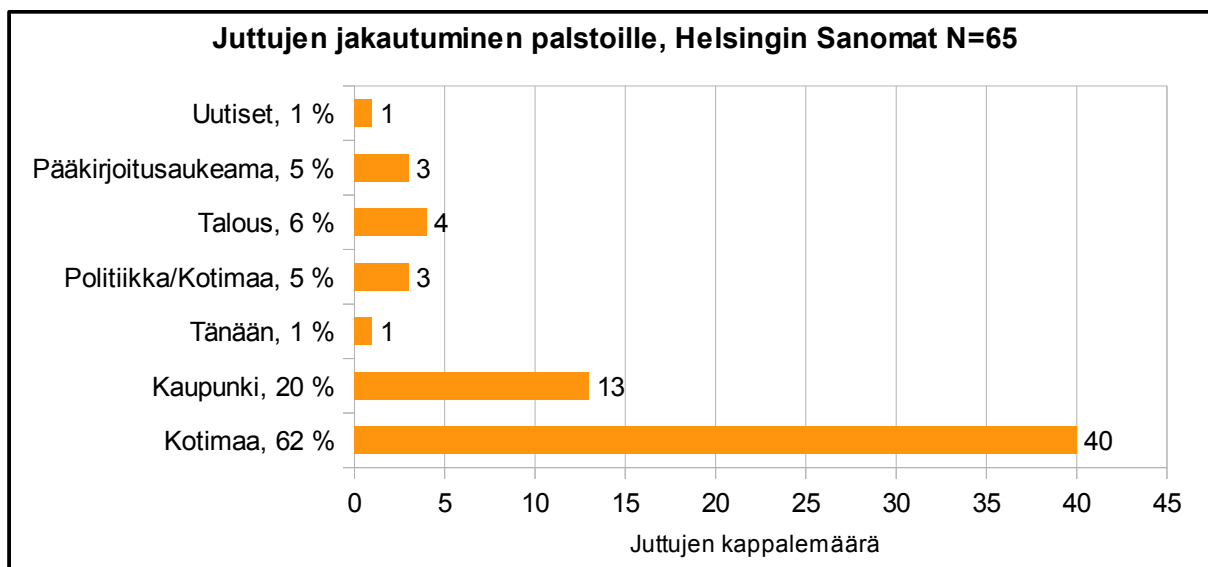
Jutut, jotka Aamulehdessä julkaistaan muualla kuin Uutiset-palstalla, käsittelevät joko toimittajien omia mielipiteitä tai ovat lyhyitä listauksia ajankohtaisista aiheista (Nousussa-palsta pääkirjoitussivulla). Lisäksi yksi juttu on Sunnuntai-liitteessä julkaistu laaja reportaasi Jari Aarnion tapauksesta (id 72).

Graafi 2: Juttujen jakautuminen eri palstoille Aamulehdessä.

Aamulehden Uutiset-palstaa ja Helsingin Sanomien Kotimaa-palstaa ei voi suoraan verrata toisiinsa, koska kummallakin lehdellä on hieman toisistaan poikkeava tapa nimetä palstansa. Mainitut palstat vaikuttavat kuitenkin olevan molemmissa lehdissä eräänlaisia uutisten "yleispalstoja", joihin tuomioistuuksia koskevat jutut on helppo sijoittaa.

Graafi 3: Juttujen jakautuminen eri palstoille Helsingin Sanomissa.

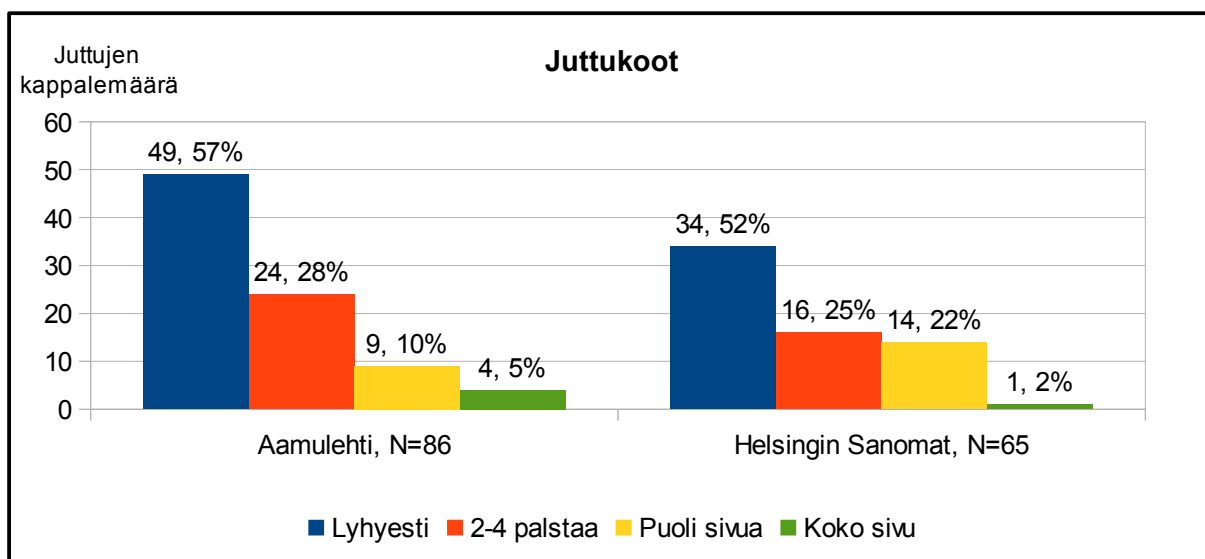

Helsingin Sanomissa ei mielestäni ole selkeää linjaa sille, mistä syystä juttu on julkaistu joko Kotimaa- tai Kaupunki-palstalla. Myös Poliittikka/Kotimaa-palstalla julkaistut jutut vaikuttavat aiheensa perusteella täysin sattumanvaraisesti juuri kyseiselle palstalle sijoitetuilta. Tänäään-palstalle on sijoitettu edesmenneen laamannin nekrologi (id 91), mikä puolestaan tuntuu luontevalta sijainnilta tämän lajityypin jutulle. Samoin luonteva sijainti Talous-palstalla on uutisille *Tamperelaisyrittäjä haastoi Googlen oikeuteen* (id 110), *Sanoma haastaa Harkimon yhtiön oikeuteen* (id 140) sekä jossain määrin myös *Naapurilta McDonald'sille haaste roskaamisesta* (id 126). Ymmärrän myös uutisen *Käräjäoikeus vapautti Patrian johtajat* (id 124) Talous-palstalla, vaikka se voisi helposti sijoittua myös esimerkiksi Kotimaa-palstalle. Uutiset-palstalla on julkaistu uutinen *Kolmoissurmaaja vapautuu vankilasta* (id 141), mutta ei mitään muita tuomioistuimiin jollain tasolla liittyviä uutisia. Pääkirjoitusaukeaman jutut ovat puhtaasti kolumneja ja muita toimittajien mielipiteisiin pohjautuvia kirjoituksia (id 119, id 122 ja id 149).

Juttujen palstakoot

Aamulehden tutkimusaineistossa yli puolet jutuista on pikku-uutisia ja lähes kolmasosa 2-4 palstan levyisiä. Puolen sivun juttuja on 10 prosenttia ja koko sivun kirjoituksia vain muutama. Hyvin saman suuntainen jako löytyy myös Helsingin Sanomista. 2-3 palstan levyisiä juttuja on neljännes eli hieman vähemmän kuin Aamulehdessä. Juttujen jakautuminen eri kokoluokkiin havainnollistuu parhaiten *graafista 4*.

Graafi 4: Juttujen palstakoot. Aamulehdessä yhtenä kategoriana on 2-4 palstaa, Helsingin Sanomissa sama kategoria on 2-3 palstaa.

Koko sivun jutut Aamulehdessä sisältävät Rovaniemen hovioikeuden presidentin henkilöhaastattelun (id 7), toimittajan näkökulmakirjoituksen liittyen Patrian lahjusoikeudenkäyntiin (id 48) sekä kaksi rikosasiaa: tutkinnanjohtaja Jari Aarnion tapauksen (id 72) ja Molok-jätteenkeräysfirman mallikiistan (id 76). Helsingin Sanomien ainoa koko sivun juttu käsittelee AKT:n puheenjohtajan Timo Rädyn oikeustapausta (id 120).

Puolen sivun uutiset Aamulehdessä ovat pääasiassa rikosoikeudenkäynteihin liittyviä uutisia kuten pankinjohtajan petostapaus (id 15), rattijuopon törmäilyt Porissa (id 21), tuntemattoman autoilijan tekemä raiskaus ja raiskauksen yritys (id 75) sekä kaksi juttua kirpputorin tuhopoltosta (id 34 ja id 36). Lisäksi on uutinen käräjäoikeuksien päätöksistä edunvalvojien vaihtamisesta (id 23). Kaksi uutista käsittelee käräjä- ja hovioikeuksissa kesästä 2013 käytössä ollutta rikostuomiosovellusta (id 5 ja id 45) ja *Viikon puheenaihe* -osiossa kirjoitetaan Susan Ruususen paljastuskirjasta (id 28). Pikku-uutiset ja 2-4 palstan jutut koskevat lähes poikkeuksetta oikeudenkäyntejä, annettuja tuomioita tai vangitsemisia, joukossa kuitenkin yksi kolumni (id 44).

Helsingin Sanomien puolen sivun uutisissa on hieman enemmän hajontaa kuin Aamulehdessä. Mukana on yksi pääkirjoitus (id 149), Helsingin hovioikeuden tuomareiden kyseenalaista kielenkäyttöä koskeva artikkeli (id 100), samaa virkamieskuntaa kuohuttavasta nimitystavasta kertova juttu (id 146), rikos- ja prosessioikeuden professorin kommentit lapsen kuoliaaksi

kiduttaneiden vanhempien tapauksesta (id 147), kolumni juristien käytöstä oikeudenkäynneissä (id 119) sekä 9 varsinaisiin oikeudenkäynteihin tai annettuihin tuomioihin liittyvää uutista tai kirjoitusta.

2-4 palstan jutut Helsingin Sanomissa koskevat samoin suurimmalta osaltaan joko annettuja tuomioita tai oikeudenkäyntejä, mutta mukana on myös yksi nekrologi (id 91) sekä yksi työoikeuden professorin kommentointi AKT:n puheenjohtajan Timo Rädyn syytteistä ja tuomiosta (id 132). Pikku-uutiset ovat poikkeuksetta Aamulehden tavoin tuomiuutisia.

Kummassakin lehdessä siis pienet, lyhyet, faktapohjaiset tuomiuutiset ovat pääosassa. Tämä on loogista siinä mielessä, että pienet tuomiuutiset helpottavat lehden taittoa ja niillä saa helposti "sivuntäytettä". Samalla näiden pikku-uutisten kirjoitustyyli vaikuttaa näennäisen neutraalilta. Kuitenkin näillä pienilläkin tuomiuutisilla on mahdollisuus vaikuttaa lukijoiden mielikuviin ja asenteisiin tuomioistuihin kohtaan. Vaikutuskeino näissä on erityisesti uutisten kehystäminen tietyllä tavalla.

Helsingin Sanomissa kirjoitetaan tuomioistuimista isohkoissa puolen sivun jutuissa selvästi Aamulehteä enemmän. Mistä syystä Helsingin Sanomat "uhraa" Aamulehteä useammin jopa puoli sivua tuomioistuihin sivuaville aiheille? Voisiko tämä jälleen heijastella sitä, että Helsingin Sanomat antaa merkittävää painoarvoa tuomioistuihin liittyvälle uutisoinnille? Voisi ajatella, että mitä huomionarvoisempana ja tärkeämpänä aihe koetaan toimituksessa, sitä enemmän sille luonnollisesti annetaan palstatilaa.

Juttumäärät liittyen eri oikeusasteisiin

Kummassakin sanomalehdessä suurin osa yleisiin tuomioistuihin liittyvistä jutuista koskee käräjäoikeuksia: Aamulehdessä 72 prosenttia (69 juttua) ja Helsingin Sanomissa 75 prosenttia (49 juttua). Kun Helsingin Sanomissa käräjäoikeuksia koskevia juttuja on prosentuaalisesti enemmän kuin Aamulehdessä, on hovioikeuksia koskevien juttujen määrä taas toisin päin: Aamulehdessä 22 prosenttia (21 juttua) ja Helsingin Sanomissa 17 prosenttia (11 juttua). Korkeimpaan oikeuteen liittyviä juttuja kumpikin on julkaissut suunnilleen saman verran: Aamulehti 6 prosenttia (6 juttua) ja Helsingin Sanomat 8 prosenttia (5 juttua).

Eri tuomioistuimiin liittyvien kirjoitusten jakauman on helppo havaita olevan samassa suhteessa kunkin tuomioistuimen tuomiomääriin nähden (katso luku 4 *Suomalaisen oikeusjärjestelmän yleiset tuomioistuimet*). Käräjäoikeuksien vahva asema tuomioistuinjutuissa liittyy luontaisesti siihen, että yleisistä tuomioistuimista juuri käräjäoikeuksissa tehdään eniten päätöksiä, ratkaisuja ja tuomioita vuodessa. Hovioikeudet sen sijaan käsittelevät erilaisia oikeustapauksia melko pienen osan verrattuna käräjäoikeuksien määriin. Korkein oikeus ratkaisee kaikkein vähiten juttuja vuodessa.

Mielenkiintoista on kuitenkin se, että lähes kaikki tuomioistuinten virkamiehiin liittyvät jutut koskevat nimenomaan hovioikeuksien henkilökuntaa (id 7, id 100, id 146). Mahdollisesti hovioikeuksia pidetään käräjäoikeuksia arvokkaampina laitoksina, jolloin niiden virkamieskuntaankin kohdistuneet toisenlaisia, vaativampia, odotuksia kuin alioikeuksien henkilökuntaan. Jos odotukset eivät kohtaa todellisuuden kanssa, on selvää, että sanomalehdet vahtikoiran roolissaan julkaisevat aiheeseen liittyviä kirjoituksia. Myös tutkimusaineiston ainoa henkilöhaastattelu koskee hovioikeutta (id 7) mahdollisesti juuri siitä syystä, että naisen nimittäminen presidentiksi arvokkaana ja perinteisenä pidettyyn hovioikeuteen on hyvin harvinaista.

Korkeimman oikeuden melko vähäinen osuus uutisoinnissa ihmetyttää, koska kyseessä on kuitenkin ennakkopäätöksiä antava ja suomalaista oikeudenkäyttöä linjaava tuomioistuin. Voisi olettaa, että korkein oikeus ennakkopäätöstuomioistuimena painottuisi enemmän julkaisutilastoissa nimenomaan sen yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi. Kuitenkin kumpikin sanomalehti on tutkimusajankohtana julkaissut vain muutamia korkeimpaan oikeuteen liittyviä juttuja ja nekin koskevat kaikki joko Susan Ruususen paljastuskirjaa (Aamulehdessä id 17, id 19, id 28 ja Helsingin Sanomissa id 99), WinCapita-tapausta (Aamulehdessä id 85, id 86 ja Helsingin Sanomissa id 151) tai vanhempiensa kiduttamalla tappaman tytön tapausta (Aamulehdessä id 74 ja Helsingin Sanomissa id 144). Lisäksi kahdessa Helsingin Sanomien jutussa käsitellään korkeimman oikeuden antamia toimittajiin kohdistuneita päätöksiä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä (id 87 ja id 98).

7.1 Kehykset

Toimituksellisessa materiaalissa käytetyt kehykset eivät aina keskity maustamaan teksteissä mukana olevia tuomioistuimia, vaan ne voivat rakentua myös muiden osapuolten toiminnan varaan. Jutun kehystys voi liittyä huomattavasti vahvemmin vaikkapa syyttäjään tai poliisiin kuin tuomioistuimeen, jolloin juttuun tavalla tai toisella liittyvä tuomioistuin leimautuu saman kehyksen alle. Tuomioistuimelle on kuitenkin useimmiten löydettävissä juttua kehystävä sekundaari kehys, mikäli hallitseva kehys koskee jotain toista toimijaa. Toisinaan joissain teksteissä kolmikko poliisi-syyttäjä-tuomioistuin on myös niin kietoutunut yhteen, että ne ovat yhdessä yhtä ja samaa kehystä, eikä yksittäistä osatekijää ole helppo erottaa pääkehyksestä.

Pertti Hémanus on väitöskirjassaan *Helsingin sanomalehtien rikosaineisto* (1966) jaotellut tutkimusaineistonsa *funktioihin*, jotka ovat mielestäni suoraan verrattavissa kehyksiin. Hémanuksen funktiot ovat 1) normeja ja rikkomuksia koskeva informaatio, 2) sosiaalinen kontrolli, 3) sanktioinnin tehostaminen ja 4) kriminaalipoliittisten toimenpiteiden aktivoiminen. Kuten kehykset, myös funktiot sisältävät omia merkitseviä piirteitään. Lisäksi kehysten tavoin funktionaalisuudet ovat subjektiivisia ja vaihtelevat jonkin verran eri käyttäjien välillä. (Hémanus 1966, 44, 65.)

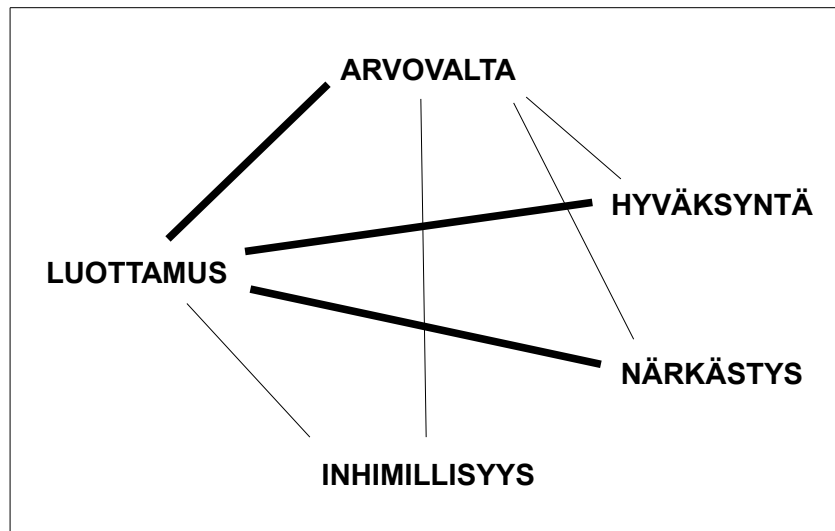
Itse olen hahmottanut tutkimusaineistostani perusteellisella aineiston läpikäynnillä ja lähiluvulla 5 eri kehystä. Näistä osa on kuitenkin hyvin lähellä toisiaan, suorastaan limittäin tai sisäkkäin. Lisäksi kehysten välillä on selvästi kiinteät yhteydet toisiinsa. Joidenkin kehysten välillä suhde on kuitenkin huomattavasti vahvempi kuin toisten välillä (*kaavio 1*). Tutkimusaineistostani nousevat esiin *arvovallan* ja *luottamuksen* alalajeihin jakautuva *uskottavuuden* kehys, *inhimillisyyden* kehys sekä *närkästyksen* ja *hyväksynnän* alalajeihin jakautuva *oikeustajun* kehys.

Oikeustajun kehyksen olen jakanut kahteen osaan eli närkästykseen ja hyväksyntään siksi, että oikeustaju on määrältään ylivoimaisesti eniten käytetty kehys tutkimusaineistossani. Mielestäni on järkevää pilkkoa muita kehyksiä huomattavasti massiivisempi kehys pienempiin osakehyksiin ja sitä kautta tarkastella tarkemmin, mistä näin iso kehys rakentuu ja mitä se sisältää.

Samoin toisiaan hyvin lähellä olevat arvovalta ja luottamus voisivat sisältyä yhteen ja samaan, esimerkiksi *uskottavuudeksi* nimettyyn kehykseen, mutta olen kuitenkin katsonut asianmukaiseksi jakaa myös nämä kaksi omiksi kehyksikseen. Arvovallan ja luottamuksen kehyksiin sisältyy

nyanssi- ja merkityseroja, joiden vuoksi on ollut perusteltua käsitellä näitä omina linjoinaan. Samoin myös aineistosta jakautuu juttuja näihin kahteen toisistaan erilliseen, vaikkakin vahvasti sisarukselliseen kehykseen.

Kaavio 1: Kehysten yhteys toisiinsa. Tummallalla viivalla merkitty yhteys on erityisen vahva.

Tutkimusaineistossa käytettyjä kehyksiä ei voi aina tunnistaa ja päätellä pelkästään otsikosta, vaan jutun otsikko saattaa johdattaa eri kehykseen kuin itse jutun sisältö ja teksti. Tästä syystä juttujen tekstit on luettava huolella kirjoitusten varsinaisten kehysten huomaamiseksi. Vaikka mitkään yksittäiset lauseet eivät myöskään ratkaise jutun kehystä, vaan kehyksessä on aina kyse jutun kokonaisuudesta, tuon kehysten käyttöä tarkemmin esittelevissä luvuissa nähtäville suorja lainauksia tutkimusaineistosta. Suorat lainaukset joka tapauksessa havainnollistavat ja konkretisoivat tutkittua materiaalia, vaikka eivät yksinään olekaan ratkaisseet jutun sijoittumista tiettyyn kehykseen.

Kehysten tunnistamiseen ja nimeämiseen ovat vaikuttaneet muun muassa näkökulmat ja sanavalinnat sekä kuvituksen käyttö, mutta myös se, millaisia vaikutelmia, ajatuksia, tunteita ja mielikuvia jutut ovat herättäneet. Tästä syystä kehysten löytäminen on ollut yllättävän tunneperustainen prosessi. Sen sijaan esimerkiksi metaforat ja rinnastukset eivät juurikaan ole vaikuttaneet kehysten tunnistamiseen, koska niitä löytyy huomattavan vähän tutkimusaineistosta.

Joissakin aineiston jutuissa tuntuisi olevan tasavahvassa käytössä useampikin eri kehys. Tällöin on pitänyt vain yrittää valita kehyksistä se, joka voisi toimia ilmeisimmin jutun hallitsevana kehyksenä. Myös tämä valinta on monesti ollut puhtaasti tunnepohjaista, jos kehykset ovat olleet hyvin tasaväkisiä.

Arvovallan kehys (aineistomatriisissa kirjainlyhenteellä AR) on tunnistettavissa sanavalinnoista, kielellisistä keinoista sekä usein myös kuvituksen käytöstä, etusivun ennakkomaininnasta, juttujen suuresta palstakoosta ja juttujen aihepiiristä. Tämän kehyksen yhteydessä käytetään kuvitusta, etusivun mainintaa sekä isoa palstakokoa huomattavasti useammin kuin muiden kehysten yhteydessä.

Arvovallan voi ajatella perustuvan erityisesti arvoasemaan, henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai muuhun *vaikutusvaltaan* sekä myös *auktoriteettiasemaan*. Tämän kehyksen toisena nimenä voisikin olla myös *auktoriteetti*. Arvovallan kehystä käyttäessään toimittajat korostavat jutuissaan erityisesti tuomioistuinten auktoriteettisuutta sekä esimerkiksi henkilöhaastattelujen yhteydessä haastateltavan henkilökohtaisia, arvovaltaisia ominaisuuksia. Arvovallan kehystä käytetäänkin erityisesti tuomioistuinten henkilökuntaan liittyvässä uutisoinnissa. Tämän kehyksen sisältämät näkökulmat ja tunneilmapiiri joko korostavat tuomioistuinten arvovaltaista olemusta tai aiheuttavat arvovallan menetystä.

Arvovallan kehyksellä voidaan siten joko heikentää tai vahvistaa tuomioistuinten nauttimaa arvovaltaa. Varsinaiseen lakiperusteiseen valtaan sillä ei silti ole vaikutusta. Arvovallan kehyksellä on kuitenkin erittäin vahva yhteys luottamuksen kehykseen (*kaavio 1*). On luontevaa, että arvovallan heiketessä myös luottamus heikkenee ja toisin päin. Monessa jutussa arvovallan kehys vastaa puhtaasti aitoa valtaa. *Arvo* kulkee *vallan* kyljessä mukana. Tarkastelen kehyksen käyttöä juttukohtaisesti tarkemmin luvussa 7.1.1.

Luottamuksen kehys (aineistomatriisissa kirjainlyhenteellä LU) on hyvin lähellä arvovallan kehystä, mutta sillä on vahva yhteys myös oikeustajun eli närkästyksen ja hyväksynnän kehyksiin (*kaavio 1*). Kuten arvovallan kehys myös luottamuksen kehys liittyy toimituksellisiin uutis- ja mielipideteksteihin, joiden tietynlaisella kehystämällä voidaan vaikuttaa tuomioistuinten uskottavuuteen ja niihin kohdistuvaan luottamukseen, joko niitä heikentäen tai vahvistaen. Arvovallan kehyksestä luottamuksen kehys eroaa muun muassa juttujen aiheissa.

Luottamus käsitteenä liittyy mielestäni tunteeseen tai varmuuteen esimerkiksi siitä, että asia tai henkilö ei petä toiveita tai aiheuta pettymyksiä. Kehys on tunnistettavissa sanavalinnoista, liioittelusta, kärjistämisestä, tunteisiin vetoamisesta ja muista kielellisistä keinoista. Kuvia ja etusivun ennakkomainintaa luottamuksen kehysten yhteydessä ei käytetä juuri lainkaan. Erityisesti luottamuksen kehystä käytetään uutisoitaessa tuomioistuinten tekemistä vangitsemisista, jolloin vangitsemisiin liittyviä varsinaisia rikosasioita ei vielä ole oikeudessa käsitelty ja tuomittu. Silti luottamuskehystä voidaan käyttää myös muissa kuin tuomioista kertovissa jutuissa.

Arvovallan kehyksestä luottamus eroaa ehkäpä eniten juuri juttujen aiheissa. Siinä missä luotettavuuden kehystä käytetään eniten vangitsemis- ja tuomio uutisissa, käytetään arvovallan kehystä muissa tuomioistuimiin liittyvissä aiheissa. Erityisesti tuomioistuinten henkilöstöön, eli weberiläisittäin byrokraattiseen virkamiehistöön, liittyvissä kirjoituksissa on havaittavissa luotettavuuden kehysten sijasta arvovallan kehystä. Virkamiehet saatetaan kehystää ja mieltää helposti virallisiksi, jäykeiksi, kaavamaisiksi, auktoriteettia edustaviksi ja siksi tietyllä tavalla arvovaltaisiksi henkilöiksi.

Kuitenkaan arvovallan ja luotettavuuden kehysten käytön syyt tai eroavaisuudet eivät aina tunnu olevan näin kaavamaisen yksinkertaisia ja selkeitä. Lisäksi kumpikin kehys ja niiden käyttö liittyy oleellisesti näitä kehyskäsitteitä yhdistävään *uskottavuuden* yläkäsitteeseen/yläkehykseen. Tarkastelen luottamuksen kehystä juttukohtaisesti tarkemmin luvussa 7.1.2.

Inhimillisyyden kehys (aineistomatriisissa kirjainlyhenteellä IN) sisältää näkökulman siihen, että tuomioistuimissakin viranomaisjulkisivun takaa löytyy ihmisiä; tuomioita antavat virkamiehetkin ovat "vain ihmisiä". Ihmisyys pilkahtelee siis välillä esiin myös byrokraattisen virkakoneiston takaa.

Tätä kehystä käytetään sanomalehdissä myös silloin, kun halutaan kertoa tunteisiin vetoavia seikkoja tuomioistuinten asiakaskunnasta, heidän elämäntarinoistaan sekä asiakkuuteen johtaneista teoista ja tilanteista. Inhimillisyyden kehystä käytettäessä korostetaan erityisesti tuomioistuimissa käsiteltävänä olevien asioiden taustalla olevia inhimillisiä tragedioita. Samalla inhimillisyyden kehyksellä on sidos arvovallan ja luottamuksen kehysiin (*kaavio 1*). Toimittajat itse kutsuvat esimerkiksi vankihaastatteluja säälihaastatteluiksi (Leino 2005, 63), joiden kehystämiseen sopivat hyvin juuri inhimillisyyden kehukset.

Kehys on tunnistettavissa muun muassa tunteisiin vetoavista sanavalinnoista ja näkökulmista, mutta arvovallan kehyksen tavoin inhimillisyyden kehyksen ohessa käytetään melko paljon kuvitusta ja jutut ovat isoja monen palstan kokoisia kirjoituksia. Etusivun ennakkomainintaa ei sen sijaan käytetä lainkaan. Tarkastelen kehystä juttukohtaisesti tarkemmin luvussa 7.1.3.

Närkästyksen kehys (aineistomatriisissa kirjainlyhenteellä NÄ) on sisarkehys hyväksynnän kehykselle, joita voisi yhdessä nimittää myös *oikeustajun* kehykseksi. Närkästyksen kehyksen raameihin soveltuvat muun muassa lyhyet, toteavat, faktapohjaiset uutiset rangaistuksista ja tuomioista. Tällaisissa rikostuomieuutisissa lehdistö tuntuu kirjoittavan juttunsa siten, että niissä sanattomasti otetaan kantaa annetun seuraamuksen oikeellisuuteen eli siihen, vastaako annettu rangaistus "yleistä oikeustajua". Näissä kehyksissä julkaistaan uutisia törkeistä tai muutoin "kuohuttavista" teoista kuten pahoinpitelyistä, tapoista, ryöstöistä ja seksuaalirikoksista, joista on annettu jokin rangaistusseuraamus.

Närkästyksen kehyksen tunnistaa siis siitä, että juttu on yleensä lyhyt, näennäisesti neutraalin oloinen uutinen, jossa faktapohjaisesti todetaan annettu tuomio tai muu tehty päätös. Sanavalinnat ja ylipäänsä kielelliset keinot ovat tavanomaisia ja ilmaisu lyhyttä. Etusivun mainintaa ja kuvia ei käytetä juuri lainkaan. Usein jutut vaikuttavat suorastaan rutiininomaisilta. Myös Viljakainen ja Leino esittävät omissa pro gradu -tutkielmissaan, kuinka rikosuutisointi on hyvin pitkälle rutiininomaista (Viljakainen 2014, 67; Leino 2005, 59, 62). Kehystykset puolestaan tukevat toimitusten rutiininomaista ja nopeaa työtahtia (Horsti 2005, 53).

Närkästyksen kehykseen tuntuisi liittyvän ajatus siitä, että tuomioistuinten ratkaisujen ei koeta vastaavan "yleistä oikeustajua". Kehyksellä toimittaja saattaa aiheuttaa lukijoilleen ihmettelyä, hämmästelystä, kauhistelua tai nimensä mukaisesti närkästystä siitä, kuinka lieviä tuomioita rikollisille annetaan teoistaan. Tätä kehystä käyttäessään toimittaja luo juttuun näkemyksen, jota lukiessaan ihminen voi suorastaan "pöyristyä" tuomioistuimen tai sen virkamiesten "yleisen oikeustajun" vastaisesta toiminnasta ja tuomioista. Närkästyksen kehys voi vaikuttaa merkittävästi myös lukijan ärsyyntymisen määrään. Närkästyksen kehys vaikuttaa siten suoraan negatiivisesta siihen, miten lukija saadaan suhtautumaan tuomioistuihin.

Lyhyissä tuomieuutisissa ei välttämättä avata tuomittuja tekoja sen enempää, vaan kerrotaan ainoastaan lopputulos. Jos tuomittuna tekona mainitaan esimerkiksi pahoinpitely, lyhyessä uutisessa ei kerrota tarkemmin, mitä teko on tarkalleen ottaen pitänyt sisällään. Tekojen

törkeysaste on lainopillisesta näkökulmasta todennäköisesti usein erilainen kuin "kansan näkemys" tekojen törkeydestä.

Närkästyksen kehyksellä on vahva sidos luottamuksen kehykseen, mutta on yhteydessä myös arvovallan kehykseen (*kaavio 1*). Närkästyksen kehystä käyttämällä on helppo heikentää kansalaisten luottamusta tuomioistuimia kohtaan ja samoin heikentää tuomioistuinten arvovaltaa. Tuomioistuinten valtaa se ei kuitenkaan sinänsä heikennä, koska se perustuu lainsäädäntöön. Käsittelen kehyyksen ominaisuuksia juttukohtaisesti tarkemmin luvussa 7.1.4.

Hyväksynnän kehys (aineistomatriisissa kirjainlyhenteellä HY) on sisarkehys närkästyksen kehykselle, joita voisi yhdessä nimittää myös *oikeustajun* kehykseksi. Hyväksynnän kehyyksen raameihin soveltuvat närkästyksen kehyyksen tavoin muun muassa lyhyet, toteavat, faktapohjaiset uutiset rangaistuksista ja muista tuomioista. Kuten närkästyksen kehyyksen kohdalla, myös hyväksynnän kehyyksessä rikostuomieuutiset kirjoitetaan siten, että ne ovat näennäisesti neutraaleja suhteessa aiheeseensa, mutta sanattomasti on aistittavissa kantaaottavuus esimerkiksi annetun seuraamuksen "oikeellisuuteen". Sanavalinnat ja ylipäänsä kielelliset keinot ovat tavanomaisia ja ilmaisu on lyhyttä. Etusivun mainintaa ja kuvia ei käytetä juuri lainkaan. Närkästyksen kehyyksen tavoin myös nämä jutut vaikuttavat toisinaan hyvinkin rutiininomaisilta.

Mistä sitten voi erottaa, onko artikkelissa tai uutisessa käytetty närkästyksen vai hyväksynnän kehystä, jos teksti on hyvin lyhyt, toteava ja faktapohjainen ilman toimittajan selvää kannanottoa? Käydessäni tutkimusaineistoa läpi useaan kertaan ja tehdessäni tarkkaa lähilukua olen tullut siihen tulokseen, että kyse on hyvin vahvasti tunteesta. Närkästyksen tai hyväksynnän kehyyksen tunnistamiselle ei ole mitään tiettyä merkkiä, sanaa tai muuta tunnistuskeinoa, vaan aika pitkälle ainoa tunnistuskeino on se, mitä lukija saadaan tuntemaan. Miltä *minusta* tuntuu?

Hyväksynnän kehykseen liittyy ajatus siitä, että tuomioistuimen toiminta vastaa "yleistä oikeustajua". Kehys saattaa tuottaa ajatuksen siitä, että rangaistus on ollut oikeudenmukainen, riittävän ankara, seuraamus on teon mukainen ja tekijä on saanut ansionsa mukaan eli kaiken kaikkiaan oikeus on toteutunut. Hyväksynnän kehys vaikuttaa siten positiivisesti siihen, miten lukija suhtautuu tuomioistuihin.

Hyväksynnän kehyksellä on närkästyksen kehyyksen tavoin vahva sidos luottamuksen kehykseen ja yhteys myös arvovallan kehykseen (*kaavio 1*). Hyväksynnän kehyksellä vahvistetaan

kansalaisten luottamusta tuomioistuimia kohtaan ja samalla myös vahvistetaan niiden arvovaltaa. Tuomioistuinten varsinaista valtaa se ei kuitenkaan sinänsä kasvata, koska kuten jo aikaisemmin olen todennut, tuomioistuinten valta perustuu lainsäädäntöön. Käsittelen kehyksen ominaisuuksia juttukohtaisesti tarkemmin luvussa 7.1.5.

Kehysten käyttömäärät sekä hallitsevina että sekundaareina olen kerännyt *taulukkoon 1*. Selvästi hallitsevimpina kehyksinä esiintyvät sekä Aamulehdessä että Helsingin Sanomissa oikeustajuun sisältyvät närkästyksen ja hyväksynnän kehykset. Aamulehdessä närkästyksen kehys hallitsee 34 prosenttia jutuista (29 juttua) ja hyväksynnän kehys 36 prosenttia jutuista (31 juttua). Helsingin Sanomissa vastaavat luvut ovat 22 prosenttia (14 juttua) ja 48 prosenttia (31 juttua). Koska närkästyksellä ja hyväksynnällä kehystetään erityisesti pieniä, lyhyitä tuomieuutisia, on selvää että niiden käyttömäärä suhteessa muihin kehyksiin on huomattavan suuri. Lyhyet tuomieuutiset kattavat kuitenkin selvästi yli puolet kaikista tuomioistuihin liittyvistä sanomalehtijutuista (katso esim. *graafi 4*).

Inhimillisyyden, arvovallan ja luottamuksen kehykset ovat molemmissa lehdissä selvästi vähemmistössä hallitsevina kehyksinä. Aamulehdessä inhimillisyyden kehys esiintyy hallitsevana 10 prosentissa jutuista (9 juttua), arvovallan kehys 6 prosentissa (5 juttua) ja luottamuksen kehys 14 prosentissa (12 juttua). Helsingin Sanomissa luvut ovat inhimillisyyden kehyksen osalta 7 prosenttia (5 juttua), arvovallan kehyksen osalta 20 prosenttia (13 juttua) ja luottamuksen kehyksen osalta 3 prosenttia (2 juttua). Koska näiden kehysten käyttö on selvästi yleisempää muissa kuin pienissä tuomieuutisissa, on näiden käyttömäärä koko juttumäärässä närkästystä ja hyväksyntää vähäisempää. Muista kuin varsinaisista tuomioaiheista julkaistaan huomattavasti vähemmän juttuja, jolloin luonnollisesti myös inhimillisyyden, arvovallan ja luottamuksen käyttö hallitsevina kehyksinä on vähäisempää.

Taulukko 1: Hallitsevien ja sekundaarien kehysten määrä Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa.

Kehys	Aamulehti, N=86				Helsingin Sanomat, N=65			
	Hallitseva kpl	%	Sekundaari kpl	%	Hallitseva kpl	%	Sekundaari kpl	%
Arvovalta	5	6	13	15	13	20	10	15
Luottamus	12	14	57	66	2	3	50	77
Inhimillisuus	9	10	6	7	5	7	4	6
Närkästys	29	34	3	3	14	22	0	0
Hyväksyntä	31	36	7	8	31	48	1	2

Sen sijaan sekundaarina kehyksenä selvästi eniten esiintyy luottamuksen kehys: Aamulehdessä 66 prosentissa jutuista (57 juttua) ja Helsingin Sanomissa jopa 77 prosentissa jutuista (50 juttua). Seuraavaksi eniten sekundaarina kehyksenä käytetään arvovallan kehystä; kummassakin sanomalehdessä 15 prosentissa jutuista (Aamulehdessä 13 juttua, Helsingin Sanomissa 10 juttua). Närkästyksen kehystä ei sekundaarina kehyksenä löydy Helsingin Sanomista lainkaan ja Aamulehdestäkin vain 3 prosentissa jutuista (3 juttua). Hyväksynnän kehys löytyi sekundaarina Aamulehdestä 8 prosentissa jutuista (7 juttua) ja Helsingin Sanomista 2 prosentissa jutuista (1 juttu). Samoin inhimillisyyden kehys on vähäisellä käytöllä sekundaarina: Aamulehdessä 7 prosentissa (6 juttua) ja Helsingin Sanomissa 6 prosentissa jutuista (4 juttua).

Taulukosta 1 onkin selvästi nähtävissä yhteys sille, että mitä enemmän jotain kehystä käytetään hallitsevana, sitä vähemmän se on käytössä sekundaarina. Esimerkiksi luottamuksen kehys on melko vähällä käytöllä hallitsevana, mutta loistaa sekundaarissa roolissa. Kuten *kaaviosta 1* voi nähdä, luottamuksen kehyksellä on vahva yhteys närkästyksen ja hyväksyntään. Närkästys ja hyväksyntä luonnollisesti vaikuttavat myös tuomioistuimiin kohdistuvaan luottamukseen, joko negatiivisesti tai positiivisesti. Koska närkästystä ja hyväksyntää käytetään eniten hallitsevina kehyksinä, on loogista että luottamus on sekundaarisena eniten käytetty kehys. Käsittelen kehysten hallitsevaa ja sekundaaria käyttöä vielä lisää kunkin kehyksen omassa alaluvussa.

7.1.1 Arvovallan kehys

Aamulehdessä arvovaltaa käytetään hallitsevana kehyksenä ainoastaan 6 prosentissa jutuista, mutta Helsingin Sanomissa jopa 20 prosentissa. Sekundaareina kehyksinä näistä jutuista löytyy Aamulehdessä luottamuksen ja hyväksynnän kehykset. Helsingin Sanomissa käytetään poikkeuksetta luottamuksen kehystä sekä yhden jutun kohdalla (id 130) myös inhimillisyyden kehystä.

Arvovallan kehyksen merkittävä käyttömäärä Helsingin Sanomissa on mielestäni yhteydessä siihen, että Helsingin Sanomissa on Aamulehteä enemmän tuomioistuinten virkamiehiin liittyvää uutisointia. Tällaiset aiheet aineistoni mukaan usein kehystetään juuri arvovallalla. Lisäksi arvovallan kehystä käytetään pääasiassa monen palstan jutuissa kuvituksella ja etusivun ennakkomaininnalla höystettyinä. Nämä seikat mielestäni vahvistavat sitä tulkintaa, että arvovallan kehyksellä on yhteys tuomioistuimeen liittyvän uutisen tai muun kirjoituksen painoarvon ja tärkeyden korostamiseen.

Aamulehden arvovaltajutut käsittelevät tietotekniikkaan liittyvää rikostuomiosovellusta (id 45), valitusten karsimista hovioikeusvaiheessa (id 64), Harry Harkimon omaisuuden takavarikkoa (id 67), valelääkärijutun käsittelyä hovioikeudessa (id 82) sekä WinCapita-asiassa annettua tuomiota (id 85). Näistä kolme viimeisintä liittyy oikeudenkäyntiin sekä tuomioistuimessa tehtyyn takavarikkopäätökseen ja rikostuomioon. Kaksi ensimmäistä sen sijaan on selvemmin sijoitettavissa arvovallan kategoriaan, koska ne käsittelevät muuta kuin annettua tuomiota tai päätöstä. Samalla näiden uutisten kehystys vahvistaa mielikuvaa siitä, että tuomioistuimet ovat arvovaltaisia tahoja, jotka päättävät ihmisten asioista. Sinänsä tuomio-oikeus pohjautuu kuitenkin todelliseen valtaan, ei pelkästään arvovaltaan.

Tietotekniikkaongelmia (id 45) koskeva uutinen on otsikoitu *Pirkanmaan käräjäoikeus puolustaa parjattua Ritua*. Ritu on siis lyhenne rikostuomiosovelluksesta, jolla tuomiot kirjoitetaan. Sovellus on tullut käyttöön käräjäoikeuksissa keväällä 2013 ja hovioikeuksissa saman vuoden kesällä. Sovellus on käyttölogiikaltaan täysin erilainen kuin vanhat, aikaisemmin tuomionlaadinnassa käytössä olleet tietokonesovellukset. Aamulehden uutisen kuvatekstissä puhutaan "pahamaineisesta Ritusta" sekä jutun yhteydessä julkaistussa fakta-ruudussa todetaan oikeusministeriön myöntävän sovellukseen liittyvän ongelmia.

Pahamaineinen Ritu vaatii käyttäjältään tarkkuutta. Ongelmana on myös se, että pitkää tuomiota kirjoittaessa istunto saattaa vanhentua, jos ei muista tallentaa riittävän usein. (id 45)

Oikeusministeriö myöntää, että Ritussa on ongelmia. (id 45)

Joistakin käräjäoikeuksista on kerrottu, että hankaluudet järjestelmän käyttämisessä voivat pahimmillaan johtaa siihen, että vaaralliset rikolliset kulkevat vapaina kauemmin kuin ennen. (id 45)

Varsinaisessa uutistekstissä käräjäoikeuden virkamiehet kuitenkin kehuvat Ritu-sovellusta sen alkutaipaleen ongelmista huolimatta ja kertovat siitä positiiviseen sävyyn. Positiivisuus ja myös se, että oikeusministeriö myöntää ongelmia olevan, on mielestäni nimenomaan myönteisellä arvovallalla kehystettyä.

Yli kolmannes valituksista haluttaisiin karsia -uutisessa (id 64) on Aamulehti liittänyt kehystykseen erityisesti hovioikeuksien arvovallan. Uutinen itsessään kertoo oikeusministeriön työryhmän esityksestä jatkokäsittelylupajärjestelmän tiukentamisesta. Kehystys luo mielikuvan siitä, ettei arvovaltaisia hovioikeuksia haluta enää jatkossa rasittaa "tavallisimmilla hakemusasioilla" samoissa määrin kuin nykyisin.

Hovioikeus ottaa täystutkintaan vain ne asiat, joille se on myöntänyt jatkokäsittelyluvan. Syynä on, että käräjäoikeuksien tuomioista varmuuden vuoksi tehdyistä valituksista halutaan eroon. - - Nyt työryhmä esittää lupajärjestelmän laajentamista. Tämä tapahtuisi kiristämällä selvästi nykyisin voimassa olevan lupamenettelyn ehtoja. (id 64)

Helsingin Sanomat käyttää arvovallan kehystä hallitsevana enemmän kuin Aamulehti. Arvovallalla kehystetyt Helsingin Sanomien jutut ovat myös aiheiltaan moninaisia, kuten Helsingin hovioikeuden tuomareiden epäkorrekti kielenkäyttö (id 100) ja tuomareita kuohuttava uusi nimitystapa (id 146), huumepoliisin tiloihin tehdyn kotietsinnän oikeuskäsittely (id 109), huumepoliisin vangitseminen (id 135) ja kolmea huumepoliisia uhkaava viraltapano (id 137), Timo Rädyn saama syyte (id 130), laboratorionhoitajan saama syyte (id 125), mediatyhtiö Sanoman oikeushaaste Harry Harkimon yhtiölle (id 140) sekä tamperelaisyrittäjän oikeushaaste Googlelle (id 110).

Mielenkiintoista on, että Aamulehti tamperelaisena sanomalehtenä ei ole uutisoinut Googlen saamasta haasteesta lainkaan. Sen sijaan kuten jo on tullut mainittua, Harkimoon liittyvästä käräjäoikeudesta myös Aamulehti on uutisoinut (id 67) kehystäen uutisen Helsingin Sanomien tapaan arvovallalla. Sekundaarista kehyksenä Aamulehden jutusta löytyy kuitenkin hyväksynnän kehys, kun taas Helsingin Sanomien uutisesta on löydettävissä luottamuksen kehys.

Uutinen *Tuomarit selittivät torkkupuheitaan* (id 100) on erityisen vahvasti kehystetty arvovallalla ja sekundaarista myös luottamuksen kehyksellä. Uutisen mukaan Helsingin hovioikeus myöntää piilorasismin, asianosaisten ja avustajien ulkonäön arvostelemisen sekä henkilökunnan toisiinsa kohdistaman kiusaamisen ja seksuaalisen häirinnän. Hovioikeuden presidentti kommentoi uutisessa, kuinka asian saama julkisuus on vaikeuttanut ongelman käsittelyä.

Tuomarit kertovat oikeudenkäyntien tauoilla rasistisia vitsejä ja arvostelevat asianosaisten ja avustajien ulkonäköä. Ihmisistä saatetaan käyttää esimerkiksi nimityksiä neekeri, homo tai ryssä. Lisäksi hovioikeudessa esiintyy kiusaamista ja seksuaalista häirintää. - - Presidentti Könnkölän mukaan selvityksen yhteenvedon saama julkisuus on vaikeuttanut ongelman käsittelyä hovioikeudessa. (id 100)

Uutisella mielestäni edesautetaan arvokkaana pidetyn hovioikeuden arvovallan romuttumista. Samalla kansalaisten luottamus hovioikeuteen heikkenee, koska osa virkamiehistä käyttäytyy ja suhtautuu käsiteltävänä oleviin asioihin, asianosaisiin sekä omiin kollegoihinsa asiattomasti tai suorastaan lainvastaisesti. Lisäksi osa ongelmasta työnnetään julkisuuden, käytännössä lehdistön syyksi, koska "julkisuus vaikeuttaa ongelman käsittelyä". Tämän voisi tulkita myös niin, että luonnollisesti tällaiset ongelmat haluttaisiin pitää vain viraston sisäisenä asiana. Julkisuuteen päätyessään tilanne on kiusallinen ja virkamiesten uskottavuus koetuksella.

Helsingin Sanomien juttu *Tuomareita kuohuttaa uusi nimitystapa* (id 146) on myöskin hyvin vahvasti arvovallalla latautunut. Uutisen mukaan perinteisesti hovioikeuksien laamannien virkoihin on valittu se, jolla on eniten virkakokemusta eli on jo hoitanut saman suuntaisia työtehtäviä, mutta alemmassa palkkaluokassa.

Osa tuomareista katsoo, että hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölä toimi vastoin hovioikeusasetusta, kun laamannin määräaikaiseen virkaan valittiin hakijoista nuorin ja kokemattomin hovioikeuden neuvos. - - Tuomioistuimissa on vanhastaan ollut hyvin voimakas virkaikäajattelu. - - Keskustelua lietsovat myös kaavailut muuttaa hovioikeudenlaamannien virat määräaikaisiksi. Moni pelkää, että uudistus lisäisi presidenttien valtaa entisestään. (146)

Uutisessa todetaan, kuinka Helsingin hovioikeudessa laamannin virkaan on valittu hakijoista nuorin ja kokemattomin. Virkaikäajattelusta on oikeusministeriön ja päällikkötuomarien (esimerkiksi hovioikeuksien presidentit) puolelta korostuneesti haluttu päästä eroon. Uutinen on taitavasti kehystetty nimenomaan arvovallalla; hovioikeudet -- ja tuomioistuimet ylipäättään -- ovat arvokkaita vanhoja laitoksia, joissa on aina toimittu tietyllä kaavalla ja perinteellä. Toisin sanoen aivan kuten Weberin esittelemässä byrokratian ideaalissa. Kuitenkin jälleen kerran luottamus siihen, että hovioikeus pystyy hoitamaan sen ratkaistavaksi tuodut oikeustapaukset sisäisistä ongelmistaan huolimatta, on koetuksella. Luottamusta on siis tässäkin käytettyä sekundaarina kehyksenä.

Eniten sekundaarina kehyksenä Helsingin Sanomien jutuissa, joissa hallitsevana kehyksenä on arvovalta, käytetään Aamulehden tavoin luottamuksen kehyksiä. Kuitenkin yhdessä uutisessa on sekundaariksi kehykseksi valittu myös inhimillisyyden kehys: *Timo Rätty sai syytteen myös Ahteen potkuista* (id 130).

Rätty ja muut työsyrynnästä epäillyt kiistävät syyllistyneensä rikoksiin. Syytteet käsitellään aikanaan Helsingin käräjäoikeudessa. - - Helsingin käräjäoikeus tuomitsi tammikuun lopussa Rädyn sakkoihin vuosia jatkuneesta työpaikkakiusaamisesta. (id 130)

Uutisessa todetaan, kuinka Rädyn ja Ahteen välistä työpaikkakiusaamista on käsitelty käräjäoikeudessa ja Rätty tuomittu sakkorangaistukseen. Tuomioistuin on arvovaltainen taho, jonka käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi kyseinen tapaus on tuotu. Uutisen ydin on kuitenkin Rädyn saama uusi syyte työsyrynnästä. Tämän uutisen olisi voinut hallitsevan kehyksen osalta sijoittaa myös hyväksynnän kategoriaan, mutta päädyin kuitenkin lopulta arvovallan kehykseen jutun kokonaistunnelman perusteella. Sekundaarin inhimillisyyden kehyksen osalta käsittelen uutista uudestaan vielä luvussa 7.1.3.

Samaan aiheeseen liittyy, arvovallalla kehystettynä, Helsingin Sanomien juttu *Professori arvostelee Rädyn uusia rikossyytteitä* (id 132). Jutussa asetetaan oikeusjärjestelmän arvovalta ja luottamus sen järkevyyteen kyseenalaisiksi, vaikka kyse on vasta syyttäjän nostamasta syytteestä, eikä vielä varsinaisesta oikeuskäsittelystä. Kuten olen luvussa 3.1 *Tuomioistuinuutiset sanomalehdissä* tuonut esiin, tämän kaltaisessa uutisoinnissa on omat riskinsä. Lukijoille saattaa muodostua hämmentävä tai epämääräinen vaikutelma siitä, missä vaiheessa oikeuskäsittely on menossa ja onko henkilö jo tuomittu. Sekundaarina kehyksenä käytetyn luottamuksen osalta käsittelen juttua tarkemmin luvussa 7.1.2.

7.1.2 Luottamuksen kehys

Luottamuksen kehystä käytetään tutkimusaineiston perusteella hallitsevana kehyksenä melko vähän. Aamulehdestä se löytyy 14 prosentissa jutuista (12 juttua), mutta Helsingin Sanomissa ainoastaan 3 prosentissa (2 juttua). Sekundaarina kehyksenä se sen sijaan on hyvin runsaasti käytetty vaihtoehto: Aamulehdessä 66 prosentissa jutuista (57 juttua) ja Helsingin Sanomista peräti 77 prosentissa (50 juttua). Sekundaarien kehysten määrä osoittaa mielestäni sen, että olipa hallitseva kehys mikä tahansa, kaikki vaikuttaa kuitenkin myös luottamukseen ja uskottavuuteen.

Aamulehdessä luottamusta käytetään hallitsevana kehyksenä muun muassa lyhyissä uutisoinneissa siitä, milloin jossain asiassa annetaan tuomio (id 40, id 41, id 55), vangitsemisuutisissa (id 57, id 58, id 71), murhaoikeudenkäynneissä (id 53, id 54), Anneli Auerin aikomuksesta valittaa tuomiostaan hovioikeuteen (id id 61) sekä tuomioistuinten tietotekniikkaongelmista kertovassa uutisessa (id 5).

Luottamuksen kehyksen vähäinen käyttömäärä hallitsevana kehyksenä erityisesti Helsingin Sanomissa, juttujen pienet koot sekä kuvien ja etusivun mainintojen puute kehyksen käytön yhteydessä osoittaa mielestäni sen, etteivät sanomalehdet pidä luottamusta tai sillä hallitsevasti kehystettyjä juttuja kovin merkittävänä. Luottamuksella kehystettyjen juttujen "merkityksellisyys" sanomalehdille on mielenkiintoista, koska kansalaisten luottamus tuomioistuimiin on kuitenkin yhteiskunnalliselta kannalta merkittävää. Toisaalta luottamus on vahvassa roolissa sekundaarina kehyksenä, mistä voisi päätellä kehyksen olevan kyllä sinänsä tärkeä ja merkittävä, mutta vain statistin osassa, ei pääroolissa.

Hallitsevassa osassa luottamus on Aamulehden tietotekniikkaongelmiin liittyvässä isohkossa, lähes puolen sivun, uutisessa *Kun Ritu päättää oikutella, käräjätuomiot viipyvät* (id 5). Alaotsikoksi uutiselle on muotoiltu *Satakunnan käräjäoikeus joutui kirjoittamaan Auer-tuomion "käsin"*. Uutisessa kerrotaan käräjä- ja hovioikeuksissa käyttöön otetusta tietoteknisestä rikostuomiosovelluksesta, jonka käytettävyydessä on ollut ongelmia sen monimutkaisuuden ja virhealttiuden johdosta.

Satojen, ellei jopa muutamien tuhansien tuomioiden antamista on jouduttu lykkäämään, kun uusi rikostuomiosovellus (Ritu) ei ole suostunut toimimaan tuomareiden tahdon mukaisesti. Järjestelmä otettiin käyttöön jo viime keväänä ja kesäkuussa. (id 5)

Samalla Satakunnan käräjäoikeuden laamanni Martti Juntikka "paljastaa", että Anneli Auerin laajan henkirikosjutun tuomio kirjoitettiin ensin tavallisella tekstinkäsittelyohjelmalla, kun Ritu ei toiminut.

"Kai sen nyt jo uskaltaa paljastaa, ettei se [Ritu] toiminutkaan. Teimme tuomion perusteluosan ja medialle lähetetyn tiedotteen tavanomaisella tekstinkäsittelyjärjestelmällä ja siirsimme tiedot vasta myöhemmin Rituun." (id 5)

Jutussa kuitenkin muistutetaan, että "murhamiehet eivät oikeushallinnon tietotekniikkaongelmien takia liiku vapaalla jalalla yhtään kauemmin kuin ennenkään". Jutun otsikoinnista ja tunnelmasta nousee vahvasti esiin luottamuksen kehys. Voiko tuomioistuimiin enää luottaa, jos tuomiot tehdään virhealttiilla ja toimimattomilla sovelluksilla? Kuinka kauan tuomioiden antaminen oikein viivästyy? Jääkö joku mahdollisesti kokonaan tuomitsematta? Sekundaarina kehyksenä tekstistä hahmottuu luottamuksen kehykselle läheinen arvovallan kehys. Arvovallan uskottavuuteen vaikuttaa suoraan luottamuksen tason nousu tai lasku.

Uutiset, joissa sen sijaan puhutaan murhaoikeudenkäynneistä kuten *Syyttäjä pitää Ylistaron puukotusta murhana* (id 53) ja *Konginkankaan murhasta syytteet kahdelle* (id 54), sekä vangitsemisista kuten *Näsijärven mökkien murtomies vangittiin* (id 57), *Oikeus vangitsi Aarnio-jutussa epäillyn poliisin* (id 58) ja *Vangitulta löytyi kasa teräaseita Tampereella* (id 71), mielestäni korostavat luottamusta tuomioistuimia kohtaan.

Uhria ammuttiin kahdesti selkään. Ennen veritekoa uhrilta vaadittiin tuhansien eurojen velan maksua. Keski-Suomen käräjäoikeus on varannut jutun käsittelyyn neljä päivää. (id 54)

Näsijärvellä laajaan murtosarjaan syylistynyt 49-vuotias mies vangittiin todennäköisin syin varkauksista epäiltynä Pirkanmaan käräjäoikeudessa torstaina. (id 57)

Tuomioistuimiin voidaan luottaa, koska ne vangitsevat rikollisiksi epäiltyjä "pois kunnon kansalaisten keskuudesta". Murhajutuissa on sekundaarina kehyksenä käytetty arvovallan kehystä ja kahdessa viimeksi mainitussa vangitsemisuutisessa (id 58 ja id 71) hyväksynnän kehystä. Näillä kehystyksillä lukija saadaan mielestäni tuntemaan, että rikollisten vangitseminen on hyvä asia. Samalla myös arvovalta vahvistuu, kun jutut muistuttavat tuomioistuinten käsittelevän ja tuomitsevan vakavia rikoksia kuten murhia. Kuitenkin mökkimurroista kertovassa uutisessa on sekundaarina kehyksenä käytetty inhimillisyyden kehystä. Uutisessa kerrotaan, kuinka murtomies "esiintyi oikeudessa halukkaana selvittämään tekojaan" ja miten hän on murtautunut mökkeihin ainoastaan etsien ruokaa itselleen. Kehystys sympatisoi rikoksiin syylistynyttä tekijää: On ymmärrettävää ja inhimillistä, että nälissään ihminen murtautuu mökkeihin.

Myös pieni uutinen *Anneli Auer valittaa hovioikeuteen* (id 61) on luottamuksen kehyksen näkökulmasta kiehtova.

Anneli Auer valittaa henkirikostuomiostaan hovioikeuteen. - - Satakunnan kärjäoikeudesta vahvistetaan, että Auerin puolustus on jättänyt valituksensa. (id 61)

Tulkinta siitä, vaikutetaanko uutisella luottamukseen oikeusjärjestelmää kohtaan positiivisesti vai negatiivisesti, syntyy uskoakseni vahvasti lukijan oman taustan ja kokemusten pohjalta. Toimittajalla ei kuitenkaan kehystä käyttäessään voi olla tietoa lukijoidensa taustoista. Luottamuksen kehyksen avulla voidaan saada lukijan luottamus oikeusjärjestelmää kohtaan rakoilemaan, kun "murhasta tuomitullakin on oikeus valittaa". Sekundaariksi kehykseksi olenkin hahmottanut närkästyksen kehyksen.

Toisaalta sellainen lukija, joka on itse joskus tullut omasta mielestään väärin perustein tuomituksi ja on valittanut tuomiostaan hovioikeuteen, luottaa järjestelmään toisella tavalla. Silloin Anneli Auerin valituksesta kertovalla lyhyellä muutaman rivin uutisella voidaan vahvistaa lukijan luottamusta siihen, että kärjäoikeuden tuomioon ei tarvitse tyytyä, vaan siitä voi valittaa ylempään oikeusasteeseen. Tähän viittaa myös aikaisemmin luvussa 3 *Sanomalehdistön valta* mainitsemani tutkimustulos siitä, kuinka suomalaisten luottamus tuomioistuimiin pohjautuu median kautta saatujen vaikutelmien lisäksi heidän omiin kokemuksiinsa.

Helsingin Sanomissa luottamuksen kehystä hallitsevana on käytetty ainoastaan uutisessa *Valokuvaaja lyötiin WinCapita-käräjillä* (id 108) ja kolumnissa *Kun mikään muu ei auta, kutsukaa juristi* (id 119).

Kuvaajia uhkailtiin ja lyötiin WinCapita-käräjillä Keski-Suomen kärjäoikeudessa tiistaina. (id 108)

WinCapita-uutinen on tulkintani mukaan kehystetty luottamuksella erityisesti toimittajien ja kuvajournalistien omasta näkökulmasta ja kokemuksesta. Kehystys herättää huolen ja kysymyksen siitä, voivatko toimittajat ja kuvaajat luottaa siihen, että he voivat turvallisesti harjoittaa omaa ammattiaan oikeudenkäynneissä. Vai pitääkö heidän sittenkin pelätä oman turvallisuutensa puolesta? Voivatko he luottaa siihen, että tuomioistuimet huolehtivat myös journalistien, valokuvaajien ja muun yleisön turvallisuudesta? Samalla uutinen nostaa esille vallankäytön:

toimittaja kyseenalaistaa tuomioistuinten (arvo)vallan huolehtia tiloissaan liikkuvista siviileistä ja samalla oman mahdollisuutensa työskennellä tuomioistuinten tiloissa turvallisesti.

Edellä mainitussa kolumnissa (id 119) taas luottamuksella kehystetään ajatusta, etteivät kansalaiset voi enää luottaa siihen, että heidän ihmisoikeuksiaan tai muita sosiaalisia perusoikeuksiaan kunnioitettaisiin ja että ne toteutuisivat luonnostaan. Kolumnissa luottamus ei siten kehystä niinkään tuomioistuimia ja niiden toimintaa, vaan kansalaisten ihmisoikeuksien toteutumista tavallisessa arkielämässä. Silti myös tuomioistuin tulee kehystettyä tässä samassa kokonaisuudessa.

Pelkään, että kansalaiset joutuvat Suomessakin hakemaan entistä enemmän oikeuksiaan kärjäsaleista. Poliitikot ja toimittajat eivät enää hahmota perus- ja ihmisoikeuksia. (id 119)

Kumpikin Helsingin Sanomien teksti (id 108 ja id 119) on sekundaaristi kehystetty luottamukseen oleellisesti liittyvällä arvovalan kehyksellä. Toimittajien ja kuvaajien työskentelyturvallisuudesta oikeustaloilla kertovassa uutisessa arvovalta näkyy huolena siitä, ettei tuomioistuinten (arvo)valta riitä takaamaan journalistien työturvallisuutta omissa tiloissaan. Kolumnissa arvovalan kehys ei sen sijaan liity suoraan samaan teemaan kansalaisten ihmisoikeuksien toteutumisen kanssa, vaan siihen, että lopulta ihmis- ja perusoikeuksien puolustaminen joudutaan siirtämään arvovaltaisemman tahon käsiin eli tuomioistuihin.

Sekundaarina kehyksenä luottamusta on käytetty Helsingin Sanomien jutussa *Professori arvostelee Rädyn uusia rikossyytteitä* (id 132). Työoikeuden professori Seppo Koskinen luonnehtii Rädyn saamia uusia syytteitä järjettömiksi. Vaikka juttu koskee pääasiassa syyttäjän vastanostamia uusia syytteitä Rätystä vastaan, samalla tuomioistuimet saavat osansa luottamuksen kehyksestä. Luottamus koko oikeusjärjestelmän järkevyyteen asetetaan kyseenalaiseksi samalla kun aletaan epäillä myös Ahteen toimintaa oikeudessa.

Koskinen luonnehtii uusia syytteitä järjettömiksi. - - "En usko että Ahde yhtyy oikeudessa syyttäjän syytteeseen. Se olisi todella problemaattinen tilanne, jos hän olisi oikeudessa toista mieltä kuin sopimusta tehdessään." (id 132)

7.1.3 Inhimillisyyden kehys

Inhimillisyyden kehystä käytetään yllättävän vähän. Hallitsevana kehyksenä se löytyy Aamulehden aineistosta 10 prosentissa jutuista (9 juttua) ja Helsingin Sanomista 7 prosentissa (5 juttua). Myös sekundaarina kehyksenä se on niukasti käytössä: Aamulehdessä 7 prosentissa (6 juttua) ja Helsingin Sanomissa 6 prosentissa jutuista (4 juttua).

Aamulehdessä inhimillisyyden kehystä hallitsevana elementtinä on käytetty esimerkiksi hovioikeuden presidentin henkilöhaastattelussa (id 7), kolumnissa Timo Rädyn ja Hilikka Ahteen välisestä työpaikkakiusaamisesta (id 44), uutisessa ja näkökulmakirjoituksessa Susan Ruususen kirjasta koskien ex-pääministeri Matti Vanhasta (id 17 ja id 28) sekä muutamissa rikosoikeudenkäynteihin liittyvissä uutisissa (id 32, id 34, id 49).

Inhimillisyyden kehyksen käyttötavat ovat erikoinen yhdistelmä aiheen painoarvon ja merkittävyyden, mutta myös tavallisuuden korostamista. Juttujen suuret palstakoot, monipuoliset juttutyypit sekä kuvituksen käyttö vaikuttavat siltä, että sanomalehdet haluavat painottaa aiheen tärkeyttä ja erityisesti sen inhimillisiä puolia. Toisaalta etusivun ennakkomainintojen puuttuminen osoittaa mielestäni sen, ettei inhimillisiä seikkoja painottavat jutut ole siltikään painoarvoltaan samaa luokkaa kuin esimerkiksi arvovalalla kehystetyt uutiset.

Inhimillisyyden kehys on äärimmäisen kiehtova, koska sitä voidaan käyttää sekä rikoksiin syyllistyneistä että rikosten uhreista kertovissa jutuissa. Samoin se voidaan liittää virkamiehiin; siihen, että tuomioistuimissakin virkamiehet ovat loppujen lopuksi vain ihmisiä, vaikka julkisivu onkin byrokraattinen ja hyvin hillitty.

Erityisen vahvasti inhimillisyyden kehystä on käytetty Rädyn ja Ahteen väliseen oikeudenkäyntiin liittyvissä jutuissa. Lähes poikkeuksetta jokaisessa tähän oikeustapaukseen liittyvässä Aamulehden kirjoituksessa on hyödynnetty inhimillisyyttä joko hallitsevana tai sekundaarina kehyksenä. Toisissa uutisissa ja kirjoituksissa inhimillisyydellä kehystetään Rädyn kiusaamisen kohteeksi joutunutta Ahdetta. Erityisesti Ahteen tilannetta esitellään korostamalla hänen raskaita työvuosiaan Rädyn alaisena sekä vielä raskaampia oikeudenkäyntiviikkoja.

Kolumnissa *Mikä meitä oikein riivaa?* (id 44) toimittaja pyytää lukijoita tekemään mielikuvaharjoituksen ja asettumaan Hilikka Ahteen asemaan. Kolumnissa käsitellään sekä Ahteen ja Rädyn oikeustapausta että työpaikkakiusaamisen tuhoisuutta laajemminkin. Toisissa aiheeseen liittyvissä jutuissa puolestaan inhimillisyydellä kehystetään Timo Rätystä; sitä, kuinka raskaita ja perättömiä syytöksiä häntä vastaan on esitetty ja kuinka epäinhimillisesti Rätystä on kohdeltu, kun häneen on kohdistettu tällaisia syytteitä.

Aamulehden tavoin myös Helsingin Sanomat käyttää Timo Rädystä ja Hilikka Ahteesta uutisoidessaan vahvaa inhimillisyyden kehystä. Hallitsevana tämä kehys löytyy uutisesta *Ahde: Uutta voimaa kiusatulle* (id 120) ja sekundaarina uutisesta *Timo Rätty sai syytteen myös Ahteen potkuista* (id 130). Ensimmäisessä uutisessä (id 120) inhimillisyydellä kehystetään varsinkin Ahteen roolia kiusattuna uhrina ja korostetaan hänen kokemaansa kärsimystä. Sekundaaristi uutinen on kehystetty hyväksynnällä. Näillä kehystyksillä toimittaja saanee lukijan tuntemaan tyytyväisyyttä siihen, että oikeusjärjestelmä on puuttunut kiusaamiseen ja antanut siitä tuomion kiusaajalle.

AKT:n entinen puheenjohtaja Timo Rätty tuomittiin maanantaina Helsingin käräjäoikeudessa sakkoihin vuosia jatkuneesta Ahteen työpaikkakiusaamisesta.
- - Hän [Ahde] toivoo kaikille työpaikkakiusatuille rohkeutta ja voimia viedä asia eteenpäin. "Työpaikkakiusaamiselle pitää saada nollatoleranssi." (id 120)

Toisaalta sama uutinen kehystää inhimillisyydellä myös kiusaamisesta tuomittua Rätystä. Tähän viittaa myös uutisen alaotsikko *Asianajajan mukaan AKT-käräjät tuhosivat Timo Rädyn maineen*.

Lampelan mukaan Rätty on kuitenkin "tuhottu" ja hänen maineensa ja työllistymismahdollisuutensa viety. "Tämä on sama kuin elinkautinen, jossa ei ole armahdusta." (id 120)

Toisen aihetta koskevan uutisen (id 130) kainalojutussa inhimillisyydellä sekundaarina kehystetään nimenomaisesti Rädyn tilannetta. Kainalojuttu kattaa kolmasosan koko uutisesta. Isoholla otsikolla varustettu kainalojuttu tuo vahvasti esille Rädyn puolustusasianajaja Heikki Lampelan mielipiteet uudesta syytteestä: "Ei järjen häivää." Lisäksi Lampela kommentoi, ettei uusi syyte ole taloudellisesti ja inhimillisesti järkevää eikä Rätty halua itse kommentoida asiaa julkisuudessa. Inhimillistä jos mikä.

Tässä ei ole järjen häivää. - - Rätty on ottanut raskaasti jo aiemmin saamansa työpaikkakiusaamistuomion, ja uusi syyte lisää tuskaa entisestään. - - Hän haluaa olla rauhassa. (id 130)

Vaikuttaisi siltä, ettei lehdissä ole haluttu ottaa täysin mustavalkoista kantaa asiaan tai asettua selvästi toisen osapuolen taakse. Tällaisella vuorollaan kumpaakin osapuolta inhimillistävällä kehystämällä saatetaan kuitenkin hämmentää lukijaa. Tämä kehystystapa voi saada lukijan esimerkiksi epäilemään esimerkiksi sitä, onko Rätty sittenkin syytön oikeuden antamasta tuomiosta huolimatta.

Aamulehden uutisoinnissa ja muussa kirjoittelussa Susan Ruususen tuomiosta inhimillisyydellä kehystetään ex-pääministeri Matti Vanhasen osuutta paljastuskirjan uhrina. Kirjoituksissa kerrotaan korkeimman oikeuden antamasta langettavasta tuomiosta (ja sittemmin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisusta), jonka mukaan pääministerilläkin on oikeus yksityisyyteen. Lehdistökatsauksessa *Sattumapääministerin salaiset uuniperunat* (id 28) Aamulehti tarkastelee mitä muissa lehdissä kirjoitetaan samasta aiheesta. Sekä Aamulehden oma näkemys että muiden lehtien sympatiat kallistuvat Vanhasen puolelle. Samalla toimittajat tuntuvat olevan tyytyväisiä, että on saatu vedettyä selkeät rajat sille, mikä on julkista ja mikä yksityistä, mistä saa kirjoittaa ja mistä ei.

Vallanpitäjienkään ihmissuhteista ei enää pääse tekemään ihon alle käyviä paljastuksia ilman seuraamuksia. Suhteella rahastaminen voi kääntyä itseään vastaan. - - Nyt on linjattu missä menee yksityisyyden raja tehtävässä, joka on mitä julkisin. (id 28)

Kyseisen lehdistökatsauksen sekundaarina kehyksenä on käytetty luottamusta eli voidaan luottaa siihen, että tuomioistuin ratkaisee kiistan Ruususen paljastuskirjasta. Samalla poliitikot ja muut julkisuuden henkilöt voivat olla luottavaisin mielin sen suhteen, ettei heidän yksityiselämänsä ole täysin vapaata riistaa, vaikka onkin kapeampaa kuin tavallisilla kansalaisilla.

Ruususen tuomioon liittyvässä uutisoinnissa tulee esille myös tuomioistuinten valta suhteessa julkaisutoimintaan ja sananvapauteen. Ne määrittelevät tuomioillaan sen, mitä tietoja poliitikoista saa julkaista ja mitä ei. Samaan aihepiiriin liittyvässä Aamulehden uutisessa *Tänään selviää, saiko Ruusunen kertoa suhteesta* (id 17) onkin hallitsevan inhimillisyyden kehyksen ohessa käytetty

arvovallan kehystä. Tuomioistuin on osoittanut (arvo)valtansa ratkaistessaan sananvapauteen liittyvän kiistan.

Rikosoikeudenkäyntiuutisissa kuten *Perheenäiti puukotettiin hengiltä Kemissä* (id 32) ja *Kirpputorin sytyttäjäksi epäilty kiistää syyllisyytensä* (id 34) on Aamulehti kehystänyt inhimillisyydellä jälleen vastakkaisia henkilöitä: ensimmäisessä uhria ja toisessa tekijää. Ensimmäisessä uutisessa inhimillisyyys pilkahtaa jo otsikossa, kun tapetuksi joutunutta henkilöä puhutellaan perheenäitinä. Myös itse uutisteksti korostaa inhimillisyyttä.

Perheenäidin epäillään kuolleen puukotukseen Kemissä viime keskiviikkona. - -
Pariskunnalla on yhteinen 6-vuotias lapsi. Hän ja tekijän 13-vuotias lapsi olivat tapahtumayönä nukkumassa eri huoneessa. (id 32)

Sekundaarina kehyksenä tässä voisi olla mikä tahansa luottamuksen, arvovallan ja hyväksynnän väliltä, mutta mielestäni kuitenkin hyväksyntä nousee vahvimmin esille. Uutisen mukaan käräjäoikeus on vanginnut puukottajan. Hyväksynnän kehyksellä lukija voidaan saada huokaisemaan helpotuksesta ja nyökkäilemään hyväksyvästi, kun tappaja on vangittu.

Kirpputorin tuhopolttouutisessa (id 34) inhimillisyydellä on sen sijaan kehystetty syytettynä olevaa tuhopolttajaa. Aamulehden uutisen mukaan 18-vuotias syytetty on kertonut sytyttäneensä kirpputorin tuleen, koska hän on velkaa tuttavalleen, joka velan johdosta on kiristänyt häntä. Kiristäjä on muun muassa uhkaillut, että jollei syytettynä oleva nuorukainen maksa velkaansa, tämän tyttöystävä raiskataan ja veli tapetaan. Sekundaarina kehyksenä jutusta voi kuitenkin nähdä myös närkästyksen kehyksen. Toimittaja saanee kehystyksellä lukijan kokemaan närkästystä siitä, että oikeudessa saa "satuilla" mitä tahansa. Subjektiivisten kokemusteni perusteella monien "tavallisten kansalaisten" mielestä tuomioistuimet eivät välttämättä aina suhtaudu tarpeeksi tiukasti syytettyjen kertomuksiin. Tällaisen uutisen kehystäminen närkästyksellä saattanee vahvistaa lisää lukijoiden mielipidettä tuomioistuinten pehmeystä.

Inhimillisyyttä on käytetty Aamulehdessä myös sekundaarina kehyksenä samaan aiheeseen liittyvässä muussa kirjoittelussa. Uutisessa *Epäilty yritti sytyttää 12-vuotiaana koulun* (id 36) kerrotaan, kuinka epäilty oli lapsena yrittänyt sytyttää sekä koulun ulkoseinän että päiväkodin pihavaraston. Tekstissä vihjataan siihen, että hänellä on ollut jo lapsuudessaan vaikeaa, mistä juontuu hänen "halunsa nähdä liekkejä". Tästä syystä käräjäoikeus on lähettänyt epäillyn

mielentilatutkimukseen ennen tuomion antamista. Kehystyksen avulla tulkintani mukaan korostetaan tapauksen olevan nimenomaan inhimillinen tragedia.

Ainoa Aamulehden juttu, jossa tuodaan esille tuomioistuinten byrokraattisten virkamiesten inhimillisyys, on koko sivun henkilöhaastattelu *Rouva presidentti* (id 7). Haastattelun kohteena on Rovaniemen hovioikeudessa ensimmäisenä ja koko Suomen mittakaavassa toisena naispuolisena hovioikeuden presidenttinä aloittanut Marianne Wagner-Prenner. Haastattelussa kerrotaan muun muassa hänen työhistoriastaan, perheestään, harrastuksistaan ja luonteenpiirteistään. Lisäksi haastattelun yhteydessä on julkaistu suuri kuva hymyilevästä ja mukavan oloisesta naisesta. Sekundaarina kehyksenä tässä on luonnollisesti käytetty arvovallan kehystä. Kyseessä on henkilöhaastattelu, jossa mielestäni positiivisella inhimillisyydellä korostetaan henkilön arvovaltaa ja auktoriteettiä.

Helsingin Sanomissa vastaavanlaista virkamiehen inhimillistämistä löytyy sairauskohtaukseen menehtyneen Kanta-Hämeen käräjäoikeuden laamannin nekrologista (id 91). Tässä tekstissä puhutaan pääasiassa henkilön virkaurasta, mutta myös luonteenpiirteistä korostaen henkilön hyviä puolia sekä sitä, miten ne ilmenivät hänen työurallaan. Samalla nekrologi muistuttaa siitä, että virkamiehetkin ovat vain ihmisiä, inhimillisiä kuolevaisia. Myös tässä on henkilöhaastattelun tavoin käytetty sekundaarina kehyksenä arvovaltaa. Henkilön työuraa ja aikaansaannoksia muistellessa korostetaan samalla hänen arvoaltaansa oikeushallinnon alalla, mihin viittaa jo kirjoituksen otsikko *Laamanni uudisti alioikeusmenettelyä*.

Mielenkiintoisia inhimillisyydellä kehystettyjä Helsingin Sanomien uutisia ovat myös *Turkkilaismies joutui pakkotöihin pitseriaan* (id 121) ja *Syytön sai murhamiehen leiman* (id 127). Molemmissa uutisissa on käytetty samaa sekundaaria kehystä eli luottamusta. Pitseriauutisessa kerrotaan turkkilaismiehen traagisesta elämäntarinasta, jossa hänet huijattiin maanmiehensä omistamaan pitseriaan Suomeen. Miehen matkan Suomeen järjesti kansainvälinen passien väärentämiseen ja laittomaan maahantulon järjestämiseen erikoistunut rikollisorganisaatio. Suomessa uhrin passi takavarikoitiin ja lähetettiin takaisin Turkkiin tarkoituksena vaatia lisää rahaa uhrin perheeltä. Luottamuksen kehyksellä puolestaan voidaan vahvistaa lukijoiden luottamusta siihen, että tuomioistuimet "pelastavat" ihmiset pakkotyön orjuudesta ja rankaisevat syyllisiä.

Helsingin Sanomien uutisessa *Syytön sai murhamiehen leiman* (id 127) kerrotaan porilaisen teatterinjohtaja Kai Tannerin joutumisesta epäillyksi niin sanotussa Ulvilan surmassa liittyen Anneli

Auerin oikeudenkäyntiin. Varsinaisesti uutinen koskee surman tutkintaan liittyneen tutkinnanjohtaja Juha Joutsenlahden oikeudenkäyntiä virka-aseman väärinkäytöstä. Suurimmaksi osaksi uutinen toistaa Tannerin omaa kertomusta siitä, kuinka raskasta hänellä on ollut sen jälkeen, kun hänet vangittiin murhasta epäiltynä. Koko asia on ollut Tannerille hyvin vastenmielinen.

"Olo oli toivoton", Tanner sanoi maanantaina Porissa Satakunnan käräjäoikeuden aulassa. - - Tanner saa vielä nykyäänkin kuulla olevansa "Ulvilan murhamies", viimeksi joulukuussa teatterin yleisöstä huudettuna. Hän arveli myös, ettei pääse asiasta eroon, koska seuraavaksi alkaa vuosien valituskierte. (id 127)

Jälleen inhimillinen tragedia, kun "syytön saa murhamiehen leiman". Luottamuksen kehyksellä puolestaan vahvistetaan Tannerin kokemusta siitä, ettei hän voi enää luottaa suomalaiseen oikeusjärjestelmään. Koska hänet on kerran syyttömänä vangittu murhasta epäiltynä, on luottamus oikeusjärjestelmää kohtaan mennyt loppuiäksi.

7.1.4 Närkästyksen kehys

Aamulehdessä närkästyksen kehystä hallitsevassa roolissa käytetään hyväksynnän kehyksen ohella selvästi eniten kaikista kehyksistä eli 34 prosentissa jutuista (29 juttua). Helsingin Sanomissa närkästyksen kehystä hallitsevana käytetään huomattavasti vähemmän kuin Aamulehdessä, mutta silti yli viidenneksessä eli 22 prosentissa jutuista (14 juttua). Sen sijaan sekundaarina kehyksenä sitä ei käytetä Helsingin Sanomissa lainkaan ja Aamulehdessäkin vain 3 prosentissa jutuista (3 juttua).

Valtaosassa närkästyksen hallitsemista jutuista käytetään sekundaarina kehyksenä molemmissa lehdissä luottamusta. Närkästys yleisten tuomioistuinten toimintaan vaikuttaa luonnollisesti luottamukseen oikeusjärjestelmää kohtaan ja ihmettelyyn siitä, eikö rikollisille anneta "riittävän kovia tuomioita".

Kuten luvussa 3 *Sanomalehdistön valta* esittelemäni Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan aikaansaamat tutkimustulokset osoittavat, lähes 45 prosenttia kyseiseen tutkimukseen vastanneista katsoi lehdistön vaikuttaneen kielteisesti tai hyvin kielteisesti heidän

tuomioistuintuomareita koskeviin käsityksiinsä. Samalla lehdistön kautta saadut kielteiset mielikuvat tuomioistuimista luonnollisesti vähentävät luottamusta tuomioistuinten kohtaan. Tutkimuksen mukaan lehdistön välittämällä mielikuvilla on vaikutusta asennoitumiseen muun muassa tuomioistuinten päätösten ja tuomareiden toiminnan oikeudenmukaisuutta ja laatua kohtaan sekä luottamukseen päätösten tasapuolisuuteen. (Niskanen ym. 2000, 95-97, 101-102.)

Käytännössä kaikki närkästyksen kehyksellä maustetut jutut sekä Aamulehdessä että Helsingin Sanomissa koskevat tuomioistuimien antamia tuomioita, päätöksiä, vangitsemisia tai uutisia siitä, että tuomitut valittavat tuomioistaan ylempiin oikeusasteisiin. Ainoa poikkeus näistä on Aamulehden pieni uutinen *Avioeron hakeminen kallistui* (id 1). Uutisessa kerrotaan, kuinka tuomioistuinten maksuihin tuli korotuksia vuoden 2014 alusta. Esimerkiksi hakemusmaksut nousivat 23-33 prosenttia ja oikeudenkäyntimaksut 8 prosenttia. Avioeron ensimmäisen vaiheen hakemusmaksu nousi 80 eurosta 100 euroon.

Hintojen korotukset ovat helposti närkästyksiä synnyttäviä asioita, koska ne vaikuttavat yleensä ihmisten henkilökohtaiseen talouteen. Tuomioistuimiin liittyessään aihe on erityisen helppo kehystää närkästyksellä, koska julkisten palveluiden saatetaan herkästi odottaa olevan edullisia ellei jopa ilmaisia. Sekundaarina kehyksenä tässä uutisessa on käytetty arvovallan kehystä. Tulkintani mukaan arvovallan kehystä lienee käytetty korostamaan sitä, että kyseessä on eräänlaisen yhteiskunnallisen auktoriteetin, arvovaltaisen tahon, julkisista palveluistaan nostamat hinnat.

Närkästyksellä kehystettyjä pieniä uutisia Aamulehden aineistossa ovat muun muassa *Myyjiä veitsellä lyönyt nainen oli syyntakeeton* (id 13), *Lääkärinä esiintynyttä ei vangittu* (id 14), *Taposta tuomittu häiriköi viesteillä valtuutettua* (id 20), *Rattijuoppo törmäili Porissa, ei korvauksia taksiyrittäjälle* (id 21), *Patrian lahjusjutun rangaistusvaateet lievenivät* (id 39), *Miehellä oli vaatteet yllä, tuomio raiskauksen yrityksestä nurin* (id 47), *Ex-tyttöystävänsä ja kaksi muuta ampunut vapaaksi* (id 70), *Puukon viilto ei ollut törkeä pahoinpitely* (id 78), *Kaksi elinkautisvankia vapaaksi* (id 79) ja *Hovioikeus lyhensi lasta kiduttaneen parin tuomiota* (id 81).

Helsingissä kahta myyjää puukottanut nainen on katsottu syyntakeettomaksi. (id 13)

Helsingin käräjäoikeus on hylännyt vaatimuksen lääkärinä esiintyneen Esa Laihon, 51, vangitsemisesta. (id 14)

Vastaavanlaisia pieniä uutisia Helsingin Sanomien puolella ovat muun muassa *Valelääkäri Laiho päästettiin vapaaksi* (id 93), *Vanhuksen murhannut oli syyntakeeton* (id 95), *Hovioikeus kumosi sakot vauvan ympärileikkauksesta* (id 96), *Käräjäoikeus vapautti Patrian johtajat* (id 124) ja *Kolmoissurmaaja vapautuu vankilasta* (id 141). Helsingin Sanomissa närkästyksen synnyttämistä jo otsikolla käytetään kuitenkin selvästi vähemmän kuin Aamulehdessä.

Helsingin käräjäoikeus ei vanginnut kolmesta taposta epäiltyä valelääkäri Esa Laihoa perjantaina. Käräjäoikeus julisti asian salaiseksi. (id 93)

Nuori mies oli syyntakeeton murhatessaan 88-vuotiaan naisen viime heinäkuussa Kokemäellä. Satakunnan käräjäoikeus katsoi hänen syyllistyneen kotirauhan rikkomiseen, raiskaukseen, murhaan ja näpistykseen. Käräjäoikeus jätti teot myöntäneen 24-vuotiaan miehen tuomitsematta ja määräsi hänet perjantaina tahdonvastaiseen hoitoon. (id 95)

Hovioikeuden mukaan toimenpide [ympärileikkaus] ei ollut lapsen edun vastainen, koska se vahvisti lapsen kuulumista perheen isänpuoleiseen yhteisöön ja kulttuuriin. - - Äidin suostumuksen puuttuminen ei kuitenkaan tehnyt ympärileikkauksesta tässä tapauksessa pahoinpitelyrikosta. (id 96)

Käräjäoikeus hylkäsi torstaina kaikki syytteet, jotka koskivat Patrian johtajien tekemiä ajoneuvokauppoja Sloveniaan 2006-2007. - - Samalla oikeus jätti Patrian tuomitsematta puolen miljoonan euron yhteisösakkoon. (id 124)

Kaikissa näissä uutisissa on kyse tuomiosta tai päätöksestä, jotka jo uutisten otsikointien tasolla aiheuttanevat närkästystä lukijoissa. Närkästyksen kehyksellä luodaan helposti lukijoille ihmettelyä siitä, selviävätkö tappajat ja murhaajat ilman rangaistusseuraamuksia, koska heidät on mielentilatutkimuksessa todettu syyntakeettomiksi. Samalla lukijat voidaan saada huolestumaan siitä, onko muiden turvallisuus uhattuna ja kulkeeko kaduilla vapaana vaarallisia tappajia ja murhaajia.

Samaan kehystys- ja ajatusmaailmaan liittyvät uutiset Helsingin hovioikeuden päätöksistä kahden elinkautisvangin (id 79) ja kolmoissurmaajan (id 70 ja id 141) vapauttamisesta vankilasta. Elinkautisvankien uutisessa kerrotaan Rikosseuraamuslaitoksen olleen sitä mieltä, ettei ainakaan toista elinkautisvangeista pitäisi vapauttaa ehdonalaiseen, koska henkilö on vankeusaikana

syyllistynyt useisiin rikkeisiin. Vankilaan hänet on alun perin tuomittu murhasta. Myös kolmoissurmaajauutisessa kerrotaan henkilön tuomitun elinkautiseen vankeusrangaistukseen entisen tyttöystävänsä ja tämän uuden poikaystävän murhasta sekä ravintola-asiakkaan taposta.

Kinnulan kolmoissurmaaja pääsee vapaalle jalalle. Helsingin hovioikeus hyväksyi perjantaina elinkautista istuneen miehen hakemuksen päästä ehdonalaiseen vapauteen. (id 70)

Kolmoissurmaaja pääsee vapaalle jalalle. Helsingin hovioikeus hyväksyi perjantaina elinkautista istuneen miehen ehdonalaishakemuksen. (id 141)

Piia Leinon rikos- ja oikeusjournalismia käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa kutsutaan uutisia vaarallisten rikollisten vankilasta vapautumisesta osuvasti pelottelujutuiksi (Leino 2005, 63). Näiden uutisten kehystäminen närkästyksellä saanee myös lukijat närkästymään ja ihmettelemään sitä, miksi elinkautinen vankeus ei todellisuudessa ole elinkautinen vaan esimerkiksi joitain vuosia päälle 10 vuotta. Samalla tällainen kehystys voi saada lukijoiden luottamuksen oikeusjärjestelmään heikkenemään, kun tuomioita ei todellisuudessa joudu suorittamaan siten, kuin ne on alun perin langetettu.

Samalla näiden näennäisesti neutraalien, mutta todellisuudessa vahvasti oikeudenmukaisuudella kehystettyjen pikku-uutisten avulla on sanomalehdistöllä mielestäni merkittävä valta vaikuttaa kansalaisten mielipiteeseen yleisistä tuomioistuimista. Määrällisesti näitä lyhyitä uutisia on kirkkaasti eniten kaikesta tuomioistuinuutisoinnista. Siten nämä ovat myös suurin sanomalehtien tuottama toimituksellinen aineisto, joka toimii kansalaisten mielikuvien lähteenä yleisistä tuomioistuimista.

Närkästyksellä kehystettyjen juttujen pienet ja lyhyet palstakoot sekä kuvien ja etusivun mainintojen puute kertoo kuitenkin mielestäni siitä, että nämä jutut ovat sanomalehdille pääasiassa massaa, sivuntäytettä, uutisvirtaan kuuluvaa sisältöä, jolle ei lehdessä anneta sen isompaa painoarvoa. Vaikka näitä on määrällisesti valtaosa tuomioistuihin liittyvistä jutuista, niiden merkitys ja tärkeysaste tuntuisi olevan lehdistölle loppujen lopuksi pieni.

Närkästystä, ihmettelyä ja ärsyyntymistä aiheuttanevat herkästi sellaiset närkästyksellä kehystetyt tuomieuutiset, joissa kerrotaan lievältä tuntuvasta tuomiosta. Uutiset saattavat kertoa myös

sellaisista tuomioista, jotka on korkeammassa oikeusasteessa lievennetty suhteessa siihen, mitä alemmassa oikeusasteessa teoista on tuomittu. Sopivasti närkästyksellä kehystämällä tavallisen lukijan saattaa saada herkästi ihmettelemään, miksi puukolla viiltely ei ole törkeä pahoinpitely (id 78). Subjektiiivisten kokemusteni perusteella ihmisten, joilla ei ole lainopillista koulutusta tai muutoin juurikaan kokemusta lainkäytöstä, voi olla vaikea ymmärtää tuomioistuinten ratkaisuja. Jälleen kerran tässäkin viiltelyjutussa on kyse pikku-uutisesta, jossa lyhyesti kerrotaan kahden miehen tapelleen ja painineen kerrostalon rappukäytävässä. Toisella miehellä oli puukko kädessään ja tappelun tiimellyksessä toinen sai puukosta viillon kaulaansa.

Käräjäoikeus tuomitsi puukon hakeneen vammantuottamuksesta sakkoihin.

Hovioikeus taas piti tekoa törkeänä pahoinpitelynä. Korkein oikeus (KKO)

katsoi tiistaina miehen syyllistyneen pahoinpitelyyn, mutta ei törkeään. (id 78)

Tässä uutisessa monien muiden tutkimusaineiston uutisten tapaan jo otsikko *Puukon viilto ei ollut törkeä pahoinpitely* piirtää tiettyä kehystä uutisten ympärille, vaikka toisinaan otsikko voi viitata myös eri kehukseen kuin varsinaisessa tekstissä käytettyyn kehystykseen. Samalla kehystys luonee lukijoille tietyn mielikuvan tuomioistuinten mielipiteistä ja päätöksistä. Lukijat voidaan saada kokemaan tuomion olevan "yleisen oikeustajun" vastainen eli liian lievä.

Samalla tavalla lukijoihin voinee vaikuttaa närkästyksellä kehystetyt, vahvasti otsikoidut uutiset *Rattijuoppo törmäili Porissa, ei korvauksia taksiryttäjälle* (id 21) ja *Miehellä oli vaatteet yllä, tuomio raiskauksen yrityksestä nurin* (id 47). Taksijutussa rattijuoppo oli aiheuttanut vahinkoja, joista uhri ei kuitenkaan saanut mitään korvauksia. Närkästyksen ohella uutisessa korostuu myös sekundaari luottamuksen kehys.

Vahingonkorvausten osalta uutinen liittyy lähinnä siihen, että vakuutusyhtiöiden mielestä käräjäoikeuksien tuomiot eivät sido vakuutusyhtiöitä maksamaan korvauksia vahinkoja kärsineelle osapuolelle. Närkästyksen kehyksellä lukijat saataneen luonnollisesti ärsyyntymään siitä, ettei vahinkoja kärsinyt taksiryttäjä saanut korvauksia rattijuopon vakuutusyhtiöstä. Samasta syystä myös luottamus tuomioiden painoarvoon voidaan saada heikkenemään, jos ne eivät velvoita vakuutusyhtiöitä maksamaan korvauksia. Tässä uutisessa närkästys kehystää kuitenkin pääasiassa vakuutusyhtiöiden toimintaa, eikä niinkään uutisessa osallisena olevaa käräjäoikeutta. Asia ei kuitenkaan selviä vielä otsikosta, vaan ainoastaan lukemalla itse uutinen.

Raiskausuutisessa (id 47) puolestaan kerrotaan käräjäoikeuden tuominneen 31-vuotiaan miehen vuodeksi ehdottomaan vankeuteen yrityksestä pakottaa 16-vuotias tyttö seksiin väkivaltaa käyttämällä. Kuitenkin hovioikeus oli päättänyt toisenlaiseen ratkaisuun.

Turun hovioikeus on kumonnut 31-vuotiaan miehen raiskauksen yrityksestä saaman tuomion. - - Tytön kertomuksen mukaan mies oli kaatanut hänet väkisin sängylle ja yrittänyt riisua housut, mies puolestaan kertoi tytön tehneen aloitteen riisumalla itsensä alasti sängylle. - - Hovioikeus katsoi, että 31-vuotias mies oli lähestynyt hotellihuoneessa tyttöä seksi mielessään, mutta toisaalta mies oli pitänyt vaatteet päällään ja lopettanut koskettelun tytön vastustelun vuoksi. (id 47)

Edellä esiteltujen Aamulehden närkästyksellä kehystettyjen pikku-uutisten linjaa noudattaa myös Helsingin Sanomien uutinen vauvan ympärileikkauksesta tuomittujen sakkojen kumoutumisesta hovioikeudessa (id 96). Uutisessa kerrotaan, kuinka Helsingin hovioikeuden mukaan ympärileikkaus ei ollut nelikuisen poikavauvan edun vastainen. Lapsen suomalainen äiti oli vastustanut leikkausta, mutta lapsen Länsi-Afrikasta kotoisin oleva isä oli teettänyt leikkauksen äidin vastustuksesta huolimatta. Hovioikeuden mukaan äidin suostumuksen puuttuminen ei tehnyt leikkauksesta pahoinpitelyrikosta. Käräjäoikeus oli tuominnut isän sakkoihin pahoinpitelystä. Sekundaarina kehyksenä tässä uutisessa on käytetty inhimillisyyden kehystä.

Uutinen on kirjoitettu näennäisestä neutraaliudesta huolimatta suomalaisesta näkökulmasta, jossa pienen vauvan ympärileikkaus, etenkin vauvan *suomalaisen* äidin vastustuksesta huolimatta, on äärimmäisen kauhistuttavaa. Närkästyksellä kehystetään erityisesti sitä, että hovioikeuden mielestä asiassa ei tapahtunut mitään väärää tai pahaa. Kuka puolustaa pientä vauvaa, jos ei suomalainen oikeusjärjestelmä?

Samaan ajatusmaailmaan liittyy Aamulehden lyhyt uutinen *Hovioikeus lyhensi lasta kiduttaneen parin tuomiota* (id 81).

Helsingin hovioikeus lyhensi neljävuotiasta lasta kiduttaneen pariskunnan vankeustuomiota. Isä ja tytön äitipuoli tuomittiin törkeästä pahoinpitelystä ja törkeästä vapaudenriistosta 8 vuodeksi vankeuteen, kun käräjäoikeus oli tuominnut 11 vuoteen. (id 81)

Sekundaarina kehyksenä tässä on käytetty luottamusta, jolla jälleen saataneen koeteltua lukijoiden luottamusta erityisesti hovioikeuksia kohtaan. Samasta aiheesta kirjoitetaan myös Helsingin Sanomien jutussa *Pariskunta kidutti lasta kuukausia* (id 147). Helsingin Sanomien jutussa ei kuitenkaan vielä otsikko paljasta sitä, kuinka hovioikeuden päätös kehystetään närkästyksellä. Sen sijaan itse jutussa kerrotaan yksityiskohtaisemmin siitä, millä tavoin vanhemmat olivat kiduttaneet ja pahoinpidelleet lasta.

Helsingin hovioikeus alensi perjantaina tuomioita, jotka käräjäoikeus oli langettanut nelivuotiasta lasta kiduttaneelle pariskunnalle. Hovioikeuden mukaan pariskunta oli kohdistanut lapsen julmaa ja pitkäkestoista fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa. - - Käräjäoikeus oli langettanut molemmille yhdentoista vuoden vankeusrangaistukset. - - Hovioikeus katsoi kuitenkin, että käräjäoikeuden langettamat rangaistukset olivat liian ankaria. (id 147)

Jutun ydin on kuitenkin rikos- ja prosessioikeuden professori Pekka Viljasen mielipiteet hovioikeuden tuomiosta. Hänen mukaansa vanhempien teko on äärimmäisen törkeä ja hovioikeuden langettama tuomio on liian lievä teon poikkeukselliseen julmuuteen nähden.

"Teko on niin törkeä, että paljon tuota törkeämpää tekoa ei voi noilla nimikkeillä olla." (id 147)

Närkästyksellä on helppo kehystää myös uutista *Timo Räty tyytymätön tuomioonsa* (id 51). Kehystyksellä lukijat voidaan saada ärsyyntymään siitä, kuinka samaa asiaa voidaan vatvoa uudestaan ja uudestaan eri oikeusasteissa, kun jo alioikeudessa asiaa on käsitelty viikkojen ajan.

Tuomioistuinten ja sanomalehdistön välistä vallankäyttöä kehystetään mielenkiintoisesti närkästyksellä Aamulehden uutisessa *Lehtikuvaajan tuomiolla ei loukattu sananvapautta* (id 56) ja Helsingin Sanomien uutisissa *KKO tuomitsi Ylen Lisitsyn-uutisen äänin 3-2* (id 87) sekä *KKO sallii juorut, uutisilla tiukka seula* (id 98). Näissä närkästys vaikuttaisi olevan erityisesti toimittajien omaa henkilökohtaista närkästystä tuomioistuinten päätöksiä kohtaan.

Kuvaaja sai käräjillä ja hovioikeudessa tuomion niskoittelusta, mutta jäi ilman rangaistusta. - - "Tässä on kyseenalaistettu median oikeus selostaa vapaasti lukijoille tapahtumia, Ruokanen kommentoi." (id 56)

Nyt korkeimmasta oikeudesta (KKO) on saatu ensimmäiset linjanvedot. Niiden perusteella syntyvä kuva sananvapauden rajoista on hämmentävä. - - Näiden kahden tapauksen perusteella on vaikea ymmärtää, mitä KKO haluaa viestittää. (id 98)

Aamulehti on uutisessaan käyttänyt sekundaarina kehyksenä luottamusta, mutta Helsingin Sanomat arvovallan kehystä. Toisaalta kumpikin kehys on hyvin lähellä toisiaan ja toimivat käytännössä sisarkehyksinä. Tuomioistuinten vetämä linja sille, mikä on yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä ja mikä lehtikuvaajan toimintavapautta työnsä harjoittamiseksi, on näiden juttujen perusteella täysin vastakkainen journalistien omaan näkemykseen verrattuna. Tuomioistuimet ovat päätöksillään kuitenkin näyttäneet oman (arvo)valtansa ja osoittaneet lehdistölle rajat journalismin harjoittamisessa.

Lehtikuvaajan tuomioon liittyvässä uutisessa sekundaari luottamuksen kehys paljastaa sen, etteivät toimittajat voi enää luottaa sananvapauden toteutumiseen omassa työssään. Huomionarvoista on myös se, että toisin kuin suurin osa närkästyksellä kehystetyistä uutisista ja jutuista, nämä lehdistön toimintaan liittyvät tuomiuutiset saavat huomattavan paljon enemmän palstatilaa kuin muut närkästyksellä kehystetyt uutiset. Lehdistön toimintaan liittyvät tuomiuutiset ovat vähintään usean palstan levyisiä elleivät jopa puolen sivun kokoisia juttuja. Mielestäni on kuitenkin täysin ymmärrettävää, että toimittajien työtä koskevista asioista kirjoitetaan näyttävästi. Vanhaa sananlaskua muistellen, kuka kissanhännän nostaisi ellei kissa itse?

7.1.5 Hyväksynnän kehys

Aamulehdessä hyväksynnän kehystä hallitsevana elementtinä käytetään kaikista kehyksistä selvästi eniten, peräti 36 prosentissa jutuista (31 juttua). Myös Helsingin Sanomissa kyseinen kehys on ylivoimaisesti käytetyin hallitseva kehys. Se löytyy lähes puolesta kaikista jutuista eli 48 prosentissa aineistosta (31 juttua). Sekundaarina kehyksenä sitä kuitenkin käytetään hyvin vähän: Helsingin Sanomissa ainoastaan 2 prosentissa jutuista eli käytännössä 1 jutussa ja Aamulehdessä 8 prosentissa jutuista (7 juttua).

Koska sekä närkästyksen että hyväksynnän kehys sisältyvät molemmat oikeustajun laajaan kehykseen, on selvää, että närkästyksen kehyksen tavoin myös hyväksynnän kehystä käytetään lähes ainoastaan lyhyissä, pienissä uutisissa tuomioistuinten langettamista tuomioista tai muista

antamistaan päätöksistä. Samoin sekundaarina kehyksenä näissä uutisissa on valtaosassa käytetty luottamuksen kehystä. Muutamia kertoja on käytetty myös arvovallan kehystä ja kaksi kertaa inhimillisyyden kehystä. Närkästyksen kehysten tavoin myös hyväksynnän kehyksen käyttötavat pikkujutuissa ilman kuvitusta tai etusivun mainintoja viittaavat mielestäni "sivuntäytejuttuihin" vailla sen suurempaa painoarvoa.

Esimerkkeinä Aamulehden otsikoista, joiden jutuissa on hallitsevana käytetty hyväksynnän kehystä, voisi mainita *IS: Tuttavaansa puukottaneelle vuosia vankeutta* (id 2), *Yrittäjien ex-puheenjohtajan tuomio säilyy* (id 3), *Miehille tuomiot laskun näköisistä tarjouksista* (id 4), *Nuori mies vankilaan teinin raiskauksesta* (id 9), *Ikaalisten surmaepäilty vangittiin* (id 16), *Miehelle kolme vuotta vankeutta talopetoksista* (id 22), *Kolme miestä vankilaan laajassa nettiseksijutussa* (id 27), *Toijalan taksiryöstäjät vangittiin* (id 31), *Kokaiinimunien salakuljetus vei vuosiksi vankilaan* (id 35), *Humalassa haudanneelle papille vankeutta* (id 46), *Konginkankaan murhasta yhdelle elinkautinen* (id 63), *Isän ja äitipuolen tuomiot tytön murhasta pysyvät* (id 74) sekä *Kailajärven WinCapita-tuomio pysyi ennallaan* (id 86).

Tuttavaansa moottoripyöräkerhon tiloissa Varkaudessa puukottanut mies on tuomittu vankilaan. (id 2)

Käräjäoikeus on tuominnut 19-vuotiaan miehen vajaaksi neljäksi vuodeksi vankilaan 15-vuotiaan teinitytön raiskauksesta Helsingissä. (id 9)

Yrittäjä on tuomittu kolmen vuoden vankeuteen talopakettipetoksista. Tuusulan käräjäoikeuden mukaan mies syyllistyi muun muassa vajaaseen kahteenkymmeneen törkeään petokseen. (id 22)

Helsingin käräjäoikeus on tuominnut kolme miestä vankilaan nettiseksirikosjutussa, jossa uhreina oli alaikäisiä tyttöjä. (id 27)

Korkein oikeus (KKO) ei käsittele 8-vuotiaan helsinkiläistytön murhaa. Tytön isän ja äitipuolen elinkautiset vankeustuomiot murhasta ja muusta kaltoinkohtelusta jäävät voimaan. (id 74)

Helsingin Sanomien hyväksynnällä kehystetyistä jutuista voisi mainita muun muassa *Oikeus: Tuuloksen henkirikos oli tappo* (id 94), *Myyjiä puukottanut pakkohoitoon* (id 97), *Kolmelle miehelle vankeutta nettiseksijutussa* (id 101), *Moottoripyöräilijän yli ajaneen autoilijan tuomio koveni* (id 103), *Lastensuojeluohjaaja sai tuomion seksirikoksesta* (id 107), *Kuusi sai vankeutta kokaiiniringistä* (id 112), *Veitsimiehelle kaksi vuotta vankeutta* (id 114), *Konginkankaan murhasta elinkautinen* (id 138), *Tampereen puukottaja vangittiin* (id 143), *Dopingkaupasta tuomittiin pitkiä vankeustuomioita* (id 150) sekä *KKO piti Kailajärven tuomion ennallaan* (id 151).

Helsingin hovioikeus kovensi Vanhalla Porvoontiellä moottoripyöräilijän päälle ajaneen miehen vankeustuomiota. Oikeuden mukaan heinäkuun 2012 yliajo oli murhan yritys, ei tapon yritys. Uhrilta murtui kylkiluita. (id 103)

Kuusi kokaiinin salakuljetukseen ja kauppaan osallistunutta miestä tuomittiin ehdottomaan vankeuteen Pirkanmaan käräjäoikeudessa perjantaina. Kolme muuta selvisi ehdollisella vankeustuomiolla tai sakoilla. Pisin vankeustuomio on hieman yli viisi vuotta. Oikeus määräsi rikoshyötynä valtiolle menetettäväksi kaikkiaan yli 70 000 euroa. (id 112)

Mies sai keskiviikkona elinkautisen tuomion Äänekosken Konginkankaan murhasta. (id 138)

Bodauskäyttöön tarkoitettujen dopingaineiden maahantuonti ja kauppa toi kovia vankeustuomioita päätekijöille torstaina Helsingin käräjäoikeudessa. (id 150)

Kaikille edellä luetelluille otsikoille on yhteistä se, että niissä mainitaan tuomitseminen jostain teosta, vangitseminen, vankeusrangaistus tai se, ettei tuomiota ole lievennetty ylemmässä oikeusasteessa. Jo otsikkotasolla jutut viittaavat hyväksynnän kehykseen, jonka avulla myös lukijoissa saataneen syntymään tyytyväisyyttä siihen, että tuomioistuimet antavat ankaria rangaistuksia vakavista rikoksista.

Samalla korostuu sekundaarinen luottamuksen kehys, jolla lukijat voitaneen saada edelleen luottamaan siihen, että rikolliset tuomitaan riittävän ankarilla seuraamuksilla tai ainakaan niitä ei lievennetä hovi- tai korkeimmassa oikeudessa. Myös Aamulehden hyväksynnällä kehystetty uutinen *Työpaikkakiusaaminen toi sakot Rädylle* (id 43) edustaa tätä samaa sarjaa. Rätty-uutisessa

sekundaarina kehyksenä on kuitenkin käytetty inhimillisyyden kehystä, jolla korostetaan erityisesti kiusaamisen uhrin asemaa.

Helsingin Sanomien uutisessa *Ahde: Uutta voimaa kiusatulle* (id 120) kehyksiä on käytetty pääasiassa toisin päin: hallitsevana kehyksenä inhimillisyyttä ja sekundaarina kehyksenä hyväksyntää. Hallitsevana hyväksyntää käytetään kuitenkin pääkirjoitusaukeaman *Muut lehdet* -osiossa. Siihen on poimittu muutaman rivin otteita muiden lehtien kirjoittelusta liittyen samaan Rätty/Ahde-tapaukseen. Tässä lehdistökatsauksessa otsikko *Työpaikkakiusaamista ei tarvitse sietää* (id 122) on kehystetty samalla hyväksynnällä kuin kaikki tekstilainaukset muista lehdistä. Rädyn saamaa sakkotuomiota Ahteen kiusaamisesta pidetään lehdistössä siis hyvänä asiana.

Käräjäoikeuden linjaus antaa ohjeita myös muille työpaikoille. - - Kiusaamiseen on oltava nollatoleranssi. Aikuismaista ja kohteliasta käytöstä saa vaatia kaikilta. (id 122)

Mielenkiintoinen hyväksynnän kehyksellä maustettu Aamulehden pikku-uutinen on myös *Vanhus kumosi roskat virkailijan pöydälle - sakkoja* (id 12). Toisaalta uutinen vaikuttaa myös suorastaan surkuhupaisalta.

Pirkanmaan käräjäoikeus tuomitsi 77-vuotiaan miehen julkisrauhan rikkomisesta. - - Vanhus ei kehotuksista huolimatta poistunut naisen työhuoneesta, vaan jatkoi nimittelyä ja metelöintiä. Kaiken huipuksi hän kumosi pussillisen roskia naisen työpöydälle. (id 12)

Vaikuttaisi siltä, että kehystyksen avulla toimittaja haluaa korostaa olevan hyvä asia, että vanhus on tuomittu julkisrauhan rikkomisesta sakkoihin. Toimittaja tuntuu painottavan hyväksyntää käyttämällä esimerkiksi sanavalintaa "kaiken huipuksi". Kyseinen uutinen on sekundaaristi kehystetty kuitenkin arvovalan kehyksellä. Tällä toimittaja saattaa halunnee korostaa virkamiesten koskemattomuutta ja auktoriteettista asemaa: Arvovaltaisen tahon pöydälle ei kaadeta roskia!

Aamulehden lyhyestä uutisesta *Tytön murhasta tuomitut hakevat valituslupaa* (id 18) nousee otsikosta huolimatta esiin hyväksynnän kehys, sillä uutinen käsittelee lähes kokonaan käräjä- ja hovioikeuksien teosta langettamia elinkautistuuomioita.

Helsingin hovioikeus tuomitsi heidät marraskuussa elinkautiseen vankeuteen. Hovioikeus katsoi, kuten käräjäoikeus aiemmin, että teko oli harkittu ja erityisen raaka ja julma. (id 18)

Hyväksynnän kehyksen avulla saataneen lukijat todennäköisesti äärimmäisen tyytyväisiksi siihen, että lapsenmurhaajat ovat saaneet elinkautiset vankeusrangaistukset. Esimerkiksi yleisönosastokirjoitusten perusteella tavalliset ihmiset toivovat kovempia rangaistuksia vakavista rikoksista. Tässä uutisessa otsikko kuitenkin voi aiheuttaa myös närkästystä ja ärsyyntymistä. Otsikon ja osittain myös varsinaisen uutisen kehystäminen sekundaaristi närkästyksellä voi saada lukijat ihmettelemään sitä, miksi lapsenmurhaajilla on oikeus valittaa tuomiostaan ja hakea lupaa asian uudelleen käsittelyyn aina korkeimmasta oikeudesta asti. Todennäköisesti tästä syystä sama uutinen sisältää sekä hyväksynnän kehyksen hallitsevana että närkästyksen kehyksen sekundaarina. Kumpikin kehys edustaa vahvasta oikeustajun eri näkökulmia.

Poliitikkojen puheisiin ja pyyteettömyyteen saattaa monella kansalaisella olla epäileväinen asenne ja tätä asennetta korostavat myös Aamulehti ja Helsingin Sanomat hyväksynnällä kehystämillään pienillä uutisilla *Urheiluopisto-säätiön taulukaupat toivat sakkoja* (id 26) ja *Urheiluopisto-säätiön vaalituesta sakkoja hovissa* (id 102). Näissä uutisissa hyväksynnän kehyksellä korostetaan varsinkin sitä, että poliitikot joutuvat vastaamaan "kepulikonsteistaan" oikeudessa ja etteivät tuomioistuimet suvaitse kaikenlaista "vilunkia" vaaleissa.

Kumpikin lehti on käyttänyt sekundaarina kehyksenä luottamusta: edelleen voidaan luottaa siihen, että tuomioistuimet puuttuvat poliitikkojen väärinkäytöksiin. Uutisissa kerrotaan lyhyesti demaritaustaisen Urheiluopisto-säätiön ostaneen ylihintoisia tauluja SDP:ltä. Asiassa tuomittiin säätiön hallituksen puheenjohtaja Markku Pohjola ja eräs säätiön hallituksen jäsen luottamusaseman väärinkäytöstä. Jäsenen nimeä ei uutisessa mainita.

Helsingin hovioikeus katsoi käräjäoikeuden tavoin, että säätiön ylihintaisten tauluhankinnat sdp:ltä olivat poliittista tukea. (id 26)

Sananvapauteen liittyvä Aamulehden uutinen *Pääministerinkään intiimielämä ei ole vapaata riistaa* (id 19) on muista sananvapausuutisista poiketen kehystetty hyväksynnän kehyksellä.

Myös merkittävillä vallankäyttäjillä on oikeus viettää vapaa-aikaa ja luoda ihmissuhteita ilman, että kaikista asioista voi vapaasti revitellä julkisuudessa. - - KKO piti rikollisina vain niitä kohuteoksen osia, joissa kerrottiin Vanhasen sukupuolielämään ja intiimeihin yksityisiin tapahtumiin liittyviä tietoja. (id 19)

Jutussa myös kysytään, hakeutuisiko enää kukaan politiikkaan tai merkittäviin tehtäviin, jos Susan Ruususta ei olisi tuomittu Matti Vanhasen sukupuolielämään ja intiimeihin yksityisiin tapahtumiin liittyvien tietojen levittämisestä. Muut sananvapauteen liittyvät tuomiouutiset on tutkimusaineistossa kehystettyä närkästyksen kehyksellä, mutta ne ovat liittyneet joko suoraan tai osittain myös sanomalehtien omaan julkaisutoimintaan. Tämä uutinen puolestaan koskee ainoastaan yksityisen henkilön julkaisemaa kirjaa. Mahdollisesti tästä syystä toimittajien ja sanomalehtien ei ole tarvinnut henkilökohtaisesti olla närkästyneitä aiheesta, vaan siinä on voitu käyttää myös hyväksynnän kehystä.

Sekundaarina kehyksenä tässä on sen sijaan käytetty arvovallan kehystä. Arvelen kehyksen valinnalla olleen tarkoituksena korostaa tuomioistuinten auktoriteettista asemaa. Tuomioistuimilla on valta sananvapauden väärinkäyttöjä käsitellessään vetää linjauksia sille, mitä asioita toisista ihmisistä saa julkaista ja mitä ei.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tällä tutkimuksella tavoitteenani on ollut selvittää, miten sanomalehdet kirjoittavat yleisistä tuomioistuimista toimituksellisessa materiaalissaan sekä millaista vallankäyttöä on aineiston perusteella havaittavissa näiden kahden osapuolen toiminnassa.

Tutkimusaineiston perusteella uutisointi painottuu kärkeäoikeustasolle, mikä johtunee luontaisesti siitä, että kärjaoikeudet antavat vuositason tuomioita huomattavasti hovioikeutta ja korkeinta oikeutta enemmän. Kuitenkin tuomioistuinten virkamiehiin liittyvä uutisointi sijoittuu pääasiassa hovioikeustasolle. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että hovioikeuksia pidettäneen kärjaoikeuksia arvokkaampina laitoksina, jolloin niiden virkamieskuntaankin kohdistunee vaativampia odotuksia kuin alioikeuksien henkilökuntaan. Odotuksista poikkeava toiminta antaa aina makoisan lähtökohdan kirjoittaa ja julkaista uutisia.

Juttujen otsikointi tuntuu molemmissa lehdissä olevan välillä hyvinkin vahvaa. Otsikot saattavat olla melko raflaavia ja niissä on viitteitä selvästä kantaottavuudesta ja toisinaan jopa humoristisuudesta. Tällainen otsikointi voi merkittävästi vaikuttaa lukijoiden mielikuviin ja mielipiteisiin, sillä lukijat saattavat toisinaan vain selailla lehtien otsikot läpi lukematta varsinaisia juttuja. Pelkkä otsikko ei kuitenkaan aina paljasta esimerkiksi jutussa käytettyä kehystä, vaan voi joskus viitata myös johonkin toiseen kehykseen.

Michel Foucault'n panoptikon ja varsinkin siitä johdettu synoptikon on oivallisesti sovellettavissa myös moniin yleisistä tuomioistuimista julkaistuihin sanomalehtijuttuihin. Lehistö toistuvasti seuraa yksittäisten ihmisten kuten Anneli Auerin, Juha Joutsenlahden, Jari Aarnion sekä Timo Rädyn ja Hilka Ahteen oikeustapausten edistymistä. Tuhannet lukijat näkevät sanomalehtien kautta näiden ihmisten elämää ja oikeustapausten käsittelyä eri oikeusasteissa.

Varsinaiset tuomiuutiset painottuvat yleisesti ottaen ajankohtaisiin, mutta erityisesti henkirikoksista annettuihin tuomioihin. Lisäksi seksuaalirikosten kuten raiskausten oikeuskäsittelyt tuntuvat olevan melko yleisiä erityisesti Aamulehdessä. On mahdollista, että nämä aihepiirit korostuvat tuomiuutisissa niiden erityisen hätkähdyttävyyden ja pahuuden vuoksi. Risto Uimosen mukaanhan juttuvalintoihin vaikuttavat muun muassa aiheiden kiinnostavuus ja moraalinen kuohuttavuus (Uimonen 2009, 66) .

Sanomalehdet halunnevat tarjota lukijoilleen juttuja yleisuutisten lisäksi myös sellaisista aiheista, jotka todennäköisimmin kiinnostavat lukijoita. Pertti Hémanus on muistuttanut myös rikosaineiston viihdyttävyydestä (Hémanus 1966, 14-17). Kuitenkin syitä Helsingin Sanomien vähäiselle raiskaustuomioiden uutisoinnille voi ainoastaan arvailla ilman erillistä tutkimusta. Toisaalta kuten Michel Foucault'kin on todennut, myös sensuuri ja poissulkeminen eli se, mistä *ei* julkaista juttuja, on myös omanlaistaan vallankäyttöä (Foucault 1980, 69, 90). Joka tapauksessa ero Aamulehden ja Helsingin Sanomien välillä on näiden rikostuomioiden saralla huomattava.

Tulosten osalta vaikuttaisi myös siltä, että pienet, lyhyet tuomiouutiset saattavat olla sanomalehdille ainakin näennäisesti merkityksetöntä "uutismassaa", jolla on helppo täyttää uutissivustoille jääviä aukkopaiikkoja. Pikku-uutisten yhteydessä ei myöskään etenkaan Aamulehdessä julkaista kuvia eikä niihin viitata lehtien etusivuilla. Tämä voisi vahvistaa ajatusta näiden uutisten osittaisesta roolista sivuntäyteenä.

Kaiken kaikkiaan tutkimusaineiston perusteella voisi lisäksi päätellä, että Helsingin Sanomat pitäneen tuomioistuimiin liittyviä juttuaiheita Aamulehteä merkittävämpinä. Etusivun ennakkomainintojen ja kuvituksen käyttö poikkeaa nimittäin verrattain paljon Aamulehdestä. Vaikuttaisi siltä, että Helsingin Sanomissa tuomioistuinuutisointiin panostetaan jopa enemmän laadussa kuin määrässä. Mitä tärkeämmästä asiasta on kyse, sitä varmemmin voisi olettaa jutusta olevan ennakkomaininta etusivulla sekä kuvitusta varsinaisen jutun yhteydessä.

Tuomio uutisia huomattavasti vähemmän tutkimusaineistoon sisältyy muita tuomioistuimiin liittyviä aiheita sekä toimittajien mielipiteellisiä kirjoituksia. Hallitsevana kehyksenä näissä on käytetty erityisesti *arvovallan* kehystä. Vaikuttaisi siltä, että sanomalehdet halunnevat tällaisella kehystyksellä korostaa kohteensa arvovaltaista ja auktoriteettimaista olemusta. Jutun aiheesta ja näkökulmasta riippuen tuomioistuimen tai sen virkamiesten lähtökohtaisesti arvovaltaista olemusta voidaan joko heikentää tai vahvistaa. Arvovallan kehystä tunnutaan käytettävän myös tavallista poikkeavampien tai jollain tasolla merkittävämpien uutisten yhteydessä. Tähän viittaisi myös kehyksen yhteydessä usein käytetty kuvitus, ennakkomaininnat etusivulla sekä juttujen suurehkot palstakoot.

Lyhyet tuomiouutiset kehystetään pääasiassa joko *närkästyksellä* tai *hyväksynnällä*. Sekundaarina kehyksenä näissä käytetään hyvin usein *luottamuksen* kehystä. Valitsemalla tuomio uutisille joko hyväksynnän tai närkästyksen kehyksen toimittaja voi vaikuttaa myös lukijoiden tuntemuksiin siitä,

ovatko tuomiot olleet oikeudenmukaisia ja vastaavatko ne "yleistä oikeustajua". Luottamuksen kehyksen kytkemisellä joko närkästyksen tai hyväksynnän kehykseen saataneen lukijoiden luottamus tuomioistuimiin joko vahvistumaan tai heikkenemään. Toisinaan närkästyksen ja hyväksynnän kehyksen yhteydessä käytetään myös *inhimillisyyden* kehystä.

Kehysten erilaisilla ominaisuuksilla tuntuukin olevan merkittävä rooli sanomalehtien vallankäytössä. Valitsemalla tietynlaisen kehyksen ja sitä kautta näkökulman jutuille sanomalehdillä on valta vaikuttaa lukijoiden mielipiteisiin ja mielikuviin eri asioista. Tutkimusaineiston perusteella ei kuitenkaan ole havaittavissa sitä, että sanomalehdistö käyttäisi kehyksiä toistuvasti ainoastaan tietyn näkökulman vahvistamiseen. Esimerkiksi inhimillisyyden kehystä sanomalehdissä käytetään tasaisesti sekä rikollisten, rikosten uhrien että weberiläisittäin byrokraattisten tuomioistuinten virkamiesten inhimillistämiseen.

Samalla tavalla muita kehyksiä käyttämällä sanomalehdillä on merkittävä vaikutusvalta joko vahvistaa tai heikentää lukijoiden luottamusta tuomioistuimiin sekä niiden arvovaltaa lukijoiden silmissä. Käyttämällä närkästyksen tai hyväksynnän kehystä, varsinkin luottamuksen kehyksen yhteydessä, sanomalehdet ja niiden toimittajat pystyvät oman valintansa mukaisesti vaikuttamaan myös lukijoiden oikeustajuun ja luottamukseen oikeuden toteutumisesta. Kehyksen valinnasta riippuen lukijat voidaan saada tuntemaan tuomioiden joko vastaavan "yleistä oikeustajua" tai poikkeavan siitä.

Tutkimusaineiston mukaan närkästyksen ja hyväksynnän kehystä käytetään Aamulehdessä suunnilleen yhtä paljon, joten ainakaan näiden kehysten osalta lehti ei halua painottaa tuomioiden olevan esimerkiksi pelkästään "yleisen oikeustajun" vastaisia. Sen sijaan Helsingin Sanomat käyttää hyväksynnän kehystä selvästi närkästystä enemmän. Vaikuttaisi siis siltä, että Helsingin Sanomat haluaa käyttää valtaansa vahvistaakseen lukijoiden mielipidettä siitä, että tuomiot ovat oikeudenmukaisia. On siis selvää, että tietynlaisilla kehysvalinnoilla sanomalehdillä on aihevalintojen lisäksi vahva vaikutusvalta lukijoiden eli "tavallisten kansalaisten" mielipiteeseen tuomioistuinten suhteen. Samalla on helppo yhtyä Michel Foucault'n ajatukseen tiedosta ja sen käytöstä vallan välineenä.

Vaikka kiistatta on selvää, että sanomalehdet pystyvät vaikuttamaan lukijoiden mielikuvaan oikeusalaan, en usko kehysten käytön aina mustavalkoisesti muokkaavan lukijoiden mielipiteitä joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Kehysten vaikutukseen ja lukijoiden kokemukseen

kehystetyistä jutuista liittyy luonnollisesti lukijoiden omat taustat ja mahdolliset henkilökohtaiset kokemukset yleisistä tuomioistuimista. Lisäksi sanomalehdistön vaikutusvallalla lukijoiden mielipiteisiin ei kuitenkaan loppujen lopuksi ole merkitystä tuomioistuinten omaan vallankäyttöön. Kuten Kuneliuksen ym. tutkimustuloksista on käynyt ilmi, tuomioistuimissa median merkitys sen omalle vaikutusvallalle koetaan merkityksettömän pieneksi (Kunelius ym. 2010, 387).

Yleisillä tuomioistuimilla ei aineiston perusteella ole muunlaista vallankäyttöä kuin lakiin perustuva tuomiovalta. Myös niiden sanomalehdistöön kohdistuvaa valtaa edustavat ainoastaan sananvapaus- ynnä muista kiistoista annetut ratkaisut ja tuomiot. Toimittajat kuitenkin tuntuvat kokevan ammattikuntaansa kohdistuneiden tuomioiden olevan epäjohdonmukaisia ja käsittämättömiä. Tämä saattanee vahvistaa toimittajien muutoinkin omaksumaa vahtikoira-asemaa julkista valtaa käyttäviä byrokraattisia tuomioistuinta kohtaan. Heti kun virkamiesten toiminnassa paljastuu jotain poikkeuksellista, siitä julkaistaan isohkoja juttuja etusivun otsikoilla varustettuina. Sanomalehdillä on valta valita, mistä aiheista ne julkaisevat juttuja ja on varsin mehekasta julkaista uutisia virkamiehille kiusallisista teemoista.

8.1 Kehysanalyysin toimivuus tutkimuksessa

Kehysanalyysi tuntuu toimivan keräämäni aineiston analyysissä erittäin hyvin. Vaikka varmasti "helpompiakin" analyysimetodeita olisi ollut käytettävissä, kehyksanalyysi vaikutti heti alkuun mielenkiintoiselta ja käyttökelpoiselta vaihtoehdolta. Sellaiseksi se myös käytössä osoittautui. Kehykset tuovat mielenkiintoista kulmaa "tavallisille perusuutisille", mutta myös mielipidepainotteisemmalle kirjoittelulle.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää perehtyä huolellisesti kehyksanalyysiin metodina ja sen konkreettiseen käyttötapaan. Tutkijan ymmärtäessä ja tuntiessa metodinsa filosofian, ominaispiirteet ja käyttömahdollisuudet myös epävarmuus omassa analysointityössä vähenee. Tutkija siis tietää mitä tekee.

Haasteena kehyksanalyysin käytössä on kehysten löytäminen ja nimeäminen. On opittava erottamaan teksteistä sellaisia ominaispiirteitä, joiden avulla pystyy nimeämään kehyksiä. Kehyksiä etsiessä ja nimetessä on kuitenkin koko ajan muistettava teeman ja kehyksen ero. Todella helposti huomio kiinnittyy ensin tekstin teemaan, jonka herkästi nostaa myös kehykseksi.

Välillä kehyksiä on jopa hankala nimetä joistain teksteistä, koska niissä saattaa olla hyvin lähekkäiset kehykset käytössä. Hallitseva kehys on useimmiten helposti ja nopeasti nimettävissä, mutta sekundaarisia kehyksiä on toisinaan hankalampaa hahmottaa. Kehysten nimeäminen tapahtuu muutamassa kohdin lopulta aika lailla tunnepohjalta: minusta *tuntuu*, että tässä on käytetty sitä ja tätä kehystä.

Kehysten etsimisessä, löytämisessä ja nimeämisessä tutkijan pitää luottaa siihen, että on tehnyt oikeita valintoja ja ratkaisuja. Nämä kehykset ovat minun valintani ja tulkintani, ja joku toinen tutkija voisi löytää aineistosta joitain muita kehyksiä tai asettaa niille erilaiset painoarvot kuin mitä itse olen tehnyt. Siksi tulkintaa ja tuloksia ei voi väittää pelkästään joko oikeiksi tai vääriksi. Vaikka tulokset eivät siten ole eksaktin tarkkoja ja mitattavissa tietyillä mittareilla, toimivat tulokset ja tutkijan niistä tekemä tulkinta kuitenkin lähtökohtana keskustelulle ja muille tutkimuksille, joita aiheesta voidaan käydä ja tehdä.

8.2 Pohdinta

Käsitteenä *valta* on äärimmäisen laaja ja monitahoinen. Teoriaosuuden rajaaminen ja omaan tutkimukseen soveltuvien teoreetikoiden ja heidän ydinajatusensa löytäminen tuntui hankalalta. Vallan teoriaa oli myös käytännössä mahdotonta saada kohtaamaan tutkimuksen aineistoa. Toisaalta, kuten johdannossa totesin, tarkoituksenani oli vallan peruskäsitteen avaamisella taustoittaa sitä, mihin tuomioistuinten ja sanomalehdistön valta pohjaa ja miten se on rakentunut.

Sinänsä Max Weberin ja Michel Foucault'n teoreettiset valta-ajatukset istuvat mielestäni kohtuullisen hyvin yleisiin tuomioistuihin, erityisesti Weberin näkemykset rationaalisesta johtajuudesta ja byrokratiasta. Foucault'n pohdinnat tiedosta vallan välineenä ovat myös mukavasti verrannollisia sanomalehdistön toimintaan ja niiden käyttämään valtaan. Sanomalehdistön vallan tarkastelu teoriaosuudessa vaati kuitenkin monipuolisempaa taustoitusta ja lähdemateriaalia, kuin mainitsemieni kahden teoreetikon hahmotelmat. Myöskään kehysanalyysi metodina ei mielestäni juurikaan kohdannut Foucault'n ja Weberin valtateorioita.

Teoreettisen osuuden hankaluuksista huolimatta olen mielestäni saanut tutkimuksellani vastaukset esittämiini kysymyksiin. Pelkästään kehysanalyysi ei silti tuonut täysin tyhjentäviä vastauksia, vaan vastausten löytymiseen hain tukea vapaamuotoisemmasta laadullisesta analyysistä sekä jossain

määrin myös määrällisestä analyysistä. Käyttämällä eri analyysitapoja sain aineistosta parhaiten esille tutkimustulosten vaatimat eri tasot ja sisällön.

Mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita on muotoutunut tutkimuksen edetessä useita. Näistä haluan erityisesti nostaa esille erilaiset vertailevat tutkimukset. Koska tässä tutkimuksessa olen keskittynyt ainoastaan 7-päiväisessä uutissanomalehdistössä yleisistä tuomioistuinta julkaistavaan aineistoon, voisi samanlaista aineistoa tutkia myös iltapäivälehdistön osalta. Ajatusta voisi kuljettaa vielä eteenpäin vertailemalla uutissanomalehdistön ja iltapäivälehdistön väliltä löytyviä yhtäläisyyksiä tai eroja siinä, miten ne kirjoittavat yleisistä tuomioistuinta. Kiinnostavaa olisi myös vertailla eri vuosikymmeniä keskenään ja tutkia sitä, miten tuomioistuinta on kirjoitettu esimerkiksi 1970-luvulla ja 2000-luvulla. Entä minkälaisia kehyksiä käytetään iltapäivälehdissä verrattuna sanomalehtiin tai käytettiin sanomalehdissä 1970-luvulla verrattuna 2000-luvulle?

Yhtenä mahdollisuutena olisi myös tehdä niin sanottu case-tutkimus, jossa tarkasteluun otetaan jokin tietty mediassa paljon esillä ollut oikeustapaus kuten Anneli Aueria koskevat oikeudenkäynnit tai käräjäoikeuskäsittelyyn vasta tulossa oleva Jari Aarnion tapaus. Anneli Aueria koskevasta oikeudenkäynti uutisoinnista on tutkimus meneillään Tampereen yliopistossa, mutta Jari Aarnion tapausta ei tiettävästi ole vielä tutkittu median näkökulmasta. On kuitenkin hyvä muistaa, että rikosjournalismin tutkiminen on eri asia kuin tutkia tuomioistuintajournalismia. Metodina käytettyä kehysanalyysiä olisi myös hyödyllistä tarkastella omana tutkimuksenaan.

Kaiken kaikkiaan olen yleisesti ottaen tyytyväinen tutkimukseeni kokonaisuutena ja sillä saatuihin tutkimustuloksiin. Teoriaosuutta ja siihen valittuja teoreetikoita olisi voinut harkita vielä uudestaan ja mahdollisesti vaihtaa esimerkiksi Michel Foucault johonkin sellaiseen teoreetikoon, joka on pohtinut valtaa erityisesti median käyttövarana. Myös analyysimetodin valintaa olisi voinut pohtia vielä uudestaan. Toisilla valinnoilla tutkimuksesta olisi luonnollisesti tullut toisenlainen. Tekemilläni valinnoilla olen saanut lopputulokseksi nyt käsillä olevan tutkimuksen.

Lähteet

Painetut lähteet

Caputo, John & Yount, Mark (1993): Institutions, Normalization, and Power. Teoksessa Caputo, John & Yount, Mark (edit.) *Foucault and the Critique of Institutions*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.

Cottle, Simon (2003): News, Public Relations and Power: Mapping the Field. Teoksessa Cottle, Simon (edit.) *News, Public Relations and Power*. London: Sage Publications.

Entman, Robert M. (2004): *Projections of Power. Framing News, Public Opinion and U.S. Foreign Policy*. Chicago: The University of Chicago Press.

Ervasti, Kaijus (2012): *Laki, konflikti, tuomio. Oikeus yhteiskunnallisena ilmiönä*. Helsinki: Edita.

Foucault, Michel (1980): *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*. (Edited by Colin Gordon). New York: Pantheon Books.

Foucault, Michel (1990): *Politics, Philosophy, Culture: Interviews and Other Writings 1977-1984*. (Edited by Lawrence D. Kritzman). Ensijulkaisu 1988. New York: Routledge.

Foucault, Michel (2000): *Power. Essential Works of Foucault 1954-1984*. Volume 3. (Edited by James D. Faubion). London: Penguin Books.

Giltin, Todd (1980): *The Whole World is Watching*. Berkeley: University of California Press.

Habermas, Jürgen (2010): Julkisuus. Teoksessa Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleistö ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, Media Studies.

Hallberg, Pekka (1997): *Oikeus puntarissa. Puheenvuoro*. Helsinki: Werner Söderström Lakitietoyksikkö Oy - WSLT.

Hallberg, Pekka (2001): *Oikeudenmukainen oikeudenkäynti 2000-luvulla*. Helsinki: Kauppakaari, Lakimiesliiton kustannus.

Harvey, David (1990): *The Condition of Postmodernity. An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Massachusetts, Cambridge: Blackwell.

Heiskala, Risto & Kantola, Anu (2010): *Vallan uudet ideat: Hyvinvointivaltion huomasta valmentajavaltion valvontaan*. Teoksesta Pietikäinen, Petteri (toim.) *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Hémanus, Pertti (1966): *Helsingin sanomalehtien rikosaineisto*. Tutkimus rikosaineiston funktionaalisesti merkitsevästä piirteistä ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Acta Universitatis Tamperensis ser. A vol. 6. Tampere: Tampereen yliopisto.

Horsti, Karina (2005): *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Huhtala, Maria (2010): *Vallan kuvallinen representoituminen. Miten valta luetaan auki suomalaisista puhemies- ja presidenttimuotokuvista*. Valtio-opin pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla myös:
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24876/URN:NBN:fi:jyu-201008162471.pdf?sequence=1>.

Jyränki, Antero (2003): *Valta ja vapaus. Valtiosääntöoikeuden yleisiä kysymyksiä*. Kolmas, uudistettu laitos. Helsinki: Talentum.

Karvonen, Erkki (2000): *Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen*. Tiedotustutkimus 2/2000. Saatavilla myös <http://people.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf>.

Koivusalo, Markku (2001): Michel Foucault ja tuottavan vallan järjestys. Teoksessa Tontti, Jarkko & Mäkelä, Kaisa (toim.) *Filosofien oikeus II*. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja E N:o 3. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys

Koivusalo, Markku (2012): *Kokemuksen politiikka. Michel Foucault'n ajattelujärjestelmä*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Kunelius, Risto & Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2010): *Media vallan verkoissa*. Julkaisuja Sarja A 112/2009. Toinen, korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos.

Leino, Piia (2005): *Toimittajan eettinen harkinta rikos- ja oikeusjournalismissa*. Pro gradu -tutkielma Tampereen yliopistosta. Saatavilla myös:
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/92752/gradu00571.pdf?sequence=1>.

Longhurst, Brian (2007): *Cultural Change and Ordinary Life*. Berkshire: Open University Press.

Neuvonen, Riku (2005): *Sananvapaus, joukkoviestintä ja sääntely*. Helsinki: Talentum.

Neuvonen, Riku (2012): *Sananvapauden sääntely Suomessa*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Niskanen, Hannu & Ahonen, Timo & Laitinen, Ahti (2000): *Suomalaisten luottamus tuomioistuimiin*. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Rikos ja prosessioikeuden sarja A No. 25. Turku: Åbo Akademis tryckeri.

Ollila, Riitta (2004): *Sananvapaus*. Pieksämäki: Tietosanoma.

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1996/2004): *Politiikan perusteet*. 1.-2. painos. Helsinki: WSOY.

Pesonen, Pirkko (2008): *Viestintäoikeuden käsikirja*. Helsinki: Edita, Edilex Libri.

Pietikäinen, Petteri (2010): Epäilyttävä, houkutteleva valta. Teoksesta Pietikäinen, Petteri (toim.) *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Pietilä, Veikko (2010): Pohdintoja julkisesta keskustelusta joukkoviestimissä. Teoksessa Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleistö ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, Media Studies.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010): Näkökohtia julkisuudesta. Teoksessa Pietilä, Veikko ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleistö ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, Media Studies.

Puroila, Anna-Maija (2002): *Kohtaamisia päiväkotiarjessa – kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön*. Oulu: Oulun yliopisto.

Puukka, Ilkka (2005): *Valtapeli hallinnossa. Tapaustutkimus sotilaskulttuurin puolustuksesta puolustushallinnon uudistamisessa*. Tampere: Kustannus Oy Suomen Mies.

Rantala, Outi (2006): *Erämaisista metsistä ja rakennettuja reitistöjä. Kehysanalyysin tulkinta matkailijoiden maisemakokemuksista Lapissa*. Pro gradu -tutkielma Lapin yliopistosta. Saatavilla myös: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63641/4962.pdf?sequence=1>.

Ruuskanen, Olli-Pekka & Snellman, Alex & Widgrén, Mika (2010): Yhteiskunnan huipulla: Eliittirakenne muutoksessa 1809-2009. Teoksesta Pietikäinen, Petteri (toim.) *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Salminen, Esko (2006): *Mediavallan aika. Poliittikka tiedotusvälineissä Mauno Koivistosta Tarja Haloseen*. Helsinki: Edita Publishing Oy / Kleio.

Tiilikka, Päivi (2008): *Journalistin sananvapaus*. Helsinki: WSOYpro.

Tontti, Jarkko (1999): Tieto, valta ja kontrollipolitiikka. Michel Foucault'n ajatusten tarkastelua. Teoksessa *Rikostutkimus 1998*. Vantaa: Keskusrikospoliisi. Saatavilla myös: <http://www.jarkkotontti.net/blog/tieto-valta-ja-kontrollipolitiikka-michel-foucaultn-ajatusten-tarkastelua-rikostutkimus-1998>.

Torkkola, Sinikka (2014): *Vaaliraha ja lautakasa journalismissa - kohun lietsoja vai vastuullinen arvioija?* Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö CMT. Tampereen yliopisto. Saatavilla myös: http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95992/vaaliraha-ja-lautakasa-journalismissa_2014.pdf?sequence=1.

Uimonen, Risto (2009): *Median mahti. Kuinka journalistit käyttävät valtaa ja pakottavat maan mahtavia eroamaan*. Helsinki: WSOY.

Viljakainen, Miika (2014): *Rikoksen hahmo. Kotimaan rikosuutisointi Aamulehdessä toukokuusta 2011 toukokuuhun 2012*. Pro gradu -tutkielma Tampereen yliopistosta. Saatavilla myös: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95811/GRADU-1403606613.pdf?sequence=1>.

Voutilainen, Tomi (2012): *Oikeus tietoon. Informaatio-oikeuden perusteet*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Weber, Max (1921-1922/1978): *Economy and Society. An Outline of Interpretive Sociology*. Volume One and Two. (edited by Guenther Roth and Claus Wittich). Alkuperäisteos Wirtschaft und Gesellschaft. Berkeley: University of California Press.

Weber, Max (1947): *The Theory of Social and Economic Organization*. Alkuteos: Wirtschaft und Gesellschaft. (translated by A. R. Henderson and Talcott Parsons, edited by Talcott Parsons). London: William Hodge and Company Limited.

Weber, Max (2000): The Profession and Vocation of Politics. Teoksessa Lassman, Peter & Speirs, Ronald (edit.) *Political Writings*. Ensijulkaisu 1994. Alkuperäisartikkeli Politik als Beruf (1919). Cambridge: Cambridge University Press.

Muut kirjalliset lähteet

Könkkölä, Mikko (työryhmän pj) (2014): *Uusi tuomioistuinlaki*. Mietintöjä ja lausuntoja 26/2014. Helsinki: Oikeusministeriö. Saatavilla myös: http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1397739494559/Files/OMML_26_2014_Uusi_tuomioistuinlaki_476_s.pdf.

Melander, Lauri (tuomioistuinlakityöryhmän pj) (2003): *Viestintäsuunnitelmaesimerkki käräjäoikeuksille*. Työryhmän muistio. Toiminta ja hallinto 2003:13. Helsinki: Oikeusministeriö. Saatavilla myös: http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200313viestintasuunnitelmaesimerkkikarajaoikeuksille/Files/2003_13_Viestintas_karajaoik.pdf.

Tuormaa, Marja-Leena (2013): *Ulkoiset suhteet ja ulkoinen tiedotus*. Helsingin käräjäoikeuden hallintokanslian sihteerin luento Turun hovioikeuspiirin Tuomaripäivillä 27.9.2013. Luennon diaesitys paperikopiona tutkijan hallussa.

Lehtiartikkelit

Aalto, Harri (2014): *Joko vihdoin piste perhetragedialle?* Aamulehti 2.9.2014.

Grundström, Elina (2014): *Kahden A:n luottoluokitus*. Advokaatti 4/2014.

Huttunen, Samuli (2013): *Pääkirjoitus*. Aviisi 11/2013, 27.9.2013.

Laakso, Markus (2013): *Jokapäiväinen mediamme*. Yhteishyvä joulukuu 2013.

Lotsari-Coffeng, Hannele (2014): *Selkä seinää vasten*. Poliisi & Oikeus 6/2014.

Luukka, Teemu (2014): *Helsingin Sanomilla on yli kaksi miljoonaa lukijaa*. Helsingin Sanomat 28.2.2014.

Martikainen, Annika (2014): *Suomalaiset luottavat sanomalehteen*. Aamulehti 18.6.2014.

Pernu, Ilkka (2014): *Ajoiko media tunnelin läpi?* Aamulehti 25.5.2014.

Rimpiläinen, Tuomas (2014): *Tuomio julkisen tiedon julkaisusta*. Aamulehti 18.9.2014.

Verkkolähteet

Fredman, Markku (2002): *Rikosasioiden julkisuus*. Saatavilla: <http://www.fredman-mansson.fi/fi/henkilosto/markku-fredman/kirjoituksia/19-kirjoituksia/markku/196-rikosasioiden-julkisuus>. [Viitattu 28.7.2014]

Itä-Suomen hovioikeuden verkkosivut. Saatavilla: <http://www.oikeus.fi/40617.htm>. [Viitattu 24.2.2014]

KMT, *Kansallinen mediatutkimus 2013*. Saatavilla: http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_lukijatiedote_helmikuu_2014.pdf. [Viitattu 3.3.2014]

Koivusalo, Markku (2008): *Kilpailuvallan legitimizeetit. Valta ja legitimizeetti*. Valta Suomessa - Tutkimusohjelman vuosiseminaari 2008. Diaesitys Hotelli Scandic Rosendahllissa Tampereella 27.-28.5.2008. Saatavilla: <http://blogs.helsinki.fi/fin-market-regime/files/2009/11/Kilpailuvallanitseymmarrys12.pdf>. [Viitattu 7.9.2014]

Korkeimman oikeuden verkkosivut. Saatavilla: <http://korkeinoikeus.fi/fi/index.html>. [Viitattu 28.8.2014]

Oikeuslaitoksen hovioikeuksia koskeva verkkosivusto. Saatavilla: <http://www.oikeus.fi/tuomioistuimet/hovioikeudet/fi/index.html>. [Viitattu 28.8.2014]

Oikeuslaitoksen kärjäoikeuksia koskeva verkkosivusto. Saatavilla: <http://www.oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index.html>. [Viitattu 28.8.2014]

Oikeuslaitoksen lautamiehiä koskeva verkkosivusto. Saatavilla: <http://www.oikeus.fi/fi/index/esitteet/karajaoikeudenlautamies.html>. [Viitattu 28.8.2014]

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Hovioikeuksien ratkaisut*. ISSN=1798-484X. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/hovoikr/index.html>. [Viitattu: 28.8.2014]

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Korkeimman oikeuden ratkaisut*. ISSN=1798-1972. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/koikr/index.html>. [Viitattu: 28.10.2014]

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Kärjäoikeuksien rikosasioiden ratkaisut*. ISSN=1798-2316. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/koikrr/index.html>. [Viitattu: 28.8.2014]

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Kärjäoikeuksien siviiliasioiden ratkaisut*. ISSN=1798-1182. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/koikrs/index.html>. [Viitattu: 28.8.2014]

Tiisala, Tuomo (2010): *Foucault, Michel*. Julkaistu 15.8.2010. Saatavilla: <http://filosofia.fi/node/5351>. [Viitattu: 23.1.2014]

Vartola, Juha (2013): *Byrokratia modernin hallinnan muotona*. Saatavilla: <http://www.uta.fi/jkk/opiskelijaksi/valintakoemateriaaliHALL/1-VK-2013-Vartola.pdf>. [Viitattu: 6.8.2014]

Lait ja asetukset

Asetus viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999; julkisuusasetus JulkA, täydennys 380/2002)

Hallituksen esitys 78/2000 (uudet tuomarin esteellisyysäännökset)

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999; julkisuuslaki JulkL)

Pakkokeinolaki 806/2011, voimaan 1.1.2014

Suomen perustuslaki 1.3.2012

Oikeustapaukset

Korkeimman oikeuden ratkaisu: KKO 2000:54. Saatavilla:
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2000/20000054>. [Viitattu 25.2.2014]

Liitteet

Luettelo graafeista

Graafi 1: Juttujen jakautuminen eri viikonpäiville.72
Graafi 2 Juttujen jakautuminen eri palstoille Aamulehdessä.73
Graafi 3: Juttujen jakautuminen eri palstoille Helsingin Sanomissa.74
Graafi 4: Juttujen palstakoot.75

Luettelo kaavioista

Kaavio 1: Kehysten yhteys toisiinsa.79
--------------------------------------	---------

Luettelo taulukoista

Taulukko 1: Hallitsevien ja sekundaarien kehysten määrä Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa.84
---	---------

Tutkimusaineisto 2.1.-28.2.2014

Kehykset:

AR=arvovalta, LU=luottamus, IN=inhimillisuus, NÄ=närkästys, HY=hyväksyntä

Aamulehti

Jutun id	Julkaisu-päivä	Viikopäi-vä	Sivu-numero	Palsta	Ennak-ko-mainin-ta etu-sivulla	Kuva	Orsikko	Hallitseva kehys	Sekun-daari ke-hys
1	2.1.2014	torstai	A07	Uutiset			Avioeron hakeminen kallistui	NÄ	AR
2	3.1.2014	perjantai	A07	Uutiset			IS: Tuttavaansa puukottaneelle vuosia vankeutta	HY	LU
3	3.1.2014	perjantai	A07	Uutiset			Yrittäjien ex-puheenjohtajan tuomio pysyy	HY	LU
4	3.1.2014	perjantai	A07	Uutiset			Miehille tuomiot laskun näköisistä tarjouksista	HY	LU
5	3.1.2014	perjantai	A10	Uutiset	x		Kun Ritu päättää oikutella, käräjätuomiot viipyvät	LU	AR
6	4.1.2014	lauantai	A10	Uutiset			Mies tuomittiin Nummelan pankkiryöstöstä	HY	LU
7	4.1.2014	lauantai	B21	Lauantai		x	Rouva presidentti	IN	AR
8	7.1.2014	tiistai	A05	Uutiset			Hotelli Ellivuori pääsi velkasaneeraukseen	HY	LU
9	7.1.2014	tiistai	A05	Uutiset			Nuori mies vankilaan teinin raiskauksesta	HY	LU
10	7.1.2014	tiistai	A05	Uutiset			Videoesiintymistä ei voinut kieltää jälkikäteen	NÄ	IN
11	9.1.2014	torstai	A07	Uutiset			Casatinon tarina päättyi konkurssiin	HY	AR
12	10.1.2014	perjantai	A08	Uutiset			Vanhus kumosi roskat virkailijan pöydälle – sakkoja	HY	AR
13	10.1.2014	perjantai	A09	Uutiset			Myyjiä veitsellä lyönyt nainen oli syyntakeeton	NÄ	LU
14	11.1.2014	lauantai	A10	Uutiset			Lääkärinä esiintynyttä ei vangittu	NÄ	LU
15	13.1.2014	maanantai	A05	Uutiset			Pankinjohtajaa epäillään avunannosta törkeään petokseen	NÄ	LU
16	13.1.2014	maanantai	A07	Uutiset			Ikaalisten surmaepäilyt vangittiin	HY	LU
17	14.1.2014	tiistai	A04	Uutiset		x	Tänään selviää, saiko Ruusunen kertoa suhteesta	IN	AR
18	15.1.2014	keskiviikko	A06	Uutiset			Tytön murhasta tuomitut hakevat valituslupaa	HY	NÄ
19	15.1.2014	keskiviikko	A11	Uutiset			Pääministerinkään intiimielämä ei ole vapaata riistaa	HY	AR
20	16.1.2014	torstai	A06	Uutiset			Taposta tuomittu häiriköi viesteillä valtuutettua	NÄ	LU
21	16.1.2014	torstai	A09	Uutiset			Rattijuoppo törmäili Porissa, ei korvauksia taksiyrittäjälle	NÄ	LU
22	16.1.2014	torstai	A10	Uutiset			Miehelle kolme vuotta vankeutta talopetoksista	HY	LU

23	16.1.2014	torstai	A10	Uutiset			Jos edunvalvoja laistaa töistään, niin avuton kärsii	IN	LU
24	17.1.2014	perjantai	A10	Uutiset			Esa Laihoa epäillään yhä kolmesta taposta	NÄ	LU
25	18.1.2014	lauantai	A10	Uutiset/ Kotimaa			Perintö meni Lavian kunnalta sivu suun myös hovioikeudessa	NÄ	LU
26	18.1.2014	lauantai	A11	Uutiset/ Kotimaa			Urheiluopisto-säätiön taulukaupat toivat sakkoja	HY	LU
27	18.1.2014	lauantai	A11	Uutiset/ Kotimaa			Kolme miestä vankilaan laajassa nettiseksijutussa	HY	LU
28	19.1.2014	sunnuntai	A02	Pääkirjoitus on puheenaihe	x		Sattumapääministerin salaiset uuniperunat	IN	LU
29	19.1.2014	sunnuntai	A08	Uutiset			Taloyhtiöitä käräjillä aiempaa enemmän	IN	LU
30	21.1.2014	tiistai	A07	Uutiset			Syyttäjä vaatii ravihevosen piilotelusta sakkoja kahdelle	NÄ	LU
31	21.1.2014	tiistai	A07	Uutiset			Toijalan taksiryöstäjät vangittiin	HY	LU
32	21.1.2014	tiistai	A08	Uutiset			Perheenäiti puukotettiin hengiltä Kemissä	IN	HY
33	22.1.2014	keskiviikko	A11	Uutiset			Urjalalaiselle asekatkijalle vankeutta	HY	LU
34	24.1.2014	perjantai	A04	Uutiset			Kirpputorin syyttäjäksi epäilty kiistää syyllisyytensä	IN	NÄ
35	25.1.2014	lauantai	A04	Uutiset			Kokäinimienien salakuljetus vei vuosiksi vankilaan	HY	LU
36	25.1.2014	lauantai	A09	Uutiset			Epäilty yritti sytyttää 12-vuotiaana koulun	HY	IN
37	25.1.2014	lauantai	A12	Uutiset			Ensin seksiä sovussa, sitten seurasi raiskaus	NÄ	LU
38	25.1.2014	lauantai	A12	Uutiset			Joutsenlahti käräjille runsaan viikon päästä	HY	LU
39	26.1.2014	sunnuntai	A09	Uutiset			Patrian lahjusjutun rangaistusvaateet lievenivät	NÄ	LU
40	27.1.2014	maanantai	A02	Pääkirjoitus Nousussa			Timo Rädyn jutusta ratkaisu	LU	HY
41	27.1.2014	maanantai	A07	Uutiset			AKT:n kiusaamisjuttu ratkeaa käräjillä tänään	LU	IN
42	27.1.2014	maanantai	A07	Uutiset			Huumerahille lähes vuosi ehdollista	NÄ	LU
43	28.1.2014	tiistai	A05	Uutiset	x		Työpaikkakiusaaminen toi saktot Rädylle	HY	IN
44	28.1.2014	tiistai	B14	Näkökulma			Mikä meitä oikein riivaa?	IN	HY
45	29.1.2014	keskiviikko	A12	Uutiset	x		Pirkanmaan käräjäoikeus puolustaa parjattua Ritua	AR	LU
46	30.1.2014	torstai	A05	Uutiset			Humalassa haudanneelle papille vankeutta	HY	LU
47	30.1.2014	torstai	A07	Uutiset			Miehellä oli vaatteet yllä, tuomio raiskauksen yrityksestä nurin	NÄ	LU
48	1.2.2014	lauantai	B20	Näkökulma	x		Maassa maan tavalla	NÄ	AR

49	3.2.2014	maanantai	A06	Uutiset				Auerin päiväkirjat auki komisarion oikeudenkäynnissä	IN	LU
50	4.2.2014	tiistai	A06	Uutiset				Syyttäjät aikovat viedä Patria-jutun hoviin	NÄ	LU
51	4.2.2014	tiistai	A07	Uutiset				Timo Rätty tyytymätön tuomioonsa	NÄ	LU
52	4.2.2014	tiistai	A08	Uutiset				Tutkinnanjohtaja kiistää syytteen	NÄ	LU
53	4.2.2014	tiistai	A08	Uutiset				Syyttäjä pitää Ylistaron puukotusta murhana	LU	AR
54	4.2.2014	tiistai	A08	Uutiset				Konginkankaan murhasta syytteet kahdelle	LU	AR
55	5.2.2014	keskiviikko	A08	Uutiset				Joutsenlahti-jutun tuomio kuun lopussa	LU	IN
56	5.2.2014	keskiviikko	A08	Uutiset				Lehtikuvaajan tuomiolla ei loukattu sananvapautta	NÄ	LU
57	7.2.2014	perjantai	A04	Uutiset				Näsijärven mökkien murtoomies vangittiin	LU	IN
58	9.2.2014	sunnuntai	A08	Uutiset				Oikeus vangitsi Aarnio-jutussa epäillyn poliisin	LU	HY
59	10.2.2014	maanantai	A04	Uutiset				Moottorisahamies tunki mökkeihin ja täveli niitä	HY	LU
60	11.2.2014	tiistai	A06	Uutiset				Virkarikoksista epäiltyjen poliisien hyllytys esille	LU	AR
61	11.2.2014	tiistai	A06	Uutiset				Anneli Auer valittaa hovioikeuteen	LU	NÄ
62	13.2.2014	torstai	A08	Uutiset				Aarnio ehkä käytti pakkokeinoja laittomasti	LU	AR
63	13.2.2014	torstai	A09	Uutiset				Konginkankaan murhasta yhdelle elinkautinen	HY	LU
64	14.2.2014	perjantai	A08	Uutiset				Yli kolmannes valituksista haluttaisiin karsia	AR	LU
65	14.2.2014	perjantai	A11	Uutiset				Aarnio vangittiin myös pakkokeinojen väärinkäytöstä	HY	LU
66	14.2.2014	perjantai	A11	Uutiset				Tamperealaiselle naiselle sakot halventavasta nettikirjoittelusta	HY	LU
67	15.2.2014	lauantai	A12	Uutiset				Harkimon omaisuutta takavarikkoon	AR	HY
68	15.2.2014	lauantai	A12	Uutiset				Hirsitalotehtaan ex-johtajalle ehdollista vankeutta	NÄ	LU
69	15.2.2014	lauantai	A12	Uutiset				Nainen ei saanut ilmaisia juomia, syytti baarin	NÄ	LU
70	15.2.2014	lauantai	A12	Uutiset				Ex-tyttöystävänsä ja kaksi muuta ampunut vapaaksi	NÄ	LU
71	16.2.2014	sunnuntai	A04	Uutiset				Vangitulta löytyi kasa teräaseita Tampereella	LU	HY
72	16.2.2014	sunnuntai	14-15	Sunnuntai-liite		x	x	Paras olisi, että rikosepäilyt pitävät	NÄ	LU
73	18.2.2014	tiistai	A06	Uutiset				Luvatta toimineen yrityksen pikavipit sai jättää maksamatta	HY	LU
74	18.2.2014	tiistai	A06	Uutiset				Isän ja äitipuolen tuomiot tytön murhasta pysyvät	HY	LU
75	18.2.2014	tiistai	A06	Uutiset				Tuntematon autoilija raiskasi naisen ja yritti raiskata toisen	HY	LU
76	18.2.2014	tiistai	A10	Uutiset/ Ta-lous			x	Uusi kilpailija tuntee Molokin sisäisiä asioita	HY	LU
77	19.2.2014	keskiviikko	A04	Uutiset				Vanhemmille sakot nipistelystä ja tukkapölystä	HY	LU
78	19.2.2014	keskiviikko	A08	Uutiset				Puukon viilto ei ollut törkeä pahoinpitely	NÄ	LU
79	20.2.2014	torstai	A05	Uutiset				Kaksi elinkautisvankia vapaaksi	NÄ	LU

80	21.2.2014	perjantai	A09	Utiset				Liki kaksi vuotta kuolemasta, juttu käräjille	NÄ	LU
81	22.2.2014	lauantai	A04	Utiset				Hovioikeus lyhensi lasta kiduttaneen parin tuomiota	NÄ	LU
82	24.2.2014	maanantai	A02	Pääkirjitus/ Nousussa				Nokiaa, valelaakaria ja ikäihmisiä	AR	HY
83	26.2.2014	keskiviikko	A05	Utiset				Zarianoville vaaditaan nyt ehdotonta hovissa	NÄ	LU
84	27.2.2014	torstai	A05	Utiset				Mies sai sakkaja koiranpentujen salakuljetuksesta	NÄ	LU
85	27.2.2014	torstai	A11	Utiset/ Talous				WinCapitan pääjutussa ratkaisu torstaina	AR	LU
86	28.2.2014	perjantai	A10	Utiset				Kailajärven WinCapita-tuomio pysyi ennallaan	HY	AR

Helsingin Sanomat

Jutun id	Julkaisupäivä	Viikonpäivä	Sivunumero	Palsta	Ennakko-maininta etusivulla	Kuva	Orsikko	Hallitseva kehys	Sekundaari kehys
87	3.1.2014	perjantai	A13	Kotimaa			KKO tuomitsi Ylen Lisitsyn- uutisen äänin 3-2	NÄ	AR
88	3.1.2014	perjantai	A13	Kotimaa			IS: Kerhotiloissa puukottaneelle vankeutta	NÄ	LU
89	3.1.2014	perjantai	A14	Kotimaa			Kahdelle tuomio valelaskuista	HY	LU
90	9.1.2014	torstai	A20	Kaupunki			Mies huijasi keksityillä juopottelutarinoilla yli 30 000 euroa	HY	LU
91	9.1.2014	torstai	B10	Tänään		x	Laamanni uudisti alioikeusmenettelyä	IN	AR
92	10.1.2014	perjantai	A12	Kotimaa			Yrittäjät tuomittiin potenssilääkkeen levittämisestä	HY	LU
93	11.1.2014	lauantai	A12	Kotimaa		x	Valelaakari Laiho päästettiin vapaaksi	NÄ	LU
94	11.1.2014	lauantai	A14	Kotimaa			Oikeus: Tuuloksen henkirikos oli tappo	HY	LU
95	11.1.2014	lauantai	A16	Kotimaa			Vanhuksen murhannut oli syyntakeeton	NÄ	IN
96	11.1.2014	lauantai	A25	Kaupunki	x		Hovioikeus kumosi saktot vauvan ympärileikkauksesta	NÄ	IN
97	13.1.2014	maanantai	A20	Kaupunki			Myyjiä puukottanut pakkohoitoon	HY	LU
98	14.1.2014	tiistai	A11	Kotimaa	x	x	KKO sallii juorut, uutisilla tiukka seula	NÄ	AR
99	15.1.2014	keskiviikko	A12	Kotimaa	x	x	EIT siunasi pääministerin ex-naisystävän saktot	HY	AR

100	17.1.2014	perjantai	A11	Kotimaa	x	x	Tuomarit selittivät torkyphuutaan	AR	LU
101	18.1.2014	lauantai	A17	Kotimaa			Kolmelle miehelle vankeutta nettiseksijutussa	HY	LU
102	18.1.2014	lauantai	A17	Kotimaa			Urheilupuisto-säätiön vaalituista sakkoi hovissa	HY	LU
103	18.1.2014	lauantai	A27	Kaupunki			Moottoripyräilijän yli ajaneen autoilijan tuomio koveni	HY	LU
104	18.1.2014	lauantai	A27	Kaupunki			Espoon taposta syytetyn mielentila tutkitaan	HY	LU
105	21.1.2014	tiistai	A11	Kotimaa			Syyttäjä vaatii ravihevosen piilottelusta sakkoi	HY	LU
106	22.1.2014	keskiviikko	A9	Politiikka/ Kotimaa			Imaami hävisi kiistan potkuistaan hovioikeudessa	HY	LU
107	22.1.2014	keskiviikko	A9	Politiikka/ Kotimaa			Lastensuojeluohjaaja sai tuomion seksirikoksesta	HY	LU
108	22.1.2014	keskiviikko	A10	Politiikka/ Kotimaa			Valokuvaaja lyötiin WinCapita-käräjillä	LU	AR
109	22.1.2014	keskiviikko	A12	Kotimaa			SK: Huumepoliisin tiloihin tehty kotietsintä käräjille	AR	LU
110	23.1.2014	torstai	A28	Talous			Tampereilaisyritys haastoi Googlen oikeuteen	AR	LU
111	25.1.2014	lauantai	A22	Kotimaa			Ulvilan ex-tutkinnanjohtaja oikeuteen	HY	LU
112	25.1.2014	lauantai	A22	Kotimaa			Kuusi sai vankeutta kokaiiniingistä	HY	LU
113	25.1.2014	lauantai	A22	Kotimaa			Oikeus: 18-vuotias syytti kirpputorin	HY	IN
114	25.1.2014	lauantai	A22	Kotimaa			Veitsimiehelle kaksi vuotta vankeutta	HY	LU
115	25.1.2014	lauantai	A22	Kotimaa	x		Poliisi epäilee useiden valmistelleen veritekoja	NÄ	LU
116	25.1.2014	lauantai	A26	Kaupunki			Espoon valtuusto päättää, riittääkö Loukolle varoitus	HY	LU
117	25.1.2014	lauantai	A28	Kaupunki			Perätön raiskausilmoitus toi naiselle tuomion	HY	LU
118	25.1.2014	lauantai	A29	Kaupunki			Suosittu yökerhon ovimies sai ehdollista vankeutta	NÄ	LU
119	28.1.2014	tiistai	A5	Pääkirjoitusaukeama/ Kotimaa/ Kolumni			Kun mikään muu ei auta, kutsukaa juristi	LU	AR
120	28.1.2014	tiistai	A9	Kotimaa	x		Ahde: Uutta voimaa kiusatulle	IN	HY
121	28.1.2014	tiistai	A11	Kotimaa			Turkkilaismies joutui pakkotoihin pitseriaan	IN	LU
122	29.1.2014	keskiviikko	A5	Pääkirjoitusaukeama/ Muut lehdet			Työpaikkakiusaamista ei tarvitse sietää	HY	AR
123	30.1.2014	torstai	A15	Kotimaa			Humalassa haudannut tuomittiin	HY	LU

124	31.1.2014	perjantai	A31	Talous		x	Käräjäoikeus vapautti Patrian johtajat	NÄ	LU
125	1.2.2014	lauantai	A19	Kotimaa			Laboratoriojohtaja sai syytteen kavalluksesta	AR	LU
126	1.2.2014	lauantai	B10	Talous		x	Naapurilta McDonald'sille haaste roskaamisesta	AR	LU
127	4.2.2014	tiistai	A13	Kotimaa		x	Syytön sai murhamiehen leiman	IN	LU
128	4.2.2014	tiistai	A14	Kotimaa			Syyttäjä: Äänekoskella ammuttiin selkään	AR	LU
129	5.2.2014	keskiviikko	A15	Kaupunki			Hämeentien nuuskakioskin pyörittäjille vankeustuomiot	HY	LU
130	6.2.2014	torstai	A12	Kotimaa		x	Timo Rätty sai syytteen myös Ahteen potkuista	AR	IN
131	6.2.2014	torstai	A24	Kaupunki		x	Sikarihuoneen väkivallasta vankeutta	HY	LU
132	7.2.2014	perjantai	A10	Kotimaa		x	Professori arvostelee Rädyn uusia rikossyytteitä	AR	LU
133	7.2.2014	perjantai	A22	Kaupunki			Syyttäjä vaatii sakkoihin huivipotkuista	AR	LU
134	8.2.2014	lauantai	A23	Kaupunki			Espoon räjäytysturmasta ehdollista vankeutta	NÄ	LU
135	9.2.2014	sunnuntai	A14	Kotimaa	x		Keskiviikkona pidätetty huumeoliisi vangittiin	AR	LU
136	11.2.2014	tiistai	A9	Kotimaa			Auerin oikeudenkäynnistä valitus	NÄ	LU
137	11.2.2014	tiistai	A13	Kotimaa			Kolmea Helsingin huumeoliisia uhkaa hyllytys virasta	AR	LU
138	13.2.2014	torstai	A10	Kotimaa			Konginkankaan murhasta elinkautinen	HY	LU
139	14.2.2014	perjantai	A10	Kotimaa	x	x	Asianajaja moittii Aarnion eristämistä	HY	AR
140	14.2.0201	perjantai	A32	Talous		x	Sanoma haastaa Harkimon yhtiön oikeuteen	AR	LU
141	15.2.2014	lauantai	A7	Uutiset			Kolmoissurmaaja vapautuu vankilasta	NÄ	LU
142	15.2.2014	lauantai	A10	Kotimaa			Oikeus: Kotietsintä huumeoliisiin oli perusteeton	NÄ	LU
143	16.2.2014	sunnuntai	A13	Kotimaa			Tampereen puukottaja vangittiin	HY	LU
144	18.2.2014	tiistai	A13	Kotimaa			KKO ei tutki 8-vuotiaan murhaa	HY	AR
145	18.2.2014	tiistai	A16	Kaupunki			Koira haistoi huumeilastin Vuosaarella	HY	LU
146	21.2.2014	perjantai	A12	Kotimaa		x	Tuomareita kuohuttaa uusi nimitystapa	AR	LU
147	22.2.2014	lauantai	A11	Kotimaa	x	x	Pariskunta kidutti lasta kuukausia	NÄ	LU
148	26.2.2014	keskiviikko	A11	Kotimaa			Syyttäjä: Valelääkärille ehdotonta	HY	LU
149	28.2.2014	perjantai	A4	Pääkirjoitus			Lapsensurmien ehkäisyllä on kiire	IN	LU
150	28.2.2014	perjantai	A17	Kotimaa			Dopingkaupasta tuomittiin pitkiä vankeuksia	HY	LU
151	28.2.2014	perjantai	A18	Kotimaa			KKO piti Kailajärven tuomion ennallaan	HY	AR